DÖNEM : 1 CİLT : 10 YASAMA YILI : 19

T. B. M. M.
TUTANAK DERGİSİ

74 üncü Birleşim

7 . 5 . 1992 Perşembe

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	405
II. — GELEN KÂĞITLAR	408
III. — YOKLAMA	410
IV. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI	410
A) GÜNDEM DIŞI KONUŞMALAR	*410*
1. — Başbakan Süleyman Demirel'in, Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra istiklallerine kavuşan Türkî cumhuriyetlere bir heyetle birlikte yaptıkları seyahatte edindiği izlenimlere ilişkin gündem dışı açıklaması ve ANAP İstanbul Milletvekili İsmail Safa Giray, RP Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan, SHP Ankara Milletvekili Ali Dinçer ve DYP Kocaeli Milletvekili İsmail Hakkı Amasyalı'nın grupları adına konuşmaları	410:444
B) TEZKERELER VE ÖNERGELER	*444,449*
1. — Malatya Milletvekili Yusuf Bozkurt Özal'ın, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyeliğinden çekildiğine ilişkin önergesi (4/31)	444

Sayfa

2. — Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya'nın, (9/3) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiğine ilişkin önergesi (4/32) 445

3. — Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'un (6/292) numaralı sözlü sorusunu geri aldığına ilişkin önergesi (4/33) 445

4. — Şanlıurfa Milletvekili Eyyüp Cenap Gülpınar'ın (6/249) numaralı sözlü sorusunu geri aldığına ilişkin önergesi (4/34) 445

5. — (10/2) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin uzatılmasına ilişkin tezkeresi (3/433) 449

6. — (10/3) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin uzatılmasına ilişkin tezkeresi (3/434) 449

C) GENSORU, GENEL GÖRÜŞME, MECLİS SORUŞTURMASI VE MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİ *445*

1. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş ve 18 arkadaşının, ilaç imalatı ve tüketimi ile bunun denetimi konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/58) 445:447

2. — İstanbul Milletvekili Hasan Mezarcı ve 9 arkadaşının, 27 Mart 1923 yılında öldürülen Trabzon eski Milletvekili Ali Şükrü Bey cinayetinin aydınlatılması için Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/59) 447:449

V. — ÖNERİLER **449**

A) SİYASÎ PARTİ GRUBU ÖNERİLERİ *449*

1. — Genel Kurulun bu birleşiminde görüşülecek konuların sıraları ile çalışma süresine ilişkin DYP ve SHP Grupları müşterek önerisi 449:455

VI. — USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER **455**

1. — Genel Kurul görüşmelerini yönetmekle görevli olan Başkanvekilinin, TBMM Başkanı tarafından işleme konulması istenilen bir tezkereyi gündeme almama ve işleme koymama gibi bir yetkisinin bulunup bulunmadığı hakkında 455:464

VII. — SEÇİMLER **464**

A) KOMİSYONLARDA AÇIK BULUNAN ÜYELİKLERE SEÇİM *464*

1. — İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda açık bulunan üyeliğe seçim 464

VIII. — GENSORU, GENEL GÖRÜŞME, MECLİS SORUŞTURMASI VE MECLİS ARAŞTIRMASI **464**

A) ÖNGÖRÜŞMELER *464*

1. — İstanbul Milletvekili Adnan Kahveci ve 30 arkadaşının, Bosna-Hersek Cumhuriyetinde ve Sırbistan'ın Sancak Bölgesindeki olayları durdurmak için alınması gereken tedbirler konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/13) 464:487

IX. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER **487**

Sayfa

1. — 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2992 Sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 2461 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu ile 190 ve 270 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/333) (S. Sayısı : 49) 487:497

2. — Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında 437 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin 470 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/201, 1/319) (S. Sayısı : 58) 497

3. — Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 436 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 16.4.1986 Tarihli ve 3274 Sayılı Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında 256 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sigorta Şirketleri Hizmetlerinin Başbakanlığa Devri Hakkında 303 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/202, 1/76, 1/108) (S. Sayısı : 59) 497

4. — 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 288 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine İlişkin 18 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (1/15) (S. Sayısı : 61) 497

5. — Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında 442 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Tarım, Orman ve Köyişleri ve Anayasa komisyonları raporları (1/198) (S. Sayısı : 62) 498

6. — 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 47 nci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 70 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında 469 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/312, 1/314) (S. Sayısı : 68) 498

7. — 3414 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında 429 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Bayındırlık, İmar Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (1/190) (S. Sayısı : 73) 498

8. — Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/335) (S. Sayı : 20) 498:508, 513:517

X. — SORULAR VE CEVAPLAR **509**

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI *509*

1. — Sivas Milletvekili Ahmet Arıkan'ın, Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlı EGO İşletmesinin doğalgaz fiyatlarına yaptığı zamma ilişkin Başbakandan sorusu ve İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in yazılı cevabı (7/109) 509:511

2. — Muğla Milletvekili Nevşat Özer'in, Ankara Büyükşehir Belediyesinde bazı ihalelerde usulsüzlük yapıldığı iddialarına ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in yazılı cevabı (7/125) 511:512

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

TBMM Genel Kurulu saat 15.00'te açılarak üç oturum yaptı.

30 Ekim 1989 tarihinde yayımlanan 89/14657 sayılı Kararda İmzaları bulunan bakanlar ile eski Başbakan Yıldırım Akbulut ve Bayındırlık ve İskân eski Bakanı Hüsamettin Örüç haklarında kurulan (9/1),

İmar Bankasına ayrıcalıklar ve kolaylıklar sağlayarak görevlerini kötüye kullandıkları iddiasıyla eski Başbakanlar Yıldırım Akbulut ve A. Mesut Yılmaz, Devlet eski Bakanları Hüsnü Doğan ve Güneş Taner, Maliye ve Gümrük eski Bakanı Adnan Kahveci haklarında kurulan (9/3),

Esas numaralı Meclis Soruşturması komisyonlarının, Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtip Üye seçimlerini yapacakları gün, saat ve yere ilişkin Başkanlıkça, duyuruda bulunuldu.

(9/1) ve (9/3) esas numaralı Meclis Soruşturması komisyonlarının, daha önce, komisyona üye seçimi tarihinden itibaren başlaması kabul edilen iki aylık çalışma süresinin, salon teminin gecikmesi nedeniyle başkan seçimi tarihinden itibaren başlaması kabul edildi.

Fransa'ya gidecek olan Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'in dönüşüne kadar, Dışişleri Bakanlığına, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü'nün vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna ilişkin Cumhurbaşkanlığı,

Türkiye Büyük Millet meclisinde grubu bulunan Sosyaldemokrat Halkçı Partinin milletvekili sayısında meydana gelen değişiklik sonucu, Kuzey Atlantik Asamblesi Türk Grubu asıl üyeliğinden ayrılan Tokat Milletvekili Şahin Ulusoy'un, Sosyaldemokrat Halkçı Parti kontenjanına isabet eden yedek üyelik için Grubunca yeniden aday gösterildiğine; bu grupta boşalan ve Anavatan Partisine isabet eden asıl üyeliğe Çankırı Milletvekili İlker Tuncay'ın Grubunca aday gösterildiğine ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı,

Tezkereleri Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Genel Kurulun 6.5.1992 Çarşamba günkü Birleşiminde Sözlü Soruların görüşülmemesine; gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmının 34 üncü sırasında yer alan 70 Sıra Sayılı Askerlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısının bu kısmın 9 uncu sırasına alınmasına; 6.5.1992 Çarşamba ve 7.5.1992 Perşembe günlerinde Genel Kurulun çalışmalarını saat 22.00'ye kadar sürdürmesine; gündemin "Genel Görüşme ve Meclis Araştırması Yapılmasına Dair Öngörüşmeler" kısmının 51 inci sırasında yer alan, İstanbul Milletvekili Adnan Kahveci ve 30 arkadaşının, Bosna - Hersek Cumhuriyetinde ve Sırbistan'ın Sancak Bölgesindeki olayları durdurmak için alınması gereken tedbirler konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin (8/13) esas numaralı önergesinin öngörüşmelerinin Genel Kurulun 7.5.1992 Perşembe günkü Birleşiminde gündemdeki bütün işlerden önce yapılmasına; Genel Kurulun 30.4.1992 tarihli 71 inci Birleşiminde okunmuş bulunan, İstanbul Milletvekili Osman Ceylan ve 49 arkadaşının, Başbakan Süleyman Demirel ile Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü ve Devlet Bakanları haklarında Meclis soruşturması açılmasına ilişkin (9/6) esas numaralı önergesinin gündemin "Özel Gündemde Yer Alacak İşler" kısmında yer almasına ve görüşmelerinin Genel Kurulun 12.5.1992 Salı günkü Birleşiminde yapılmasına ilişkin Danışma Kurulu önerileri kabul edildi.

2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2992 Sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 2461 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu ile 190 ve 270 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının (1/333) (S. Sayısı : 49) görüşmelerine devam olunarak, 11 inci maddesine kadar kabul edildi.

Gümüşhane Milletvekili Mahmut Oltan Sungurlu ile Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan, ileri sürmüş oldukları görüşlerden farklı görüşlerin kendilerine atfolunması nedeniyle birer konuşma yaptılar.

7 Mayıs 1992 Perşembe günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşime saat 21.45'te son verildi.

Yıldırım Avcı
Başkanvekili

Ali Günaydın	*Cengiz Üretmen*
Konya	Manisa
Kâtip Üye	Kâtip Üye

Mehmet Cemal Öztaylan
Balıkesir
Kâtip Üye

II. — GELEN KÂĞITLAR

7 . 5 . 1992 Perşembe

Tasarı

1. — Türk Silahlı Kuvvetleri Stratejik Hedef Planının Gerçekleştirilmesi Maksadıyla Gelecek Yıllara Sari Taahhütlere Girişme Yetkisi Verilmesi Hakkında Kanun Tasarısı (1/393) (Millî Savunma ve Plan ve Bütçe komisyonlarına) **(Başkanlığa geliş tarihi : 4.5.1992)**

Teklifler

1. — İçel Milletvekili Fevzi Arıcı'nın, 21.6.1987 Tarihli ve 3402 Sayılı Kadastro Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi (2/321) (Adalet Komisyonuna) **(Başkanlığa geliş tarihi : 21.4.1992)**

2. — İçel Milletvekili Fevzi Arıcı'nın, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 23/11 inci Maddesine Bir Hüküm Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi (2/322) (Plan ve Bütçe Komisyonuna) **(Başkanlığa geliş tarihi : 21.4.1992)**

3. — Sivas Milletvekili Azimet Köylüoğlu'nun, 1580 Sayılı Belediye Kanununun 7 nci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi (2/323) (İçişleri Komisyonuna) **(Başkanlığa geliş tarihi : 29.4.1992)**

4. — Çorum Milletvekili Cemal Şahin'in, Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi (2/324) (Adalet Komisyonuna) **(Başkanlığa geliş tarihi : 29.4.1992)**

5. — Afyon Milletvekili İsmet Attila'nın, Sincanlı İlçesinin Adının "Sinanpaşa" Olarak Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi (2/325) (İçişleri Komisyonuna) **(Başkanlığa geliş tarihi : 29.4.1992)**

6. — İstanbul Milletvekili Sabri Öztürk ve 9 Arkadaşının, 7.2.1972 Tarih ve 1516 Sayılı İstanbul Boğaz Köprüsü ve Çevre Yolu Projesi Sahasındaki Gecekonduların Tasfiyesi Hakkında Kanuna Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi (2/326) (Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonuna) **(Başkanlığa geliş tarihi : 29.4.1992)**

7. — Kırıkkale Milletvekili Hacı Filiz ve Sadık Avundukluoğlu'nun 28.3.1983 Tarihli ve 2809 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanuna Bir Ek ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi (2/327) (Millî Eğitim ve Plan ve Bütçe komisyonlarına) **(Başkanlığa geliş tarihi : 4.5.1992)**

8. — Bolu Milletvekili Avni Akyol'un, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununa Bir Ek Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi (2/328) (Millî Eğitim Komisyonuna) **(Başkanlığa geliş tarihi : 30.4.1992)**

Tezkereler

1. — Afyon Milletvekili İsmet Atilla'nın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/429) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) **(Başkanlığa geliş tarihi : 1.5.1992)**

2. — İzmir Milletvekili Mehmet Özkan'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/430) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) **(Başkanlığa geliş tarihi : 4.5.1992)**

3. — Van Milletvekili Fethullah Erbaş'ın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/431) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) **(Başkanlığa geliş tarihi : 4.5.1992)**

4. — İstanbul Milletvekili Hasan Mezarcı'nın Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi (3/432) (Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona) **(Başkanlığa geliş tarihi : 4.5.1992)**

Meclis Araştırması Önergeleri

1. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş ve 18 arkadaşının, ilaç imalatı ve tüketimi ile bunun denetimi konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/58) **(Başkanlığa geliş tarihi : 5.5.1992)**

2. — İstanbul Milletvekili Hasan Mezarcı ve 9 arkadaşının, 27 Mart 1923 yılında öldürülen Trabzon eski Milletvekili Ali Şükrü Bey cinayetinin aydınlatılması için Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/59) **(Başkanlığa geliş tarihi : 30.4.1992)**

———— o ————

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15.00

BAŞKAN : Başkanvekili Yıldırım Avcı

KÂTİP ÜYELER : Ali Günaydın (Konya), Mehmet Cemal Öztaylan (Balıkesir)

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 74 üncü Birleşimini açıyorum.

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — Ad okunmak suretiyle yoklama yapılacaktır.

Salonda bulunan sayın milletvekillerinin, mevcudiyetlerini el işareti ile ve yüksek sesle bildirmelerini rica ediyorum.

(Bolu Milletvekili Avni Akyol'a kadar yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Toplantı yetersayısı vardır, görüşmelere başlıyoruz.

IV. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

A) GÜNDEM DIŞI KONUŞMALAR

1. — Başbakan Süleyman Demirel'in, Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra istiklallerine kavuşan Türkî cumhuriyetlere bir heyetle birlikte yaptıkları seyahatte edindiği izlenimlere ilişkin gündem dışı açıklaması ve ANAP İstanbul Milletvekili İsmail Safa Giray, RP Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan, SHP Ankara Milletvekili Ali Dinçer ve DYP Kocaeli Milletvekili İsmail Hakkı Amasyalı'nın grupları adına konuşmaları

BAŞKAN — Gündeme geçmeden önce, Sayın Başbakanımızın, Türklerin ata yurdu Asya'daki istiklallerine kavuşmuş kardeş devletlere yaptıkları seyahat hakkında Yüce Meclise bilgi vermek için söz talepleri vardır; bu talebi yerine getiriyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. (DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

10 bin kilometrelik bir gezi 7 gün sürmüştür. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra dünya literatürüne, "Türkî cumhuriyetler" diye geçen cumhuriyetleri, kardeş cumhuriyetleri ziyaret etmek imkânını bulduk. Hemen sözlerimin başında ifade edeyim ki, bu kardeş cumhuriyetlerde, gerek oraların devlet yönetimini yürüten değerli yöneticileri, gerek üniversiteleri, profesörleri, onların tabiriyle "ziyalıları", aydınları gerekse olabildiği kadar oraların basını, televizyonu ve yine olabildiği kadar halkıyla, parlamentolarıyla yaptığımız temaslar fevkalade önemli neticeler vermiştir ve burada ata yurdumuzdaki kardeşlerimizin, bu topraklardaki kardeşlerine göstermiş bulundukları sevgi, saygı ve hasretin, değeri biçilemez şekilde büyük olduğunu ifade ederek sözüme başlamak istiyorum.

Gerçekten, gördüğümüz itibarım anlatılması mümkün değildir. Bu itibar, Türkiye Cumhuriyeti Devletinedir ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, onların kardeşleri olan halkınadır.

Biz, Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin halkını temsilen oralarda bulunduk. Bizim şahsımızda, benimle beraber gelen arkadaşların şahsında, gösterilen bu büyük itibar ve muhabbete huzurunuzda, hepiniz adına, minnetlerimi ve şükranlarımı sunuyorum. (DYP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Tabiî, vaktin müsaadesi nispetinde bir gezi intibaını, gezi izlenimleri anlatmaya çalışacağız; daha çok, biraz yoruma dayanarak anlatacağız ve sanıyorum ki, anlatılması fevkalade güç, anlatılması fevkalade muğlak bir olayla karşı karşıyayız; ama, hiç olmazsa ben, söyleyebileceğim kadarını zamanın müsaadesi nispetinde söyleyeyim, sonra Meclisimizin değerli grup sözcüleri de kendi fikirlerini söyleyeceklerdir ve bir önemli tabloyla karşı karşıya bulunulduğunu, gene herkes bilecek ve görecektir.

Şunu ifade edeyim ki, Meclisimizden bana refakat etme şerefini veren değerli milletvekili arkadaşlarımıza da, bu geziyi intikal ettirmeye çalışan basınımıza da ve benimle gelen diğer görevlilere ve onun dışındaki arkadaşlara da huzurunuzda şükranlarımı sunuyorum.

Evet, hiç umulmadık bir zamanda ve kırkbeş sene süren soğuk harbin sonunda Sovyet İmparatorluğu dağıldı. Bu, bir sürprizdi aslında. Birtakım tahminler yok değildi, vardı; ama bir imparatorluğun bu kadar çabuk dağılması, 30 Türkiye büyüklüğündeki bir imparatorluğun, 22,5 milyon kilometrekare araziye sahip, dünyanın en ileri teknolojisine sahip, dünyanın en ağır ve en etkin bir savaş mekanizmasına sahip, teknolojide dünyanın en ileri ülkelerinden biri olan ve kırkbeş sene bir süper devlet rolünü oynamış bulunan bir imparatorluğun dağılmış olması düşündürücüdür. Onun üzerinde, gayet tabiî ki siyasetçiler de durabilir, tarihçiler de durabilir ve sosyal bilimlerle uğraşanlar da durabilir. Neden dağılmıştır?.. Ben onun üzerinde durmuyorum. Neden dağılmış olduğu da önemsiz değil; çünkü, geride kalanları eğer doğru değerlendirmek imkânı olursa, bundan sonrasını, yani dağılmış bulunan bu Sovyet İmparatorluğundan arda kalan neticeleri değerlendirmekte de maziyle, geçmişle tümüyle ilgi keserek bir doğru neticeye varmak mümkün değildir. "Neden dağılmıştır?" meselesi, bence bir kenarda duradursun, "sonra ne olmuştur" a gelmek istiyorum.

Olan şudur : Bu 15 tane bağımsız cumhuriyet Sovyet İmparatorluğunun postundan çıkmıştır ve bu cumhuriyetlerin hepsi bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Etmişlerdir de, bağımsızlık ilan etmekle mesele bitmiyor; çok önemli bir şey; fakat, bu cumhuriyetler birbirlerine öylesine bağımlı hale gelmişlerdir ki, bağımsızlık ilan edince mesele bitmiyor. Şimdi, oradan kalan bu. Paraları aynıdır ve bir büyük sanayileşme hareketinin içerisinde bu ülkelerde mevcut olan az veya çok fabrikalar, tesisler birbirine bağlıdır ve bu ülkelerden birisi pamuk üretir, öbürü pamuk işler... Binaenaleyh, bağımsız cumhuriyetler ayrılınca pamuk üreten bir tarafta kalmıştır, işleyen bir tarafta kalmıştır. Cumhuriyetlerden birisi makine sanayi yapar; bu makine sanayiinin dört ayrı cumhuriyette parçaları yapılmaktadır. Binaenaleyh, makine sanayii burada kalmış; ama, parçalarını yapanlar ise başka yerlerde kalmıştır. Binaenaleyh, böyle komplike bir durumu kimse görmezlikten gelemez. Ayrıca, yetmiş sene süren, yetmiş seneyi aşan bir süre devam eden bir ideolojiye dayalı devlet, tümüyle tesirlerini silip götürmüş değildir. Evet, komünizm yıkılmıştır, zaten komünizmi arayan da yok ve marksist ekonomi de yıkılmıştır; onu da arayan yok; fakat, bunların yerine henüz bir şey konmuş değildir. Bütün sorun burada. Yani, bugünkü haliyle bu cumhuriyetler tümüyle -bunun içerisine Rus Federasyonu da dahil, Ukrayna da dahildir- "Evet, demokrasiye geçmek istiyoruz, insan haklarını hâkim kılmak istiyoruz, pazar iktisadiyatına geçmek istiyoruz" diyorlar. Diyorlar; ama, yani neyi yaparlarsa demok-

rasiye geçecekler, neyi yaparlarsa pazar ekonomisine geçecekler; bunlardan haberleri yok. Aksine; yani aslında bugün yıkılmış bulunan komünist rejimin ve yıkılmış bulunan marksist ekonominin kurumlarıyla, "Biz de demokrasi istiyoruz, biz de insan hakları istiyoruz" diyen -Tabiî, henüz halk görünürde pek fazla yok- bir devlet yönetimi var.

Şunu da ifade edelim ki, bir iki yer müstesna -pek de istisnası yok- bu ülkelerin iki kadrosu yok. Bunların hepsi eski komünist kadrolardır; yani komünizm gitmiş ama, kurumları ve kadroları da duruyor. Bu da gayet normaldir; çünkü, kadroyu nereden bulup gelecektir? Bir plüralizm söz konusu değil ki; yani birisi giderse, öbürü gelecek... Yok böyle bir şey, böyle bir kadro yok, bir kadro değişimi yok.

Sonra bu cumhuriyetlerin hepsi Moskova'ya bağlıdır. Neyle?.. Her şeyi ile; ekonomide bağlıdır, direktifte bağlıdır, parada bağlıdır, yolda bağlıdır, demiryolunda bağlıdır ve her şeyde oraya bağlıdır. Şimdi, siz, "Hadi siz serbestsiniz, bağımsızsınız denince veya "Biz bağımsızız" derlerse, başka yere bağlılıkları da yoktur. Binaenaleyh, bağlantıları noksan, dünya ile bağlantıları noksan. Genelde böyle bir durum, hiç gezmeye tozmaya lüzum olmadan bile herkesin nazarı dikkatini çeken bir durumdur.

Şimdi, bu ülkelerin programında dünya zeminine çıkmak, dünyadaki platforma çıkmak var. Dünya ise, bir farklı dünyadır. Değerleri farklı, yargıları farklı, kurumları farklıdır; eğer çağdaş dünya kastediliyorsa, eğer demokrasiye, insan haklarına ve pazar ekonomisine bağlı bir çağdaş uygarlık kastediliyorsa, bu uygarlık, bu ülkelere yabancıdır. Bunların uygarlığı yok mu?.. Var; bunların da uygarlığı var; ama, kendi şartları içerisinde uygarlıkları var.

Şimdi, sanıyorum ki, nereye bakarsanız bakın, bu genelden hiçbirisini ayıramazsınız. Olay öyle gelişiyor. Esasen, tarih, böylesine büyük bir imparatorluğun kansız, savaşsız, itiş kakışsız çöktüğüne şahit değil; ama, çökmüştür. Çökmüştür; ama, acaba geri gelir mi gibi endişeler; yani, rejim değil, "Bu dezentegrasyondan, yani parçalanmadan, acaba yeni bir entegrasyon çabalarına geçilebilir mi?" gibi endişeler, bütün zihinlerde vardır; yalnız bu cumhuriyetlerde değil, Rusya Federasyonunun dışında Ukrayna dahil, hemen hemen hepsinde vardır.

Esasen, burada bir olaya daha işaret etmeliyim, o da, Sovyetler Birliğinin korkunç askerî gücüdür. Nereye gitti bu güç? 27 bin uzun menzilli füzesiyle, sayısı ifade edilemeyecek kadar büyük uçağıyla ve bütün denizlerdeki armadasıyla ve milyonları bulan Kızılordusuyla bu güç nereye gitti? "Acaba bu güç, önümüzdeki zaman içinde ne yapacaktır ve nasıl kullanılacaktır ve kimin elinde olacaktır?" gibi sualler, dünyanın zihnini işgal etmektedir. Dünyanın zihnini işgal ettiği yerde, o ülkelerdeki herkesin de zihnini işgal etmektedir.

Diğer bir olay da, böylesine ekonomisi durmuş, çarkı durmuş, bir durmuş saat gibi olan bu geçiş döneminde, acaba sosyal hadiseler nasıl gelişecek ve gelişen bu sosyal hadiseler yönetimler üzerinden ne icra edecek; bu da meçhuldür. Nitekim, Gürcistan'da bir iç kavga, işte Tacikistan'da bir iç kavga, Azerbaycan'da da henüz kavgaya dönüşmemiş; ama, bir siyasî iktidar mücadelesi yürürlüktedir ve sanıyorum ki, bu olaya, biraz alışmış olduğumuz şablonların, alışmış olduğumuz yargıların dışında bakmak lazım. Nevi şahsına münhasır bir olaydır, suijeneristtir; yani kendine özgüdür; bakarken, alışageldiğimiz ölçülerle bakarsak , yanıltıcı neticelere varırız.

Şimdi, bu olay olduktan sonra, biz ne yaptık... Biz, bu cumhuriyetlerin hepsini birden tanıdık; bu, altı ayın içinde oldu. 18 Kasımda Azerbaycan'ı, ondan sonra aralığın başında da diğer hepsini tanıdık; bunun içerisine Ukrayna da dahildir, Beyaz Rusya da dahildir, Moldavya

da dahildir. Doğu yaptık; çünkü, bize göre burada, irreversible denilen, yani geriye dönüşü olmayan bir olayla karşı karşıyayız. Bu arada, Türkî cumhuriyetleri de tanıdık, bu cumhuriyetlerin hemen hepsinde ilk defa büyükeliçilik açmaya biz karar verdik ve büyükelçilik açtık, büyükelçilerimizi götürdük. Bu gezi içerisinde yaptığımız iş de, bu ülkelerin hükümet merkezlerinde bize tahsis edilmiş veya bulabildiğimiz binalarda Türkiye Büyükelçiliğinin üzerine ayyıldızlı bayrağı çektik; biz buradayız diye. (Alkışlar)

Değerli milletvekilleri, bu ülkelerin, bilhassa Türkî cumhuriyetlerin uluslararası zemine çıkıp, bu zeminde yerlerini almalarında biz gayret sarf ettik; Birleşmiş Milletlere üye olmalarına gayret sarf ettik, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansına üye olmalarına gayret sarf ettik, daha sonra ECO'ya, yani Türkiye - İran - Pakistan arasındaki bir topluluğa üye olmalarına gayret sarf ettik, daha sonra da NATO'nun bir kuruluşu olan bir diğer teşekküle de üye olmalarına gayret sarf ettik. Şimdi, bunlar da Dünya Bankasına, bunlar da Para Fonuna yavaş yavaş üye olmak peşindedirler. Yani, uygar dünyayla bütünleşme olayıdır bu. Uygar dünya dediğiniz zaman, Avrupa akla gelir. Avrupa'nın yeniden şekillenmesinde, Avrupa bugünkü haliyle kalabilecek mi? Sanmıyorum. Çünkü, Avrupa'daki bütün teşekküller, parçalanmış bir Avrupa içindir; halbuki, şimdi bir birleşmiş Avrupa ortaya çıkacak. Bir birleşmiş Avrupa da kafi değil, bir birleşmiş Avrasya meydana çıkacak. Bu birleşmiş Avrasya -aslında hayal değil bu- Vancouver'dan Vladivostok'a kadar giden bir coğrafya parçasını kapsayacak. Bu böyle olursa, barış olacaktır dünyada; bu böyle olursa, barışta devamlılık olacaktır; bu böyle olursa, insanlığın düşünemediği kadar önemli olaylar insanlığın hizmetinde olacaktır. Evet, Sovyetler Birliğinin dağılmış olması, aslında kimse tarafından yadırganmıyor; daha doğrusu, "Keşke dağılmasaydı" diyen kimse yok; ama, dağıldıktan sonra geriye bıraktığı netice, geriye bıraktığı bakiye, hemen içinden çıkılabilir bir durum değildir. İçinden çıkılamayacak kadar zor şartları olan bir durumdur. Şimdi, neresinden bakarsanız bakınız, bunu göreceksiniz.

Ben dönüp geliyorum izahatıma. Ben, bu izahatı yapmadan meseleye giremem. Çünkü, bizim yapmak istediğimiz şey, sadece oraları gezip, tozup, birtakım şeyleri görüp gelmek değildi. "Acaba, Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu büyük tablonun içerisinde nereye sığar, nereye girer, bu büyük tablonun içerisindeki rolü nedir?" konularını yeniden düşünmekti. Evet, mesele ülkemizde çok tartışılmıştır ve tartışılmaya da daha devam edecek.

Buralara pek çok heyet de gitmiştir, resmî görevli arkadaşlarımız da gitmiştir, işadamlarımız gitmiştir, üniversiteden heyetlerimiz gitmiştir, değişik heyetler gitmiştir, gitmeye de devam edecek. Tabiî ki, buradan şu çıkıyor : Yüz sene Türkiye ile birbirinden kopuk Türkî cumhuriyetleridir bunlar. Birbirinden yüz sene kopuktur.

Bu cumhuriyetlere dönüp baktığınız zaman, sanmayın ki, buralarda bir yeknesaklık vardır. Yeknesaklık da yoktur. Mesela, Kazakistan, Türkiye'nin dört misli büyüklüğündedir; ama ahalisinin yüzde 38'i Rus'tur, yüzde 10'u Alman'dır, yalnız yüzde 42'si Kazak'tır ve petrolden gaza, madenlere ve ovalara kadar korkunç devasa kaynakları vardır. Aşağı yukarı bizim üç dört misli büyüklüğünde 250 milyon dekar alana buğday ekiyor her şeyi olan bir ülkedir. Her şeyi olan bir ülkedir; ama, her şeyi olmayan bir ülke manzarasını veriyor; çünkü, her şey durmuş görünüyor bu geçiş döneminde.

Şimdi, geliyorsunuz Kırgızistan'a; Kırgızistan'ın ahalisinin yüzde 51'i Kırgız'dır, yüzde 21'i Rus'tur, yüzde 10'u da Alman'dır. Bir Alma Ata Şehri bir Avrupa şehridir. Bir Bişkek Şehrinin halkının yüzde 75'i Avrupalıdır; ancak yüzde 25'i Asyalıdır. Bir Taşkent Şehrine geliyorsunuz;

Taşkent Şehrinin -ki, bizim ata yurdumuzdur- bugün, nüfusunun yarıdan fazlası Rus'tur. Geçen yetmiş yetmişbir sene zarfında çok değişik kaynaşmalar olmuş. Yani, bunlara dikkatle bakmadan bir şey yapamazsınız.

Türkmenistan'a geliyorsunuz -hemen hemen en gerilerde kalmış bir ülkedir- Türkmenistan ahalisinin yüzde 80'i Türkmen, yüzde 10'u Rus'tur; ama, Azerbaycan'a geliyorsunuz, ahalisinin yüzde 80-85'i Azerî'dir, yüzde 5,5'i Rus, yüzde 5,5'i Ermenidir. Özbekistan'a geliyorsunuz; ahalisinin yüzde 72'si Özbek'tir, yüzde 10-12'si Rus'tur. Olaya bakarken, bütün bunların tümüne beraber bakmak lazım. Yani, senelerce, zorla veya şu sebeple bu sebeple buralarda bir arada yaşamaya alışmış insanlar var ve tabiî ki Sovyetler Birliği buralara bir miktar nüfus getirmiş. Şimdi, Sovyetler Birliğinin de en büyük kaygısı odur. Yani, eski Sovyetler Birliğini söylüyoruz; şimdi, Rusya Federasyonunun kaygısı odur. Nedir Rusya Federasyonunun kaygısı?.. Irkçılık yapılırsa; yani, şoven ırkçılık yapılırsa ve bu insanlara, yani o ülkelerde yaşayan Ruslara şu veya bu biçimde eziyet edilirse, biz buna seyirci kalamayız şeklindedir.

Değerli milletvekilleri, binaenaleyh, böyle bir faktörün, hepinizin kafasının bir yerinde olmasını rica ediyorum. Bu, benim tespitim değil; bu, bizim yüzümüze beyan edilen hususlardır. Nitekim, bu ülkelerin henüz hiç birisinde -Azerbaycan hariç- kendi kendilerini koruyacak güvenlik kuvveti falan da yoktur. Yani, bizi bando, mızıka, askerle falan karşıladılar; ama, oradaki eski Sovyet garnizonundan ödünç alınmış askerlerle karşıladılar!.. Henüz kendilerinin güvenlik kuvvetleri yok. Zaten altı ay içerisinde kendilerinin bir şeyi olabileceğini de farz etmek yanlış. Öyleyse, olay, bence, bitmiş bir olay değil, başlamış bir olaydır; yani yeni başlamış bir olaydır. Şimdi bütün kaygı, bu ülkeler istikrarlarını muhafaza edebilecek mi; bütün kaygı, bu ülkeler, alışmış bulundukları rejimden, demokrasiye geçebilecekler mi?.. Yani, demokrasiye, demokrasinin kurumlarına, demokrasinin kavramına, demokrasinin kurullarına geçebilecekler mi? Bu ülkeler, kendilerinin söylediği pazar iktisadiyatına geçebilecekler mi? Bu ülkeler bunu yapamazlarsa, dünya ile bütünleşmekte zorluklar olacak. Onun içindir ki, düşündürücü, boyutlu bir olayla karşı karşıyayız.

Şimdi, olayın diğer tarafına geçeceğim : Bizim için ne anlam taşır?.. Bizim için çok büyük bir anlam taşır. Bu olay olduktan sonra, Adriyatik Denizinden Çin Seddine kadar büyük bir toplum meydana çıkmıştır. Bence, bu büyük toplum; mesela 4 milyon nüfuslu Türkmenistan, "Ben ufacık bir devletim, ben ne yaparım?" dediği zaman, "Hayır, sen ufacık bir devlet değilsin, sen 200 milyonluk büyük bir Türk toplumunun bir parçasının" demeliyiz. Binaenaleyh, o, ona gurur veriyor.

Bize gelince, artık, Türkiye'ye dışarıdan bakanlar, işte 60 milyonluk, 772 bin kilometrekare içerisine sığmış bir Türkiye olarak bakmıyor; dünya böyle bakmıyor. Bugün böyle bakmıyor; yarın nasıl bakar, bilmem... (DYP sıralarından alkışlar) Dünya bize, Adriyatik'ten Çin Seddine kadar büyük bir topluluğun en gelişmiş, en önde, demokratik değerleri gerçekleştirmiş, hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmiş, birçok noksanlarına rağmen piyasa ekonomisini gerçekleştirmiş ve bunlar kadar önemlisi, laisizmi gerçekleştirmiş bir model olarak bakıyor. Binaenaleyh, öbür ülkelere bakarken, acaba öbür ülkelerin hangi tesir altında kalabilecekleri ve şu ülkenin mi bu ülkenin mi o ülkenin mi tesiri altında kalabilecekleri gibi, dünyanın kafasında şüpheler var. Bu şüpheler ne ölçüde gerçekleşir ne ölçüde gerçekleşmez; bu önümüzdeki zamanın meselesidir.

Hemen şunu ifade edelim ki, Türkiye'nin bu durum karşısındaki vaziyeti, bu ülkeleri hemen idare etmeye kalkmak değildir; bu ülkeler kendi kendilerini idare edeceklerdir ve bu ülkeler kendi ayaklarının üzerinde duracaklardır. Bu ülkeler, bizimle beraber bir işbirliği içerisinde olabilirler, olacaklardır da; ama bu işbirliği, bu ülkelerin siyasetine veya bu ülkelerin gidişatına bizim ipotek koymamız anlamında olmaz. Aksini düşündüğümüz zaman, bir süre sonra bu ülkelerin teker teker bizim yanımızdan uzaklaştığını görürüz. Binaenaleyh, bunların bağımsızlıklarına saygı, bunların kendi kişiliklerine, kendi özgür siyasetlerine saygı, bence, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin en başta gelen prensibi olmalıdır. Bu, dünyaya karşı da böyledir, bu ülkelere karşı da böyledir.

Evet, "Adriyatik Denizinden Çin Seddine kadar olan bölgede büyük bir topluluk" diyoruz; buna kimsenin itirazı olmaz; çünkü, bu topluluk aynı dili konuşuyor, şive farkları var. Yüz sene kopmuşsunuz; ama biraz birbirinizi dinlediğiniz zaman, anlaşmakta zorluk olmuyor. Birkaç gün dinleyin, rahatça anlaşır hale geliyorsunuz. Azerî'de en ufak bir sıkıntı yok; ama, diğer lehçelerde, Kazakça dahil, bütün olay, biraz birbirinize yaklaşmaktır.

Onun içindir ki, böylesine açılmış bir dünyada bir anda, fütuhat yapmadan -hudutları resmen duruyor ama, mecazî manada da olsa, fiilî manada da olsa- büyümüş, genişlemiş büyük bir topluluğun önemli bir rüknü olma gibi bir özelliği Türkiye kazanmıştır. Bu, Türkiye'nin itibarını artırmıştır; yalnız, Türkiye'nin sorumluluğunu da artırmıştır. Şöyle diyelim : Bu, Türkiye'nin ağırlığını artırmıştır; ama, sorumluluğunu da artırmıştır. Türkiye'nin bu ağırlığını muhafaza edebilmesi, kanaatime göre, sorumluluğunu iyi anlayıp, yerine getirebilmesine bağlıdır. (DYP sıralarından alkışlar) Onun içindir ki, kanaatimce, olayda hisse yer yok. Olaya çok aklî bakmak lazım; ama, histen sıyrılabilir miyiz? Hayır, sıyrılamayız. Niye sıyrılalım ki?.. Histen niye sıyrılalım?.. Yalnız, hep hissin içinde gömülür kalır da, aklın gereğini yapmazsak yanlış olur; ona işaret etmek istiyorum. Histen sıyrılamayız; çünkü, aslında bu ülkeler, bizim müşterek bir medeniyeti beraberce taksim ettiğimiz ülkelerdir. Bu ülkelerle bizim destanlarımız birdir, bu ülkelerle şiirlerimiz birdir, ninnilerimiz birdir, manilerimiz birdir ve nihayet, manevî değerlerimiz birdir ve atasözlerimiz birdir ve dilimizin mimarları Ali Şir Nevai'ler, Fuzulî'ler, Mahdum Kul'lar, Kaşgarlı Mahmut'lar, Yusuf Has Hacip'ler, hem onlarındır hem bizimdir; yani hepimizindir. (DYP sıralarından alkışlar) Nihayet, maneviyatımızın mimarları, ilmin ve maneviyatın mimarları, Hoca Ahmet Yesevi, Nakşibendi Hazretleri, Buhari, Ali Şir Nevai, El Harizmi, Biruni, Uluğ Bey; bunlar da hem onlarındır hem bizimdir; hepimizindir. (DYP, ANAP, MÇP sıralarından alkışlar) Ve nihayet, dönüp geliyoruz, diyoruz ki; Leyla, onların da Leylasıdır, bizim de Leylamızdır; Mecnun, onların da Mecnunudur, bizim de Mecnunumuzdur; Tahir, onların da Tahiridir, bizim de Tahirimizdir; Zöhre, onların da Zöhresidir, bizim de Zöhremizdir; Aslı, onların da Aslısıdır, bizim de Aslımızdır; Kerem, onların da Keremidir, bizim de Keremimizdir. Gene dönüp geliyoruz; Dede Korkut, Dedem Korkut, onların da Dedem Korkutudur, bizim de Dedem Korkutumuzdur; Köroğlu, bizim de Köroğlumuzdur onların da Köroğlusudur; Karacaoğlan, bizim de Karacaoğlanımızdır onların da Karacaoğlanıdır. Velhâsıl, oradan başladığımız çizgiye dönüp geliyoruz, diyoruz ki; Hoca Ahmet Yesevi, Orta Asya'nın çöllerinde bir maneviyat abidesi olarak, bin sene üzerinden geçmiş ve çok değişik rejimlere sahne olmuş olan bu ülkede, hâlâ büyük manevî nüfuzunu, bütün Orta Asya'da, Balkanlar'da ve Anadolu'da sürdürmektedir. Binaenaleyh, onun dergâhında, "Müslüman olsun olmasın, kimsenin kalbini kırmayınız; çünkü, eğer kalp kırarsanız, Allah'ı incitirsiniz" yazıyor. (Alkışlar) Ve nihayet, Mevlana Celâleddin Rûmi, işte ona benzer bir yerde, aynen bizim Konya'ya benzer

bir yerde, gene aynen yeşil çinilerin altında, mavi çinilerin altında yatıyor, kapısına yazmış, "kim olursan gel" diye.

Binaenaleyh, bin sene evvelinde bu fikriyatı bir büyük topluma, Müslümanlıktan aldıkları feyzle telkin eden bu büyük insanlar, bugünkü dünyada, kardeşlik olsun, beraberlik olsun, birlik olsun, aman savaş olmasın diye çırpınan bütün insanlığın rehberidir bence. (Alkışlar)

Nihayet, bizim, bu ülkede oturan insanlar olarak, bu güzel ülkede, Sultan Alparslan'ı, Melikşah'ı, Çağrı Bey'i, Kutalmışoğlu Süleyman Bey'i ve beraberindeki Alperenleri unutmamız mümkün değil. Nihayet, bu ülkede, bir Hacıbektaş'ı, bir Yunus Emre'yi -ki, o çizginin devamıdır- her yıl, her gün kucağımıza, yani bağrımıza bastığımız, en iyi yerimizde muhafaza ettiğimiz bu insanları, bu büyük değerleri, medeniyetimizin bu büyük değerlerini ve bizi millet yapan büyük değerleri hep beraber paylaşıyoruz.

İşte, bizim farklı bir durumumuz buradan geliyor; "İyi canım, Sovyetler Birliği yıkıldıysa yıkılmış, altından cumhuriyetler çıkmışsa çıkmış; biz de onlarla ticaret yaparız, alışveriş yaparız..." Olay bundan ibaret değildir. Olay, üstündeki örtü kalktıktan sonra, yüz senelik duvar yıkıldıktan sonra, esir milletler içerisinde bulunan bu kardeşlerimizin -onların tabiriyle- azatlığa, istiklale, bağımsızlığa kavuşmuş olmaları, burada oturan 60 milyon için, oradaki insanların kardeşi olan bizler için gurur vericidir, bizler için bir sevinç kaynağıdır, bizler için alkışlanacak bir olaydır. (Alkışlar)

Bu, böyledir. Öyleyse, bizi alakadar eden en önemli mesele, bu ülkelerde istikrarın devamını görmektir ve bizi alakadar eden en önemli mesele, bu ülkelerin sen-ben kavgasına düşmeden veya birtakım dış tesirlerin altında kalmadan, azatlıklarını, bağımsızlıklarını, istiklallerini muhafaza edebilmeleridir. Onlara söylediğimiz en önemli şey : Az olur çok olur, az yersiniz çok yersiniz, az giyersin çok giyersin; ama bu azatlığın değerini biliniz. Böyle bir fırsat yüz senede bir defa elinize geçmiş bir fırsattır, aman bu fırsatı kaçırmayınız ve kendi kendinizi idare ederken, içinizde iktidar kavgasına düşmeyiniz. İktidar kavgasının eğer kuralları konmamışsa, iktidara nasıl gelinip nasıl gidileceğinin kuralı konmamışsa, iktidar kavgası kaçınılmazdır. Çünkü, iktidar, kavgası yapılan bir nesnedir. Kuralları konmuşsa, yine de kavgası yapılıyor; ama kansız, kavgasız, hilesiz yapılıyor. Yani, halkın hakemliğine gidiliyor, halk ne derse o oluyor. İşte, uygur dünyanın meydana getirdiği bu birikim, yaptığını bu suretle yıkmadan yoluna devam eden bir rejime sahip olan ülkelerde ancak olabiliyor.

Şimdi, sanıyorum ki, şöyle yapmayın, böyle yapmayın diye kendilerine verilen nasihatların, her şey anlamına geleceğini de hiç kimse sanmasın; ama, asgariden, bize düşen görev, bizim manevî sorumluluğumuzun başında gelen "Evet, biz sizin kardeşiniziz, siz de bizim kardeşimizsiniz, siz kendi kendinizi idare edin; ama mutlaka bağımsızlığınızı koruyun ve mutlaka bağımsızlığınıza leke düşürmeyin" demek olmalıdır.

Şimdi, bunlardan sonra şunu ifade etmek istiyorum ki, bu ülkelerle bizim kucaklaşmamız tabiîdir. Bu kucaklaşma, sadece hissî olmaz, daha çok birbirimizi tanımak gerek. Onların bizim hakkımızda, bizim onlar hakkında kafalarımızda bir şeyler var; ama bizim kafamızda olan şey acaba ne derece gerçek?.. Onların bizi tahayyül edişleri ne derece gerçek?.. Onların bizden beklentileri var. Acaba bu beklentilere, hakikaten Türkiye'nin cevap verecek takati var mı, yok mu?.. Binaenaleyh, onları, aşırı beklentilere kaptırmak suretiyle de, yarın bunun bir inkisara, ümitsizliğe, hayal kırıklığına dönüp de, "Türkiye, Türkiye dediler; ama, görüyorsunuz, bundan

ibaretmiş" dedirtmeyecek şekilde, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin politikalarını, korkak değil, titrek de değil; ama mutlaka gerçekçi biçimde, onlara şevk verecek biçimde ayarlaması lazımdır.

Şimdi, biz ne yaptık, neye giriştik?.. Yaptığımız iş şudur : Aslında, bizim bu ülkelerle birbirimize yaklaşmamız lazım. Nasıl yaklaşacağız?.. Evvela oralara gidip geleceğiz. Yani, Bakü'ye gideceğiz, Aşkabad'a gideceğiz, Alma Ata'ya gideceğiz, Bişkek'e gideceğiz ve Taşkent'e gideceğiz. İşte, İpek Yolu burada meydana çıkıyor. Eğer İran'la Türkmenistan arasındaki 200 kilometrelik demiryolu bağlanırsa, ta Le Havre'den başlayıp Pekin'e kadar gidecek olan bir demiryolu çıkıyor meydana; "İpek Demiryolu." Yani, bu dünyanın üstünden örtünün kalkması, eski dünyayı yeniden çıkarıyor orta yere. İkincisi, yol : Transavrupa, Transavrasya ve Transasya yolu... Türkiye, şimdi kimsenin önünde tıkaç değil. Tabiî, Türkiye şartlarını ıslah edecek; ama İran'ın bir kısmı tıkaç ve onların, durumlarını ıslah etmeleri lazım. Eski Sovyetler Birliği içerisinde yer alan bu cumhuriyetlerde pek fazla yol yok, daha çok hava hareketi var ve demiryolu var; ama onlar da Pekin'e kadar bu yolu düzeltip götürecekler. Böylece, Manş Denizinden, Çin - Pekin'e kadar giden bir yol meydana çıkacak. Bunlar hayal değil, bunlar çok ufak şeylerle olabilecek işlerdir ve zaten ekonomik şartlar bunu zorlayacak.

Bence, birinci mesele, gidip geleceksiniz, uçak seferleri olacak. Biz uçak seferleri koymaya karar verdik, bizim uçaklarımız haftada iki defa bu yerlere gidecek; hepsine gidecek ama... Uçakla beraber bayrak gidecek, uçakla beraber isim gidecek. (DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)

İkinci olay, her akşam Türkiye Televizyonunu bu ülkeler seyredebilmeli. Bunun için de gerekli tedbirler alınmıştır; 27 Nisan tarihinden itibaren bu ülkeler Türkiye televizyonunu seyreder hale gelmişlerdir. Orada bulunduğumuz sırada biz de seyrettik. Tabiî, bu kolay bir olay değil. Bu televizyon yayını başladıktan sonra, bu yayını teknik olarak bozmaya çalışanlar olacaktır. Bizim, oralarda şu veya bu şekilde birtakım hassasiyetler meydana getirmememiz mümkün değil, yani oranın içi bakımından değil de, dışı bakımından.

İkinci yapacağımız şey, telefon bağlantısıdır. Telefon bağlantısı temmuz başında yapılmış olacak ve bu ülkeler, Türkiye üzerinden dünya ile telefon konuşması yapar hale geleceklerdir.

Üçüncü yapacağımız şey, eğitim birliğidir. Bu ülkelerden 10 bin tane öğrenci istedik. 1 400 tanesi önlisans, lisans ve lisansüstü olmak üzere üniversitelerimizde ve 600 tanesi de, ortaöğretimde olmak üzere, çeşitli meslek gruplarından 2 biner öğrenciye burs vereceğiz ve bizim okullarımızda okuyacaklar.

Bu ülkelerin okulları var, hem de iyi okulları var; ama bunlar çok temel bilimler okutan okullardır. Kamu idaresi eğitimi veren okul yok veyahut da Marksizmin dışında ekonomi eğitimi veren okulları yok. Aslında, pazar ekonomisine uygun olarak bankacılığı bilen yok, şunu bunu bilen yok... İşte, daha çok o istikamette eğitim veren okullarımıza öğrenci istedik ve getireceğiz ve tabiî ki, bu öğrenciler Türkçe öğreneceklerdir. 10 üniversitemiz, bu Türkî cumhuriyetlerle ilgili enstitüler ve merkezler açmıştır ve bugün üniversitelerimizin bir kısmında, bu ülkelerden gelen çocuklara, 3 ay zarfında Anadolu Türkçesini, Türkiye Türkçesini rahatça öğretecek kadar bir teşkilatlanma olmuştur.

Unutulması mümkün olmayan bir hatıramı anlatayım : Kazakistan ile Özbekistan arasında bulunan Türkistan şehrinde bir üniversite kurulma hazırlıkları vardır ve kanaatimce Türkiye

bu üniversiteyi kurmalıdır. "Türkistan Üniversitesi" adıyla henüz kuruluş halinde olan bu üniversitenin Türkiyat kısmı öğrencilerinden 15-16 yaşlarındaki kız çocukları havaalanında bizi "Kâtibim" türküsüyle karşıladılar. (Alkışlar) Bunun, Türkiye'nin Edirnesinde, Elazığında, Vanında, Diyarbakırında, Gaziantepinde, İzmirinde veya Muğlasındaki okul çocuklarından hiçbir farkı yoktu. Binaenaleyh, Türkçeyi çok çabuk öğrenmişler; iki tane hevesli insan oralara gitmiş ve karşılıklı bağları kurmuş.

Yine o kanaatteyim ki, Türkiye, medeniyetimizin büyük mimarı Hoca Ahmed Yesevi'nin ve O'nun hocası olan Arslan Baba'nın türbelerini tamir etmelidir. Müşterek medeniyetimizin yıkılmaya yüz tutmuş büyük abidelerine sahipliğimizi göstermek bakımından işte bunlar lazımdır.

Bununla birlikte, gayet tabiî ki, biz, üniversitelerimizle bu ülkelerin üniversiteleri arasında exchange yapacağız; yani o ülkelerden profesörler ülkemize gelecek, ülkemizden de o ülkelere profesörler gidecek.

Bu ülkelerle alışveriş yapacağız; ama paraları yok. Her şeyleri var; altınları var, gümüşleri var ve altın depolarına indik. Özbekistan yılda 60 ton altın çıkarıyor. Her sene bu miktar altını Rusya alır götürürmüş; ama Özbekistan yetkilileri bu sene el koymuşlar. Beni de götürüp gösterdiler, altınları hazinelerinde duruyor. Bundan sonra her sene 60 ton altın ve o kadar da gümüş çıkaracaklar.

Özbekistan'ın 4 milyon ton pamuk rekoltesi var. Türkiye'nin onbeştebiri kadar olan Türkmenistan'ın yılda 1 milyon ton pamuk rekoltesi var; bizim de o kadardır. Amu Derya - Siri Derya sulaması ihtişamlı bir olaydır. Bin kilometrelik Karakum Kanalı bir olaydır; ama adamlar, satacağı yeri bilmiyorlar, alacağı yeri bilmiyorlar. İşte burada gündeme, işadamlarımızın, bu ülkelerin kalkınmalarına ilgisi geliyor.

İşadamlarımızın bu işleri gayet ciddi tutmaları lazım; yani o ülkelere gidip, o insanlara, "bizdendir, sizdendir" falan deyip, onların menfaatına ters düşecek işler yapmamaları ve yaptıkları akitlere de mutlaka vefa göstermeleri lazımdır. Aksi, "Yaparız, yaparız, üstüne bir şişe mürekkep dökeriz" gibi olur sonra. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bu konuda gayet dikkatli olmaya mecburdur. Onu da söyleyelim, oralara çok işadamımız gitmiş ve karşılıklı menfaata dayalı çok güzel şeyler yapılabilecek durumlar var. Hiç kimse kimseden bir şey istemiyor; ama geçiş döneminde bu ülkelerin bazı ihtiyaçları var. Biz Azerbaycan'a 1 milyon ton, Özbekistan'a 1 milyon ton, Kırgızistan'a 500 bin ton hububat vermeyi kabullendik ve bunun 100'er bin tonu da hibedir; onların tabiriyle, peşkeştir. Ama bu peşkeş oraya nasıl gidecek?.. Evvela Odesa'ya gidecek, oradan da demiryolu ile gidecek. Bu durumda, yarısı kayboluyor bu hububatın; işin böylesine zorlukları da var, ama inşallah, bu zorlukların hepsi geçer.

Bu ülkelerin insanları, yöneticileri, aydınları, daha birinci altı ay içinde, bütün Türkiye'nin bu ülkelere; siyasî partileriyle, matbuatıyla, halkıyla açmış bulunduğu kucağın sıcaklığını biliyorlar ve buna şükran duyuyorlar. Biz, siyasetimizde bazı şeylerin, siyasetin üzerinde olduğunu her zaman söyleriz. Sanıyorum ki, Türkiye'nin bölünmez bütünlüğünü muhafaza, Türkiye'de hukuk devleti ve demokrasiyi gerçekleştirme, halkımızı refaha göttürme gibi büyük gayelerimizin içine, Parlamentomuzun bütün üyeleri ve bütün partileriyle beraber -metot ve yaklaşım farklılıklarımız olacaktır elbette- gayemiz bütün bunları kucaklama ve iyi ilişkiler kurma, bunları dünyaya çıkarma, dünyaya tanıtma veya bunlarla beraber dünyaya çıkma ve önümüzdeki zaman içinde hürriyeti, adaleti, refahı, mutluluğu, diğer insanlarla beraber bu insanların

da paylaşması için elimizden gelen gayreti gösterme; velhâsıl, bu insanları dünya toplumuna -communauté'sine- medenî ve uygar topluma entegre ederken, kendilerine her türlü manevî, maddî, moral yardımda bulunma gibi bir görevimiz var.

Maddî bakımdan, bizim bu ülkelerin bugünkü sıkıntısını karşılayacak durumumuz yoktur; ama, bizim -100 milyon dolar şuraya, 50 milyon dolar buraya şeklinde- 500-600 milyon dolar gibi bir eksport kredisi -yapılacak ihracat ve işlere karşı- verme durumumuz olabilir; bu, bizim altından kalkamayacağımız bir olay değildir; bu tür yardımlarımız olabilir. Yalnız, biz dünyayı bu meselede ayağa kaldırdık. Binaenaleyh, biz, Amerika, İngiltere, Fransa, Suudi Arabistan, Körfez ülkeleri, Japonya ile, bu ülkelerin geçiş döneminde mutlaka el uzatılmaya değer olduğunu; dünyadaki istikrar için buna gerek olduğunu görüştük ve ifade ettik. Henüz, Amerika Birleşik Devletlerinin ilan ettiği 24 milyar dolarlık bir yardım programı henüz mekanize olmuş değildir. Bu programın 18 milyarı Rusya Federasyonunun makro ekonomisine, 6 milyarı rublenin stabilizasyonuna, 3 milyar doları diğer cumhuriyetlere -bu cumhuriyetler de dahil- 1 milyar dolarlık commodity kredisi (alacağı mallara karşı verilecek kredi) verilmesi olayı henüz mekanize olmuş değildir.

Ayrıca, bizim bunlara tavsiyemiz, bir Kafkasya, Orta Asya ve Kazakistan Bankası kurmak suretiyle, bu kurulacak bankaya bu paraların getirilip konması, buradan da muayyen bir usul içinde bu ülkelerin kalkınmalarında kullanmak üzere veya güncel meselelerindeki darboğazları aşmak üzere kullanmalarını sağlamak gibi bir teklifimizi bunların hepsine yaptık. Önümüzdeki zaman içerisinde, diğer devletlerle de konuşarak, böyle bir şey kuvveden fiile geçirilebilirse, sanıyorum ki, Türkiye'nin üzerindeki yükün önemli bir kısmı gittiği gibi, bu ülkeler, büyük sıkıntılara düşüp, istikrarsızlıklara gitmek gibi durumlardan kurtulurlar.

Onun için, biz ne istiyoruz? Bizim istediğimiz şey, bu ülkeler, ekonomilerini güçlendirsin, refah içinde kalkınmış toplumlar olsun, etkin devletler safına girsin ve güçlü birer devlet olarak dünyadaki yerlerini alsınlar. Gene, istediğimiz şudur : Ayrı ayrı her Türk cumhuriyetinin kendi başına ayakta durabildiğini ve işbirliği sonucunda her birinin güçlü devletler olabildiğini dünya mutlaka görmelidir; daha doğrusu, dünyaya bu gösterilmelidir; biz de bundan gurur duyarız. İşte bizim, bu gurura iştirak için, gurur duyabilmemiz için bir şeyler yapmamız lazım geldiği hususlarını altalta koydum.

Buralarda kültürel işbirliği yaparız, insanî ihtiyaçları karşılarız, yatırım yapmayı teşvik ederiz; bunların hepsi işin ticarî kısmıdır. Ticarî kısmını yaparken de, bu ülkelerin yararına, karşılıklı yarara dayanılması lazım geldiği hususunu ifade ederiz.

Yine dönüp geliyorum : Azerbaycan'da bir Karabağ vahşeti var. Bu Karabağ olayı, gerçekten, fevkalade üzücüdür. Sovyetler Birliği çöker çökmez olaylar başlıyor. Ermeniler daha önceden hazırlıklı, Karabağ'ın hiçbir hazırlığı yok; yani, daha doğrusu Azerbaycan'ın hiçbir hazırlığı yok. Azerbaycan, 1988'deki Rus tanklarının altında kalmış, genç evlatlarını Hazar Denizine bakan bir yamaca, "Şehitler Hıyâbânı" diye gömmüş. Tabiî ki, Karabağ'da verdiği şehitleri de getirmiş, onun yanına gömmüş; ama, herkes bilmelidir ki, aslında, bayrak, eğer uğrunda kan dökülmüşse bayraktır; toprak, uğrunda kan dökülmüşse vatandır; bunun başka bir yolu yoktur.

Bunun, Azerbaycan'da iyi anlaşıldığı kanaatindeyim. Yani, bir millet millet olmak istiyorsa, bir millet hür olmak istiyorsa, mutlaka, gerektiği zaman ölmesini bilecektir. (Alkışlar)

Büyük Atatürk, "Azerbaycan'ın elemi, bizim elemimizdir, Azerbaycan'ın sevinci, bizim sevincimizdir" demiştir. bunu yerinde görmek, tatmak, fevkalade kolaylıkla görünüyor; yani bu, yerinde gayet iyi görünüyor. Gerçekten, büyük vatanperver Mehmet Emin Resulzade'nin, "İnsanlara hürriyet, milletlere istiklal" dediği olay, orada gerçekleşmiştir. Bütün sorun, oradaki kardeşlerimizin buna iyi sahip çıkmalarıdır.

Bayrak çektik Bakü'de; Türk sefaretinin balkonunda, Azerbaycan'ın liderleriyle beraber bayrak çektik; birbirine karşı olan liderlerle beraber. Azerbaycan halkının önüne onları çıkardık. Beraber çıktık ve bu bayrağın önemini anlattık. Onlardan birisi, Mehmet Emin Resulzade'nin, "Çekilen bayrak inmez" şeklindeki büyük mısraını fevkalade iyi noktaladı. Türklük âleminin ayyıldızlı bayrağı, tek başına senelerce bayrak bekledi. Bizim bayrağımız tek başına, yıllarca esir milletlerin, esir kardeşlerimizin de bayrağı oldu. Binaenaleyh, bizim bayrağımızın yanına, yeni ayyıldızlı bayraklar gelecektir. (Alkışlar)

Azerbaycan'da, Türkmenistan'da bayraklar ayyıldızlıdır ve yerlerini almışlardır. Diğer ülkelerde de, bayraklar yerlerini almaktadırlar. Umuyoruz ki, buralardaki kardeşlerimiz, bir taraftan dünya ile kucaklaşırken, bir taraftan kalkınmalarını yaparken, bir taraftan devletlerini kurarken, bir şeyi unutmayacaklardır. Şurada küçük bir şey var, bunu sizlere okumak ve zapta da geçmesini istiyorum :

Azerbaycan nasıl anlıyor vatanı? Şöyle diyor bu şair :

Azizim vatan yahşidir
Giymeye keten yahşidir
Gezmeye garip ülkeler
Ölmeye vatan yahşidir (Alkışlar)

Azizim İrengez
İrengilen dolan gez
Yadellerde han olma
Vatanında dilen gez.

Hepinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın Başbakanın konuşmasından sonra, gruplara söz hakkı doğmuştur.

Anavatan Partisi adına, Sayın Giray; buyurun efendim. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA İSMAİL SAFA GİRAY (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Başbakanın Orta Asya cumhuriyetlerine yaptığı gezi için teşkil ettikleri heyet içerisinde ben de, Anavatan Partisinin üç temsilcisinden biri olarak, seyahati dikkatle izledim. Buradan şunu ifade etmeyi gerekli görüyorum : Sayın Başbakan, bu seyahate Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerini alarak gitmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin 19 üyesi -ki, bunların 6'sı Doğru Yol Partisinden, 3'ü SHP'den, 3'ü Anavatan Partisinden, 3'ü Refah Partisinden, 3'ü Milliyetçi Çalışma Partisinden ve 1'i de Demokratik Sol Partiden olmak üzere 19 milletvekili ediyor- yukarıda arz ettiğim cumhuriyetlere gitmiştir. Partiler arasındaki dağılımının anlaşılması her ne kadar güç de olsa, Meclisin 19 milletvekiliyle bu seyahate iştirak ettirilmesinden dolayı teşekkür etmemiz lazım geldiği kanaatindeyim.

Bir süreden beri, "Türkî cumhuriyetler" diye isimlendirilmiş olan bu Orta Asya cumhuriyetlerinin, genel görünümüyle ilgili olarak, Sayın Başbakanın yaptığı değerlendirmelere katılma

mak mümkün değildir. Bu değerlendirmelere belki bazı ilaveler yapmak mümkün olabilir. Ben daha ziyade işin o tarafıyla meşgul olacağım. Sayın Başbakan tarafından ifade edilmemiş olabilen, birtakım özellikleri ifadeye çalışacağım; ayrıca da, bu cumhuriyetlerin bugünkü durumda, Türkiye karşısındaki genel konumlarını, kendi görüşüme göre anlatmaya çalışacağım.

BAŞKAN — Sayın Giray, bir dakikanızı rica edeceğim...

Sayın milletvekilleri, sayın bakanlarla bazı meselelerimizi lütfen kuliste konuşalım; hatibi takip etmek imkânı olmuyor.

Buyurun Sayın Giray. (DYP sıralarından alkışlar)

İSMAİL SAFA GİRAY (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, Sayın Başbakan, bir nebze dökundu; ben, biraz daha konunun detayına inmek istiyorum. Bu ülkelerde, acaba nüfusun yapısı nedir; gittiğimiz ülkelerin -ki, programda olmakla beraber Tacikistan'a gidemedik- birtakım kaynaklar tarafından, çeşitli şekillerde ifade edilen nüfusla ilgili rakamları, biraz daha iyi incelemek gerektiği kanaatindeyim. Sovyetler Birliğinde yaşayan toplam Türk nüfusunun şu kadar bu kadar olduğu, dünyadaki Türk nüfusunun şu kadar bu kadar olduğu ifade edilir durur. Öyle ifadeler var ki, bazıları bu rakamı 300 milyonla, bazısı 250 milyonla, bazısı 200 milyonun altındaki rakamlarla ifade eder. Gittiğimiz ülkelerde -ki, programda olmasına rağmen Tacikistan'a gidemedik; ben onun da nüfusunu vereceğim- toplam nüfus -oralardan aldığımız bilgilere göre- 20 milyon Özbekistan'da, 4,3 milyon Kırgızistan'da, 16,2 milyon Kazakistan'da, 5,1 milyon Tacikistan'da, 3,5 milyon Türkmenistan'da ve 7 milyon Azerbaycan'da olmak üzere toplam 56,1 milyondur.

Bu nüfus içerisinde Türk asıllı dediğimiz Özbek, Kırgız, Kazak, Tacik, Türkmen ve Azerî olmak üzere Türk nüfusu olarak bulabildiğimiz rakam -tabiî ki, onların sayımlarına göre- 35 milyon civarındadır. Tabiî, eski Sovyetler Birliği topraklarında yaşayan Türkler sadece bunlardan ibaret değildir; bir Dağıstan, bir Tataristan vardır. onlardaki nüfusları da eklerseniz, eski Sovyetler Birliğinde, belki toplam 50 milyona yakın Türk nüfusunun varlığı söylenebilir. Öbür taraftan, Çin'de Urumçi'deki, İran'daki ve Avrupa'daki Türk nüfusları da eklerseniz belki bir mertebe de daha doğru rakam elde etmek imkânı vardır; o da muhtemelen 150 milyon civarındadır. Bu seyahat vesilesiyle bu tespiti yapmakta fayda gördüm.

Şimdi, nüfusların böyle oluşundan dolayı, mesela, Kazakistan'da Kazak nüfusun, toplam 16,2 milyon içerisinde 6,5 milyonda kaldığını, yani sadece yüzde 40 olduğunu görüyoruz. Özbekistan'da toplam 20 milyon nüfusun sadece 13.8 milyonunun Özbek olduğunu görüyoruz. Bunları hesaba katarsanız buralarda bugün -Sayın Başbakanın ifade ettiği gibi- işin başlangıcında bulunulan noktada, ileriye dönük birtakım problemlerin var olacağını kabul etmekte fayda var.

Bu ülkelerde bugün henüz demokrasi yoktur; henüz özerk ve kendi yönetimini kurmuş devlet çarkları yoktur. Sayın Başbakan da aynı şekilde ifade ettiler; halen paraları yoktur; halen bir çok kurumları yoktur; eski Sovyetler Birliğinden kalan kurumlar yarım yamalak çalışmakta, o tam olarak çalışma imkânına sahip bulunmamaktadırlar. Çünkü, aslında, sistem bozulmuştur. Bu bakımdan, yeni bir devlet kurma göreviyle karşı karşıya bulunmaktalar. Bu devleti kurarken -eğer demokratik olarak kuracaklarsa- etnik farklılıkları veya cemiyet içerisinde çeşitli diğer farklılıkları kullanmaya çalışan, politikaya alet eden, o suretle oy toplamaya çalışan partiler olacaktır ve korkarım ki, bütün bu cumhuriyetler birtakım zor dönemler yaşayacaklardır.

Bunu orada arkadaşlarımızla konuşurken, daha yollarında çok taş var, çok çalı var, çok diken var diye ifade etmeye çalıştık. Bu bakımdan, bu cumhuriyetlere nasıl yardım edilebileceğini çok ince ince düşünmek ihtiyacındayız.

Bir başka gözlemimiz de şudur : Eğer, bu ülkelerin ulaştıkları çeşitli gösterge rakamlarına dikkatle bakarsanız, eski Sovyetler Birliğinin süper bir devlet oluşu sebebiyle olsa gerek, bu ülkeler, mesela, bizim Türkiyemize nazaran daha iyi işlenmişlerdir, üretimleri daha yüksek rakamlara ulaşmıştır. Sayın Başbakan bir sulamadan bahsetti. Hakikaten büyük bir olaydır. Ben de, uçaktan gördüğüm sulama tesislerine baktığım zaman, mühendislik seviyesinin yüksek olduğunu gördüm; ki, Sovyetler Birliğinden de o beklenirdi.

Birçok sahada bize nazaran daha yüksek değerler vardır. Mesela, Kırgızistan'da kişi başına yıllık enerji tüketimi 2 bin kilovat/saattir. Üretim daha fazladır, komşusu ülkelere de enerji satıyor.

Kazakistan'da bu rakam daha büyüktür; 3 bin kilovat/saat mertebesindedir. Şimdi düşünürseniz, biz, 1960'lı yılların başlarında 300 kilovat/saat civarında idik. Aradan geçen 30 küsûr sene içerisinde bütün gayretimize, bütün yatırımlarımıza rağmen bugün daha hâlâ bin kilovat/saati bulamadık. Bugün, elektrik enerjisi veya diğer enerji çeşitleri cemiyetlerin sosyal yaşantılarının içerisine maksimum oranda nüfuz etmiştir ve kullanılan miktarın cemiyetin yaşantısının seviyesini gösterme bakımından önemli olduğunu düşünürseniz, ortada böyle bir gerçek vardır. Bizim önümüzde daha 2 bin kilovat/saate varmak için 10 sene varsa, 20 sene varsa; o zaman ancak onların seviyesinde enerji kullanabilecek duruma geleceğimizi, kafamızın bir kenarında saklamamız lazım. Eğer, bunlarla ilişkilerde tedbirler düşünüyorsak, usuller, vesaireler düşünüyorsak, bir kenarda bu bilginin var olması lazımdır.

Eğer, okuma yazma oranlarına, yüksek tahsillilerin oranlarına bakarsanız durum gene öyledir. Sayın Başbakanın ifade ettiği gibi, güzel mektepleri vardır. Temel bilgiler bakımından öyledir. Olmayan mekteplerinin varlığı gayet açıktır. Acaba, bu adamların nesi yoktur; ona iyi baktığımız zaman, gördüğümüz şey şudur : Bugün, medenî dünyada ulaşılan çeşitli seviyeler içerisinde, onlarda olmayan şeyin hizmet sektörü olduğunu görürsünüz, küçük esnafın yokluğunu görürsünüz; rekabetin yokluğu da buna bağlıdır.

Bugün, Amerika, bundan on sene sonra sanayi sektöründe sadece yüzde 10 nüfus, tarım sektöründe sadece yüzde 3 nüfus olacağını ve geri kalan yüzde 90'a yakın nüfusun hizmet sektöründe çalışacağını düşünüyor ve buna göre bir planlama yapmaya çalışıyor. Avrupadaki ülkelerde de derece derece hizmet sektörü, nüfusun çoğunluğunu kapsar hale gelmiş. Türkiye'de bile bu yüzde 50 mertebesine gelmiştir. Buna mukabil, komünist düzenin getirdiği bir manzara olarak, bu memleketlerde hizmet sektörünün hemen hemen hiç yok olduğunu görüyoruz. Asıl büyük eksikleri budur. Küçük esnafı, müteşebbisi yoktur. O sebeple rekabet de yoktur. O yüzden, mesela, çok güzel şehir planları yapabildikleri halde, çok güzel altyapılar yapabildikleri halde, iyi mimarlık ortaya koyabildikleri halde, binaların içerisine girdiğiniz zaman, kapı kollarının ters takılmış olduğunu görebiliyorsunuz. Kilidin aşağı doğru değil de, yukarı doğru çevrildiği zaman açıldığını görebiliyorsunuz; çünkü, onu yapan adamın rakibi yoktur, onu yapan adam, ondan para kazanmıyordur, o işi devletten maaş alarak yapıyordur. Şimdi, belki bu noktada, en fazla girişime muhtaçtır.

Azerbaycan'da 200 bin araba yapabilecek kapasitede büyük bir fabrika vardır. Bizim işadamlarımıza "Buyurun gelin, burada araba üretin" diye teklif edilmiştir; ama, kapalı alan

200 bin metrekaredir. Bizim işadamlarımızın ilk reaksiyonu; 200 bin metrekare kapalı alanı ısıtmanın mümkün olamayacağı noktasında olmuştur. Orada tam manasıyla üretim yapılsa bile -ki, o üretimin yapılmasına da imkân yok- ısıtma konusu problem olacaktır. Merkezî planlamanın getirdiği böyle birtakım dengesizlikler ile bugün, Sovyetler Birliğinin çökmesinden dolayı ortalıkta kalan dengesizlikler vardır. Bunların çok iyi incelenmesi gerektiği kanaatindeyim. Herhangi bir söz söylemeden, teşebbüse geçmeden önce, bu konularda çok ciddî incelemeler yapıp, tespitler yapmakta fayda vardır.

Orta Asya ülkelerindeki bu genel tabloyu çizdikten sonra, biraz Azerbaycan'a doğru gelmekte fayda görüyorum. Tabiî, Azerbaycan, genelde öbürlerinden ayrı değildir; yalnız, bendeki kayda göre, Azerbaycan'da yüzde 78,1 Azerî, yüzde 7,9 Ermeni, yüzde 7,9 Rus nüfus vardır. Sayın Başbakan da "yüzde 5,5 Ermeni, yüzde 5,5 de Rus" dediler. Bağımsızlık hareketi başladığından bu yana Rus ve Ermeni nüfusunda azalma olmuş olabilir, Sayın Başbakanın aldığı, belki daha sonraki bir malumattır.

Azerbaycan, bugün, bağımsız bir devlet olmanın, kendi kendini idare etmenin kapısından en evvel geçmiş ve o yönde öbürlerine nazaran biraz daha fazla adım atmış durumda olan bir ülkedir. Ortaya birtakım partiler çıkmış, yakında yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimi içinde on tane kadar aday vardır. Bu adayların bir kısmı eski komünist idareyle ilişkisi olan insanlardır; fakat, bir kısmı tamamen onun dışında kalabilmiş ve bugün cumhurbaşkanlığında iddiası olur hale gelmiş insanlardır. Bunların en önde gelenlerinden biri Halk Cephesi Başkanı olan Ebulfeyz Elçibey'dir. Kendisiyle ben de özel bir görüşme yaptım, diğerleriyle de imkân bulabildiğim nispette görüştüm.

Sayın Başbakana burada bir hatırlatma yapmak istiyorum. Ebulfeyz Elçibey, bizim oraya gidişimize denk gelecek şekilde bir miting hazırlamış ve Sayın Başbakanı, o mitingte, konuşmasını isteyerek davet etti.

Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanı Sayın Türkeş ve partinin sayın temsilcileri, zaten bu konuda önceden angaje havasındaydı. Alparslan Türkeş, oraya gideceğini hepimize söyledi. Sayın Demirel, gitmediler; ama, 2 arkadaşa müsaade ettiler, orada konuşma yapıldı. Bugün aldığımız haberlere göre -ki, bilahara fuar dolayısıyla oraya giden bizim milletvekillerinden gelen haberlere göre- Azerbaycan'da halk arasında bu konu münakaşa ediliyor ve Türkiye'nin, Azerbaycan'ın içişlerine karıştığı konusunda tenkitler yapılıyormuş.

Sayın Başbakan, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Başbakanı olarak gittiği bir seyahatte, ileride orada yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olan herhangi bir kimsenin yanında konuşma yapmayı kabul edemezdi, nitekim öyle oldu ve Sayın Başbakan konuşmadılar; ama, kendi heyetindeki bir parti başkanına ve Doğru Yol Partili 2 milletvekiline müsaade ettiler, onlar da gidip orada konuşma yaptılar. Ben, bunu yadırgadım. Bunu burada söylemekte fayda görüyorum; çünkü, bugün, Azerbaycan'da halk arasında bu konu büyük bir tenkit konusu haline gelmiş ve "bizim içişlerimize karıştılar" şeklinde ifade ediliyormuş.

Efendim, Azerbaycan'da bir yangın var, bir Karabağ faciası var ve bu facia Nahcivan'a doğru da bir gelişme gösteriyor. O tarafa doğru birtakım tecavüzlerin yapıldığı haberlerini alıyoruz. Nahcivan'ın Türkiye ile olan kısa hududu da -ki, 11 kilometre bir hududumuz vardır- kesilerek, Nahcivan'la ve dolayısıyla Azerbaycan'la hudut ilişkilerimizin tamamen koparılmasına yönelik bir gayretin varlığı görülüyor gibi.

Bakınız, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, bir taraftan, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri hükümetleri, Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Hükümetinin de diğer taraftan katılmasıyla 1921 yılında bir anlaşma yapılmış ve bu anlaşmada, taraflar, Nahcivan'ın statüsünü belirlemişler. Buna imza koyan devletlerden biri Ermenistan'dır, biri Azerbaycan'dır, biri Gürcistan'dır, biri Rusya'dır. Üstelik, Sovyetler Birliği olarak değil, bu cumhuriyetlerin kendi hükümetleri olarak buna imza koymuşlardır ve Nahcivan statüsü hepsi tarafından kabul edilmiştir. Tabiî ki, hepsinin üzerine de yükümlülükler gelmiştir.

Şimdi, bugün, Nahcivan, bu anlaşmaya imza koyan devletlerden biri tarafından bir tecavüz karşısındadır. Bu durum karşısında öbür devletlere görev düşmektedir. Bu devletlerin başında da, elbette, bir taraf olarak Türkiye vardır. Bu konuda Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin sesinin çıkması lazım geldiği kanaatindeyiz. (ANAP sıralarından alkışlar)

Bugün ben, Kosovalı Bağımsız İşçi Sendikaları Birliği Başkanı Hayrullah Gorani isminde bir zatı kabul ettim ve kendisiyle görüştüm. Bildiğiniz gibi, bugün Kosova'da ve genel olarak Bosna - Hersek'te cinayetler işlenmektedir. Bugün, Batı dünyasının değer yargıları diye ortaya koyduğu, bütün Batı ülkelerinin ve o arada yeni Batı dünyasına katılmak, onların ölçülerini kabul etmek ihtiyacını hisseden, Doğu Avrupa ve Orta Asya cumhuriyetlerinin hepsinin imza koyduğu AGİK prensiplerinin tamamının felç edildiği, çiğnendiği ve bir insanlık suçu işlendiği, bütün Avrupa'nın gözleri önüne seriliyor ve bütün insan hakları çiğneniyor. Ayrıca, ülkemize gelen Hayrullah Gorani bana diyor ki : "Kosova'da 100 bin Arnavut işçiyi işten çıkardılar; sebebi ise, sadece, Müslüman olmalarıdır. Sırplar Kosova'yı Arnavutlardan temizlemek istiyor. Kosova'da sadece Arnavutlar yoktur; nüfusun yüzde 94-95'ini Arnavutlar, Boşnaklar ve Türkler teşkil etmektedir. Sürekli olarak, bu nüfusu oradan çıkarıp, buraya Sırpları yerleştirmek gayreti içindeler. Bu davranışa karşı -mesela, Türk Hükümetindeki sayın bakanlar gayet aşinadırlar- herhalde kimseye Amnesty International'dan mektup gelmiyor. Amnesty International'dan, Türkiye'de şu şu insanlar hapiste imiş, eziyet görüyormuş şeklinde, isimler vererek yıllardır hepimize mektuplar gelir; bunlar bizi taciz etmiştir. Bugünkü bakanlarımıza soruyorum : Acaba, Amnesty International'dan, Kosova'da yahut da Bosna-Hersek'te işlenen cinayetlerle, insanlık suçlarıyla ilgili olarak herhangi bir yazı geliyor mu? Avrupa Parlamentosu Türkiye aleyhine uydurma rapor tanzim ediyor; uydurma olduğu iddialarına kulak asmıyor; ama öbür taraftan, herkesin gözü önünde cereyan eden Bosna-Hersek'teki, Kosova'daki olaylarla ilgili olarak hiç ses çıkmıyor.

Bütün bu platformları silkelememiz lazımdır. Aynı şey Nahcivan ve Karabağ için de mevzubahistir. Ne Balkanlarda ne Azerbaycan'da Türk Hükümetinin sesi duyulmuyor; bu konuda çok daha fazla aktif olmamız lazım geldiği kanaatindeyim.

Gayet tabiî ki, şu husus çok doğrudur; bakınız, bugün, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Başbakanı olarak Sayın Süleyman Demirel bu geziyi yapmıştır; daha önce yaptığı geziler de vardır. Geçenlerde buradan yaptığım konuşmada Davos toplantısıyla ilgili olarak şöyle bir ifade kullanmıştım : Bir Başbakan düşünün, Davos'a gittiğinde orada karşılaştığı diğer diplomatlar, bakanları veya başbakanları gördüğü zaman aklında hep onlara olan borçları var, ödeyemediği borçları var; Parlamentosu Avrupa Parlamentosundan ihraç edilmiş, insan hakları konusunda korkunç eksiklikleri var. Tabiî ki, orada bu eşiği aşabilmek için çok büyük bir challenge içinde olması gerekiyor; ama bir de borçlarını muntazam ödeyen, etrafındaki ülkelere kredi verebilen, Karadeniz Ekonomik İşbirliği gibi bir projeyi ortaya atmış, tutturmuş ve birtakım

kişileri yanına almış, toplamış, bulunduğu bölgenin çevresindeki bütün devletlere nazaran daha güçlü bir ekonomiye sahip bir devletin başbakanı olarak Davos'a gittiğinde, elbette ki, bu durum diğerinden çok farklıdır, çok daha büyük başarılar beklenir. Bugün de durum odur; bugün de Türkiye bu devletlere gitmiş ve -Sayın Başbakanın da ifade ettiği gibi- Azerbaycan'a bu seyahat sırasında 600 milyon dolar ve ondan önceki bir vesileyle de 150 milyon dolar Eximbank kredisi olmak üzere, 750 milyon dolar kredi açılmıştır. Türkiye, 750 milyon dolardan daha büyük bir kredi de açabilirdi; ben öyle zannediyorum ki, bu 750 milyon doların zamana yayılarak çekileceğini düşündüklerinden dolayı 750 milyon dolar olarak ifade edildi. Aslında Türkiye'nin, bunu belki 1,5 milyar dolar demesi de gayet mümkündü, belki de karşıdaki adamlar istemesini bilemediler; ama Türkiye, onu da yapabilecekti. Gayet tabiî ki, bu noktaya Türkiye havadan pat diye zembille düşerek gelmedi. Bunların ifadesinde en azından biraz kadirşinaslık payı olması lazım. (ANAP sıralarından alkışlar)

Efendim, şimdi bakınız bu seyahatin önemli, vurucu noktalarından birisi de Avrasya televizyonunun yayına girmesi olmuştur. Hemen kısa bir süre sonra, temmuz ayında otomatik telefonla oradaki birisiyle veya iş yapmakta olan bizim insanımızla konuşmak imkânımız olacaktır. Bugün, Kazakistan'dan Türkiye'ye telefon etmeniz imkânsızdır, hepimiz denedik orada yapabilir miyiz diye, yapamadık. Bugün, Özbekistan'dan, Türkmenistan'dan, Alma Ata'dan Türkiye'ye telefon edemezsiniz; ama, bakın bugün oralarda televizyon yayınlarımızı izletmeye başladık; ben de seyrettim, sevindim. Televizyonumuzu oralarda seyrettirebilmek için gerçekten çok iyi programlar hazırlamamız lazım geldiğini de bir yandan düşündüm. Bakınız, sebebini söyleyeyim, birçok konuda bizden ileri noktalardalar dedim. Mesela, müzikte bizden bir hayli ilerideler. Kırgızistan'da bize bir konser verdiler, hepimiz seyrettik. O konserde -ki, beynelmilel müzikleri bir tarafa bırakıyorum tabiî- özellikle mahallî müzik dalında parçalar dinledik ve bilhassa bizim şarkılarımızdan birinin polifonize edilmiş halini dinledik, seyrettik, onu icra ettiler. Biz yıllardır polifonik Türk müziği için uğraştık, durduk, başaramadık; fakat, ne kadar zamanda yaptıklarını bilmiyorum; ama, bir Türk şarkısının polifonik bestesini orada icra ettiler; çok da güzeldi; hayran kaldık.

Şimdi, oraya eğer kaset göndereceksek, müzik yayını yapacaksak onların müzik zevklerinin böyle noktalarda olduğunu nazarı itibara almamızda fayda vardır; yoksa, bizi seyretmezler bile, kapatıverirler televizyonu. Gene buna benzer diğer konularda da gerçekten çok itinalı, çok iyi inceleyerek programlar yapmamızda faydalar vardır. Tabiî, TÜRKSAT'ın bu Avrasya televizyonundaki payının yüzde 100 olduğunu söylemekte, gene bir kadirşinaslık beklentimiz var.

Efendim, bir konuya daha temas etmek istiyorum. Bakınız, bu ülkelerle aramızdaki ilişkiler bakımından en önemli olan iki hususun birisi haberleşme ise, öbürü de ulaşımdır, yani yol meselesidir. Yol meselesinde büyük handikaplar var. Bir kere, bu ülkeler denize açık değiller, denizden çok uzaktalar. Onun için, bugün, dikkat ederseniz, dünya ticaretinin, ithalat ve ihracatının çok büyük bir bölümü denizden yapılır; ama, bundan mahrumlar. İthalat ve ihracat havayoluyla yapılamaz, demiryoluyla da yapılamaz; incelerseniz bunu görürsünüz ve "İpek Demiryolu" olamaz Sayın Başbakan; özür dilerim, "İpek Demiryolu" diye bir yol çalışmaz. Demiryolu, bir çizgiye hitap eder ve sadece durduğu noktalarda hitap eder; orada da iş bitmez, ondan sonra nakliyata devam edecek karayolu vasıtalarına ihtiyaç vardır. Karayolu, geçtiği her yere, santim santim hizmet edebilen bir altyapıdır. Karayoluyla demiryolunun en büyük farkı

buradadır ve zincirleme olarak her kilometresinde etrafındaki alana hizmet eden bir düzendir karayolları. Bu bakımdan, tarihî İpekyolunu canlandırıyorum diye, ortaya "İpek Demiryolu" diye bir lafı atmayınız; yanlış olur, çok yanlış olur. Muhakkak karayolu yaptırmamız lazım. Ben Bayındırlık Bakanlığı yaptığım zamanda, İran'da ve Pakistan'da karayolu etütleri yaptırdım. Bu Trance Europe Motorway projesinin Asya'ya doğru uzanmasını sağlayacak hazırlıklar yapmaya çalıştık. Tabiî, ortada bir İran Devleti vardır; ondan sonra da problem bitmez; ama, asıl zorlanacak şey odur.

Bir başka husus da, öyle zannediyorum ki, bu Volga - Tuna Nehirleri bağlantısını çok iyi incelemekte fayda var. Bunu beynelmilel birtakım projecilerle beraber yapmakta da fayda var. Eğer Volga - Tuna bağlantısını -bugün oradan sadece özel sallar gidebiliyor- gemilerin geçebileceği hale getirebilirsek, iyi çalışan bir yol, denizyolu haline getirebilirsek herkesin işbirliğiyle, o zaman Hazar Denizi vasıtasıyla Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan; bütün bu ülkeleri dünyaya denizden bağlamak gibi bir imkân doğar. Bu projenin etüdüne öncülük etmekte ben büyük fayda görüyorum. Olur veya olmaz konusunda, teknik fizibilite konusunda tam bilgi sahibi değilim; ama şunu biliyorum : Mesela, Karadenizle Hazar Denizi arasında bir kot farkı vardır; Hazar Denizi takriben 28 metre zannediyorum, daha aşağıdadır; o bakımdan, düz bir bağlantı yapılamaz; ama, havuzlu bir bağlantı yapılabilir, Panama Kanalı gibi işleyebilir. Bu imkân var mıdır, en azından buna çok iyi bakmamızda fayda vardır. Eğer onu yapabilirsek, Karadeniz vasıtasıyla, Hazar Denizi dünyaya bağlanırsa, o zaman, mesela Türkmenistan'ın İran üzerinden Basra Körfezine bağlanmasının karşısına bir alternatif koymuş olabiliriz.

Efendim, tabiî, bu konu çok konuşmaya müsait bir konu. Türkiye'den her giden gelen oldukça, her gidip inceleyen oldukça, çok münakaşa edilecektir; edilmesinde de büyük fayda vardır ve herkesin bunu açıkça söylemesinde de fayda vardır. Bu bakımdan, Sayın Başbakanın gerek bu seyahati yapmış olmasından, gerek bizleri almış olmasından, gerek burada Meclise bilgi vermiş olmasından büyük bir memnuniyet duyuyorum.

Anladığım kadarıyla, Sayın Başkan, bana "süreni çok aştın" diyor; ondan dolayı özür diliyorum. Hepinize saygılar sunuyorum efendim. Sağ olun. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Giray.

Meselenin önemine binaen, toleransımız fazla; yalnız, programımız da çok dolu; sayın hatiplerin konuşmalarını ona göre ayarlamalarını rica ediyorum.

Refah Partisi Grubu adına, Sayın Kazan; buyurun efendim. (RP sıralarından alkışlar)

RP GRUBU ADINA ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Başbakanın bir hafta süreli Orta Asya'daki cumhuriyetleri ziyaretiyle ve buralardaki görüşmeleriyle ilgili Yüce Meclise yapmış olduğu açıklamalar, vermiş olduğu bilgiler hakkında, Refah Partimizin görüşlerini açıklamak üzere huzurunuza çıkmış bulunuyorum. Şahsım ve Grubum adına, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Evvela, Sayın Başbakanımıza, gezi hakkında bilgi vermiş olmalarından dolayı teşekkürlerimizi arz ediyorum.

Bu kadar uzun süren, bu kadar önemli ve Türkiye'nin geleceği açısından fevkalade mühim bir konunun görüşülmesi, gönül isterdi ki, gündem dışı bir konuşma şeklinde olmasın da, bir genel görüşme şeklinde olsun.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Genel görüşme...

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Gündem dışıdır Sayın Gürkan.

BAŞKAN — Evet efendim, usul bakımından gündem dışı konuşmadır, hükümetin gündem dışı söz istemidir.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Evet; usule göre konuşuyorum.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Usul bakımından gündem dışı, özünde genel görüşmedir.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Tabiatıyla, bir genel görüşmenin havası başkadır. O bakımdan, biz öyle olmasını isterdik ve bu konuşmaların arkasından da bir genel görüşme olarak bu konunun yeniden Meclise getirileceğini ümit ediyorum.

Konuşmam esnasında Sayın Başkanımızın da ikazını mümkün olduğu kadar dikkate alacağım, konu üzerinde kalmaya çalışacağım ve konu üzerinde görüşlerimizi arz edeceğim.

Sayın Başbakan, yaptıkları açıklamada, önce büyük bir devlet olarak Sovyetler Birliğinin dağılışını, bundan 15 cumhuriyetin meydana gelişini ve bu cumhuriyetlerin bugünkü durumlarını özetle dile getirdiler ve bu anlatım içerisinde de, özellikle ziyaret edilen ülkelerde, milletin ve yöneticilerin, şu anda ne yapacaklarını henüz bilemediklerini ortaya koydular, kadrolarının olmadığını, her ne kadar bağımsız iseler de, büyük ölçüde ve birçok yönden Moskova'ya bağlı olduklarını, Türkiye'nin vazifesinin bunları dünya zeminine çıkarmak olduğunu; ama, bu gayrete rağmen, "Eski yapı geri gelebilir mi?" diye bazı tereddütlerini belirttiler ve bu arada Sovyetler Birliğinin dev askerî gücünün nereye gittiğini, bunun üzerinde durulması lazım geldiğini ifade ettiler. Türkiye'nin, bu cumhuriyetlerin tamamını tanıdığını ve böylece zemine çıkardığını, uluslararası birtakım birliklere üye ettiğini söylediler. "Birleşmiş Avrasya hayal değil" dediler; "Adriyatik'ten Çin Seddine kadar bir topluluk, bir coğrafya" dediler ve "Türkiye Cumhuriyeti bu tabloda nereye oturtulmalıdır, nereye konulmalıdır?" dediler ve "Böyle bir tablo içerisinde artık, bugün dünyanın bize 60 milyonluk bir ülke olarak bakmadığını, bakamayacağını" ifade ettiler ve de ziyaret ettikleri ülkelerdeki yöneticilere de "Kendi kendinize ayakta durmayı öğrenin, bağımsızlığınızın değerini bilin" diye nasihatta bulunduklarını beyan ettiler. Bu aradaki konuşmalarında, 200 kilometrelik bir ipek demiryolundan, Transavrasya'dan ve her akşam bu ülkelere yayın yapan Avrasya Televizyonundan bahsettiler ve telefon bağlantısından, eğitim birliği konusundaki birtakım çalışmalardan ve birtakım taahhütlerden, öğretim görevlisi olarak, birtakım mübadelelerden, mal mübadelesinden ve buğday hibelerimizden bahsettiler. Bütün açıklamalar, konuşmasında bu ana noktalar üzerinde oldu. Bu seyahatin sonu itibariyle de şöyle bir değerlendirme yaptılar : "Türkiye'nin itibarı artmıştır, sorumluluğu artmıştır" dediler. Özetle çıkardığımız izahat bu noktalara taalluk etmektedir.

Bu arada, konuyu değerlendirirken, "His ve akıl arasında mutlaka aklı tercih etmek lazım geldiğini, hislerle değerlendirme yapılmaması lazım geldiğini" ifade ettiler; fakat, konuşmalarının birçok yerinde olduğu gibi, bir yerinde de "Onların da şusu var bizim de bumuz var, onların da şusu var bizim de bumuz var" diyerek, tevazu gösterdiler, onların yeni sahip olduğu bir şeyi söylemediler.

Değerli milletvekilleri, şimdi verilen bu izahat, bizim için fazla yeni bir bilgi ihtiva etmemektedir; çünkü, burada yapılan açıklamalarda, şu anda bize anlatılan hususları, biz esasen Sayın Başbakanın bu gezinin başladığı günden döndüğü güne kadar, gazetelere intikal eden yönü ile ve TV tarafından yapılan açıklamalardan esasen öğrenmiş bulunuyoruz.

Geziden döndükten sonra, Sayın Başbakanın bir gazetede şöyle bir beyanları çıktı -ama, belki kendi öz ifadeleri değildir, kendilerine mal edilmiş olabilir- "Gittik, geldik, biz hiçbir şey bilmiyormuşuz" tarzında zannediyorum Milliyet Gazetesinde bir açıklamaları vardır. Oysa, 22 Nisan 1992 tarihinde TV'de yapılan liderlerarası açıkoturumda, her şey masaya konmuştu; yani, bu ülkelerin siyasî durumları, bu ülkelerin iktisadî durumları, bu ülkelerin sosyal durumları, coğrafî durumları bütün açıklığı ile, her bir ülkedeki nüfus yapısına, topraküstü, toprakaltı zenginliklerine ve sanayileşme durumlarına varıncaya kadar ortaya konmuştur; çünkü, bugüne kadar bu ülkelere yapılan birçok ziyaretler ve bu ziyaretler neticesinde elde edilen bilgiler zaten bunları ortaya koymaya, bunları müzakere etmeye yeterli idi.

Bu açıkoturumda Refah Partisi temsilcisi Sayın Erbakan, Refah Partisi olarak, bu ziyaretle ilgili bir endişelerini ortaya koydular, bir öneride bulundular ve birkaç noktada da uyarıda bulundular. Endişe neydi?.. "Yapılacak olan bu seyahat, gerçekten, Türkiye için, Türkiye'nin itibarı için faydalı bir seyahat olsun. Bu seyahat Amerika Birleşik Devletlerine veya Avrupa devletlerine bir taşeronluk olmasın" dediler, bunu açıkça ifade ettiler; endişe buydu. Öneri olarak : "Bakın, dünyada büyük değişiklikler var, büyük gelişmeler var; bugün ekonominin ağırlık merkezi Batı; ama, Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla ve Orta Asya'da meydana gelen yeni tablo karşısında, Çin'in durumunu, Japonya'nın durumunu düşünerek, dünyanın ekonomik ağırlığını Doğu'ya kaydırmak mümkündür ve Türkiye bunun öncülüğünü yapabilir; siz bu seyahatinizde bu öncülüğü yapın" dediler.

Bu arada, bir diğer uyarı da şuydu : Evet, bu ülkelere gidilmek bakımından geç kalınmıştı; bizden önce gidenler oldu ve bizden önce gidenler, şu anda Amerika Birleşik Devletlerinin ve Avrupa'daki gelişmiş ülkelerin menfaatına birtakım çalışmalar yapıyorlar. Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı Sayın Baker, bizden önce, defaatla bu ülkeleri ziyaret etti ve bu ziyaretlerinde bir maksadı vardı, bir amacı vardı. Bu ziyaretlerindeki amaç, bu ülkelerde nasıl bir sömürü düzeninin kurulması gerektiğiydi; bu ülkelerin nüfus yapılarındaki bazı özelliklere rağmen, bir Müslüman topluluğunun kurulmaması bakımından, bir Slav birliği kurulması için çaba göstermeye matuftu ve bu ziyaretlerle, bu ülkelere müstakil para çıkarılmaması, müstakil ordu kurdurulmaması istikametinde bir baskının yapılması öngörülüyordu. İşte, daha önce yapılmış olan ve bu amaçla yapılmış olan bu ziyaretlerin de seyahat sırasında değerlendirilmesi tavsiye edildi, uyarılarda bulunuldu.

Bunların hepsi konuşuldu. Şimdi, ne görüyoruz : Sayın Başbakan, burada, bir hafta süren gezisinin hangi noktalara taalluk ettiğini özetle -biraz önce arz ettiğim noktalara temasla- ifade buyurdular. Bu noktalarda biz fazla bir şey görmüyoruz. Türkiye'nin bu ziyaretten, gerçekten yapması gereken birtakım işler bakımından, yararlı bir netice istihsal ettiğine maalesef şahit olamıyoruz; olamazdı zaten. Neden olamazdı; çünkü, programı itibariyle olamazdı. Bu seyahate katılan milletvekili arkadaşlarımıza bir haftalık seyahatin programı verilmiştir. Şimdi, bütün milletvekili arkadaşlarımın, dikkatle takip etmelerini istirham ediyorum. Özbekistan'a gitmek üzere, pazartesi yola çıkılıyor; birtakım görüşmeler, yemekler, karşılamalar, hareketler, inmeler, gelmeler var... Acaba, Özbekistan'da, Sayın Başbakan ile, Sayın Kerimov arasında veya devlet yetkilileri arasında, şöyle bir masa başına oturup da görüşmek için ne kadar zaman ayrılmış diye baktığımız zaman, ne görüyoruz : 15.45 ile 17.15 arasında bir zaman var; yani 1,5 saat. 1,5 saatte hal hatır sorulur, kahve içilir, çay içilir, ondan sonra da ayrılınır.

RİFAT SERDAROĞLU (İzmir) — Siz öyle alışmışsınız.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Salı gününe geçiyoruz. Salı gününün programında, Sayın Başbakanın, Sayın Kerimov ile büyükelçilikte başbaşa görüşmeleri ve basın toplantısı var; ikisinin beraber süresi 1 saat. Şimdi, salı günü Kırgızistan'a geçiyoruz. Kırgızistan da... Bizi ilgilendiren bunlar, bizi ilgilendiren şovlar değil. Eğer, devletler arasında işbirliği yapılacaksa, önce, devlet liderleri arasında, devlet yetkilileri arasında görüşmelere ayrılan sürenin fevkalade büyük önemi vardır, bunları, onun için arz ediyorum.

MEHMET ÇEBİ (Samsun) — Anladık, anladık...

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Anladık değil, daha anlayacaksınız.

MEHMET ÇEBİ (Samsun) — Ne bağırıyorsun!..

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — 28 Nisan salı günü Kırgızistanda, Sayın Kırgızistan Cumhurbaşkanı ile Başbakanın görüşmeleri ve başbakanlar başkanlığında heyetlerin görüşmeleri; hepsi topluca iki saat! Çarşamba gününe geçiyoruz; Kazakistan'da, Kazakistan Başbakanı ile görüşmeler. Diğer zamanlarda hep ziyaret, açılış, müşterek basın konferansı, hareket, yemek... Diğerleri onlar; fakat, Sayın Başbakanla Kazakistan Başbakanının görüşmesi bir saat. Perşembe gününe geçiyoruz; Türkistan'a hareket deniliyor. Orada herhangi bir görüşmeyi programda göremiyoruz. Cuma gününe geçiyoruz; programda Tacikistan da var, ama Tacikistan programı biliyorsunuz iptal edildi. Cumartesi gününe geçiyoruz; cumartesi günü Cumhurbaşkanı Sayın Niyazov ile resmî heyetler arasındaki görüşme süresi yine iki saat. Pazar günü Azerbaycan'a geçiliyor. Azerbaycan'da ziyaret, ziyaret, kabul, kabul, basın toplantısı, yemek... Görüşmelere bakıyoruz; Türkiye'nin, meselelerine fevkalade ciddî alaka göstermesi gereken Azerbaycan'da heyetlerarası görüşmeler topu topu iki saat... Pazartesi günü de Türkiye'ye dönüş.

İSMET ATTİLA (Afyon) — Adam olana çok bile.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi, Sayın Başbakanın altı ülkede bir hafta süren şu seyahatinde, resmî görüşmeler için ayırdığı süreler toplanıldığı takdirde, nihayet, on saati geçmemektedir.

İSMET ATTİLA (Afyon) — Adam olana yeter.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Şimdi, bu tablo karşısında -ki, uygulanan da bu tablodur- biz, kendi kendimize acaba görev mi yapılmıştır, şov mu yapılmıştır diye soruyoruz?

ORMAN BAKANI VEFA TANIR (Konya) — Şovu kim yaptı?

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Belli... Televizyonda kimlerin yaptığı belli...

Değerli milletvekilleri, şimdi, bu bir görev gezisi değil; bu, tamamen turistik ve masraflı bir turistik seyahattir. Çünkü, bu programın sonunda da, ziyaret edilecek ülkelerdeki hava durumu da belirtilmiştir.

İSMET ATTİLA (Afyon) — Hayır, güzel programdı, daha ne istiyorsunuz?

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Sayın milletvekili arkadaşlarım, eğer bu program sizi tatmin ediyorsa, buna benim bir diyeceğim yok; ama, devlet adamı olarak beni tatmin etmiyor.

A. HAMDİ ÜÇPINARLAR (Çanakkale) — Hangi devlet?..

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Ben bu konuyu dile getiriyorum.

A. HAMDİ ÜÇPINARLAR (Çanakkale) — Hangi devlet adamı?..

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Gerçek devlet adamı. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Üçpınarlar, hatibe lütfen müdahale etmeyelim.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Şimdi, bu hususa işaret ettikten sonra, eğer, görev, sadece bu ülkeleri görmekten ibaretse; gidilmiştir, gezilmiştir, ülkeler görülmüştür ve eğer görev buysa, bu görev yapılmıştır; ama, bu ziyaretten, gerçekten, Türkiye'nin, bu ülkelerle birlikte neler yapabileceğini bir plan, bir program içerisinde ele almaksa, maalesef, bu yapılmamıştır.

Değerli milletvekilleri, konuşmamın bir noktasında temas ettiğim açıkoturumda Sayın Genel Başkanımız bir ikazda bulunmuştu demiştim. Gerçekten, Sayın Genel Başkanımız, o açıkoturumda, Sayın Başbakana, "bu seyahat, bir Amerika taşeronluğu olmasın" demişti. Sayın Başbakan da, "bu ülkelere biz, Amerika Birleşik Devletlerinden 18 milyar yardım sağladık. Bu taşeronluk mudur?" dediler ve o sırada Sayın Yılmaz, Time Dergisini çıkardılar; Sayın Başbakan, Bush'un mektubunu çıkardılar. Bu 18 milyar acaba -Sayın Yılmaz'ın dediği gibi -Rusya Federasyonu için midir, yoksa Türkî cumhuriyetler için midir tartışması oldu orada, biliyorsunuz. O tartışmada, Sayın Başbakan, "Time Dergisine mi inanacaksınız; yoksa, Bush'un mektubuna mı?" dediler. Yurt dışındaki konuşmalarında, bu 18 milyarın Rusya Federasyonu için olduğunu ifade etmişlerdi; biz bunu gazetelerden tespit ettik; bugün de bu kürsüden yaptıkları konuşmada aynen ifade ettiler ve 18 milyarın Rusya Federasyonu için olduğunu söylediler. (RP sıralarından alkışlar) Demek oluyor ki, bazı gerçekler, bir noktada ve bir yerde, gizlenmeye çalışılsa bile, yeri geldiği zaman, ister istemez ortaya çıkabiliyor.

Bu geziler sırasında, bu açıklamaların dışında bazı hususlar var, bunlar dile getirilmedi. Elbette bu ülkelerin yeraltı zenginlikleri görüldü, madenleri görüldü, doğalgazları görüldü. Bunlar hakkında Sayın Demirel ne dedi; "Doğalgazınızı Avrupa'ya satalım, madenlerinizi Avrupa'ya, Amerika'ya satalım." E, bu ülkelerin paraya ihtiyacı var, "bize para lazım" diyorlar; "size de parayı Amerika'dan veya Avrupa'dan alalım, verelim..." Zenginliklerini Avrupa'ya satmak, muhtaç oldukları parayı oradan alıp, bu ülkelere vermek, taşeronluk değil de nedir arkadaşlar? Lütfen cevap verin. (RP sıralarından alkışlar)

MEHMET ÇEBİ (Samsun) — Senin dünyadan haberin yok, ticarette her şey vardır.

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Anlayamamışsın sen.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Bugün... Bugün...

BAŞKAN — Efendim, hatibe söz atmayalım lütfen, konuşmasını rahat yapabilsin.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Ben 40 yaşıma kadar ticaret yaptım, ticareti iyi bilirim, sizden öğrenecek değilim.

Değerli arkadaşlarım, bu seyahatin özeti şudur : İlgi görülmüştür. O ilgi, bir protokol ilgisidir. Belki, iki ülkede, protokol, ilgisini taşmıştır; Azerbaycan'da taşmıştır, Özbekistan'da taşmıştır; ama, geri kalan yerlerde -arkadaşlarımız gittiler, katıldılar; aynı geziye katılan arkadaşlarımız var- bir protokol ilgisidir.

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Bu bir şereftir!

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Bu gezide bazı mesajlar verilmiştir. Verilmiş olan bu mesajlarda dünya düzeninden bahsedilmiştir, evrensel düzenden bahsedilmiştir, demokrasiden bahsedilmiştir, anayasa modelleri teklif edilmiştir, laiklik önerisinde bulunulmuştur ve alfabe konusunda da ille Türk Alfabesi denilmiştir ve böyle tavsiyelerde bulunulmuştur.

A. HAMDİ ÜÇPINARLAR (Çanakkale) — Ya ne denecekti; Arapça mı denecekti?

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bizim onlara demokrasi dersi verecek halimiz var mı?..

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Var, var...

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Daha, Türkiye'de demokrasiyi oturtamamışız... (RP sıralarından alkışlar) Onun için, demokratikleşme diye paketle geliyorsunuz ortaya... Eğer Türkiye'de demokrasi oturmuş olsaydı, demokratikleşme diye bir paketiniz söz konusu olamazdı. (RP sıralarından alkışlar) Bu nedenle, Türkiye'de demokrasi var diyemezsin... Yoktur!

MEHMET ÇEBİ (Samsun) — Konuşuyorsun ya...

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Tavsiyeleriniz bunlar mı sizin?

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — İkinci olarak, onlara anayasa modeli öneriyorsunuz. Türkiye'nin önerebileceği bir anayasa modeli... Henüz, kendisi, Anayasasından memnun mu; kendisi, Anayasasından memnun değil, kendisi, sağlıklı ve istikrarlı bir anayasaya sahip olamamış, başka ülkelere anayasa modeli öneriyor!..

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Ne diyecektik gidip de, ne diyecektik; söyle bakalım, tavsiye et...

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Evet... Başka diyecek bir şeyiniz olmadığı için, bunu diyeceksiniz...

BAŞKAN — Sayın Gürdal, lütfen!..

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Bunun dışında, alfabe konusunda önerilerde bulunuluyor ve deniliyor ki, "Mutlaka Latin Alfabesini kabul edin, sakın Arap Alfabesine iltifat etmeyin." Latin Alfabesi önerilirken de Uygur Türklerinin, Göktürk Türklerinin alfabe modelinden kimsenin haberi yok. İşte burada, rutin Türk alfabesinin harfleri burada; işte, Uygur Türklerinin alfabesi burada. Acaba, Türk Milleti, asırlar boyunca, alfabe olarak, neden Osmanlının itibar ettiği bir alfabeyi kullanmış ve bu alfabe ile bu noktaya kadar gelmiş; çünkü, kendi atalarının alfabesine çok yakındır da ondan; model bu olduğu için böyle gelmiş.

Bugün, Türkiye'de, biz bir alfabe modeli kabul etmişiz, olabilir; bundan memnun dahi olabiliriz; ama, onlara gidip "illa siz de bu alfabeye sahip olacaksınız" diye, Müslüman Alfabesini bırakıp, Latin Alfabesinin propagandasını yapmanın manası yoktur. (RP sıralarından alkışlar)

MEHMET ÇEBİ (Samsun) — Bizim alfabeden memnun değil misin?

BAŞKAN — Sayın Çebi, lütfen!..

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Onun için, Sayın Başbakan burada konuşurken diyor ki : "Biz onlara şunu öğütledik : "Kendi kendinizi idare edin, kendi kendinize ayakta durun, kendi kendinize şunu yapın, kendi kendinize bunu yapın..." Ee, hem "kendi kendinize şunu yapın, kendi kendinizi idare edin dedik" diyorsunuz hem de "Anayasa modeli, demokrasi modeli ve okuma-yazma modeli öğütledik" diyorsunuz!..

O nedenle, değerli arkadaşlarım, bu ülkelerde, esas yapılması lazım gelen görev maalesef yapılmamıştır.

TURHAN TAYAN (Bursa) — Onlara Humeyni'yi mi gösterecektik örnek olarak?

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Anlatacağım nelerin yapılmadığını...

Sayın Başbakan, döndüler, yine basında açıklamaları var, diyorlar ki : "Kafam karmakarışık." Bugün de kürsüye çıktıklarında dediler ki, "anlatılması güç..." Ee, tabiî, kafa karmakarışık olur, elbette anlatılması fevkalade güç olur. Neden; çünkü, ne yapılacağına dair bir proje ile gidilmedi ki, bir makro planla gidilmedi ki... Eğer, ne yapılması lazım geldiğine dair bir makro planla gidilseydi, buralarda çok işler yapılırdı. Bir kalabalıkla gidildi, gezildi, yenildi, içildi ve elbiseler giyildi, geriye dönüldü!..

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Sen anlayamışsın!..

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Yapılan bu.

Değerli milletvekilleri, dikkat edin, bakınız, o ziyaret edilen yerlerde, hep "biz Osmanlı Türküyüz" diye karşımıza çıkıyorlar, bir Osmanlı özlemi var.

MEHMET ÇEBİ (Samsun) — Geri mi döneceksiniz?

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Bugün, biz onlara, bu Osmanlı özlemini, Osmanlıyı niye bu kadar özlediklerini niçin sormuyoruz. Bunlar, Osmanlı özlemi duyuyorlar diye buradan bana sitem ediyorsunuz; ama, Kültür Bakanınız Amerika Birleşik Devletlerine gidiyor, orada kaftanları sergileyerek Osmanlı ihtişamıyla bu memleketin propagandasını yapıyor. (RP sıralarından alkışlar)

Onun için, bir yerde propaganda yapıyorsunuz, öbür tarafta âdeta yıkıyorsunuz!..

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Ümmetçi olma, halkçı ol.

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Osmnanlıyı inkâr eden mi var?

BAŞKAN — Lütfen...

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bu seyahat esnasında, Türk televizyonu orada yayına başladı. Elbette, Türk televizyonunun orada yayına başlamasından memnuniyet duyulur. Sayın Giray, "büyük bir memnuniyetle bu programı izledik" dediler. Programın memnuniyetle izlenen yönü var; ama, oradaki örflere, âdetlere asla uymayan, Feri Cansel'in müstehcen seks filmleri de var!..

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Sen onu mu seyrettin?..

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Siz seyrettiniz... Ben, bunları görmemiş olsaydım, bu kürsüye gelmezdim. Evet, seyrediyorum, Avrasya programında, o insanlara ne veriyorsunuz diye seyretmek benim vazifemdir. Sizin Ulaştırma Bakanınız, "Alo-Bilgi" lerden seks konuşmaları dinledi "görevimdir" diye. Ulaştırma Bakanının, bunu, görevimdir diye dinlemesi suç olmuyor da, oradaki soydaşlarımıza, kardeşlerimize ahlaken ne veriliyor diye Avrasya programını izlemek suç mu oluyor, kusur mu oluyor? (RP sıralarından alkışlar)

Biz beklerdik ki, Sayın Başbakan, bu kürsüde konuşurken, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in uçak teknolojisi konusunda kendilerine söylediği sözü dile getirsin de "bu sözü Nazarbayev bana söylediği zaman gerçekten ezildim" desin; ama, demedi. Ne demiştir Nazarbayev; "Amerika Birleşik Devletlerinden uçak alıyorsunuz, teknoloji alıyorsunuz... Bunları Amerika'dan alacağınıza bizden alın, biz verelim." Demek oluyor ki, oradan alınacak dersler var, oradan alınacak ibretler var.

Değerli milletvekilleri, Sayın Başbakan, pazar sabahı Azerbaycan'a geçiyor...

HASAN NAMAL (Antalya) — Elini, kolunu uzatmadan konuş... Ne uzatıyorsun!

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Konuşmamda anlaşılmayan bir taraf mı var?

BAŞKAN — Efendim, hatibin sözünü bitirmesine mani oluyorsunuz.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Sayın Başbakan diyorum, duymuyor musunuz?

HASAN NAMAL (Antalya) — El kol hareketi yapmadan konuş!

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Evet gösteriyorum, Sayın Başbakan diyorum.

BAŞKAN — Hasan Bey, lütfen!..

Buyurun Şevket Bey.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Siz benim hareketlerime değil, konuştuğuma bakın.

Sayın Başbakan, pazar sabahı Azerbaycan'a geçiyor ve Azerbaycan'a geçerken, haberlerde, ajanslarda bir açıklaması veriliyor. Ne diyor Sayın Başbakan; "Karabağ'ın 55 yerleşim biriminden 54'ü Ermenilerin eline geçmiştir." Sayın Başbakan bu haberi vermekle kalmadılar, Azerbaycan Parlamentosunda yaptığı konuşmada da aynen ifade ettiler. Yani, 55 yerleşme biriminin 54 tanesi Ermenilerin eline geçmiş. Şimdi ne olmuş; AGİK karar almış. Dışişleri Bakanımız öyle diyordu "AGİK karar aldı, Karabağ, Azerbaycan'ındır" Eh, mesele bitti. Biz böyle düşünüyorduk. Halbuki gerçek ne; gerçek Karabağ'ın 55 yerleşim biriminin, 54 tanesinin Ermenilerin eline geçtiği, geriye bir tanesinin kaldığı... Bunun adına ne denir biliyor musunuz; "Türkiye'nin gözleri önünde Karabağ'ı yediler" denir. Türkiye baka baka, seyrede seyrede... "AGİK'e başvuruyorum, Fransa'ya başvuruyorum, Amerika'ya buşvuruyorum, Bush'a telefon ettim, Bush'la görüştüm..." Görüştün; ama, netice ne oldu; 54 tane yerleşim birimi gitti ve Ermenilerin eline geçti. Türkiye'nin bu aciz dış politikası karşısında azan Ermeniler, şimdi de Azerbaycan'ın köylerine ve de Nahçivan'a saldırmaya başladılar. Türkiye Hükümeti, hâlâ daha uykudadır.

Sayın Dışişleri Bakanı, şu anda Avrupa Konseyi Başkanlığına soyunuyor. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Dışişleri Bakanı Avrupa Konseyi Başkanı oldu diye memnun oluyoruz. Beyanat da veriyor; "benim dönemimde Avrupa Konseyi aktif bir rol oynayacaktır" diyor. Eğer, Sayın Dışişleri Bakanının, Avrupa Konseyi Başkanı olarak oynayacağı aktif rol, Türk Dışişleri Bakanı olarak Azerbaycan olayları, Karabağ olayları, Bosna - Hersek olayları karşısında oynadığı rol gibi olacaksa, elbette bununla iftihar etmek kolay kolay mümkün değildir arkadaşlar. (RP sıralarından alkışlar)

Azerî Parlamentosunda Sayın Başbakan açıklama yapıyorlar, diyorlar ki, "Bush'un yanına girer girmez -Amerika seyahatlerinde- ilk sözüm, sakın Ermenistan'ın arkasında olmayın. Eğer siz ve Avrupa Ermenistan'ın arkasında olursanız, biz de mecburen Azerbaycan'ın arkasında oluruz." Böyle demişler. Tabiî, doğrudur, güzel bir ikaz; ama, bu 55 yerleşim biriminin, 54'ünü ele geçiren Ermenilerin arkasında siz hâlâ daha Amerika'nın, Avrupa'nın olmadığını mı zannediyorsunuz? Eğer Amerika ile Avrupa açıkça değil, gizli gizli bunların arkasında olmasaydı, bu adamlar bu cesareti bulamazdı. Demek oluyor ki, Amerika da, Batı da, Ermenileri haricen desteklemiş; ama, Türkiye ne yaptı; Türkiye, Azerbaycan'ı ve Karabağ'ı kaderiyle başbaşa bıraktı.

AHMET SAYIN (Burdur) — Mantık mı bu?..

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Mantık değil, gerçek. Gerçekleri konuşuyorum, mantıksızlığını söylemek istiyorum durumun... Gerçeği anlatıyorum, mantıksızlığını söylemek istiyorum...

BAŞKAN — Sayın Kazan, devam edin... Programımız çok yüklü, lütfen, sözlerinizi tamamlayınız.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım. Yarım saat üzerinden konuşuyorum ve 2 dakikam daha var.

MEHMET ÇEBİ (Samsun) — Devlet adamı böyle konuşmaz; bu nasıl devlet adamlığı?

BAŞKAN — Sayın Çebi, lütfen!..

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Bunun yanında, Sayın Başbakan, ifadelerinde yine, "biz bu ikazı niçin yaptık; şunun için yaptık : Dünya, Hıristiyan-Müslüman çatışmasına gider. Böyle bir çatışmaya gitmesin diye yaptık" diyor. Tabiî, gitmesin; arzu edilen bu; ama, gidiyor mu gitmiyor mu?..

Şimdi Bosna-Hersek'te olan nedir? Biraz önce Sayın Giray anlattı, katledilenler, öldürülenler Müslümanlardır. Karabağ'da öldürülenler kimlerdir; Müslümanlardır. Şu anda Nahcivan'da öldürülenler kimlerdir; Müslümanlardır. Demek ki, Hıristiyan camia, Müslümanlara karşı tavrını, vaziyetini almış.

Şu Azerbaycan ve Bosna-Hersek olayları hakkında, görüyorsunuz, Birleşmiş Milletler özellikle açıklamalar yapıyor; görüyorsunuz, Amerika Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü açıklama yapıyor, "Bosna-Hersek'e, Barış Gücü içerisinde, Amerika olarak biz, kuvvet göndermeyiz" diyor. Bunlar yapılıyor, bunlar bizim gözümüzün önünde yapılıyor. Neden yapılıyor, niçin yapılıyor; çünkü, onlar, hedeflerini biliyorlar, ne yapmak istediklerini biliyorlar.

Değerli milletvekilleri, şu anda Bosna-Hersek yetkilileri feryadı figan ediyor.

MEHMET ÇEBİ (Samsun) — İran-Irak Savaşını da söylesene...

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Tabiî, ben, o konuya geçmeyeceğim.

Şu anda, Nahcivan, Ermenilerin tecavüzü altında ve şu anda Nahcivan'da ölenlerin sayısı, yaralıların sayısı ve göç halindeki 5 bin insanın durumu, kendi haber bültenlerimizde bize okunuyor ve biz, daha, hâlâ, burada edebiyat yapıyoruz; biz, daha, hâlâ, burada, Adriyatik'ten Çin Seddine kadar şöyle olacak böyle olacak diyoruz... (DYP sıralarından, "Bunlar olmayacak mı?" sesleri)

Evet, bunlar olacak, olmalıdır; ama, bir hükümetin şu aciz tutumuyla bunların olması hayaldir. Avrasya hayal değildir; ama, bu aciz Hükümetin tutumuyla bunların olması hayaldir.

Saygılar sunar, hepinizi hürmetle selamlarım. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

SHP Grubu adına, Sayın Ali Dinçer'e söz veriyorum.

Buyurun efendim.

SHP GRUBU ADINA ALİ DİNÇER (Ankara) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına, sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başbakanımız, anayurttan Anadolu'ya hoşgeldiniz, safalar gitirdiniz. (DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Son derece de başarılı olan bu gezinizden dolayı size ve değerli çalışma arkadaşlarınıza şükran duygularımızı arz etmek, benim için onur kaynağıdır, kıvanç kaynağıdır.

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) — Yakında bakansın!..

ALİ DİNÇER (Devamla) — Sayın Başbakan, özellikle, Evliya Çelebi üslubuyla değil, değerli bir bilim adamı olan Kâtip Çelebi üslubuyla ciddî ve somut değerlendirmeler yaptığınız için bir kez daha teşekkür ediyorum. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlar'daki hızlı gelişmeler, Türkiyemizin önüne, tarihî kökleri de olan yeni ve engin ufuklar açıyor. Aynı dili konuştuğumuz, aynı dine inandığımız, zengin bir ortak tarihi paylaştığımız karşdeş ülkelerin bağımsızlıklarına kavuşmalarıyla birlikte, Türkiye'nin dünyadaki akraba devlet sayısı hızla artıyor. Tarih boyunca yetiştirdiğimiz Dede Korkut, Nasrettin Hoca, Karacaoğlan, Mimar Sinan, Buharî, Ali Şîr Nevaî, Köroğlu, Fuzulî, Yunus emre, Farabî, Kâtip Çelebi, Kaşgarlı Mahmut, Bilge Kağan, Nesimî, Şemsettin Sami, Uluğbey, Ali Kuşçu, Al Câbir, Erzurumlu İbrahim Hakkı, İbnî Sina, Birunî, Yusuf Has Hâcip, Horasan erenlerinin pîrî Ahmet Yesevî gibi, ortak değerlerimizin ruhları hepimizi izliyor; dünyadaki bütün Türkleri izliyor. Türkiye'nin; özellikle, sürekli bağımsız kalmış, bu dünyanın en güçlü ülkesi Türkiye'nin, bir rönesans yaratmasını bekliyorlar.

Değerli milletvekilleri, Sayın Başbakanımızın başarılı gezisi de gösteriyor ki, Türkiye çok dikkatli olmalıdır; çok gayret göstermelidir. Seferberlik havasıyla, 60 milyon hep birlikte çalışıp, büyük işler, büyük projeler yapabilmeliyiz.

Değerli milletvekilleri, içinde bulunduğumuz 20 nci Yüzyılı tamamlarken, dünya tam anlamıyla bir dönemeç noktasına gelmiştir. Kısa bir süre içinde, Doğu Avrupa ülkeleri özgürleşerek, demokrasi yolunda önemli adımlar atmışlar ve eski Sovyetler Birliğindeki cumhuriyetler bağımsız birer devlet olmuşlardır. Bu gelişmeler, aynı zamanda, dünyada hız kazanan demokratikleşme ve kendini tanımlayıp belirleme çabalarının da somut örneklerini oluşturmuştur; ancak, bütün bu gelişmelere bakıp, şimdiden, dünyada demokrasinin ve barışçı eğilimlerin kesin bir zafer kazandığını söylemek pek mümkün değildir. Demokrasi ve barışın egemen olduğu istikrarlı bir dünyayı şimdiden garantilediğimizi varsaymak, henüz doğru değildir; çünkü, bugün özellikle Balkanlarda görüldüğü gibi, ulusal bağımsızlık ve demokrasi mücadeleleri, her yerde, kan dökülmeden başarıya ulaşamamakta ve çok çetin insancıl ve siyasal sorunlar yaratabilmektedir. Bugün Bosna-Hersek'te bizi yüreğimizden yaralayan olaylar, bunun bir kanıtıdır.

Ayrıca, kan dökülmeden ulusal bağımsızlıklarını kazanan Bağımsız Devletler Topluluğu arasında da, eski karşıtlık ve düşmanlıkların yeniden filizlendiği ve yine insancıl ve siyasal boyutları, olan önemli sorunlar yarattığı gözlenmektedir. Yine bugün, Azerî kardeşlerimiz kadar bizi de yaralayan Karabağ'ın durumu, işte bu sorunlara bir örnektir. Korkarım, yakın gelecekte bu sorunlara yenileri eklenebilecektir. Nitekim, hemen bugünlerde Nahcivan'daki son olaylar, insanlık dışı, barış anlayışına aykırı yeni bir örnek oldu.

Değerli milletvekilleri, bu arada, bu kardeş ülkelerin iç siyasal işleyişine karışmamamız gerektiğini vurgulamakta yarar görüyorum. Onlar kendi mekanizmalarıyla, kendi siyasal partilileşme anlayışlarıyla, kendi demokrasilerini kuracaklardır. Biz, onlara, ancak, topyekûn katkıda bulunmak durumunda olmalıyız. Eğer o ülkelerin içinde, ayrı ayrı siyasî mücadeleye karışırsak, o kardeş ülkelerle aramızdaki ilişkileri oldukça yıpratırız.

Biraz önce verdiğim Nahcivan örneğinden şunu vurgulamak istiyorum : Değerli milletvekilleri, Nahcivan'daki gelişmelere Türkiye Cumhuriyeti Devleti olarak, uluslararası antlaşmalardan doğan müdahale hakkımız vardır. Özellikle uluslararası antlaşmalardan doğan bu hakkımızı, gerektiği zaman gözümüzü kırpmadan, çekinmeden kullanabileceğimizi, bütün dünyaya haykırmalıyız..(Alkışlar)

Değerli milletvekilleri, bütün bunların ötesinde, Doğu Avrupa Kafkaslar ve Orta Asya'da, özgürleşmiş ve bağımsızlığını kazanmış devletler, yıkılan bir toplumsal ve ekonomik sistemin yerine, bir yenisini oluşturmanın sancılarını da çekmektedirler.

Bu ülkelerde üretim ve tüketimin düzenlenmesi için, yepyeni bir organizasyon ve yaratıcı çabalar gerekmektedir. Dünyanın yeni özgürlük ve kimlik arayışları içinde olan bu ülkeleri böyle bir durumdayken, iktisadî, siyasal ve toplumsal sorunlarını çözmüş, Batılı devletlerin hareketsiz kalması doğru olmayacaktır.

Unutulmamalıdır ki, çağımızda, çevredeki istikrarsızlık ve mutsuzluklardan etkilenmemek mümkün değildir. Bunun için, sorunlarını büyük ölçüde çözmüş bulunan Batılı devletler, İkinci Dünya Savaşından sonra, Avrupa'nın onarımına girişilirken gösterilen çabanın benzerini, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya'daki ülkeler için de göstermelidirler. Tabiî, buna Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Topluluğu içindeki diğer cumhuriyetler de dahildir.

Türkiye'nin, bu çabaların gerekliliğini anlatması ve bu alanda yönlendirici bir rolü olması, uygun ve gereklidir. Biz, daha kapsamlı planlar hazırlamalıyız. İkinci Dünya Harbi sonunda hazırlanan Marshall Planı, daha çok, ekonomik kalkınma ile ilgili bir plandı; ama, bizim, bu kardeş ülkeler için, diğer tüm Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinden kalan cumhuriyetler için, balkan ülkeleri için, daha kapsamlı planlar hazırlamamız gerekir; sosyal, siyasal, kültürel yanları da olan planlar hazırlayıp, bu planlar doğrultusunda programlar ortaya koyup, ciddî bir şekilde, bu ülkelerin sorunlarını çözmesine yardımcı olmalıyız. Çünkü, Türkiye, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya'daki ulusların gönenci ve mutluluğuyla, yalnız çevresinde barış ve istikrar istediği için değil, aynı zamanda da bu ülkelerin halklarına gerçek ve içten kardeşlik duygularıyla bağlı olduğu için ilgilenmelidir ve ilgilenmektedir. İlgili odağının ana noktası burasıdır.

Ayrıca, Türkiye, bölgesinde bir istikrar unsuru olarak, demokratik ve laik toplumsal yapısıyla, yeni bir toplumsal düzen arayışındaki bu ülkelere, örnek olabilecek durumdadır. Sayın Başbakanın, bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetlerine yaptığı ziyaret, hepimizde coşku ve umut yaratmış, önümüzde yepyeni ufuklar, somut bir biçimde açılmıştır.

Bu önemli ziyaretler sırasında, Sayın Başbakanın yaptığı resmî görüşmelerin ve imzalanan belge ve anlaşmaların, bütün Türk dünyası için yararlarını çok kısa süre içerisinde göreceğimize inanıyorum.

Bu bölgedeki bütün sorunların, demokrasi içinde aşılabileceğine ilişkin inançların sarsılmaması için, elimizden gelen gayreti göstermeliyiz. Çünkü, bu ülkeleri başka doğrultuda etkilemeye çalışarak, bu bölgede üstünlük sağlamak isteyenler, bugün vardır, yarın da eksik olmayacaktır. Oysa, barış ve istikrarın doğumuzda ve batımızda demokratik laik toplumsal düzenlerin gerçekleşmesiyle sağlanacağını görmezlikten gelemeyiz.

Türkiye, bu ilk aşamada, yeni bağımsızlığını kazanmış Türk devletlerinin bizden ne beklediklerini iyi değerlendirmeli ve onların acil gereksinmelerine yanıt vermeye çalışmalıdır. Bu açıdan, şimdiye kadar atılan bütün adımlar olumlu olmuştur. Türkiye'nin, kardeş cumhuriyetlerin gençlerine, orta ve yükseköğretim bursları vermesi, bu devletlerin haberleşme ile ilgili gereksinimlerini karşılaması, bu ülkeleri de kapsayan televizyon yayınlarını başlatması, bu devletlere kitap ve matbaa yardımında bulunması, son derece olumlu ve önemli gelişmelerdir.

Bunlara ek olarak, somut projeler geliştirmeli ve bunların uygulanması için yollar aranmalıdır. Örneğin, Türkiye'nin, bu ülkelerin barış, demokrasi ve çağdaşlaşma doğrultusunda gelişmesi için, gönüllü katkıda bulunabilecek, yetişmiş gençleri vardır. Uluslararası maddî katkıyla, bu gönüllü gençlerimizi, belirli sürelerle, bu ülkelerdeki çağdaşlaşma seferberliğinin,

demokratikleşme seferberliğinin önderleri haline getirebiliriz. Böylelikle, bu ülkelerle olan ilgimizi tüm halkımıza aktarmış, tüm halkımızın desteğini arkamıza almış oluruz. Bunun gibi projeleri mutlaka oluşturup, bunlara uluslararası destekler de bulmalıyız. Ayrıca, bizim yaratıcılık, beceri ve bilgi birikimimizin bu kardeş ülkelerin üretim ve tüketim aşamalarındaki sorunlarının çözümü için seferber edilmesinde hiç geç kalmamalıyız.

Batı'ya, tüm demokratik ülkelere, ısrarla anımsatmalıyız ki, Doğu Blokundaki eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinden kalan tüm ülkelerde, laik, demokratik gelişmeler, demokrasinin zaferi olacaktır. Her demokratın, her demokratik ülkenin, bu zafere omuz vermesi gerekir.

Değerli arkadaşlarım, ancak, özen göstermemiz gereken önemli bir nokta var : Geç kalmayalım derken, acelecilik ederek, yerine getiremiyeceğimiz sözleri vermekten kaçınmamız gerekir. Dolayısıyla, bu ülkelerle olan bütün ilişkilerin, eşgüdüm içinde ve olanaklarımızı gerçekçi bir biçimde değerlendirerek sağlanması gerekir. Aksi halde, umut ve işbirliği yerine, derin bir düş kırıklığı yaratabiliriz. Ortak bir tarihi ve kültürü paylaştığımız kardeşlerimize yeniden kavuşmak ve bunun, önümüzde açtığı ufukları görmek, hepimizde derin bir coşku yaratmıştır. Bu coşku duygusu, kardeş uluslarla kalıcı ilişkiler kurabilmemiz için olumlu bir başlangıç noktasıdır.

Ancak, unutulmamalıdır ki, uluslar arasında kalıcı ilişkiler, daha çok, gerçekçi değerlendirmelerle sağlanabilir. Bunun yolu da, birbirini bütün özellikleriyle tanımaktır. Sayın Başbakanın da daha önce belirttiği gibi, uzun bir süre bize kapalı kalmış bu dünyayı, bütün duygusal yakınlığımıza karşın, yeterince tanımıyoruz. Dolayısıyla, yapılması gereken ilk işlerden biri, tanıma ve bilgilenme için, sistemli bir çaba harcamaktır. Bu ise, ancak, kurumsal çabalarla ve uzmanlar eliyle olur. Bunun için, bir an önce, bütün Türk devletleriyle ayrı ayrı ilgilenen araştırma kurumlarımız olmalı; uzmanlarımız, bu ülkelerdeki gelişmeleri yakından izleyebilecekleri olanaklara kavuşturulmalı ve bu doğrultudaki çabalar yalnız devletten beklenmemelidir; sivil toplum kurumlarının, siyasî partilerin, sendikaların, Ticaret ve Sanayi Odalarının, Esnaf ve Sanatkârlar Dernekleri Konfederasyonu gibi, pek çok sivil toplum kurumlarının da bu seferberlik havası içine girmesi, bu kardeş ülkelere yardım eder duruma gelmesi gerekir.

Belirtmek istediğim bir nokta daha var : Kafkaslar ve Orta Asya'daki Türk devletleriyle ilgili bütün umut ve kaygılarım, Balkanlardaki kardeş halklar için de geçerlidir. Yakın bir geçmişe kadar, aynı devlet içinde kader ortaklığı yaptığımız bu kardeşlerimiz, bugün, Bosna - Hersek'te bir yaşam savaşı veriyor. Onların kaderi bizi yakından ilgilendiriyor. Bu noktayı, bütün uluslararası forumlarda, bundan sonra daha güçlü bir biçimde duyuracağımıza inanıyorum. Şimdiye kadar pek yeterli olmadığımızı görmekte de yarar görüyorum. Herkes bilmeli ki, Türkiye, Balkanlarda ve bütün çevresinde barış ve istikrar istiyor ve böyle bir uluslararası düzenin kurulması için, Türkiye'nin katkılarına da her zamankinden daha çok ihtiyaç var; ancak, böyle bir barış, bir istikrar düzeni, başkalarının azgın milliyetçiliklerine kurban edilen Bosnalı kardeşlerimizin üzerinde kurulamaz. Böyle bir sonuca Türkiye'nin razı olamayacağını dostun ve düşmanın anlamasını sağlayacağımızdan eminim.

Değerli milletvekilleri, Batı'nın gelişmiş ülkelerini bir kez daha uyarmak gereğini duyuyorum. Sanki Kuveyt denen ülkede demokrasi ve insan hakları varmış gibi yapıp, asıl neden olan petrol için bir anda ayağa kalkan Batı dünyası, çifte standart uyguluyor. Sabra ve Şatilla'da,

Halepçe'de, Karabağ'da, Nahcivan'da, Bosna - Hersek'te kan dökülüyor; çoluk çocuk demeden, gözü dönmüş şoven güçler gaddarca, hurharca katliam, soykırım yapıyorlar; yasak savma kabilinden tepkilerle yetiniliyor... (Alkışlar) Batı dünyasının bu ayıbını, bu çifte standart uygulamasını sık sık yüzlerine vurmak durumundayız. Nerede Helsinki Nihaî Senedi? Sınırların kuvvet zoruyla değiştirilmesine karşı çıkan AGİK ne yapıyor? Hani, Paris Şartının, Birleşmiş Milletler Örgütü Sözleşmesinin uygulanması için ısrarlı olan Batı dünyası nerede...

Batı dünyası, öncelikle Ermenistan'ı, Sırbistan'ı, bütün uluslararası kuruluşlardan, en azından, geçici olarak uzaklaştırmalıdır. Türkiye, cinayet şebekeleri haline gelen bu iki ülkenin, onurlu, çağdaş ülkeler topluluğundan uzaklaştırılması, cinayetlerin durdurulması için her türlü çabayı göstermelidir.

Batı dünyası şunu da bilmeli : Batı dünyası, kan gölü içinde, cehennem ortasında bir cenneti muhafaza etmenin mümkün olmadığını da bilmeli. Politik, ekonomik, sosyal, kültürel alanların hepsinde titiz olmalı, aktif olmalı, kaynak sağlamalıdır. Balkanlarda olsun, Kafkasya'da olsun, güvenliğin, istikrarın, kalkınmanın, demokratik ve laik gelişmelerin başarısı için uğraş vermelidir. Bu arada, Batı, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya için, laik, demokratik bir model olan Türkiye'ye karşı daha duyarlı, daha dikkatli olmalıdır -çünkü, çıkarı da burada yatmaktadır- Almanya'nın yaptığı gibi, acele ve yanlış kararlar almamalıdır.

Elbette, bu ortamda bize de düşen görevler var. Türkiye'nin, demokratikleşme paketini hızla açıp, sorgulanan değil, gerektiğinde sorgulayan demokratik bir ülke haline gelmesi gerekir. Bu konuda Hükümetimizin ve Parlamentomuzun, gerekeni hızla yapacağına inanıyorum.

Değerli milletvekilleri, bu arada şunu da belirteyim ki, Batı dünyasının, dünyanın en büyük gücü olan Amerika'nın önemini gözden ırak tutmamalıyız. Amerikan sisteminde Kongrenin yerini de dikkatle göz önünde tutmalıyız. Orta Asya ülkelerine olsun, Balkanlar'a olsun, Kafkasya'ya olsun, yardım edebilmemiz, biraz da Batı dünyasının desteğine bağlıdır ve burada Amerika'yı ikna etmemiz son derece önemli. Orta Asya'ya, Balkanlar'a, Kafkasya'ya, yakın ilgi duyduğumuz bölgelere yardımın gerekliliğini öncelikle Amerikan Kongresine anlatmamız gerekiyor.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Doğru, doğru...

ALİ DİNÇER (Devamla) — Çünkü, sabah yaptığımız bir toplantıdaki sohbet sırasında, Sayın Kâmran İnan'ın da belirttiği gibi, Amerikan sistemini, yüzde 50'den fazla bir ağırlıkla Kongre yönlendiriyor.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Doğru, doğru...

ALİ DİNÇER (Devamla) — Kongreyi bilgilendirip, Amerikan sistemini bu işin içine rasyonel bir şekilde, insancıl bir şekilde çekebilmenin yollarını bulmalıyız. Burada, gerekirse bizim Parlamentomuzun, bizim Kongremizin yetkin ekipler oluşturup, Amerikan Kongresine göndermesi gerektiğini, yakın ilişkiler kurması gerektiğini ve Amerikan Kongresini ikna çabası göstermesi gerektiğini Sayın Meclis Başkanlığına önermek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, Sayın Başbakanımızın dile getirdiği Birleşmiş Avrasya kavramı, bundan sonra gündemimizin en önemli maddelerinden biri olacaktır. Hatta, bu Birleşmiş Avrasya kavramı, daha geniş ele alınmak durumundadır. Bugünlerde dış politikada en çok sözü edilen kavram, Vancourver'dan, Viladivostok'a kadar, güvenlik, istikrar modeli kavramıdır. Yani, Kana-

da'nın, Kuzey Amerika'nın Pasifik kıyısından geliyorsunuz, Atlantiki aşıyorsunuz, bütün Avrupayı aşıyorsunuz, Asyayı aşıyorsunuz, Bering Boğazına kadar gidiyorsunuz... Belki de bu Avrasya kavramı, "Vancouver'dan, Viladivostok'a kadar" kavramı ile birleştirilip, bu yapının, bu kavramın içine Kuzey Amerika da dahil edilmek durumundadır. Dünya, bir yandan, ulusal parçalanmalarla, sanki parçalanıyor gibi görülürken, bir yandan da, globalleşmeyle, daha bir araya gelen bir atmosfer yaşıyor. Böyle bir atmosfer içinde, Sayın Başbakanın dile getirdiği Avrasya kavramı, birleşmiş Avrupa - Asya kavramı, önemli bir kavramdır.

Değerli arkadaşlarım, Batı Avrupa, bizi, genellikle geriye, yani Doğu'ya itmek istiyor. Katıldığımız pek çok uluslararası toplantıda, forumda, bize, sürekli olarak, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerini soruyorlar. Onlarla ilişkilerimizi soruyorlar; yeniden büyük bir imparatorluk kurmak isteyip istemediğimizi soruyorlar. Biz de, onlara, her defasında, "bizim için, sadece Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleri önemli değildir; bütün Kafkasya önemlidir, Gürcistan'ıyla, Ermenistan'ıyla... Bütün Ortadoğu önemlidir; özellikle, Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısı Balkanlar da önemlidir, Avrupa önemlidir, dünya önemlidir, biz böyle bir global yaklaşım içindeyiz" diyerek, sürekli bunu vurguluyoruz. Gelişmiş Avrupa ülkelerinin de duruma böyle bakması gerektiğini, onlara söylüyoruz. Örneğin, katıldığımız bazı toplantılarda, Merkezi Avrupa'da, Doğu Avrupa'da ve eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği topraklarında oluşan ülkeler açısından tartışma yapıldığı zaman, Belerusya gibi, Ukrayna gibi, Moldavya gibi Latviya, Litvanya, Estonya gibi, Hıristiyan kökenli ülkelere ağırlık verdiklerini görüyoruz. Bunun, yanlış olduğunu, çifte standart demek olduğunu, çağdaş olmaya yakışmadığını, bu nedenle de, Orta Asya ülkeleri dahil, Avrasya modelini içlerine sindirmeleri, o konuda kafa yormaları gerektiğini sürekli vurguluyoruz. Biz bu önemli gerçeği ısrarla anlatmalıyız.

Değerli arkadaşlarım, bu önemli gerçeği ısrarla anlatmakla birlikte, eğer biz, ciddi, somut planlar, programlar, projeler gerçekleştirirsek, ikna ediciliğimiz kuvvet kazanır. O nedenle de, mühendislik gibi, pozitif bilimlerin uygulanması anlamına gelen meslekî uygulamalara ciddi ihtiyaç vardır; ama, bunu yaparken, yanlış da yapmamak lazımdır. Elbette, haberleşme ve ulaştırma çok önemli mühendislik yatırım alanlarıdır; bu ülkelerle aramızda birlikte yapılacak projelerdir; ama, ulaştırmanın bir bütün olduğunu unutmayalım. Demiryolu, ayrı özellikleri olan ve büyük ulaştırma sistemi içinde önemli bir alt sistemdir. Karayolları, çift yollar, otobanlar; nehir taşımacılığı, deniz taşımacılığı, hava taşımacılığı da ayrı ayrı alt sistemlerdir. Bunları birbirleriyle kıyaslamanın, birbirlerinin yerine geçecek şekilde düşünmenin anlamı yoktur. Bir ara, Devlet Başkanı Sayın Özal da söyledi; demiryolu, komünist ülkelere mahsusmuş; çünkü, insan her istediği yerde inemezmiş, inme binme özgürlüğü yokmuş!.. Bu kadar mantık dışı, mühendis olana yakışmayan bir tanımlamayı duymak, bir mühendis olarak beni üzüyor. Avrupa'yı gördünüz, otobanda bir araç her istediği yerde durabilir mi? Otobanda, çift yolda, her istenen yerde, yolcu indirilir, yolcu bindirilir; yük yüklenir, yük indirilebilir mi?.. Orada bir nizam vardır. Taşımacılıkta otobanın da yeri vardır, tren yolunun da yeri vardır. O nedenle, ipek tren yolu da gereklidir, ipek otobanı da gereklidir. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)

Biz, bu tür büyük projeleri düşünmeye geçmişten beri alışık olan bir milletiz. Karadenizle Hazar Denizini birleştirip, Tuna kanalıyla Avrupa içlerine kadar deniz taşımacılığını ilk düşünen, Kanunî Sultan Süleyman ve Mimar Sinan'dır. O günün teknolojisiyle bile bu proje düşünülmüş, Sayın Giray'ın önerdiği gibi, şimdi de tekrar ele alınabilir; ama, eğer Sayın Giray'ın düşündüğü gibi düşünülürse, Japonya ve Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinin yöneticilerine kuşkuyla

bakmak gerekir. Demiryoluna onun baktığı gibi baksalardı, onların demiryollarının seviyesi, bugün, Türkiye'nin demiryollarının seviyesinin de altında olurdu. İpek demiryolunu da, Sayın Başbakanın önerdiği projeyi de, özellikle belli bazı kısımları tamamlanarak hızla gerçekleştirilebilecek bir büyük proje olduğu için, dikkatle göze almalıyız.

BAŞKAN — Sayın Dinçer, programımız çok yüklü, acaba konuşmanızı biraz telhîs edebilir misiniz?

ALİ DİNÇER (Devamla) — Hay hay.

Ben genellikle yazılı konuşmayı ve hızlı konuşmayı tercih ediyorum. Konunun önemi nedeniyle burada heyecan dozajı yüksek olduğu için, biraz irticali konuşup, ilkenin dışına çıktım ve zamanınızı aldım, özür dilerim.

Değerli arkadaşlarım, birbirimizi çok iyi anlayabilmeliyiz, çağdaş olmaya çalışmalıyız. Sayın Şevket Kazan "1,5 saatte, iki devlet başkanı ne görüşür" dediler. Buna benzer fazla önemli olmayan konularla vakit kaybetmemeliyiz. 1,5 saatte, çağdaş insan çok şey yapar, yazılı kültürü içine sindirmiş insan çok şey yapar. Raporlar önceden teati edilir, incelenir ve o raporlarla ilgili, 1,5 saat içinde çok şey konuşulur. 1,5 saatlik toplantı süresi içinde minutes of meetinglerle toplantının dakikalarını tespit eden tutanaklarla da her şey tamamlanır. Bu, çağdaş olmanın ölçütüdür, yazılı kültüre, raporlu, projeli, kitaplı kültüre inanmanın ölçütüdür.

Ha, Suudi Arabistan çöllerinde, kıl çadır içinde, sözel kültüre dayalı anlayışın hâkim olduğu yerde, elbette, ARAP şeyhleri sözle anlaşmak durumundadır ve saatlerce tartışırlar, onların kendilerine göre ayrı bir programı ve protokolü de vardır; ama, çağdaş ülkelerde, kısa süreli toplantılarda çok şeyler görüşülebilir. (SHP ve DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, biz de çağdaş olmak durumundayız. Uluslararası ilişkilerde olsun, kendi aramızdaki ilişkilerde olsun, uygar olmaya, çağdaş olmaya dikkat etmemiz gerekiyor. Uygar olmak, çağdaş olmak, ayrıntıyı dikkate almayı gerektirir. Bütün, ayrıntılardan oluşur. Siz, eğer ayrıntıları tek tek dikkate alırsanız, ciddiye alırsanız, bütünü de, doğru, iyi ve güzel yaparsanız. Yani, Orta Asya cumhuriyetlerinin gezilmesi sırasında, hava durumunu belirten ayrıntıya dikkat etmek, çağdaşlık olarak kutlanacakken, niye eleştiriliyor, onu da anlayamıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Rusya Federasyonu için sağlanan 18 milyar dolarla ilgili konuyu da açıklamak istiyorum. Ben, bunları, aslında kimsenin avukatlığını yapmak için söylemiyorum; doğru bildiğimi söylüyorum. Eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinden, pek çok cumhuriyet ortaya çıktı; bunların en büyüğü Rusya Federasyonu, 250 milyon nüfusun neredeyse 150 milyonu burada. Burada da bizim kardeşlerimiz var, Kırım Tatarları var, Dağıstanlılar var, Çeçenler var, İnguşlar var, Kazan Tatarları var, Başkırtlar var. Ayrıca, Rusya Federasyonu, hâlâ, Bağımsız Devletler Topluluğunun çekirdeği, entegre merkezî, devlet yapısının odak noktası. Elbette büyük miktarda para oraya ayrılacak; çünkü, oraya ayrılan para, tüm diğerlerini ilgilendiren ekonomik düzenlemeler için kullanılacak. Kızılordu, şimdi, Bağımsız Devletler Topluluğunun, daha doğrusu Rusya Federasyonunun omuzlarında. Dev gibi bir ordu. Bu ordunun, diğer cumhuriyetlerden yavaş yavaş çekilmesi söz konusu. Bu, çok büyük bir proje. Binlerce, onbinlerce subay, assubay, sivil hayata alışacak, sivil hayata uygun meslekler öğrenecek. Hepsi eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğine dağılmış olan garnizonlardaki lojmanlarından ayrılıp, Rusya Federasyonuna dönecekler, ev sahibi, iş sahibi olacaklar... Olağanüstü bir proje... Eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği toprakları üzerinde huzur ve istikrar

istiyorsak, elbette Rusya Federasyonunun bu önemini de kavramalıyız ve ona da yardımcı olmak gerektiğini içimize sindirmeliyiz, kafamızı bu gerçeğe yatırmalıyız.

Değerli arkadaşlarım, her şeyi gerçekçi bir şekilde ortaya koymak lazım. Türk dilinin yapısı belli, bağlı olduğu dil ailesi de belli, Ural - Altay dil ailesine mensup. Arap dili de belli, Hint - Avrupa dil ailesine mensup. Birbirinden çok farklı iki dil; elbette alfabe yapıları da farklı olmak durumunda. Şekil önemli değildir, harf şekilleri birbirine benzeyebilir; ama, alfabenin sistemi, dilin sentaksı, sistemi önemlidir, matematiksel yapısı önemlidir. Arap alfabesi, Türk diline uygun değil.

Doğru bir nedenle, harf devrimi yapıldı, Türk diline uygun bir sistem içinde Latin harfleri kullanıldı; ama, sistem, Türk dilinin sistemi, Latin dilinin sistemi değil. Siz, bu Latin harflerinin yerine, hurufat olarak, rahatlıkla, Göktürk alfabesinin harflerini, Uygur alfabesinin harflerini koyabilirsiniz, ufak tefek ağız değişikliklerini dikkate alarak. Şimdi bunu eleştirmenin mantığı nerede? Yani, halk ozanının, "şeytan bunun neresinde" dediği gibi.

Elbette, bu ülkelerin, bizim gibi, Latin alfabesini kullanmalarında yarar vardır. Hem, bizimle aralarındaki iletişimi kolaylıkla sağlamak açısından hem de gelişmiş Batı dünyasına daha kolay entegre olabilmek açısından.

Sayın Başkanın ve sizlerin insafınıza sığınarak çok vaktimizi aldım, tekrar affınıza sığınıyorum. Tüm milletvekili arkadaşlarıma, Yüce Türk Ulusuna yürek dolusu sevgilerimi ve saygılarımı, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına sunmaktan onur duyuyorum. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Gruplar adına son konuşmayı yapmak üzere, Doğru Yol Partisi Grubu adına, Sayın Amasyalı; buyurun. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA İSMAİL HAKKI AMASYALI (Kocaeli) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin muhterem üyeleri; Orta Asya Türk cumhuriyetlerine Sayın Başbakanın riyasetinde yaptığımız gezi dolayısıyla, Grubumuz adına söz almış bulunuyorum; hepinizi en derin saygı ve hürmetlerimle selamlıyorum. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkanın, benden önceki konuşmacılara yapmış olduğu ikazı dinledim; ancak, heyete iştirak ettiğim için, hem oradaki izlenimlerimi, tespitlerimi dile getirmek, hemde benden önce konuşmuş olan bazı arkadaşlara, son konuşmacı olarak cevap vermek mecburiyetinde kaldığım için de zamanı kullanacağım Sayın Başkanım. Arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Amasyalı, çok güzel de, son konuşmacı olmanız çok daha uzun konuşmanızı icap ettirmiyor.

Buyurun.

İSMAİL HAKKI AMASYALI (Devamla) — Zamanımı kullanacağımı arz etmiştim Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Zamanınız, Hükümetin kullandığı sürenin yarısı kadardır.

İSMAİL HAKKI AMASYALI (Devamla) — Bu seyahatte, resmî heyeti taşıyan 2 uçağın yanında, 2 de askerî uçağın olması ve Sayın Başbakanla beraber 2 bakan, 19 milletvekili, üst seviyede bürokratlar, basın mensupları ve işadamlarının olması, bizde olduğu kadar, seyahat ettiğimiz ülkelerin devlet adamlarının ve halkın nazarında da psikolojik olarak büyük bir etkisi olmuştur.

27 Nisan 1992 tarihinden önce, biz de, oraları görmeyen kişiler gibi veya orayı görmeyen arkadaşlar gibi, meseleleri, perdenin ön yüzüne bakarak, basından, televizyondan, oraya gidenlerden dinlediklerimizle değerlendiriyorduk. Perdenin öbür tarafına geçtiğimiz vakit, yani müşahede imkânına kavuştuğumuz vakit, yani onlarla kaynaştığımız vakit, manzara, görülmeye değer bir manzaraydı. Öyle zannediyorum ki, Sayın Başbakan, "gittiğimiz zaman, biz bunun böyle olmadığını tahmin ediyorduk" derken, mahallinde, bizimle beraber müşahede ettiği o havayı anlatmaya çalışıyordu. O hava, tarif edilecek, anlatılacak bir hava değildi; çünkü, dünyada bütün düşünürler, bütün üstatlar, insanı tarifte şu noktada birleşmişlerdir : "İnsan, yer, içer, düşünür ve inanır" demişlerdir. İnsan, bu dört unsuru beraber kullandığı zaman hürdür. O bölgede yaşayan insanlar, bir miktar, yaşayacak kadar yeme-içme ihtiyaçlarını karşılamışlar; ama, yetmiş yıl müddetle, düşünme ve inanma ihtiyaçlarından mahrum bırakılmışlardır. Bizi karşılarında gördükleri zaman şu ifadelerle karşılamışlardır; "Biz, yetmiş yıl önce esarete düştüğümüz zaman size şunu söyledik : 'Siz istiklalinizi ve bayrağınızı muhafaza edin; bizi sakın düşünmeyin; çünkü, biz er geç istiklalimize sahip olacağız.' İşte, şimdi o gün geldi, siz bayrağınızı dalgalandırdınız, istiklalinizi muhafaza ettiniz, biz de hürriyetimize kavuştuk. Gelin beraber kucaklaşalım" diyenleri, havaalanlarında, sokaklarda gördüğümüz zaman, mümkün değildi ağlamamak. Onun için, onu ancak orada yaşarsanız, orada temaşa ederseniz ne olduğunu anlarsınız.

Dünya ve biz biliyoruz ki, bu Türk devletleri, hayatiyetini sürdürecek kadar yedirilmiş içirilmişlerdir. Düşüncelerini de, o devleti idare edenlerin emir ve komutası tahtında söyleyebilmişlerdir. Bizimle beraber seyahat eden bir yetkili, biraz daha ileri gitti ve : "Hani sizin camileriniz, minareleriniz? Namaz kılıyor musunuz?" diye sorunca; adam öyle bir kükreyerek cevap verdi ki : "Yetmiş yıldır, ben Allah'ı ve dini unutmadım; bu size yetmez mi?" dedi. Onun için, gidip oraları görmek lazım; gidip görmeden bir şey söylemek mümkün değildir.

Bin yıl önce, Ahmet Yesevi'nin yaşadığı diyarı gezip, onun huzurunda diz çöken, onun huzurunda Kur'an-ı Kerim okuyan, onun huzurunda ecdada dua eden bu heyete, acaba, oradaki ziyaret çok görülüyor da, onun için mi, biraz önce, o seyahat hafife alınıyordu; onu bilemiyorum...

Sayın Başbakan, seyahat boyunca devlet ricaliyle beraberdi. On saatlik bir konuşma değildi yapılan konuşma. Siz televizyondan naklen de izlediniz, bölüm bölüm de izlediğinizi zannediyorum; çünkü, devletimizin imkânlarıyla oraya konulan televizyonu ve programlarını biz de akşamları izledik. Her ülkenin parlamentosunda, Sayın Başbakan ve oraya giden devlet ricali, asgarî iki saat oradaki yetkililerle konuşmuştur. Bu, bir resmî toplantı değil midir?.. Nasıl oluyor da bir haftalık çalışma süresini on saate indiriyoruz ve on saatlik bir süreyle tahdit ediyoruz... Bu, insafsızlıktır!

Sayın Başbakan ve ilgili bakanlar devlet ricaliyle görüşürken, heyetinde beraber götürdüğü 19 milletvekili de, parlamentoda, parlamento başkanı, komisyon başkanları ve milletvekilleriyle resmî görüşmeler yaptılar. O parlamentolarla alakalı bilgiler aldıkları gibi, bizim parlamentonun çalışmalarıyla alakalı bilgiler de sundular. Bu, resmî görüşme değil midir?.. Bu, devletler arasında yapılan resmî görüşmeler kapsamına girmez mi?.. Nasıl oluyor da böyle bir seyahati, buradaki konuşmacı arkadaşlarımız hafife alıyorlar, ben bunu anlayamıyorum.

Siyasete yeni girdim... İlla bu kürsüden, siyahın beyaz, beyazın siyah anlatılması gerekmez kanaatindeyim.

Siyasetin çöktüğü bir yerde ekonominin de çöktüğünü mahallinde tespit ettik. Biz, aldığımız bilgiler kadarıyla, ülkelerin orada özerkliklerini ilan ettiklerini biliyorduk; ama birdenbire ekonomilerinin çöktüğünü ve nasıl çöktüğünü orada gördük; çünkü, sanayileri büyük bir Sovyet İmparatorluğuna hitap edecek şekilde düzenlenmiş... Sayın Bakan biraz önce, 200 bin metrekare üzerine kurulu bir otomobil sanayiinden bahsetti ve işadamlarıyla yaptığı görüşmede, 200 bin metrekarelik bir alanın bizim tarafımızdan ısıtılamayacağını, hatta gerektiğinde de soğutulamayacağını ifade etti. Bu tespit, bizim müşterek tespitimizdir. Buna ilave olarak ben de bir örnek vereyim. Uçak sanayiini 370 bin metrekare kapalı bir alan üzerine kurmuşlar ve inşa etmişler. Biz, işadamlarıyla da görüştüğümüz zaman, işadamları "böyle bir alanı bizim kullanmamız mümkün olmadığı gibi, başka ülkelerin müteşebbislerinin de kullanması mümkün değildir" dediler. Buradan şunu ifade etmeye çalışıyoruz : Bu ülkelerde her şey yeniden ele alınacak ve her şey yeniden gözden geçirilecektir.

Bu ülkelerin ziraatı da böyledir; ekilecek arazisi vardır; ama ekimi yapacak çiftçisi yoktur, nasıl ekim yapacağını bilmemektedir.

Turizmine baktığımızda -ki, bizimle gelen parlamenter arkadaşlarımızın da hayretini mucip olmuştur- dışarıdan, dev, büyük oteller görmüşüzdür, 1 500 - 2 000 kişiyi barındıracak oteller inşa edilmiştir -belki o rejimin, oraya gelecek turistleri belirli yerlerde toplamak ve kontrol etmek düşüncesiyle olabilir- ama, biz özellikle Türkmenistan'da, parlamento üyeleri olarak, o büyük otellerde yatacak oda dahi bulamadık.

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) — Turistle mi doluydu?

İSMAİL HAKKI AMASYALI (Devamla) — Turistle dolu değildi, turist yoktu; ama binalar o kadar büyük binalardı ki kullanılamadığı için içerisi harap olmuştu.

Bu vesileyle de size cevap vermiş oldum efendim.

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Başarılı bir gezi olmuş canım...

İSMAİL HAKKI AMASYALI (Devamla) — Şimdi, Grubumuz adına, bu noktadan sonra, bizim ne yapacağımız hususunu dile getirmek istiyorum. Orta Asya Türk cumhuriyetlerinin sahip olduğu eğitim, bilgi, yetişmiş insan gücü, politikacı potansiyelinin oldukça gelişmiş olduğunu, orada beraberce müşahede ettik. Bunu gözardı etmeyen bir yaklaşım tarzının benimsenmesi son derece önemlidir. Sayın Başbakan, 10 bin Türk gencinin, Türk üniversitelerinde, Türk okullarında okutulacağı hususunda anlaşma yaptığını ifade buyurdular; bu fevkalade sevindiricidir. Ayrıca, buna ilave edeceğimiz bir husus daha var; bunu mutlaka kendileri de düşünmüşlerdir; genç neslin, maddî ve manevî bakımdan yetiştirilmesi hususuna ehemmiyet verileceği kanaatimizi de Yüce Meclis huzurunda arz etmek isteriz; çünkü, din, kültürlü bir insanın omuzunda yükselir; dini kültürlü insanlardan mahrum bırakmak, o dini hurafelere götürür. O bakımdan, muvazeneli, dengeli biçimde bunun da ele alınacağına yürekten inanıyor ve tahmin ediyoruz.

Orta Asya cumhuriyetlerinin agası olan Türkiye'nin büyük imajının, kapkaççılar yüzünden ve bazı yanlışlıklarla yıkılmaması ve sukutu hayale uğratılmaması için, mutlaka dikkatli hareket edileceğine inancımız tamdır. Türkiye, 1983 sonrasında, bir heyecan dalgası içerisinde ihracat meselesine soyunmuş, sonunda hem ülkemiz hem de ihracatı yapanlar sıkıntıya düşmüşlerdir. Bu sefer bu işin daha dikkatli ele alınacağını ümit etmekteyiz.

Hükümetimizin yaptığı devletlerarası anlaşmalar son derece önemlidir. Bunu burada özellikle ifade etmek isterim; çünkü, müteşebbislerin oraya gidip, oralarda iş görebilmesi için, mutlak surette devletlerarası anlaşmalara ihtiyaç vardır. Bunu, ülkelerin finans kuruluşları aradığı gibi, sigorta şirketleri de bu işin özellikle üzerinde durmaktadır. Bu seyahatin, bana göre, ekonomi açısından en önemli tarafı, devletlerarası yapılmış olan akit ve sözleşmelerdir.

Buradan hareketle, Türk müteşebbislerinin kısa, orta ve uzun vadede yapacağı işler vardır kanaatindeyim. Kısa vadede yapılacak olan çok önemli bir iş vardır, o da şudur : Türk müteşebbisi, Türk üreticisi ürettiği malı pazarlayamaz durumdadır; üç vardiya çalışan fabrikalar, sanayi kuruluşları tek vardiyaya düşmüş vaziyettedir. Bunların üretim yapması halinde, bu ülkelere bunların pazarlanmasının mümkün olduğunu, bu ülkelerin buna ihtiyacı olduğunu, bu seyahatimizde, heyete iştirak eden hepimiz, müştereken, gördük, sabun dahil, temizlik malzemesi dahil, her türlü mala ihtiyaçları olduğunu tespit ettik. Bu nedenle, kısa vadede yapılması lazım gelen en önemli iş, bence, mal mukabili takas yapmaktır. Bunun için yol açılmıştır. Dünya finans kuruluşları ve sigorta şirketleri için lüzumlu olan belgeler devletlerarası belgeler imza edilmiş, aktedilmiştir. Burada, suiistimale, istismara yer vermemek için, anında mal mukabili teslim-tesellüm esasına göre ticaretin yapılması uygun düşer kanaatindeyim; çünkü, bu ülkelerin elinde, pamuk, bakır, altın, petrol, doğalgaz olmak üzere yeteri kadar hammadde mevcut olup, bu hammaddelerini pazarlayacak yere ihtiyaçları vardır.

Orta vadede yatırım konusunda, heyete iştirak eden işadamlarıyla yapmış olduğumuz temaslardan şu neticeyi çıkardık ki, bu ülkeler, siyasî bakımdan, bu geçiş döneminde nereye oturacaklarını ve nasıl bir noktaya geleceklerini görmek ve ondan sonra da yatırıma soyunmak düşüncesindedirler.

Bu seyahatin gerçekleştirilmesinde bize katkısı olan Sayın Başbakana ve Hükümet üyelerine huzurlarınızda şükranlarımı arz eder, hepinize saygı ve hürmetlerimi sunarım efendim. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Amasyalı.

Gündeme geçiyoruz.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkan, "Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları" var, gündemin ilk başında. Meclis Başkanlığından edindiğimiz bilgiye göre, 30 Nisan gece birleşiminde cereyen eden olayla ilgili olarak, Meclis Başkanlığının, bugün gündeme konulmasını istediği bir tezkeresi var. Bir usulî yanlışlık yapmamak için, bu tezkereyi, lütfen, gündeme koymanızı arz ediyorum. Eğer gündeme koymamakta ısrar ediyorsanız, o zaman, İçtüzüğün 64 üncü maddesine göre, tutumunuz hakkında söz istiyorum...

BAŞKAN — Müsaade buyurun, evvela sunuşları takdim edeyim; ondan sonra...

B) TEZKERELER VE ÖNERGELER

1. — Malatya Milletvekili Yusuf Bozkurt Özal'ın, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyeliğinden çekildiğine ilişkin önergesi (4/31)

BAŞKAN — Komisyondan istifa önergeleri vardır; okutup bilgilerinize sunacağım :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İşlerimin yoğunluğu nedeniyle üyesi bulunduğum İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyeliğinden çekiliyorum.

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Yusuf Bozkurt Özal
Malatya

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulmuştur.

2. — Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya'nın, (9/3) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu üyeliğinden çekildiğine ilişkin önergesi (4/32)

BAŞKAN — Diğer önergeyi okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

6 Mayıs 1992 tarihli yazınızda 9/3 esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonuna seçildiğimi öğrendim. Başka komisyonlarda görevlerim bulunduğundan, bu kurulda gerekli görevleri yapamayacağımdan istifa ediyorum.

Dileğimin kabulünü saygılarımla arz ederim.

Mehmet Gözlükaya
Denizli

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

3. — Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'un (6/292) numaralı sözlü sorusunu geri aldığına ilişkin önergesi (4/33)

BAŞKAN — Sözlü sorunun geri alınmasına dair 2 önerge vardır, okutup bilgilerinize sunacağım :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Gündemin, "Sözlü Sorular" kısmının 213 üncü sırasında yer alan (6/292) esas numaralı sözlü soru önergemi geri alıyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Ahmet Cemil Tunç
Elazığ

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

Soru geri verilmiştir.

4. — Şanlıurfa Milletvekili Eyyüp Cenap Gülpınar'ın (6/249) numaralı sözlü sorusunu geri aldığına ilişkin önergesi (4/34)

BAŞKAN — Diğer önergeyi okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Gündemin, "Sözlü Sorular" kısmının 171 inci sırasında yer alan (6/249) esas numaralı sözlü soru önergeme yazılı cevap aldığımdan, soru önergemi geri alıyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Eyyüp Cenap Gülpınar
Şanlıurfa

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

Soru geri verilmiştir.

C) GENSORU, GENEL GÖRÜŞME, MECLİS SORUŞTURMASI VE MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİ

1. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş ve 18 arkadaşının, ilaç imalatı ve tüketimi ile bunun denetimi konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/58)

BAŞKAN — 2 adet Meclis araştırması önergesi vardır; okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Ülkemiz insanını yakından ilgilendiren ilaç imalatı ve tüketimi ile bunun denetimi konusunda, Anayasanın 98 inci İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri gereğince Meclis araştırmasının açılmasını arz ederiz.

Kemalettin Göktaş	Şevket Kazan
Trabzon	Kocaeli
Ahmet Cemil Tunç	Ahmet Fevzi İnceöz
Elazığ	Tokat
Salih Kapusuz	Ahmet Derin
Kayseri	Kütahya
Mehmet Elkatmış	Ali Oğuz
Nevşehir	İstanbul
Zeki Ergezen	Lütfü Esengün
Bitlis	Erzurum
Abdullah Gül	Mustafa Baş
Kayseri	İstanbul
Abit Kıvrak	Ahmet Remzi Hatip
Konya	Konya
Zeki Ünal	Musa Demirci
Karaman	Sivas
Bahattin Elçi	Mukadder Başeğmez
Bayburt	İstanbul

Şinasi Yavuz
Erzurum

GEREKÇE

Bilindiği gibi, ilacın insan sağlığı açısından önemi büyüktür. Bu nedenle de bütün ülke insanını ilgilendirir.

Ülkemizde, ilacın imalatından tüketimine kadar her safhada bazı yanlışlıkları duymaktayız. Bunları zaman zaman basında da görmekteyiz. İmalatta, elverişsiz şartlarda imal edildiği ve sterilizasyonu bozuk olduğu iddia edilmektedir.

Ruhsatlandırmada yeterli incelemeler yapılmadan, aynı etken maddeli ilaca başka adlar altında iki defa ruhsat verildiği, verilen ruhsatlarda bazı firmaların himaye edildiği ve ilacın yeterli deneylerden geçirilmeden ruhsat verildiği ve hatta dünyada kullanılması sakıncalı ilaçlara bile ruhsat verildiği duyulmaktadır.

Piyasaya çıkan ilaçların, piyasaya çıkmadan önce ve piyasaya çıktıktan sonra da yeterli olacak şekilde kalite kontrolü yapılmadığı tespit edilmiştir. Bir ilaç piyasaya çıkıyor, kullanıma başlıyor, aradan yedi-sekiz ay veya bir yıl geçiyor, bakıyorsunuz, firmanın kendisi gelip, o ilacı topluyor veya Bakanlık toplanmasına karar veriyor. Bu süre zarfında bu ilaçtan fayda bekleyen hastalar ise tedavi olamıyor; hatta ölümlerine bile sebebiyet veriliyor.

İlaçların fiyatlandırılmasında da büyük haksızlıklar mevcuttur. Firmalar kısa aralıklarla, bazen onbeş günlük, bazen bir aylık aralıklarla Bakanlıktan fiyat istemekte ve almaktadırlar. Hiç maliyetine ve dünya piyasasındaki değerine bakılmaz.

Birbirinin aynısı eşdeğer maddeye ve miktara sahip ilaçlarda büyük fiyat farkları mevcuttur. Bir ilacın fiyatı 20 000 TL. ise diğeri 60 000 TL.'ye satılıyor. Aslında ikisi de aynı ilaçtır. Bu şekilde, devletimizden ve insanımızdan çok büyük haksız kazanç sağlanıyor.

Ülke insanının tümünü bu kadar yakından ilgilendiren ilacın, imalatından tüketimine kadar olan her safhasında incelenerek, eksikliklerinin giderilmesi ve haksız kazançların önlenebilmesi ve gerekli kararların alınması için Meclis araştırmasının yapılmasını arz ederim.

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulmuştur.

Önerge gündemde yerini alacak ve Meclis araştırması açılıp açılmaması konusundaki öngörüşme, sırasında yapılacaktır.

2. — İstanbul Milletvekili Hasan Mezarcı ve 9 arkadaşının, 27 Mart 1923 yılında öldürülen Trabzon eski Milletvekili Ali Şükrü Bey cinayetinin aydınlatılması için Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/59)

BAŞKAN — Diğer önergeyi okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Lozan Antlaşması ve müteakip gelişmeler, ülkemizle birlikte bölgemizin geçmişini ve geleceğini etkilemiştir.

Yakın tarihimizin başlangıcında olup bitenlerin yeterince aydınlatılamamış olması, siyasî çevrelerimizde süregelen tartışmaların devamına sebep olmaktadır. Tarih, mutlak övgü ya da sövgü kitabı değildir. Tarih, milletimizin ortak hayatı ve idrakidir. Hadım edilmiş bir idrak ve izinli hürriyetle çağdaşlaşma, muasırlaşma, devlet-millet kaynaşması ve insan hakları olamaz. Baskı, şiddet ve darbelerle bir yere varılamayacağı, yaşanan bunca acı tecrübelerden sonra, artık yeterince anlaşılmış olmalıdır.

Son yıllarda, geçmişe dönük tartışmalara son verecek adımlar atılmış; ancak, olayların perde arkası tam olarak ortaya konulamadığı ve kamuoyumuz yeterince ikna edilemediği içindir ki, istenilen netice hâsıl olamamıştır. İçinde bulunduğumuz dünya 2000'li yıllara hazırlanırken, ülkemizde faili meçhul cinayetler sürüp gitmektedir. Bu ülkede haksızlık yapanın haksızlığının, hırsızlık yapanın hırsızlığının, cinayet işleyenin cinayetinin yanına kâr kalmayacağını, adaletin er geç tahakkuk edeceğini görmedikçe ve tüm dünyaya göstermedikçe, hukuk devletinden söz etmek mümkün olamaz.

Kişilere göre eğilip bükülmeyen bir adalet üzerine bina edilmiş ve milletinin adaletinden endişe etmeyeceği bir devlet, devletin bekasının ön şartıdır. Genelkurmaydan gelen gizli bir emirle, devlete ihanetten müebbet cezaya mahkûm edilerek Şeytan Adasına sürülen Yüzbaşı Dreyfus olayı, Fransız halkının en büyük imtihanlarından biridir.

Kesinleşmiş mahkeme kararına, genelkurmaya, iktidara ve şartlandırılmış bir kamuoyuna rağmen, Emil Zola'nın, "İtham Ediyorum" başlıklı yazısı ile başlayan hukuk ve adalet savaşı, temiz vicdanlarda kısa zamanda makes bulmuştur. Halkının adaletinden şüphe ve endişe ettiği bir devletin, millete yarar değil, zarar vereceğini çok iyi bilen Fransız halkı, Yüzbaşı Dreyfus'un yeniden yargılanarak beraat etmesini sağlamak suretiyle, devletini mahkûm etmemiş, tam aksine, aklamıştır.

Yüzbaşı Dreyfus olayına göre çok daha ağır ve vahim olan, Trabzon Milletvekili Yüzbaşı Ali Şükrü Bey cinayetinin, yetmiş yıl sonra hâlâ bugün devleti zan ve şaibe altında bulundurmaya

devam etmesi fevkalade üzücüdür. Bu menfur cinayetle ilgili bilgi ve belgelerin hâlâ sansürlü ve yasaklı olması ise, devleti zan ve şaibe altında bulundurmaktadır. Ansiklopedilere dahi konu olmuş Ali Şükrü Bey cinayetiyle ilgili, bilgi, belge ve iddialara göre; 1923 yılının şubat ayında Lozan görüşmeleri çıkmaza girmiş ve heyetimiz yurda dönmüştür. Bu tarihten itibaren Mecliste Lozan ile ilgili şiddetli münakaşalar başlamış ve böyle bir anlaşmayı imzalamanın devlete ve Misakımilliye ihanet olacağı şeklinde tartışmalar olmuştur.

Tartışmaların fevkalade hararetlendiği mart ayının sonlarında (27 Mart günü) muhalif milletvekillerinden Ali Şükrü Bey kaybolmuştur. Ali Şükrü Beyin cesedi, 29 Mart günü, boğularak gömüldüğü Çankaya civarından çıkarılmıştır. Aynı gün, Muhafız Alayı Komutanlarından Kaymakam (Yarbay) Topal Osman ve adamları, Çankaya'daki ikametgâhlarında, Muhafız Alayının diğer komutan ve askerleri tarafından öldürülmüşlerdir. Olay, katil Topal Osman'ın teslim ol çağrısına uymaması sebebiyle çıkan müsademede, adamlarıyla birlikte ölü olarak ele geçirildikleri şeklinde kamuoyuna ilan edilmiştir. Bu olayları müteakip, konuyla ilgili Meclis zabıtları incelenirse görülür ki, Meclis fevkalade galeyan halindedir ve olayın gerçek boyutlarının ortaya çıkarılmasında ısrar etmektedir.

İngiliz işgalinin devam ettiği, Lozan görüşmelerinin kesildiği ve Lozan'la ilgili şiddetli münakaşaların yapıldığı bu tarihî kritik günlerde, 27 Mart günü, muhalefeti ile ilgili meşhur bir milletvekili Samanpazarı'nda boğularak öldürülüyor, cesedi 29 Mart günü Çankaya civarında gömülü olduğu yerden çıkarılıyor, aynı günün akşamı, katil zanlıları öldürülüyor ve fevkalade galeyan halinde olan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1 Nisan günü "görevini ikmal ettiği" gerekçesiyle feshediliyor. Birinci Meclisi müteakip intihap (bir nevi tayin) yoluyla oluşturulan İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ali Şükrü Bey cinayetinin aydınlatılması hususunda hiçbir gayret göstermediği gibi, Lozan dahil, daha sonra yapılan ve hâlâ bugün, devlet, millet hayatımızın esasını teşkil eden tüm tasarruflar İkinci Meclis tarafından yapılıyor.

Her iki Mecliste de milletvekilliği, Sağlık ve Millî Eğitim Bakanlığı yapmış, Lozan Antlaşmasında imzası bulunan Sinop Milletvekili Dr. Rıza Nur gibi, Ali Şükrü Bey cinayetiyle ilgili birinci derecede bir şahidin, konuyla ilgili hatıratının şiddetle yasaklanmış olması fevkalade manidar ve ürkütücüdür. Rıza Nur ve diğer birkısım zevatın konuyla ilgili iddiaları, devleti zan ve şaibe altında bulundurmaya devam etmekte ve olay, iddia edilen boyutlarıyla, yalnız siyasî bir cinayet değil, aynı zamanda siyasî bir millî skandal mahiyeti arz etmektedir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, Ali Şükrü Bey cinayetinin bütün bilgi, belge ve şahit ve Meclis zabıtları değerlendirilerek aydınlatılması için, Anayasanın 98 ve İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri gereğince, Meclis araştırması önergemizin kabulüne delaletini saygılarımızla arz ederiz.

Hasan Mezarcı
İstanbul

Ökkeş Şendiller
Kahramanmaraş

Muhsin Yazıcıoğlu
Sivas

Remzi Kartal
Van

Zübeyir Aydar
Siirt

İbrahim Kumaş
Tokat

Abdulmelik Fırat
Erzurum

Şadi Pehlivanoğlu
Ordu

Celal Kürkoğlu
Adıyaman

Ahmet Özdemir
Tokat

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulmuştur.

Önerge gündemde yerini alacak ve Meclis araştırması açılıp açılmaması konusundaki öngörüşme, sırasında yapılacaktır.

B) TEZKERELER VE ÖNERGELER (Devam)

5. — (10/2) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin uzatılmasına ilişkin tezkeresi (3/433)

BAŞKAN — 10/2 ve 10/3 esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanlıklarının, komisyonun görev süresinin uzatılmasına dair tezkereleri vardır; okutup ayrı ayrı oylarınıza sunacağım :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Tüketiciyi Korumak ve Kaliteli Mal Üretimini ve Üreticisini Teşvik Etmek İçin Alınacak Tedbirleri Tespit Etmek Amacıyla, Genel Kurulun 7.1.1992 tarihli 22 nci Birleşiminde kurulan (10/2) Nolu Araştırma Komisyonu, Araştırma konusunun geniş kapsamlı olması nedeniyle ilgili kurum ve kuruluşlarla yapılan temaslar, süresi içinde bitirilememiştir.

Bu nedenle, Komisyonumuzun görev süresinin 12.5.1992 tarihinden itibaren üç ay daha uzatılmasını bilgilerinize arz ederim.

Saygılarımla.

Şinasi Altıner
Zonguldak
Komisyon Başkanı

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

6. — (10/3) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin uzatılmasına ilişkin tezkeresi (3/434)

BAŞKAN — Diğer tezkereyi okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Ülkemizdeki Özürlülerin Problemleri ile Bu Konuda Alınacak Tedbirleri ve Uygulamaya Konulacak yeni Politikaları tespit etmek amacıyla Genel Kurulun 11.2.1992 tarihli 34 üncü Birleşiminde kurulan (10/3) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonumuzun görev süresinin 11 Mayıs 1992 tarihinden itibaren başlamak üzere 3 ay daha uzatılmasının gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

İbrahim Yaşar Dedelek
Eskişehir
Komisyon Başkanı

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

V. — ÖNERİLER

A) SİYASÎ PARTİ GRUBU ÖNERİLERİ

1. — Genel Kurulun bu birleşimde görüşülecek konuların sıraları ile çalışma süresine ilişkin DYP ve SHP Grupları müşterek önerisi

BAŞKAN — DYP ve SHP Gruplarının, İçtüzüğün 19 uncu maddesine göre verilmiş bir önerisi vardır; okutup oylarınıza sunacağım :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Danışma Kurulu, bazı grupların toplantıya katılamaması nedeniyle toplanamadığından, gruplarımızın aşağıdaki önerisinin İçtüzüğün 19 uncu maddesi gereğince Genel Kurulun onayına sunulmasını saygılarımızla arz ederiz.

Turhan Tayan	Aydın Güven Gürkan
DYP Grup Başkanvekili	SHP Grup Başkanvekili

Öneri : Genel Kurulun 7.5.1992 Perşembe günkü birleşiminde; (8/13) esas numaralı genel görüşme önergesinin öngörüşmelerinin tamamlanmasından sonra; gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmının 7 nci sırasında yer alan ve daha önceki birleşimlerde görüşmelerine başlanmış bulunan 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2992 Sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 2461 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu ile 190 ve 270 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile bu kısmın 9 uncu sırasına kadar olan kanun tasarılarının görüşmelerinin tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılması, gerektiğinde çalışmaların saat 24.00'ten sonra da sürdürülmesi önerilmiştir.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Önerge hakkında konuşmak istiyorum...

BAŞKAN — Aleyhte mi, lehte mi?..

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Aleyhte.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Güney.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; SHP ve DYP'nin sayın grup başkanvekili arkadaşlarımızın, bugünkü gündemimizin tespiti için vermiş oldukları önerge üzerinde konuşmak için söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Muhterem arkadaşlarım, müsaade ederseniz, evvela bir tespit yapmak istiyorum; o da şudur : Danışma Kurulumuz 5 Mayıs günü toplandı ve 5 Mayıs günü, çarşamba ve perşembe; yani, dün ve bugünkü gündemimizi oybirliğiyle tespit etti, Çarşamba günkü gündemimizde, Adalet Bakanlığıyla ilgili yasa tasarısı, bugünkü gündemimizde de, Sayın Başbakanın Yüce Heyetinize verdiği bilgilere grupların cevabı ve Bosna-Hersek'le ilgili Grubumuz tarafından verilen Meclis araştırması önergesi görüşülecekti. Hal böyle iken, Danışma Kurulunda alınan bu karar, bugüne kadar, yani bu saate kadar normal seyrinde uygulanırken, arkadaşlarımız, bizim anlayamadığımız bir nedenle, bu sürenin uzatılması; yani, 5 Mayıs günü kararlaştırdığımız sürenin yeniden uzatılması ve başta Adalet Bakanlığıyla ilgili yasa tasarısı olmak üzere mutlaka bu kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülüp bitirilmesi gibi bir öneriyle geldiler.

Ben; evvela, Yüce Heyetinize şunu arz etmek istiyorum : Bizim, çıkacak olan bu kanuna karşı bir tepkimiz ve engellememiz yoktur. Biz, Anamuhalefet Partisi olarak denetim görevimizi yapmaktayız. Sizlerin, yani koalisyon ortağı partilere mensup değerli arkadaşlarımızın, bizim bu denetim görevinde hiç olmazsa önümüzü tıkamamanız icap eder.

Bakınız, bugünkü teklife, konsolidasyonla ilgili kanun tasarısı da ilave edilmiştir. Bu, aceleyle ve şu anda getirilmektedir ve bu, bugün görüşülsün denmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, düşünebiliyor musunuz; bu konuda arkadaşlarımız ve diğer parti grupları gerekli hazırlıklarını bile yapmamıştır. Bu, önemli bir ciddî bir tasarıdır. Peki, biz bunu ne zaman hazırlayacağız ve burada nasıl konuşacağız?

Burada, şu noktayı gözden kaçırmamak lazım : Danışma Kurulları, evet, önemli ve ivedilikle görüşülmesi icap eden meseleleri gündeme getirir; ama, biz, Danışma Kurulu kararlarını, ille şu kanunu çıkaracağız veya şunu hemen geçireceğiz diye her gün değiştirirsek; o zaman, bu Kurulun bir anlamı kalmaz, o zaman Meclisin gündemini Danışma Kurulu yapar, her gün değiştirir, buraya getirir; artık Meclis Başkanının, Meclisin gündemini tayin edip, bastırıp, buraya getirmesinin anlamı da kalmaz.

Bu bakımdan, istirham ediyorum; daha önce diğer gruplarla birlikte almış olduğumuz, oybirliğiyle almış olduğumuz bu centilmence kararımızı aynen devam ettirelim. Bu kanunun iki gün, üç gün veya dört gün sonra çıkmasının, ille bugün çıkmasıyla büyük bir farkı yoktur. Zaten kanun tasarısının önemli maddeleri geçmiştir.

Tekrar ediyorum, bizim bir tepkimiz yoktur; ama bizim, denetim fonksiyonu konusunda önümüzü tıkadığınız için tepkimiz vardır. İşte, bugün getirmiş olduğunuz bu Danışma Kurulu kararıyla, bizim denetim fonksiyonumuzu engelliyorsunuz.

Sizlerden, daha sağlıklı ve daha ciddî düşünerek bu öneriyi desteklememenizi ve Meclisimizin çalışmalarında tansiyonu artıracak bu sunî yönteme iltifat etmemenizi istirham ediyor ve Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güney.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Sayın Başkan, lehte söz istiyorum...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Gürkan. (SHP sıralarından alkışlar)

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; bu Meclisin, üstüne düşen görevleri yapması gerekir. Meclisin gündemi son derece doludur. Elinizdeki gündemi lütfedip benimle birlikte bir incelerseniz, burada, şu ana kadar, 56 tane, genel görüşme ve Meclis araştırması yapılmasına dair önergenin sırada beklediğini görürsünüz. Devam edersek, "Sözlü Sorular" kısmına lütfedip bir göz atarsanız, bütün gayretlerimize rağmen halen daha 217 tane sorunun yanıtlanmak üzere Meclis gündeminde birikmiş olduğunu görürsünüz. Bütün bunlardan daha önemlisi, "Kanun Tasarı ve Teklifleri" kısmına göz atarsanız, 38 tane kanun tasarı ve teklifinin Meclis gündeminde yasalaşma sırasını beklediğini görürsünüz.

Bence bu Meclisin temel görevlerinden biri, üstüne aldığı denetleme görevini, üstüne aldığı araştırma görevini ve üstüne aldığı yasama görevini mutlaka ve mutlaka ve gerekiyorsa gece gündüz çalışarak yerine getirmektir. (SHP sıralarından alkışlar)

Böyle bir gündem karşısında, muhalefetin, "çalışmayalım, gündem bugünkü gibi şişmesini sürdürsün" demesi, hem aldıkları görevin gereğini yapmamaktır hem de -insaf ediniz- çok açık bir biçimde...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Öyle bir şey söylemiyoruz; saptırmayın...

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Danışma Kurulunda yok muydun?..

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Geleceğim efendim, geleceğim...

Çok açık bir biçimde, iktidarı ve çoğunluğu engelleme taktiğidir... Bu, kabul edilemez.

Değerli arkadaşlarım, gelelim Danışma Kurulu kararına : Danışma Kurulunda şöyle bir olay oldu : Toplandık; Adalet Bakanlığından gelen tasarı bitinceye kadar Meclisin çalışması kararını verdik.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Öyle değil...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Lütfen efendim... Hayır, ilk kararımızı diyorum... Bir dakika izin veriniz...

Geldiniz, burada bir usul müzakeresi çıkardınız, tansiyonu yükselttiniz; bir milletvekili ile Başkanvekilimiz arasında olmaması gereken bir sürtüşme oldu ve biz orada, Meclis müzakerelerine devam edebilecek çoğunluğa sahip olduğumuz halde, sizin arzunuza uyarak saat 24.00'te Meclisi kapattık; yasalar bitinceye kadar Meclisin çalışması yolunda verilmiş Danışma Kurulu kararı olmasına rağmen. Ayrıca, bu şekildeki bir kararla, Meclisin sabaha kadar çalıştığı yolunda da, 10 tane, 11 tane örnek vardır. Biz, buna geri dönmeyelim; o gün de yanılttınız Meclisi...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Bulsaydınız, verseydiniz örnekleri; bir tane örnek bulamadınız...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Yanılttınız; ama, önemli değil, arzu ettiniz, saat 24.00'te kapattık.

Değerli milletvekilleri, dikkatinize sunuyorum, özellikle Anavatan Partili arkadaşlarımızın dikkatine sunuyorum, Danışma Kurulu olarak toplandık; gene biz, bu konsolidasyon yasa tasarısını getirmek istedik. Danışma Kuruluna katılan arkadaşımız, "lütfen, bu Konsolidasyon yasa tasarısını bu seferlik getirmeyin; ama, Adalet Bakanlığından gelen tasarıyı biz hiç engellemeyeceğiz, içimize sindiriyoruz, çıkması için yardımcı olacağız. Onun için, yalnızca onu görüşelim, Meclisi, grubu zorlamayın" dedi. "Peki, kaça kadar görüşürüz?" diye sorduk. "22.00'ye kadar görüşürüz" dediler. Doğru Yol Partisinden gelen arkadaşımız, "bitmez; 24.00'e kadar süreyi uzatalım" yolunda öneri getirdi. Arkadaşlarımız, "hayır, söz veriyoruz, 22.00'ye kadar bitecek bu" dediler.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — "Bitecek" değil, "görüşülecek" dedik...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Evet, ne oldu?.. Geldik buraya, sayısız önerge... Amenna, hakları; ama, önergeyi verenler çıkıp önergelerini savunmuyorlar... Önergeler verilmiş... İşte, böyle bir yayvan tartışma ve müzakere ortamı ve bir ciddî katkı da yok...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Önergelerimizi savunuyoruz, ciddî katkı da var...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Efendim, savundunuz mu?.. Burada, zabıtlarda var...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — 19 tane önerge verdik; hepsini de savunuyoruz.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Önergeyi verdiniz, okuttunuz; ama çıkmadınız...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Çıkıyoruz, savunuyoruz...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Çıkmadınız efendim...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Çıkıyoruz, savunuyoruz... Saptırmayın olayı lütfen Sayın Gürkan, size yakışmıyor!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Peki efendim, peki Sayın Kalemli, geri alıyorum, ben sizinle tartışmak istemiyorum, ben bir olayı anlatıyorum. Saat 22.00'ye kadar bu yasa tasarısının görüşmelerinin bitebileceği konusunda mutabakat sağladık; ama, yardımcı olundu mu?..

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Oluyoruz, daha ne yapalım?..

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Yardımcı olunmuş olsaydı, öngördüğümüz üzere, saat 22.00'de müzakereler biterdi... Bitmedi; engellemeye uğradık.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — 100 kişi bulamadınız...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Engellemeye uğradığımız için, saat 22.00'de bitmediği için, bitirilmediği için, bu yasa tasarısının görüşmelerini, çok doğal bir biçimde, bugün tamamlamak istiyoruz.

Şimdi gelelim, niçin haftaya çarşambaya bırakmıyoruz konusuna...

Değerli milletvekili arkadaşlarım, geçmiş iktidar, çok açık bir biçimde, Anayasanın buyruğunu yerine getirmez, bütün kanun kuvvetindeki kararnameleri biriktirir ve Meclise zamanında sevk etmezse ve bu gelen Hükümet de, Anayasa buyruğunu yerine getirmek, Meclisten kaçırılmış kanun kuvvetinde kararnameleri Meclisin takdirine sunmak ihtiyacını duyarsa ve geçmiş dönemden kalan kanun kuvvetindeki kararnameleri de Meclis gündemine alırsa; bir Anayasa buyruğunu yerine getirir, bir demokrasi gereğini yerine getirir; ama, Meclis gündemi de, istenilmez bir biçimde, böylesine dolar. Eğer, bugün, tasarı ve tekliflerde böylesine bir darboğaz yaşanıyorsa, bunun bir tek nedeni vardır; o da; geçmiş dönemde kanun kuvvetinde kararnamelerin, öngörüldüğü halde, Meclise getirilmemiş olmasıdır.

Değerli arkadaşlarım, lütfedin, insaf ediniz; hiç öngörülmediği halde, Sayın Kalemli'nin istemi üzerine, Bosna - Hersek ile ilgili olarak, verdikleri Meclis araştırması önergesinin öngörüşmelerini birlikte öne aldık, konuşulsun istedik. Onun dışında, Sayın Başbakanın açıklaması karşısında gündem dışı söz alma hakkı 10'ar dakika iken, muhalefet, gönlünce bu önemli mesele üstünde konuşsun diye, 30'ar dakika yaptık; görüşmelere saat 15.00'te başladık, saat 18.40, hâlâ belli bir meseleyi müzakere ediyoruz. Arkasından, muhalefet partisi milletvekili arkadaşımız Sayın Kahveci'nin, gündemin 57 nci sırasında bulunan genel görüşme talebini öne aldık; görüşüyoruz, buradayız, hazırız; öğrenmek için, heyecanla, iştiyakla bekliyoruz; ama, lütfedin de, Hükümetin getirdiği bir tasarıyı da, bunlara ek olarak görüşelim, sizin için ayırdığımız zamana ek olarak, iki saat da siz bize lütfedin, şu yasayı çıkaralım, adalet personelinin beklentilerine cevap verelim ve gündemde bekleyen bunca yasalar, Meclis araştırmaları ve sözlü sorular görüşülebilme fırsatını elde etsin. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)

Tekrar altını çizerek söylüyorum, biz, sizin muhalefet hakkınıza sonsuz saygı duyuyoruz ve ne kadar zorlanırsak zorlanalım, saygı duymaktan asla vazgeçmeyeceğiz; ama, bir çoğunluğun verdiği kararı da, lütfen, içimize sindirerek birlikte uygulayalım.

Bu nedenle, Meclisinizden rica ediyorum, SHP ve DYP Gruplarının kararına destek verilsin ve Meclis, çalışmalarına devam etsin...

Saygılarımı arz ediyorum. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Gürkan.

Aleyhte, Sayın Kazan; buyurun.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Bakanlar sorulara cevap veriyorlar mı Sayın Başkan?.. Gündemdeki sorular, sayın bakanlar Meclise gelmeyip, cevap vermemeleri sonucu yığılmıştır.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Muhterem Başkanlığınızın tartışmaya açmış olduğu DYP ve SHP Gruplarının önerisi üzerinde, aleyhte konuşmak üzere söz almış bulunuyorum.

Bu öneri üzerinde aleyhte konuşmak için söz almış olmak, Adalet Bakanlığı tasarısının çıkmaması konusunda bir tavır ortaya koymak demek değildir; tamamen usulî bir konuyu tartışıyoruz.

Değerli milletvekilleri, 5 Mayıs tarihli Danışma Kurulunda, bütün siyasî Partiler, Adalet Bakanlığı tasarısının görüşülmesi, konuşulması ve bu tasarının yasalaşması için birlikte ve ittifakla Yüce Meclise gelmişler ve Danışma Kurulu önerisi de kabul edilmiştir. Bu, demek oluyor ki, iktidarıyla muhalefetiyle, bu tasarının münakaşasında siyasî partiler görüşlerini ortaya koyacaklar; ama ne var ki, bu tasarıyı bu parlamentodan bir an önce çıkaracaklar... Bir irade, Danışma Kurulunda ifade edilmiş, bu mutabakat Danışma Kurulunda sağlanmış ve Danışma Kurulu önerisi buraya gelmiş, oylanmış ve kabul edilmişti.

Bu Danışma Kurulu önerisi üzerine, bildiğiniz gibi dün, tasarının müzakeresi başlamıştır. Bu tasarının bir an önce çıkması arzusunda olduklarını ve bunun çok önemli bir görev olduğunu ifade eden sayın iktidar partilerinin milletvekilleri, eğer grup olarak bu tasarının çıkması hususunda gereken gayreti göstermiş olsalardı, bu tasarı dün çıkardı. Neden çıkardı?.. Çünkü, karar yetersayısı olmadığı Başkan tarafından iki defa tespit edilmiştir. Şimdi, karar yetersayısının olmaması, yani 280 milletvekili olan bir iktidarın 114 milletvekilini burada hazır edememesi neyi göstermektedir?.. İktidarın burada sadece laf yaptığını göstermektedir. (RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

O nedenle, bu tasarının görüşülmesinde, geçmesinde bazı sıkıntılar oluyorsa, ikide bir, birtakım heyet mensuplarının dinleyici localarında olduğunu nazarı dikkate alarak, suçu muhalefete yüklemeyin lütfen! (RP ve ANAP sıralarından alkışlar) Evet, önce, bu hususdaki kusur sizdedir.

İkinci bir nokta şudur : Bugün, gündem dışı bir konuşma yapılmıştır. Tabiî, Hükümet tarafından istenilmiştir bu konuşma. Bugün, yine geçen günkü Danışma Kurulu kararına göre çalışma süremiz saat 22.00'de bitmektedir ve bir de, bir genel görüşme önergesinin öngörüşmelerinin yapılması kabul edilmiştir. Genel görüşme öngörüşmelerindeki konuşma saatleri belirlenmiştir. O halde, bu durum dikkate alınmak suretiyle, bu tasarı gerçekten çıkarılmak isteniyorsa, bu gündem dışı konuşmadan vazgeçilebilirdi. Gündem dışı konuşmada, Sayın Başbakan 40 dakika konuştu, parti grupları da 35 - 40 ar dakika konuştular... Hal böyle olunca, tabiî, zaman geldi Meclisin normal çalışma saatinin sonuna...

Şimdi, bunun arkasından bir genel görüşme öngörüşmeleri var ve bu görüşmenin arkasından da söz konusu tasarının müzakerelerine devam edilmesi hususu getirilmek isteniyor.

Değerli arkadaşlarım, Meclisin, Danışma Kurulu kararlarını yaz boz tahtasına çevirmemesi lazımdır. Danışma Kurulu kararları eğer uygulanacaksa, başından sonuna kadar uygulanmalıdır. Eğer Danışma Kurulu kararları, bu kararı alan arkadaşların bazıları tarafından yaz boz tahtasına çevrilecek olursa, o zaman, Danışma Kurulu olarak toplandığımızda birbirimize itimadımız kalmaz.

NEVFEL ŞAHİN (Çanakkale) — Çalışmaktan kaçmayın...

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Biz, çalışmaktan kaçmıyoruz, gecenin saat 24.00'üne, 01.00'ine kadar, üstelik sizin, ekseriyetinizi temin edemediğiniz noktada dahi, burada, hazır ve nazırız.

Bu nedenle, bu öneri konusundaki fikrimizi açıkça ifade ediyorum : Tamamen göstermelik ve bir aczi gizlemenin gayreti içinde getirilmiş olan bir öneridir.

Saygılar sunuyorum. (RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kazan.

Lehte başka söz isteyen?.. Yok.

Öneriyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler...

CEMAL ÖZBİLEN (Kırklareli) — Karar yetersayısı yok Sayın Başkan...

BAŞKAN — Kabul etmeyenler... Öneri kabul edilmiştir efendim.

VI. — USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

1. — Genel Kurul görüşmelerini yönetmekle görevli olan Başkanvekilinin, TBMM Başkanı tarafından işleme konulması istenilen bir tezkereyi gündeme almama ve işleme koymama gibi bir yetkisinin bulunup bulunmadığı hakkında

BAŞKAN — Efendim, "Sunuşlar" kısmında Başkanlığın bir talebi daha oldu; fakat -biraz önce Sayın Kalemli tutumum hakkında söz istedi; ona cevaben ifade ediyorum- bana takdim edilen sabahki gündemde böyle bir teklif yoktu; buna sonradan muttali olduk ve biz, Başkanlığa vekalet eden Sayın Hocaoğlu'yla bu hususu konuştuk. Ben, bu hususu uygun bulmadığımı kendilerine söyledim ve kararımda yine ısrar ediyorum...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkan, İçtüzüğün 64 üncü maddesine göre bana söz verecek misiniz?

BAŞKAN — Vereceğim efendim, bir dakika müsaade edin...

Tutumum hakkında, sayın Meclis üyelerini kısaca aydınlatmak istiyorum.

Pek muhterem arkadaşlar, Sayın Kamer Genç'le Sayın Hocaoğlu arasında geçen mesele, Başkanlık Divanımızda enine boyuna konuşulmuştur. Hadise üzücüdür, tasvip edilecek bir yönü yoktur, Meclis Genel Kurulunun içerisinde cereyan etmemiştir. Hadise basına intikal etmiştir. Başkanlık Divanımız, kendilerini kınama hususunda ittifakla bir karar almıştır. Belki de bu karar, kendilerine intikal etmiştir.

Sonra, biz, bundan başka bir cezanın -artık, kendi aralarında olan bir hadiseden dolayı- tamamıyla Sayın Başkana bırakılması kararını verdik. Başkanlık Divanımız, bu kınama yazısını kafi bulmuş ve bu hususta karar vermiştir.

Sabahleyin, kendilerine, 3 birleşim Meclisten çıkarma cezası verilmesi hususunda bir teklif geldi.

Şimdiye kadarki bütün uygulamalarda, hadise, eğer Meclis Genel Kurulunda ve o oturumda cereyan etmişse, çıkarma cezaları da Mecliste daima o gün verilmiştir. Aradan üç beş gün geçtikten sonra, 3 birleşim Meclisten çıkarma cezasının verildiği, Parlamentomuzda görülmemiştir; benim soruşturmalarım bu kanaati getirmiştir ve ben, bu noktadan hareketle, bu öneriyi gündeme almak niyetinde olmadığımı kendilerine söyledim.

Ayrıca, kendilerinin şu hakkı da var : İçtüzüğümüzün 15 inci maddesine göre, Başkanvekilleri, Başkan adına birleşimleri yönetirler. Bana diyebilirlerdi ki, bugün -ben kendilerine de bunu teklif ettim- birleşimi ben yöneteceğim, cezayı ben verdireceğim veyahut bunu Genel Kurula ben teklif edeceğim diyebilirlerdi... Şimdiye kadar böyle bir teklif de gelmedi. Ben, bu bakımdan, Başkanımızın bu teklifini gündeme almama kararını vermiştim.

Sayın Kalemli bu konuda tutumum hakkında söz istiyorlar.

Önerinin gündeme alınıp alınmaması hususunda usul tartışması açıyoruz.

Aleyhinde, Sayın Kalemli; buyurun efendim.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Efendim, ne önergesi bu?

BAŞKAN — Efendim, Başkanlığın "Sunuşlar" kısmında...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Savunmamı yapayım...

BAŞKAN — Hayır, önerinin gündeme alınması kabul edilirse savunma hakkınızı kullandıracağım.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Savunma meselesi değil...

İçtüzüğün 13 üncü maddesine göre, Başkanlık Divanının toplanabilmesi için, muhakkak, Başkanın veya ona vekalet eden Başkanvekilinin hazır bulunması lazım. Şimdi, Sayın Başkanımız Cindoruk Cumhurbaşkanına vekalet ediyor. O, kendi vekaletini, benimle olay yaratan Hocaoğlu'na bırakmıştır. Hukukun genel ilkelerine göre, bir kişi, kendisinin suçlandığı veya itham edildiği bir kurula başkanlık yapamaz... Başkanlık yapamayacağı bir Divanı da toplantıya çağıramaz. Dolayısıyla, burada bir tartışma açmanız bence mümkün değil. Başkanlık Divanı kararı keenlemyekûndur. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Olur mu öyle şey...

MELİKE TUĞAY HASEFE (İstanbul) — Ayıp!.. Bir de alkışlıyorlar...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Kalemli.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

64 üncü maddeye göre söz almamın nedeni, İçtüzük hükümlerine dayanarak, kendilerine çok saygı duyduğum, hürmet ettiğim Sayın Başkanvekilimiz Avcı'nın, Başkanlık kürsüsünde zor durumda kalmasına matuf bir gaye için değildir; bunun hemen altını çizmek istiyorum. Söz almamın iki ana nedeni vardır : Birincisi, Meclisimizde eğer bu uygulama, bu münakaşaların sonunda, bizim korktuğumuz şekilde gerçekleşecek olursa, yeni bir teamül başlayacaktır. Bunu önlemek için, bu konuda Sayın Başkanvekilimizi uyarmak için söz aldım; bu bir.

İkincisi, belki garip gelecek; ama, hiç ihtiyaçları olmadığı halde, ben de hiç istekli olmadığım halde, Sayın Kamer Genç'i burada müdafaa etmek için söz aldım. Evet... Ve çok altını çizerek söylüyorum, hiç ihtiyaçları olmadığı halde, ben de hiç istemediğim halde, olaylar beni bu noktaya getirmiştir.

Bakınız efendim, bugün, Sayın Yılmaz Hocaoğlu'nun, biraz önce bize ulaşan, Sayın Başkanvekilimiz Yıldırım Avcı Beyefendiye hitaben yazılmış bir yazısı var. Diyor ki :

"Sayın Yıldırım Avcı

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekili

Edinmiş olduğum bilgiye göre, İçtüzüğün 137 ve 139 uncu maddeleri uyarınca, gündemin Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları kısmında işleme konulması için Kürsü Başkanlığına tevdi edilen Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tezkeresinin, tarafınızdan işleme konmayacağı anlaşılmıştır. İçtüzüğümüz, Genel Kurul gündeminin düzenlenmesi görev ve yetkisini Meclis Başkanına vermiş ve 15 inci maddesinde, Başkanvekillerinin görevini açıkça belirlemiştir. İçtü-

züğün açık hükümlerine göre, Başkan yerine Genel Kurul görüşmelerini yönetmekle görevli olan Başkanvekilinin, Başkan tarafından, Başkanlık sunuşu olarak gündeme alınıp işleme konulması istenen bir tezkereyi gündeme almamak, işleme koymamak gibi bir yetkisi bulunmamaktadır.

İçtüzük hükümleri gereğinin yapılmasını rica eder, saygılar sunarım.

Yılmaz Hocaoğlu
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı Vekili"

Şimdi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Vekili, şu anda oturuma riyaset eden Sayın Avcı'ya bir Başkanlık tezkeresi yazıyor ve Sayın Avcı, bunu -kendi yönünden belki haklı olduğu gerekçelerle- işleme koyamayacağını ifade ediyor. Şimdiye kadar Meclis tarihinde bir eşi, bir örneği yok. Bir teamül başlatmak üzereyiz. Bundan sonra her çıkan Başkanvekili, kendi düşüncesine uygun görmediği, kendi fikrine uymadığı bir olayı, bir kararı, bir tezkereyi, burada, "işleme koymuyorum" diyebilecektir; dayanak da bugünkü uygulama olacaktır. Bunu önlemek istiyorum; bir. (ANAP sıralarından alkışlar)

İkincisi, Sayın Kamer Genç ile ilgili üç tane bildiri var. Bir tanesi, üç grup başkanvekilinin imzasını taşıyan -SHP grup başkanvekillerinin imzalamaktan imtina ettiği- bir basın bildirisidir. Bu basın bildirisi şöyle söylüyor : "1.5.1992 günü saat 01.00 sularında, Meclis çalışmalarına 15 dakikalık ara verildiği sırada oturumu yönetim Meclis Başkanvekili Sayın Yılmaz Hocaoğlu'na, Tunceli Milletvekili Kamer Genç tarafından bir saldırıda bulunulmuştur. Bu fiilî tecavüz, Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsü arkası Başkanlık odasında yapılmıştır. Bizler, aşağıda imzaları bulunan grup başkanvekilleri, bu hareketi, Sayın Hocaoğlu'nun şahsında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve dolayısıyla Meclisin manevî şahsiyetine karşı yapılmış addediyoruz. Ülkede teröre karşı topyekûn mücadelenin ve ortak anlayışın hâkim olduğu, ayrıca barış ve kardeşliğin gerçekleştirilmek istendiği bugünlerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında vuku bulan bu müessif hadiseyi kınadığımızı; kamuoyuna açıklamayı görev sayıyoruz.

Bekir Sami Daçe
Doğru Yol Partisi
Grup Başkanvekili

Ülkü Güney
Anavatan Partisi
Grup Başkanvekili

Şevket Kazan
Refah Partisi
Grup Başkanvekili"

Bu, birinci belge.

AHMET SAYIN (Burdur) — Çok yanlış düşünüyorsunuz...

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Efendim, yanlışını veya doğrusunu tartışmıyorum.

Sizlere ikinci olarak arz edeceğim belge, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının antetli kâğıdına yazılmış :

"Sayın Yılmaz Hocaoğlu
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekili

Üzücü olayı, tutanakların içeriğiyle öğrendim. Size yapılan saldırı, Başkanlık kürsüsüne yöneliktir. Kürsü dokunulmazlığı kavramının güvencesi, Başkanlık kürsüsüdür. Başkana kaba

kuvvet kullanarak saldırmanın mazereti, açıklaması ve gerekçesi olamaz. Böyle bir yol açılırsa, Meclis görüşmelerinin toplantı salonunda başlaması ve bitmesi şartı yürürlükten kalkar. Meclis Başkanına fiilen saldıran milletvekilinin demokrasiden, Meclisin üstün güç oluşundan, millî iradeden söz açması mümkün değildir. Her milletvekili, düşüncelerini, eleştirilerini, itirazlarını, Meclis kürsüsünden yapmak zorundadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında şiddete yol ve imkân verilemez. Böylesine bir tutum, ülkede, Parlamento itibarını da, demokrasinin niteliğini de tartışılır hale getirir; demokrasiye yakışmaz. Bütün varlığımla olayı kınıyor, şahsınızda, Yüce Meclise geçmiş olsun dileklerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Hüsamettin Cindoruk
Cumhurbaşkanı Vekili ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı"
(ANAP, RP ve MÇP sıralarından alkışlar)

Efendim, üçüncü belgeyi arz ediyorum; Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının Tunceli Milletvekili Kamer Genç'e gönderdiği kınama bildirisi :

"Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Vekili Yılmaz Hocaoğlu'na karşı Tunceli Milletvekili Kamer Genç'in yaptığı saldırı olayıyla ilgili olarak, Başkanlık Divanınca alınan karar uyarınca, Tunceli Milletvekili Sayın Kamer Genç'e gönderilen kınama mektubu aşağıdadır.

Sayın Kamer Genç
SHP Tunceli Milletvekili
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Ankara

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının 5 Mayıs 1992 tarihli toplantısında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 30 Nisan 1992 Perşembe günkü birleşiminin gece oturumunda, görüşmelere verilen ara esnasında, kürsü arkası Başkanlık Makam Odasında bulunan Başkanvekili Sayın Yılmaz Hocaoğlu'na yönelik fiilî saldırınız görüşülmüş; birleşimi yönetmekle birlikte, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına vekâlet etmekte bulunan Sayın Yılmaz Hocaoğlu'na vaki, tekmeli, yumruklu saldırınızın, sadece onun şahsına değil, aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına, Başkanlık Divanına, Yüce Meclisin manevî şahsiyetine ve millet iradesine yönelik olduğu; hür düşünce ve hür ifadenin teminatı, dokunulmazlığı tartışılmaz Başkanlık kürsüsüne karşı yapılmış sayılan eyleminizin hiçbir sebeple ve mazeretle tecviz edilemeyeceği; sözle sataşma ve fiilî müdahale şeklindeki usul ve nezaket dışı tepkilerinizin yalnızca Sayın Yılmaz Hocaoğlu ile sınırlı kalmayıp, diğer Başkanvekillerine, grup sözcülerine ve milletvekillerine karşı da zaman içerisinde sık sık tezahürüne şahit olunduğu; toplantılarda zaman kaybına, tansiyonun yükselmesine, tartışmalara yol açarak Yüce Meclisin çalışmalarını engelleyen tutumunuz karşısında tepkisiz kalmanın, kaba kuvvete ve şiddete razı olmak anlamına geleceği..."

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Bunun usulle ne ilgisi var?..

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — "... oysa, insan haklarına..." (SHP sıralarından gürültüler)

Dinleyin efendim... Usul hakkında...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Başkanın tutumuyla ne ilgisi var bunların?..

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Dinleyin efendim... Biraz sabırlı olun...

BAŞKAN — Sayın Kalemli, bunların benim tutumumla ne ilgisi var?..

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Şimdi söyleyeceğim Sayın Başkanım; lütfen, sabırlı olun, söyleyeceğim... (SHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Hayır, benim sabrım var, ama...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Bunun usulle ne ilgisi var Sayın Başkan?

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Sayın Gürkan, lütfen sabırlı olun efendim. Atmadığınız imzanın azabını çekmeyin; sabırlı olun efendim, sabırlı olun...

MEHMET GÜLCEGÜN (Mardin) — Ne sabrı?.. Ne bağırıyorsun?..

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Ne bağırıyorsun?..

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — "... oysa, insan haklarına dayalı hürriyetçi demokrasimizin tecelligâhı olan Türkiye Büyük Millet Meclisine, ne böyle ne başka türlü bir baskıya izin verilemeyeceği; bu düşüncelerle, çirkin saldırının ve olayın faili Sayın Kamer Genç'in kınanması durumunun kamuoyuna bir bildiriyle açıklanması ve size de mektupla bildirilmesi, toplantıya katılan Divan üyelerinin oybirliğiyle karara bağlanmıştır."

Şimdi, bu üç belgeyle ilgili, Sayın Kamer Genç, gelip burada müdafaasını yapabildi mi; bir laf edebildi mi; edemedi...

MEHMET GÜLCEGÜN (Mardin) — Ne bağırıyorsun!..

AHMET SAYIN (Burdur) — Sana mı düştü?..

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — İşte, şimdi ben, Sayın Genç'in hiç ihtiyacı olmadığı halde diye altını çizdim ve benim de hiç istekli olmadığım halde diye söyledim. Kamer Genç'in, bu laflara karşı, gelip bu Meclis kürsüsünde müdafaasını yapması lazım. Bunu mu engellemek istiyorsunuz Sayın Gürkan?

BAŞKAN — Sayın Kalemli, lütfen!..

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Bitiriyorum efendim, bitiriyorum Sayın Başkan.

HİLMİ YÜKSELEN (Kırşehir) — Sayın Başkan, vakti tamam.

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Ayrıca, teferruata girmek istemiyorum. Başkanlık Divanının yaptığı toplantıda -Sayın Yıldırım Avcı'nın da katıldığı- söylenen çok güzel sözler var. Başkanlık Divanı demiş ki, "iki olayı birbirine karıştırmayalım. Bir kınama kararı..."

BAŞKAN — Efendim, müsaade ederseniz onu ben anlatayım arkadaşlara.

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Müsaade edin efendim; Meclis bilgilensin...

BAŞKAN — Ama, 10 dakikalık süreniz doldu Sayın Kalemli.

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Meclisin bilgisi olmadan, burada nasıl karar vereceksiniz Sayın Başkan? Bu vebali nasıl taşıyacaksınız efendim, nasıl taşıyacaksınız?.. Mümkün değildir...

MEHMET GÜLCEGÜN (Mardin) — Ne bağırıyorsun?..

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Sen avukatı mısın?.. (DYP ve SHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Siz, sesinizi ne kadar...

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Siz, beni susturmaya kalkarsanız, ben bağırırım; siz susturmaya kalkmayın, ben sakin konuşurum...

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Borazan al o zaman, borazan...

BAŞKAN — Sayın Kalemli, siz, sesiniz ne kadar yüksek çıkarsa, o kadar haklı olacağınız kanaatinde misiniz?

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Hiç de değil Sayın Başkan. Aşağıdan müdahale olduğu sürece, sesimin yüksek çıkması için gayret içinde olacağım.

Sayın Başkan, bu zabıtlarda da çok açık bir şekilde belirtilmiş, "mektup yazma olayı ayrıdır, kınama olayı ayrıdır" diye. Sizin de bu görüşte önemli katkılarınız var. Evet, mektup yazılmış; burada, Sayın Kamer Genç'in, bu laflara cevap vermesi lazım, kendini müdafaa etmesi lazım.

Biz, ceza verilsin veya verilmesin demiyoruz. Cezanın verilip verilmemesini bu Yüce Kurul kararlaştırır; ama, Yüce Meclisin çalışma usullerini keyfî kararlarla bozamayız; bu bir.

İkincisi, Meclis Başkanının, Meclis İçtüzüğüne göre, Genel Kurula resen müracaat etme hakkı var. Siz bu hakkı nasıl gasp edersiniz; edemezsiniz. İşte, onun için, iki nedenle; birincisi, yanlış bir teamüle meydan vermemek için; ikincisi, Sayın Genç'in burada müdafaasını yapabilmesi için söz aldım...

AHMET SAYIN (Burdur) — Sana mı düştü?..

MUSTAFA KALEMLİ (Devamla) — Kararı Yüce Meclis verecektir. Biz, Yüce Meclisin kararına saygılıyız; ama, Sayın Başkanım, arz ediyorum ve istirham ediyorum, Sayın Yıldırım Avcı olarak, bu vebali taşımayın, bu Mecliste yeni bir teamül başlatmayın.

Yüce Meclise saygılar sunarım. (ANAP, RP ve MÇP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Aleyhte başka konuşmak isteyen?..

Buyurun Sayın Kazan.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Başkanın, şu anda Meclis Başkanlığına vekâlet etmekte olan Sayın Yılmaz Hocaoğlu'nun önerisini gündeme alıp almamak hususunda müzakere açacağını, arkasından bir oylama yapacağını ve buna göre gündeme alıp almama hususunu tespit edeceğini ifade etmeleri üzerine söz almış bulunuyorum.

Elbette, Sayın Başkanın bu ifadelerinin lehinde konuşmak mümkün değil; konuşma, elbette aleyhinde olacak.

HİLMİ YÜKSELEN (Kırşehir) — ANAP'la ortak hareket ediyorsun.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Bu İçtüzüğe göre çalışıyoruz. Meclisin nasıl çalışacağı, bu İçtüzüğe göre tayin edilecek, tespit edilecek. Eğer bu İçtüzüğün dışında, burada Meclisin çoğunluğuna azınlığına bakarak bir uygulamaya girecek olursak, o zaman bu İçtüzüğe bakmaya hiç gerek yok.

Şimdi, yüksek malumları olduğu üzere, bu İçtüzüğün 14 üncü ve 15 inci maddelerinde, Meclis Başkanlarının ve Meclis Başkanvekillerinin görevleri belirtilmiştir.

Bir defa, şu kesin bir durumdur ki, Meclisin toplantı gündemini tespit etmek, tanzim etmek, doğrudan doğruya Meclis Başkanına aittir; ancak, bu gündemde bazı değişiklikler yapmak hususunda, yine İçtüzük hükümlerine göre nasıl bir prosedür takip edileceği de burada belirtilmiştir. Peki, Meclis Başkanının, tanzim ettiği bu gündemde -baskı sırasında veya toplantıya

geçilmeden önce- herhangi bir tasarrufu olabilir mi : Evet, Meclis Başkanının, Meclis toplantıya başladığı ana kadar, gündem üzerinde tasarruf yetkisi vardır.

Şimdi, Meclis Başkanlığına Sayın Hocaoğlu vekâlet etmektedir ve Sayın Hocaoğlu, Meclis gündeminde, toplantıya başlamamızdan önce, bu hususun yer almasını uygun görmüştür. O halde, bu hususun Meclis gündeminde yer alması gerekirdi.

Meclis Başkanvekillerinin görevini 15 inci madde tayin etmiştir : Başkanın yerine Genel Kurul görüşmelerini yönetmek ve yönettiği oturumlarla ilgili tutanak dergisi ve tutanak özetinin düzenlenmesini gözetmek; yani, gündem üzerinde tasarruf yetkisi yok; gündemi tanzim etmesi gereken kişi, Meclis Başkanıdır. O halde, Sayın Meclis Başkanı gündemde bu hususun yer almasını istediğine göre, şu anda Başkan adına kürsüde bulunan Başkanvekilinin, bu hususun gündemde yerini alması veya almaması konusunda bir müzakere açması, arkasından da oya başvuracağını ifade etmesi, bu İçtüzük hükümlerine aykırıdır. Önce, Sayın Başkanı, İçtüzük hükümlerine uymaya davet ediyorum.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Peki, kendi karısının boşanma davasını da buraya getirebilir mi?

ŞEVKET KAZAN (Devamla) — Sayın Kamer Genç, müzakere açıldığı zaman, tutumunuz hakkında konuşurum.

Şimdi, burada bir usul tartışması yaptığımıza göre, bu usul tartışmasında hemen ifade etmek istediğimiz husus, bunun gündeme alınıp alınmamasının oylanamayacağı keyfiyetidir. Doğrudan doğruya gündeme alınması lazımdır ve gündeme alındıktan sonra müzakeresi yapılacaksa, o yapılır.

Sayın Başkan bir açıklamada bulundular, "Başkanlık Divanı toplandı ve o akşamki olayın faili veya tarafı durumundaki arkadaşımız hakkında kınama kararı aldı" dediler. Kınama cezasını, İçtüzük hükümlerine göre yine Meclis verecektir. Başkanlık Divanının görevleri 13 üncü maddede sayılmış. Başkanlık Divanının 13 üncü maddede sayılan görevleri arasında, disiplin cezası verir diye bir hüküm yoktur. O halde, Başkanlık Divanının vermiş olduğu bu karar da, bizim açımızdan, sadece, nasıl, gruplar adına bu olayı kınadıysak -basına karşı kınadık- uygun görmediğimizi ifade ettiysek, o mahiyette bir karardır; onun ötesinde, disiplin cezası teşkil edecek bir karar değildir ve olamaz; çünkü, İçtüzükte böyle bir yetki verilmemiştir Başkanlık Divanına; bu hususiaki yetki doğrudan doğruya Başkanındır. Kınama cezası verilmesi veya Genel Kuruldan muvakkaten ihraç edilmesi hususundaki öneri buraya gelir, müzakeresi yapılır, karar verilir, herkes o karara uyar. O nedenledir ki, Sayın Başkanın, hem usul konusundaki ifadelerine katılmıyoruz hem de bir kınama cezası verildi tarzında, sanki bir disiplin cezası yerine getirilmiş şeklindeki ifadesine katılamıyoruz.

Bu hususiaki beyanlarımızı arz ediyor, saygılar sunuyorum. (RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ediyorum Sayın Kazan.

Sayın milletvekili, her şeyden önce şunu tasrih etmek istiyorum : Divanda verilen kınama cezası, hareketin kınandığına dairdir; bir disiplin cezası olmadığı da, oradaki bütün arkadaşlar tarafından bilhassa tasrih edilmiştir. Bunu, bizim İçtüzüğümüzde olan cezaların, Meclisimizin vereceği cezaların dışında, hareketi tasvip etmediğimize dair, hadisenin ayıplandığı, kınandığı o manasında bir kınama cezası olarak söyledim.

Pek muhterem arkadaşlar, biraz önce Sayın Kalemli de söyledi, "belki Meclis tarihinde ilk defa, riyasette bulunan bir Başkanvekilinin böyle bir tutumu oluyor" diye. Yalnız, ilk defa olan başka bir tutumu daha var; Mecliste ilk defa cereyan etmiş olan bir hadise veya Genel Kurulda cereyan etmemiş bir hadise için, aradan dört beş gün geçtikten sonra, bir Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, 3 günlük, Meclisten çıkarma cezası vermeye teşebbüs ediyor; böyle bir şey görülmemiştir. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Buna Genel Kurul karar versin.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Buna Genel Kurul karar versin.

BAŞKAN — Bir dakika... Arz edeceğim... Ben de kendimi burada müdafaa etmeye mecbur bırakıldım.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Kendisine ait değil mi o?

BAŞKAN — Şimdiye kadar sunuşlar -kanaatimce- türlü sebeplerle ya Başkanlık sunuşları oluyor veyahut Cumhurbaşkanlığı tezkereleri oluyor veya komisyonlardan gelen süre uzatma teklifleri oluyor; hiçbir zaman, bir Başkan, kendisine ait bir sunuş getirmedi. Sonra, kendisinin medhaldar olduğu bir meselede, kendisinin...

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) — Sen olayı tasvip ediyorsun herhalde Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, ben burada bu durumu anlatmak mecburiyetindeyim. Olayı tasvip etmiyorum, tasvip etmediğimi müteaddit defalar söyledim.

MELİKE TUGAY HASEFE (İstanbul) — Tasvip ediyorsun!..

BAŞKAN — Ben, cezanın 3 gün sonra verilmesini tasvip etmiyorum.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Buna Genel Kurul karar versin efendim.

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) — Aynı gün verilmeyen cezalar var.

BAŞKAN — Sayın Kalemli, bakınız, İçtüzüğün 13 üncü maddesi gayet sarih; hangi Başkanvekilinin hangi oturuma riyaset edeceğine Başkan karar verir. Bana Başkan diyebilirdi ki; bugün riyasete ben çıkıyorum, bu önergeyi ben oylatacağım.

MELİKE TUGAY HASEFE (İstanbul) — Niye desin ki?..

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Yakışık almazdı efendim.

BAŞKAN — Niçin efendim?.. Rica ederim... Ben kendisine, bunun mahzurlarını ve bunu...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Bir nezaket göstermişlerdir.

BAŞKAN — Rica ederim... O, nezaket değil. Peki, şu halde ben şimdi oturuma ara verir çıkarsam, gelip kendileri oylayacaklar mı bunu?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Başkan nezaket göstermiştir.

BAŞKAN — Haber gönderip, beni tekrar buradan dışarı çıkarabilir, kendisi soyunup gelebilir buraya; Başkanın buna hakkı var.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Buna Genel Kurul karar versin.

MELİKE TUGAY HASEFE (İstanbul) — O, sizin görüşünüz.

FETHİ AKKOÇ (Bursa) — Sayın Başkan, lehte söz istiyorum.

BAŞKAN — Lehte konuşmak üzere, buyurun Sayın Akkoç.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Talepte zamanaşımı mı var Sayın Başkan?

BAŞKAN — Durumu biraz izah ettim Sayın Kazan.

FETHİ AKKOÇ (Bursa) — Sayın Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım; Sayın Kalemli 3 tane mektubu okudu. Dikkat edilmesi gereken o kadar önemli bir usulsüzlük var ki; asıl usulsüzlük, Meclis Başkanı Vekilinin yazdığı yazıda. Meclis Başkanı Vekili, Meclisi yönetecek olan Başkanvekiline, daha kararını vermeden mektup yazıyor, "siz bugün Meclisi yöneteceksiniz, Meclisi yöneteceğiniz oturum da tarafımdan tespit edildiğine göre, bu tezkereyi işleme koymayacaksınız" diyor. Müneccim mi; nasıl oluyor?.. Toplantı yapılır, işleme konulmazsa, bu, ondan sonra dile getirilebilir Meclis Başkanı Vekili tarafından.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Dinlememişsin konuşmaları.. Daha önce konuşmalar var.

FETHİ AKKOÇ (Devamla) — Asıl usulsüzlük, Meclis Başkanı Vekili tarafından yapılıyor.

MELİKE TUGAY HASEFE (İstanbul) — Siz, dinlememişsiniz...

FETHİ AKKOÇ (Devamla) — Meclis Başkanı Vekili, nasıl o mektubu yazar?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Siz, dinlememişsiniz; daha önce aralarında konuşmaları var.

FETHİ AKKOÇ (Devamla) — Müneccimbaşı mı kendisi? Daha karar alınmadan, "tarafımdan tespit edilmiştir" diyor.

Asıl usulsüzlüğün, Meclis Başkanı Vekilliği makamında olan arkadaş tarafından yapıldığını beyan eder, Başkanın tutumunun doğru olduğunu belirtir, saygılarımı sunarım arkadaşlar. [ANAP ve MÇP sıralarından alkışlar (!)]

BAŞKAN — Tutumum hakkında 64 üncü maddeye göre açılan müzakereler bitmiştir. Bu tezkerenin...

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, oylamadan evvel birşey söylemek istiyorum.

BAŞKAN — Lütfen... Müzakereler bitti.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, bu tarzda bir oylama yapamazsınız. (DYP sıralarından "Otur yerine!" sesleri)

BAŞKAN — Bu tezkerenin "Sunuşlar" kısmında gündeme alınıp alınmamasını oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler...

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Oylama yapılamaz...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Oylama yapılamaz Sayın başkan.

BAŞKAN — Yapıyorum efendim. Ben, usul hakkında müzakere açtım mı; usul hakkında 64 üncü maddeye göre ben...

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, oylama yapılamaz.

BAŞKAN — Niçin?..

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — İçtüzüğümüze göre, oylama yapamazsınız.

BAŞKAN — Bir dakika... Meclis karar versin efendim.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Vebal altına giriyorsunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Aman efendim; hayır...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Genel Kurul karar versin efendim.

BAŞKAN — İşte Genel Kurul!..

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Efendim, bunu oylamayın; bırakınız, arkadaşımız müdafaasını yapsın. Bunu gündeme alın, Genel Kurul karar versin.

BAŞKAN — Hayır efendim, gündeme almıyorum!

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Vebal altına giriyorsunuz; bu vebalden kurtulamazsınız.

BAŞKAN — Efendim, tezkerenin gündeme alınmasını oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkan, oylama geçersizdir; büyük vebal altındasınız, büyük yanlış yapıyorsunuz; oylayamazsınız.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — İçtüzüğe uygun bir oylama değil; Meclis Başkanlığına gölge düşürüyorsunuz.

MELİKE TUGAY HASEFE (İstanbul) — Büyük bir yanlış bu.

BAŞKAN — Kabul edilmemiştir efendim. [DYP ve SHP sıralarından alkışlar; ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar (!)]

Teşekkür ederim.

Gündemin "Seçim" kısmına geçiyoruz.

VII. — SEÇİMLER

A) KOMİSYONLARDA AÇIK BULUNAN ÜYELİKLERE SEÇİM

1. — İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda açık bulunan üyeliğe seçim

BAŞKAN — İnsan Haklarını İnceleme Komisyonundaki açık üyelik için, Anavatan Partisi Grubunca, İstanbul Milletvekili Sayın Halit Dumankaya aday gösterilmiştir.

Oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

VIII. — GENSORU, GENEL GÖRÜŞME, MECLİS SORUŞTURMASI VE MECLİS ARAŞTIRMASI

A) ÖNGÖRÜŞMELER

1. — İstanbul Milletvekili Adnan Kahveci ve 30 arkadaşının, Bosna - Hersek Cumhuriyetinde ve Sırbistan'ın Sancak Bölgesindeki olayları durdurmak için alınması gereken tedbirler konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/13)

BAŞKAN — Genel Kurulun 6.5.1992 tarihli 73 üncü Birleşiminde alınan karar gereğince, İstanbul Milletvekili Sayın Adnan Kahveci ve 30 arkadaşının, Bosna - Hersek Cumhuriyetinde ve Sırbistan'ın Sancak Bölgesindeki olayları durdurmak için alınması gereken tedbirler konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 100 ve 101 inci maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergenin öngörüşmesine başlıyoruz.

Hükümet?.. Burada.

Önergeyi tekrar okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Konu : Bosna - Hersek Cumhuriyetinde ve Sırbistan'ın Sancak Bölgesindeki olaylar hakkında görüşme.

500 yıl önce Türk - İslam kültürüyle tanışan Müslüman Boşnak kardeşlerimiz, bugün, tarihlerinde karşılaştıkları en büyük tehlikelerden biriyle karşı karşıyadırlar. Bağımsızlığını ilan eden Bosna - Hersek Cumhuriyeti, büyük Sırbistan hayaliyle şoven milliyetçilik yapan Federal Yugoslavya Ordusu destekli Sırp militanların tehdidi altındadır. Federal Ordu destekli şoven Sırplar, bağımsız Bosna - Hersek Cumhuriyetinin önemli bir bölümünü işgal etmiş veya işgal etmek üzeredir.

Şoven Sırp militanlarının yapmaya çalıştığı şey, Bosna - Hersek Cumhuriyetini parçalamak, Sırbistan'ı büyük Sırbistan haline getirmektir.

Sırbistan toprakları içinde kalan Sancak Bölgesindeki 350 bin kardeşimiz tam bir abluka altında olup, bütün erkekleri, seferberlik bahanesiyle askere çağrılmıştır.

Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan Müslüman katliamı, bugün çok daha büyük boyutta tekrarlanmak üzeredir. Sırp militanlar bir yeri yakıp yıktıklarında çevresinde çok büyük bir korku yayılmakta ve büyük bir göç dalgası başlamaktadır. Evler talan edilmekte, minarelerde Sırp bayrakları dalgalanmakta, minare hoparlörlerinden Türk - İslam karşıtı şoven Sırp şarkıları çalınmaktadır.

Halen, binin üzerinde Müslüman Boşnak kardeşimiz katledilmiş bulunmaktadır. Višegrad, Mostar, Zyornik, Bijelina, Foca, Banyaluka ve Başkent Saraybosna, katliamın en büyük yoğun olduğu bölgelerdir.

Bosna - Hersek ve Sancak'taki Müslüman Boşnak kardeşlerimize yardım elini uzatmak mecburiyetindeyiz. Tüm dünya medyası, basını ve televizyonuyla Bosna - Hersek 'teki katliamı dünyaya duyurmaktadır.

Türkiye devreye girerek, Sırbistan'ın sebep olduğu bu katliamı ve yayılmacı politikayı durdurmalıdır.

Bosna - Hersek Cumhuriyetinde ve Sancak Bölgesinde olan olayları durdurmak için alınması gereken tedbirleri ve kararları tespit için; Anayasamızın 98 inci, İçtüzüğümüzün 99 ve 100 üncü maddeleri gereğince Yüce Meclisimizde genel görüşme açılmasını arz ve teklif ederiz.

Adnan Kahveci
İstanbul
ve arkadaşları

BAŞKAN — İçtüzüğümüze göre, genel görüşme açılıp açılmaması hususunda, sırasıyla, hükümete, siyasî parti gruplarına ve önergedeki birinci imza sahibine veya onun göstereceği bir diğer imza sahibine söz verilecektir.

Konuşma süreleri, hükümet ve gruplar için 20'şer dakika, önergedeki imza sahibi için 10 dakikadır.

Hükümet adına, Sayın İnönü; buyurun efendim. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ERDAL İNÖNÜ (İzmir) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Kahveci ve arkadaşlarının, Bosna - Hersek'le ilgili olarak vermiş oldukları genel görüşme önergesinin öngörüşmesi yapılırken, Hükümet adına görüşlerimizi sizlere sunacağım.

Konuşmama başlarken, biraz evvel izlediğimiz konuşmada bir milletvekili arkadaşımızın Nahcivan ile ilgili bir eleştirisine cevap vermek istiyorum. Nahcivan'da olan üzücü olaylar karşı-

sında Hükümetimizin kayıtsız kaldığı ya da yeterince aktif olmadığı şeklinde bir eleştiri yaptılar. Hemen söylemek istiyorum ki, Hükümetimiz, bu konuda hiçbir şekilde kayıtsız değildir. Nahcivan'la ilgili olarak, olayları yakından izlemekteyiz. Bir süre önce Nahcivan Cumhurbaşkanı Aliyev Türkiye'ye geldiğinde, Sayın Başbakanla görüştüler; o zamandan beri sürekli temas halindeyiz. Son olaylarlarla ilgili olarak da telefon görüşmesi yapıldı.

Nahcivan, gayet iyi bildiğiniz gibi, sınırlarının belirlenmesini sağlayan anlaşmada Türkiye'nin de -Büyük Millet Meclisi Hükümeti olarak- imzası olan bir devlettir, bir cumhuriyettir. Bu cumhuriyetin sınırlarının zorla değiştirilmesini hiçbir şekilde kabul etmeyiz, böyle bir girişime karşı kendimizi gösteririz. Şimdi, gördüğümüz olayları yakından izliyoruz. Bizden bu şekilde bir yardım istenmemiştir; ama, olayları yakından izliyoruz, önce bunu dikkatinize sunmak istedim.

Sayın milletvekilleri, son yıllarda komşularımızda, Balkanlarda, dünyanın girmiş olduğu barış ortamına hiç uymayan, geçmişten kalma ırkçılık, aşırı milliyetçilik akımları doğrultusunda üzücü birtakım olaylar meydana geliyor; bizim akrabalarımızın, kardeşlerimizin başına bu üzücü olaylar geliyor; can kaybı oluyor, sürgünler oluyor; bunları bir süredir yaşıyoruz; önce Bulgaristan'da yaşadık, Kuzey Irak'ta yaşadık, Karabağ'da yaşadık.

Bütün bu olaylarda, diplomatik yollardan bütün girişimleri, geçmiş hükümetler yapmıştır, şimdi bizim Hükümetimiz de yapmaktadır. Belirli sonuçlar alınıyor. Örneğin, Bulgaristan'da bugün olumlu bir gelişme karşısındayız. Daha bu hafta Türkiye'ye gelen Bulgaristan Başbakanıyla yapılan görüşmeler son derece olumlu bir havada cereyan etti. Bulgaristan Başbakanı, Bulgaristan'da yaşayan soydaşlarımızın insan haklarına, demokratik haklarına saygılı bir hükümet olduklarını defalarca söyledi. Benzer bir olumlu gelişmeyi, Kırım'daki Tatarlarla ilgili olarak yaşıyoruz. Gene geçen hafta buraya gelen Ukrayna Cumhurbaşkanı, bizimle yaptığı görüşmelerde, Kırım Tatarlarının anayurtlarına dönmelerini istediklerini, buna kararlı olduklarını ve demokratik bir gelişmeye hazır olduklarını defalarca söyledi. Bütün bunları, olumlu gelişmeler olarak dikkatinize sunuyorum.

Yazık ki, olumlu olmayan gelişmeler de yaşıyoruz. Bosna - Hersek, şimdi, önümüzdeki en çarpıcı, en üzücü örnek. Böyle bir örneğe karşı diplomatik girişimlerimizi bütün gücümüzle yürütürken, Büyük Millet Meclisimizin, bu girişimlerimizin arkasında olduğunu göstermesi, son derece önemli ve yararlıdır. Onun için, Sayın Kahveci ve arkadaşlarının böyle bir genel görüşme önergesi vermiş olmalarını memnunlukla karşılıyor ve teşekkür ediyorum. Ayrıca, bu görüşmeyi bir an evvel yapmamızı da çok yararlı görüyorum; çünkü, olaylar devam ediyor. Bütün girişimlerimize rağmen, henüz bir barış ortamı kurulmamıştır. Dolayısıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu konuyla ilgilenmeye devam etmesi son derece yararlıdır; bunu da şimdiden söylemek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, Bosna - Hersek'teki olaylar, hepimizi derinden üzüyor ve etkiliyor. Çağımızda, Avrupa Kıtasının ortasında, bu kadar eski bir medeniyetin bulunduğu yerde, masum insanların, silahlı çetelerin insafına bırakılmış olması, kabul edilemez bir durumdur. Türkiye'de Bosna - Hersek kökenli çok sayıda yurttaşımız var, bu yurttaşlarımızın orada yaşayan yakınları, aileleri var. Bütün bu yurttaşlarımızın acılarını içtenlikle paylaşıyoruz; bu olayların bir an önce bitmesi için bütün gücümüzü sarf ediyoruz.

Son günlerde olaylar hız kazanmış görünüyor. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının, Avrupa Topluluğunun izleyici grubu Bosna - Hersek'e gönderildi; ama, bu grubun Belçikalı

bir üyesi, olaylar sırasında çarpışma esnasında öldü. Güvenliği sağlamak iddiasında olan eski Yugoslav Federal Ordusu ne yapıyor; Başkent Saraybosna Havaalanını elinde tutuyor, bizim ve başka ülkelerin göndermek istediği gıda ve ilaç yardımına engel oluyor, Saraybosna'yı dışarıyla temastan alıkoyuyor. Özellikle Saraybosna, sürekli ya da aralıklarla bombalanıyor; insanlar ölüyor, şehirde saldırılar oluyor... Bütün bunları üzüntüyle izlerken, bütün dünyanın ilgisini de sürekli bu konuya çeviriyoruz.

Bosna - Hersek Cumhurbaşkanı Sayın İzzetbegoviç Portekiz'deki toplantıdan ülkesine döndüğünde, meydanda, Sırp askerler kendisini esir aldılar ve bilinmeyen bir yere götürdüler. Yoğun girişimler sayesinde sonunda serbest bırakıldı; ama, bu hareket, 40 ülke tarafından bağımsızlığı kabul edilmiş bir ülkenin cumhurbaşkanını bu şekilde tutuklamak, bütün bu olaylar, çağımızın kabul etmemesi gereken olaylar, uygar bir dünyada kabul edilemeyecek nitelikte olaylar. Biraz sonra bu konuya tekrar döneceğim.

Arkadaşlarımızın önergesinde bulunan Sancak konusunda da bazı şeyler söylemek istiyorum. Sancak Müslümanları, gene bu buhranlı geçiş döneminde, birtakım ciddî sorunlarla karşı karşıyadırlar. Bildiğiniz gibi, Osmanlı İmparatorluğunun Yenipazar Sancağı olan bu bölge, Balkan savaşları sonrasında bölünmüş, Yenipazar Sancağı topraklarının bir kısmı bugünkü Sırbistan içinde kalmıştır, öbür parçası ise Karadağ'da kalmıştır. Şimdi kısaca Sancak olarak bilinen bu bölgede, yaklaşık 450 bin civarında Müslüman yaşamaktadır. Sancak nüfusunun yüzde 57'sini oluşturan bu Müslümanlar, 1991 Ekim ayında düzenledikleri ve Sırp yönetimince yasa dışı sayılan referandumla otonomilerini ilan etmişler ve Yugoslavya tamamen dağıldığında da Sırbistan'dan ayrılacaklarını açıklamışlardır.

Sırp makamlarının tutum ve uygulamalarından şikâyetçi olan Sancak Müslümanlarının durumu, ülkemiz ve Hükümetimiz tarafından yakından izlenmektedir. Geçtiğimiz nisan ayında Demokratik Eylem Partisinin Sancak Bölgesi Başkanı Süleyman Ulyanin ülkemizde bulunduğu sırada, kendisiyle yapılan görüşmelerde, Türkiye'nin, bölgede kimliklerini ve benliklerini şimdiye kadar korumayı başarmış olan Sancak Müslümanlarının demokratik haklarına, kişi özgürlüklerine saygı duyduğunu ve bu Müslüman kardeşlerimizin ayırıma maruz kalmamak ve insan haklarını sağlamak yönünde demokratik yöntemlerle sürdürecekleri çabaları desteklemeye devam edeceğini söyledik.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye, eski Yugoslavya'ya karşı, akılcı, dostane ve dengeli bir politika izlemiştir. Bizden önceki hükümet döneminde ve bizim dönemimizde, Türkiye'nin politikası tutarlı olmuştur, hep aynı çizgide olmuştur. Biz, Yugoslavya'daki ulusların, aralarında uzlaşarak, barış içinde, bir arada yaşamalarını arzu ettik; sorunlarını diyalogla, bir dayanışma anlayışı içinde çözmelerini hep istedik; ancak, eski Yugoslavya'yı oluşturan federe devletlerin, şu veya bu şekilde bir uzlaşmayla bir arada tutulması imkânsız oldu ve bunun mümkün olmadığı anlaşılınca, o zaman hiç taraf tutmadan ve hiç ayırım yapmadan, geçtiğimiz şubat ayı başında, 4 yeni devleti, yani Bosna - Hersek, Makedonya, Hırvatistan ve Slavonya'yı birlikte tanıdık. Bu tanınmayla, yeni gerçeklerin gecikmeden kabulüyle bölgede istikrarın tekrar kurulabileceğini umduk; doğrusu da buydu. Dağılma sürecinin makul bir noktada durması gerekmekteydi; ama, ne yazık ki, bölgede, duygusal yaklaşımlar, akılcı değerlendirmelerin önüne geçti; bunu görüyoruz.

Sayın milletvekilleri, bütün bu acı olayların ardında ne var : 19 uncu Yüzyıl anlamındaki güç politikaları ve ırkçılık temelinde yükselen aşırı milliyetçilik akımları; herhalde bunlar var.

Komünist diktatörlük döneminin karanlığından çıkan ülkelerin yöneticileri, günümüzde tekrar ortaya çıkan bu geçmiş politikaları ve akımları aşırı ölçülerde izlemeye başladılar. Tabiî, her türlü aşırılıkta olduğu gibi, bunun da sonucunda ıstırap çeken, masum halk oluyor. Masum insanlar oluyor. Biz, sadece Bosna'daki Müslümanların ve Hırvatların değil, Sırpların da, Sırp ulusunun da bu yanlış politikalar ve bu aşırılıkların kurbanı olduğu düşüncesindeyiz. Gelişmelerin dönülmez bir noktaya ulaştığını gördüğümüz an Bosna - Hersek'i tanıdık ve uzun vadeli bir bakış açısıyla bakarsanız, bu kararımız, gerçekte, Sırbistan'ın aleyhine değildir.

Nitekim, dünya devletlerinin büyük bir çoğunluğu kısa bir süre sonra bizi takip ettiler; Bosna - Hersek bağımsızlık referandumunu düzenlediğinde, bir gözlemci heyeti, biz gönderdik, başkaları gönderdi ve biz, gelişmeleri, yerinde, ilk elden bilgi derleyerek izledik. Nisan ayı ortasında silahlı çatışmalar şiddetlenince, gerek Belgrad'ta gerekse Saraybosna'da ilgili bütün taraflarla yoğun temaslar yapan bir ikinci heyet gönderdik. Heyetimizin derlediği bilgilerden çıkan sonuçlar, bu sorunun çözümünün Belgrad'ta olduğunu gösteriyor. Saraybosna'da bugüne kadar yürütülen arabuluculuk çalışmalarının başarı kazanamamasının nedenlerinden herhalde en önemlisi de budur.

Bosna - Hersek'in Sırp kökenli yurttaşlarının, Müslümanlar ve hırvatların baskısına başkaldırdığı iddiaları geçerlilik taşımıyor, hiçbir geçerliliği yok; bunu görüyoruz. Bosna - Hersek'te dış müdahale önlenir ve eski federal ordunun baskısına son verilebilirse -çünkü, Sırp milislerin arkasında federal ordunun olduğunu görüyoruz- çoğulcu demokrasi ve hukuk devleti esasları temelinde, süratle, barışçı bir ortam yaratmak mümkündür. Biz, kökeni Sırp, Hırvat veya Müslüman olsun, orada barışa gönülden bağlı insanların yaşadığını biliyoruz. Yanlışlık insanlarda değil, izlenen politikalarda. Milliyetçilik gibi kutsal bir duyguyu, insanlık dışı aşırılıklarla, bir geçmiş ideolojiyi yaşatmak anlamında tekrar ortaya çıkarmak; işte, bunu yapanlarda yanlışlık. Dayanışma yerine düşmanlığı, birlik yerine ayrılığı, insanca işbirliği yerine kaba kuvveti seçenlerde yanlışlık.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti, Atatürkçü dış politikasının değişmez çizgisinde, böyle durumlarda, daima uluslararası meşruiyeti temel almıştır. Bosna - Hersek'te halen yaşanan insanlık dramından, bütün dünya ve en başta, demokratik ilkelere, insan haklarına en büyük önceliği tanıyan devletler hep birlikte sorumludurlar. Türkiye Cumhuriyeti, bu sorumluluğun gereğini, dostlarıyla yakın temas ve işbirliği içinde, yoğun bir diplomatik etkinlik göstererek yerine getirmektedir. Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, İslam Konferansı, UNESCO, Avrupa Konseyi gibi bununla herhangi bir şekilde ilgili bütün uluslararası örgütleri harekete geçirmek için sürekli etkinlik gösteriyoruz. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine, Güvenlik Konseyi Başkanına, İslam Konferansı Örgütü Genel Sekreterine ayrı ayrı başvurduk. UNESCO ve Avrupa Konseyinden, tarihî eserlerin korunmasını istedik; çünkü, Saraybosna'da tarihî eserler de harap oluyor. Güvenlik Konseyi üyesi devletlerle burada ve New York'ta yoğun danışmalar yaptık ve yapmaktayız. Saldırgana karşı alınacak tedbirleri, uluslararası toplumun sorumluluğunda, ortaklaşa tespit etmek durumundayız.

Bir hafta önce, 30 Nisanda, Bosna - Hersek'in AGİK'e tam üye olarak kabul edilmesinde en önemli katkıyı yapanlardan birisi de ülkemizdir. Bosna - Hersek Hükümetinin AGİK'e, ülkedeki durumu da etraflıca açıklayan cevabî mesajını Helsinki'de Bosna - Hersek adına okuyan, yazılı metni bütün delegelere dağıtan, Türk delegasyonu olmuştur. Bosna ile her an temasımız var, gelişmeleri yakından izliyoruz.

Bakınız, Helsinki'de dün yapılan ve bugün de devam eden AGİK toplantısında, Türk heyeti etkin katkılar yapmıştır. Helsinki'deki isteklerimiz ve önerilerimiz şunlar olmuştur :

Yugoslavya delegasyonunun AGİK üyeliğinin askıya alınması.

Katılan bütün ülkelerin, Belgrad Hükümetine karşı siyasî ve ekonomik önlemler almaları.

Yugoslav Ordusu ve Sırp milislerinin, Bosna - Hersek Hükümetinin emrine girmeleri ya da aksi halde, uluslararası denetim altında derhal bölgeden çekilmeleri ya da dağıtılmaları.

Bu talepler yerine getirilmedikçe, Belgrad Hükümetinin olaylardan sorumlu tutulması. İlaç ve gıda yardımı ulaştırabilmek için bu önlemin özel bir önemi var. Bu sebeple de, alınacak kararda havaalanının açıkça belirtilmesini istedik.

Yugoslav Ordusunun ağır silahlar kullanarak tarihî, kültürel ve dinî yapıları tahribinin derhal durdurulması.

Bu acı olayların kişi olarak sorumluluğunu taşıyan insanların tespiti ile cezalandırılmaları.

Bu isteklerimizi, bizimle aynı görüşleri paylaşan Amerika Birleşik Devletleri, Ukrayna, Bulgaristan, Arnavutluk ve Macaristan gibi başka dost ülkelerle birlikte ileri sürdük.

Bu anda, bu taleplerin, AGİK üyesi 52 devletin ortak kararı haline getirilmesi için, müzakereler Helsinki'de devam ediyor.

Belgrad'taki yöneticilerin, en kısa zamanda, taşıdıkları ağır sorumluluğun bilincine varmaları, sadece Bosna'daki Müslümanları ve Hırvatları değil, Sırpları da barış ve esenliğe kavuşturacak adımları hızla atmaları içten dileğimizdir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Bosna - Hersek'te barışı sağlamak için, oradaki Müslümanların, oradaki bütün insanların huzurunu sağlamak için girişimlerimize aralıksız devam edeceğiz ve size bilgi vereceğiz; ama, şimdi, genel görüşme öngörüşmesinde sözlerimi tamamlarken, bu genel görüşmenin kabulünü istediğimizi söylüyorum; çünkü, bu genel görüşmenin yapılması, Büyük Millet Meclisinin bu konuya ilgisinin devam ettiğini gösterecektir; bu açıdan son derecede yararlıdır.

Hükümet olarak da bu genel görüşmeye olumlu oy verilmesini istediğimizi bilginize sunar, Yüce Meclisi saygıyla selamlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın İnönü.

Gruplara söz vermeden önce, birleşime 15 dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati : 19.43

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 20.10

BAŞKAN : Başkanvekili Yıldırım Avcı

KÂTİP ÜYELER : Ali Günaydın (Konya), Halil Çulhaoğlu (İzmir)

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 74 üncü Birleşiminin, İkinci Oturumunu açıyorum.

VIII. — GENSORU, GENEL GÖRÜŞME, MECLİS SORUŞTURMASI VE MECLİS ARAŞTIRMASI (DEVAM)

A) ÖNGÖRÜŞMELER (DEVAM)

1. — İstanbul Milletvekili Adnan Kahveci ve 30 arkadaşının, Bosna-Hersek Cumhuriyetinde ve Sırbistan'ın Sancak Bölgesindeki olayları durdurmak için alınması gereken tedbirler konusunda genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/13) (Devam)

BAŞKAN — Müzakerelere kaldığımız yerden devam edeceğiz.

İstanbul Milletvekili Sayın Adnan Kahveci'nin genel görüşme açılması hakkında verdiği önergenin müzakerelerine devam ediyoruz.

Hükümet?.. Yerinde.

Söz sırası, Doğru Yol Partisi Grubu adına, Sayın Coşkun Kırca'dadır.

Buyurun Sayın Kırca.

DYP GRUBU ADINA COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Doğru Yol Partisi Grubu, Sayın Adnan Kahveci'nin vermiş olduğu bu genel Görüşme önergesini olumlu karşılamaktadır. Bu önergenin kabulü lehinde oyunu kullanacaktır. Esasen, başka türlü olması da düşünülemez.

Bosna-Hersek'te bizim bıraktığımız bir halk vardır. Osmanlı Türkleri, bu bölgede yalnız İslamiyeti değil, aynı zamanda kendi hayat tarzlarını, kendi törelerini götürmüşlerdir. Bosna-Hersek'te yaşayan millî topluluk, bize çok yakın bir topluluktur. Hepimiz biliyoruz ki, tıpkı Müslüman Arnavutlar gibi, Boşnaklar Türkiye'ye geldikleri zaman çok kısa bir süre içerisinde bu millî toplumun malı olurlar. Bu kadar bize yakındırlar. Burada bir katliam cereyan etmektedir, mal yıkımı cereyan etmektedir, mabetlere tecavüz cereyan etmektedir. Camiler yıkılmaktadır, tahrip edilmektedir. Ayrıca, bizim orada bıraktığımız eserler tahribe uğramaktadır. Tahribat ve katliam, sadece Bosna-Hersek'te değildir, aynı zamanda, Sırbistan sınırları içerisinde kalan, yine büyük ekseriyeti Boşnak olan Sancak bölgesinde de aynı üzücü hadiselerle karşılaşıyoruz.

Yugoslavya bir dağılma süreci içine girmiştir. Meselenin halli hasıl olmalıdır diye bakarken, bu dağılma sürecinin kısa bir tarihçesini çizmekte fayda vardır.

Yugoslavya, 1919'dan sonra, Sırbistan'dan gelen talepler üzerine, Fransa'nın öncülüğüyle kurulmuş bir devlettir. Devlet kurulduğu zaman, güneydeki bütün Slav unsurları içine alacak bir yapıya sahip kılınmak istenmiştir. Oysa, dil benzerliğine, köken benzerliğine, ortaklığına

rağmen, bu devlet içinde çok değişik Millî duyarlılıklara sahip ve tarihî geleneklere sahip ayrı milletler olduğu biliniyordu. Hırvatlar ve Slavonlar, daha Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı olarak ikiye bölündüğü zaman birbirlerinden ayrılmışlardır. Slavonlar ve Hırvatlar Katoliktir ve Doğu Roma içinde bu sıfatla kalmışlardır; Sırplar ve Karadağlılar ise Ortodokstur ve Bizans'ın tesiri altında kalmışlardır. Daha sonra, Osmanlı fütuhatı aşağı yukarı bu sınırı tutmuştur. Yani, Katolik Slavonlar ve Hırvatlar çok geniş ölçüde Mukaddes Roma - Germen İmparatorluğu içinde, yani Viyana'daki Avusturya İmparatorunun uzun süre başını çektiği bir siyasî topluluğun içinde yer almışlardır. Buna mukabil, Ortodoks Sırplar, Osmanlı Eyaleti haline gelmişler ve Osmanlının himayesinden ve dinî hoşgörüsünden istifade etmişlerdir. Bu arada, Bosna-Hersek'te önemli bir Slav kitlesi Müslümanlığı kabul etmiş; sadece bundan ibaret değil, bugün Boşnak denilen birçok insan, aslında, özellikle Konya'dan gitmiş Türkmen aşiretlerindendir.

Bu ayırım, 1919'dan sonra kurulan Yugoslav Krallığında ortadan kalkmış değildir; Sırp Kralı Karacorceviç, bu millî toplulukları zorla bir arada tutmaya çalışmıştır; fakat muvaffak olamamıştır. İkinci Dünya Harbi sırasında, Hırvatlar, Almanlarla ve İtalyanlarla ittifaka girmişlerdir ve Sırplarla aralarında çok kanlı, karşılıklı olarak vahşi çatışmalar olmuştur.

Komünizm kurulduğu zaman, Tito bir Hırvat idi; fakat tıpkı Sovyetler Birliğinde olduğu gibi, Yugoslavya'da da komünizm, Sırp milliyetçiliğinin bir aracı olmuştur ve Tito bir Hırvat olmasına rağmen, bugün iyice müşahede edildiği şekilde, federal orduyu Sırplardan kurmuştur; Tito kendisi bunu yapmıştır. Bir şey daha yapmıştır Tito : Tito, federe devletler kurduğu iddiasındadır; fakat federe devletleri birbirine düşürmek için sunî hudutlar çizmiştir. Sırbistan'da Hırvatlar vardır; Hırvatistan'da Sırplar vardır; Bosna-Hersek'te hiçbir unsur ekseriyette değildir; Müslüman Boşnaklar vardır, Hırvatlar vardır ve Sırplar vardır. Bunu mahsus yapmıştır, hakim olabilmesi için mahsus yapmıştır; şimdi bunun sonuçlarını çekiyoruz. Ama komünizm, Yugoslavya'yı bir arada tutmak şöyle dursun, asıl ayrılmayı kolaylaştıran ve ayrılmaya götüren bir unsur olmuştur. Çünkü, komünist rejimden, gerek siyasî gerek iktisadî rejimden halklar o kadar büyük nefret içine girmişlerdir ki, komünizmi kendi hegemonyalarının aracı olarak kullanan Sırplara karşı diğer unsurlarda büyük bir nefret, komünizm yüzünden daha da fazlalaşmıştır.

Şimdi, Yugoslavya ortadan kalkıyor, Türk Devleti de bunun karşısında, gayet basiretli bir şekilde, gerekeni yapmıştır. Yalnız, Kissinger'in, bir makalesinde söylediği gibi, ne görüyoruz bugün, ortada ne var; bu ayrılma hareketleri karşısında komşu devletlerin muhtemel tutumları ne olabilir? Şimdi, Yunanistan Cumhurbaşkanı Karamanlis, şu sıralarda Belgrad'a gitme kararındadır. Neden? Çünkü, Makedonya'nın kurulmasına karşıdır ve ayrıca, bir Müslüman cumhuriyetin kurulmasına karşıdır. Bunların her ikisine karşı olan Sırbistan ile tesanüdünü göstermek içindir ki, Yunanistan, Cumhurbaşkanını Belgrad'a gönderiyor. Bulgaristan, Makedonya'yı tanımıştır ve bugün için Makedonya üzerinde hiçbir talebi yoktur; fakat, ileriki ihtimalleri de düşünmemiz gerekir. Çünkü, Bulgaristan'ın tarih boyunca Makedonya üzerinde metalibatı olmuştur, bugün bu metalibatın ileri sürülmemesi, yarın, rejimler ve hükümetler değiştikçe ve milliyetçilik cereyanları Bulgaristan'da arttığı takdirde tekrar ortaya çıkabilir.

Şimdi, ayrıca Voyvodina'da, yani Sırbistan'ın özerk bir bölgesinde yarı nüfus Macarlara aittir. Sırbistan'a ait bir diğer özerk bölge olan Kosova'da ise büyük ekseriyet Müslüman Arnavutlara aittir.

Bu zemin üzerinde, bugünkü durumda Türkiye ne yapmalıdır?.. Diplomatik planda yapılması gerekenlerin yapıldığı anlaşılıyor ve bunlara katılmamak imkânsızdır. Yalnız, bu konuda Dışişleri Bakanlığına ufak bir tenkidim olacaktır; zannediyorum Türkiye, Güvenlik Konseyine müracaatta, Fransa ve Almanya'dan daha önce davranabilmeliydi. Bunu, ilerisi için bir temenni olarak zikretmeyi görev biliyorum.

Şimdi, "tedbir" deyince ne yapabiliriz?.. Bir kere, bu şartlar içinde ve Bosna-Hersek'le ilgili olarak, Türkiye'nin askerî caydırıcı tedbirler alması düşünülemez. Çünkü, Bosna-Hersek'le müşterek bir sınırımız yoktur. Akla gelebilecek şey, Bosna-Hersek üzerine yapacağımız yardımları Hava Kuvvetlerimiz eşliğinde yapmaktır ki, bu çok tehlikeli bir şeydir. Bu, ancak Bulgaristan'ın muvafakatıyla olabilir. Bulgaristan'la Türkiye birlikte hareket ettiği takdirde, bir Belgrat-Atina ekseni ile Sofya-Ankara ekseni arasında çok şiddetli bir buhranın ortaya çıkması ihtimali vardır. Bu rizikoya girmek için ise bir sebep yoktur. Çünkü, askerî caydırıcı tedbirleri bizim gibi bir ülkenin yürütebilmesi için; ancak, o bölgeyle müşterek hududa sahip olmamız gerek; ama böyle bir şey yoktur.

Şimdi, ne yapılabilir ve uzun vadede bu mesele nasıl halledilir?.. Avrupa Topluluğunun ortaya koyduğu bir ilke vardır : Federal devletler dağıldığı zaman, federe devletlerin hudutları, yeni kurulan devletlerin hudutları olarak kabul edilmelidir. Bu, doğru bir ilkedir; ama, tamamlanması gereken bir ilkedir. 1919'dan sonra, 1939'a kadar, Orta Avrupa'da ve Balkanlarda millî devletlerin içinde kalmış büyük millî azınlıkların çıkardığı buhranlar unutulmamalıdır. Esas şudur : Federe devletlerin hudutları, milletlerarası hudutlar olmalıdır ve bu milletlerarası hudutlara tecavüz edilmemelidir. Ancak bu kayıt altında ve geniş bir konferansta meseleler iyi niyetle görüşülebilmeli ve hudutlarda herkesin rızasıyla değişiklikler yapılabilmeli; hatta, azınlıklar kalacaksa, bunlara gerekli haklar tanınmalı; hatta, bir zamanlar Atatürk'le Venizelos'un çok büyük basiretle yaptıkları gibi, gerektiğinde ahali mübadeleleri dahi dikkate alınabilmelidir. Avrupa Topluluğu, başında bu fikirlere çok karşı çıkıyordu; şimdi, yavaş yavaş bu noktaya doğrü gelebiliyorlar.

Yalnız, günümüzün meselesi uzun vadeli değildir. İlk yapılması gereken şey; Belgrad'ı - Yugoslavya demiyorum, sebebini ise biraz sonra söyleyeceğim- giriştiği hunhar ve vahşi tecavüzden vazgeçirmektir. Bunun için yapılabilecek şey, Birleşmiş Milletler veya AGİK çerçevesinde bir barış gücü gönderilmesi fikri akla gelebilir; fakat, bu barış güçlerinin de Yugoslavya'da cereyan eden hadiselerde, geçmiş kısa zaman içerisinde, maalesef büyük başarı sağlayamayacağı görülüyor. Tabiatıyla, böyle bir barış gücü kurulursa, Türkiye bunun içinde kuvvetli bir kontenjanla yer almalıdır.

O halde ne yapmalı?.. Sanıyorum ki, alınması gereken ilk karar, Belgrad rejimine karşı tam bir milletlerarası ambargo uygulanmasını Türkiye'nin ortaya koymasıdır. Bunu, AGİK'te Türkiye'nin yapmış olduğunu Sayın Başbakan Yardımcısının sözlerinden anlıyorum. Yalnız, bu, Güvenlik Konseyine de Türkiye tarafından götürülmesi icap eden bir konudur. Bu ambargo, sadece bir ateşkesi sağlamak için ortaya konulmamalıdır. Ateşkes kararları, daima, toprağı işgal etmiş olanların lehine işler. Ateşkes, zarurî bir tedbirdir; ama, arkadan, hemen çekilme geldiği takdirde, ancak mağdur kazançlı çıkabilir. Yoksa, mütecaviz, ateşkesten daima kazançlı çıkar.

Demek ki Türkiye -yine bunun AGİK'te yapılmış olduğu anlaşılıyor- Belgrad'a bağlı kuvvetlerin ve milislerin derhal çekilmesini istemiştir; yalnız, bunu Güvenlik Konseyinden de is-

temek lazımdır. AGİK, çok zor karar veren bir yerdir. AGİK'in içinde şu anda -o konuya özellikle değinmek istiyorum- Yugoslavya da temsil ediliyor. Askıya alma kararının münkün olup olmayacağı bile, AGİK prosedürü açısından şüphelidir; çünkü, bu gibi konular AGİK'te ittifakla karara bağlanır. Yugoslavya'yı ittifaka dahil edecek misiniz etmeyecek misiniz, bu konu şüphelidir. Bana bu konuda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, AGİK'e nazaran -şüphesiz AGİK'te de bütün teşebbüslerimize devam etmeliyiz- daha uygun bir zemin gibi gözüküyor.

Şimdi, asıl önemli mesele şudur : Türk Hariciyesi Helsinki'de, Yugoslavya'nın AGİK'teki temsilinin askıya alınmasını istemiştir. Yalnız, müsaadeleriyle ben daha ileriye gideceğim. bugün, Yugoslavya yoktur; Belgrad'ta, Sırbistan ile Karadağ arasında, yeni bir devlet olduğu açıkça belirtilerek, yeni bir federasyon kurulmuştur; Yugoslavya ölmüştür. Yugoslavya öldüğü için, Yugoslavya'nın ne AGİK'te, ne Birleşmiş Milletlerde ve ne de herhangi bir milletlerarası teşekkülde artık iskemlesi mevcut değildir. Ortaya çıkan hukukî mesele şudur : Yeni federasyon kurulduğu anda Belgrad'tan, neşredilen tebliğde, bu federasyon, milletlerarası hukuk açısından Yugoslavya'nın varisi olduğunu ilan etmiştir. Bu yeni federasyonun Yugoslavya'nın varisi olabilmesi, hukuk planında, sırf kendi tek taraflı kararıyla meşrulaşabilecek ve gerçekleşebilecek bir husus değildir; bunu, milletlerarası camianın da tanıması lazımdır. Sanıyorum ilk yapmamız gereken şey, Yugoslavya'nın AGİK'teki ve diğer bütün milletlerarası kuruluşlardaki sandalyesinin boşaldığını kabul ettirmektir. Bu bakımdan, oylama prosedürlerinin de bize karşı çıkarılmasını önleyebiliriz; çünkü, Yugoslavya artık yoktur, oy veremez. Binaenalyh, AGİK'te oylama ittifakı içine dahil sayılamaz.

Aynı şekilde, tarafımızdan yapılacak bir teşebbüsle, Avrupa Topluluğunu vesaireyi beklemeden, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda bir oylama ile Yugoslavya'nın son bulduğu ve Yugoslavya'ya ait sandalyenin otomatik olarak yeni federasyona ait olmayacağı kararını aldırmak, en büyük müeyyide olacaktır. Yeni federasyonu milletlerarası camianın dışında tutmanın, ona o camiaya girmeye layık olmadığını göstermenin en etkin yolu, Birleşmiş Milletler Genel Kurulundan böyle bir karar çıkarmaktır. Böyle bir karar çıktığı zaman, bu yeni federasyon, milletlerarası camiada tamamiyle tecrit edilmiş olacaktır.

Ben, Grubum adına Hükümetten, bu yola gitmesini istiyorum. Bu yola gittiğimiz takdirdedir ki, biz, diğer devletler veya devlet toplulukları tarafından yapılmış olandan daha ileriye giden, çok daha radikal olan ve aynı zamanda da imkânlarımız içinde kalan bir barışçı yola çok etkin bir şekilde müracaat etmiş olacağız.

Sayın Meclisi selamlarım. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kırca.

Anavatan Partisi Grubu adına, Sayın Kahveci; buyurun. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA ADNAN KAHVECİ (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hem ANAP Grubu adına ve hem de önergedeki imza sahibi olarak konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Kahveci, eğer sürenizi aşacaksanız, o zaman...

ADNAN KAHVECİ (Devamla) — 30 dakika, toplam olarak.

BAŞKAN — Bir dakika. Ama, o zaman ayrı ayrı söz almanız lazım veyahut da en son konuşmacı olmanız icap eder.

ADNAN KAHVECİ (Devamla) — O zaman, ben süremi kısa tutmaya çalışacağım Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Lütfen...

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Ne mahzuru var Sayın Başkanım?

BAŞKAN — Sayın Korkmazcan, zamanı geldiğinde usule uymadığımızdan şikâyet ediyorsunuz, bir usulü söylediğimiz zaman da "Ne mahzuru var?" diyorsunuz... İstirham ediyorum...

ADNAN KAHVECİ (Devamla) — Sayın Başkan, ben sizinle mutabakat halindeyim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Kahveci.

ADNAN KAHVECİ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, genel görüşme talebimizin ne kadar gerekli olduğunu, Sayın İnönü'nün buradaki konuşmasını dinledikten sonra anladım. Üzülerek belirteyim, Sayın Başbakan Yardımcımız, sanki, pasif direnişi temel felsefe olan bir barış örgütünün süzcüsü gibi veyahut da bir üçüncü dünya ülkesinin temsilcisi gibi beyanlarda bulundu; durumu ne kadar iyi tespit ettiğimizi belirtti ve ne kadar çok yere müracaat ettiğimizi vurguladı.

Biraz önce konuşan Sayın Kırca'ya teşekkür etmek istiyorum; çünkü, hiç olmazsa bazı somut önerilere, biraz da olsa değindi.

Bu mesele, çok çok önemli bir meseledir. Bir devlet yok edilmek isteniyor. Osmanlıdan koptuğu zaman yüzde 70'i Müslüman olan, Türk olan bir devlette, bugün Müslümanların ve Türklerin oranı yüzde 44'e düşmüştür. Katliamlar, ne Birinci Dünya Savaşında ne İkinci Dünya Savaşında bu boyutta yapılmıştır. Bu katliamlar devam ettiği takdirde, orada, Müslüman-Boşnak nüfusun oranı belki yüzde 5'lere düşecektir.

Türkiye buraya, bir üçüncü dünya ülkesi gibi değil, Osmanlı İmparatorluğunun külleri üzerinde kurulan bir devlet olarak bakmadığı takdirde, tarihî olarak çok büyük vebalimiz olacak ve bu vebalin altından hiçbir zaman kalkamayacağız.

Bugün, dünya çözüm üretemiyor; ne Birleşmiş Milletler, ne Ortak Pazar ne AGİK çözüm üretebiliyor. Sayın Kırca, burada, AGİK üyeliğinin kaldırılması yahut askıya alınmasıyla ilgili çalışmalardan bahsetti. Bugün Sırbistan Cumhurbaşkanı olan Slobodan Miloseviç, yabancı diplomatların görüşlerine göre, "AGİK ne?" diyor, AGİK'i tanımıyor; AGİK üyeliğini askıya almışsınız, iptal etmişsiniz, umurunda bile değil ve öyle bir Makyavelist politika izliyor ki, yabancılara, Bosna-Hersek'te -daha önce Hırvatistan'da- olan Sırp militanlarının kesinlikle arkasında olmadığını beyan ederken, öbür tarafta, kendisi bir sosyalist partinin üyesi olmasına rağmen, en aşırı milliyetçi partinin bir milletvekilinin "Bütün Boşnakları keselim" çağrısına çok sempatik bakabilmektedir. Olay, sadece bir milliyetçilik mücadelesi değil, Müslümanlığı Yugoslavya'dan silme mücadelesi haline dönüşmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti, ellerini büküp, "Ne yapalım; işte, her yere müracaatta bulunduk, sonuç alamıyoruz" tavrı içinde bulunamaz. Önce bir insan olarak sonra bir Türk vatandaşı olarak, sonra Türkiye Cumhuriyetinin bir milletvekili olarak, bu, kesinlikle tahammül edemeyeceğimiz bir durumdur. Bu konuda, Türkiye'nin şimdiye kadar çok büyük ayıpları vardır. Türk Hükümeti, bu konuda atabileceği adımları atmadı. Bundan birbuçuk iki ay kadar önce, Dışişleri Bakanlığımıza, olay çıkacağını bilerek, bütün dünya olay çıkacağını bağırarak söylerken, bir kriz masası kurmasını önerdik; çünkü, Yugoslavya olayı çok karmaşık bir olay ve sadece dışişleri bürokratları değil, üniversitelerden, çok çok daha önemlisi, Yugoslavya'dan gelen göçmenler arasındaki uzman kişilerden bir kriz masası oluşturulmasını yazılı olarak önerdim. Teklifime olumlu veya olumsuz bir cevap dahi gelmedi ve ondan sonra bu olaylar patlak verdi.

Bugün, Türk Büyükelçisi, Bosna-Hersek'te girmesi gereken yerlere giremiyor; kriz masası denen bir şey olmadığı için, ne gibi kararlar alacağımızı da bilemiyoruz. Olayları önceden tahmin etmemiz bir tarafa, meydana gelen olaylarda kaç kişinin yaralandığını, kaç kişinin öldüğünü, ne gibi yardım yapmamız gerektiğini de bilmiyoruz; yani burada, Hükümetin, Dışişleri Bakanlığının ihmali vardır. Bugün, Fransız İnsan Hakları Bakanı, uçağıyla, kapalı olduğu iddia edilen Saraybosna Havaalanına iniyor, tetkiklerini yapıyor, jest olarak 119 çocuk ve kadını alıyor, Fransa'ya götürüyor; ama Türk büyükelçisi buralara giremiyor, bilgi alamıyor...

Bugün, Mostar'da 3 bin çocuk, son aldığımız bilgilere göre, açlıkla boğuşuyor ve yardım gönderilemiyor. Dolayısıyla, dünya tıkanmıştır ve dünyanın tıkandığı yerde, uluslararası kuruluşlara müdahaleleri için yalvarmak, sadece ölümlerin daha da artmasını sağlamaktan başka bir şeye yaramamaktadır. Burada tarihî bir sorumluluğumuz vardır. Bu sorumluluk, Meclisin, bu konuya, şimdiye kadar başka hiçbir konuya getirmediği bir yaklaşımı getirmesini gerektirmektedir.

Genel görüşme açılması talebimiz Hükümet tarafından ve DYP grup temsilcisi tarafından olumlu karşılandığı için teşekkür ederiz; fakat, şu önümüzdeki birkaç gün içinde dahi yapabileceğimiz şeyler vardır. Zaten, bu genel görüşmenin açılması için iki haftaya yakın bir süre geçti, o nedenle çok zaman kaybettik. Daha fazla zaman kaybetmemek için, ben de, genel görüşme sırasında belki daha detaylı tartışacağımız; ama bugün, Hükümete tavsiye ettiğimiz ön adımları atmaları için mümkün olan bazı önerileri de gündeme getireceğim.

Birleşmiş Milletlerin tahminine göre, şu anda 350 bin göçmen vardır; ben bu rakamın 500 bina yaklaştığını tahmin ediyorum. Çünkü, Birleşmiş Milletler gözlemcileri de bölgelere giremiyorlar ve geri çekiliyorlar. Gördüğüm kadarıyla, en son yabancı televizyonlar ve yabancı gazetelerden izlediğim kadarıyla, İngiliz Dışişleri Bakanını sadece bir temsilcisi şu anda Bosna-Hersek'te. Birleşmiş Milletler gözlemcileri pasif duruma geçmiş durumda; Hırvatistan için getirilen ve Saraybosna'da merkezleri olan Birleşmiş Milletler Barış Gücü de Bosna-Hersek'te kesinlikle hiçbir şey yapamıyor.

Aynı zamanda, Birleşmiş Milletlerin Bosna-Hersek için ayrı bir barış gücü oluşturulmasında maddî bazı sıkıntıları var. Türk Hükümetinin Güvenlik Konseyine başvurması geç oldu, iki hafta geç kaldık, belki üç hafta geç kaldık; daha yeni başvurdu. Bu Güvenlik Konseyine başvurunun arkasında oluşturulabilecek bir barış gücüne, Türkiye'nin maddî; yani parasal yönden ve askerî yönden katkıda bulunacağını, bir defa, açıkça beyan etmemiz lazım. Çünkü, şu anda Hırvatistan için oluşturulan barış gücünün finansman sorunu vardır, 600 milyon dolarlık bir finanasman sorunu vardır ve Türkiye'nin bu soruna özel ilgi göstermesi lazımdır. Bu finansman sorunu çözülmediği takdirde, Türkiye yardım etmediği takdirde, sorunu çözmek oldukça zor. Zannediyorum, bu konuda bazı Müslüman ülkelerin de desteğini alabiliriz. Bu finansman bir an önce oluşturulmalıdır. Hırvatistan için oluşturulan barış gücü 9-10 bin kişi civarında idi, burada da 15 - 20 bin kişi civarında bir barış gücü oluşturmak lazım. Çünkü buradaki, Bosna-Hersek içindeki karışım Hırvatistan'dan biraz daha kompleks. Dolayısıyla communauteler arasındaki kavgaları önlemek için daha etkili bir barış gücü oluşturulması gerekir ve bu konuda, Türkiye'nin, bugüne kadar gösterdiği temponun mutlaka beş misli, on misli bir tempo ile çalışması gerekiyor.

Ayrıca, Birleşmiş Milletlerin bu konuda alması gereken kararları detaylandırmamız lazım. Sadece Güvenlik Konseyine gitmemiz, "İşte, zor durumda kaldı Bosna-Hersek, bir şey yapın" diye yalvarmamız yetmez. Bütün ağır silahların uluslararası bir kontrol altına verilmesi gerekmektedir; çünkü, federal ordu Sırpların kontrolüne girmiştir. Ağır silahların uluslararası kontrol altına verilmesi halinde, bu katliam, bu kıyım devam edecektir. Yani, oraya sadece bir Barış Gücünün gönderilmesi yeterli değildir, Sırbistan'ın ekonomik ambargoya alınması gerekmektedir.

Şu anda Yugoslavya'nın IMF üyeliği tartışılıyor, IMF üyeliğinin iptali düşünülüyor. Hükümetin, bu konuda çok daha aktif davranıp IMF nezdinde, Amerika nezdinde ve IMF'nin güçlü üyeleri nezdinde, Yugoslavya'nın IMF üyeliğinin iptali için girişimi başlatması lazımdır ve bunda geç kalmıştır. Yugoslavya, şu anda 15 milyar doları bulan borçlarını erteletmek istemektedir ve bu borç ertelemesinin kesinlikle durdurulması lazımdır. Yani, AGİK üyeliğini iptal etmişsiniz, askıya almışsınız... Slobodan Miloseviç'in, bundan etkileneceğini düşünüyorsanız, düşünüyorsak, dünya düşünüyorsa, kesinlikle hayal görüyor; ama borçlarının ertelenmesi iptal edilirse, uluslararası bütün bankalardaki hesaplarına el konulursa, ithalatı, ihracatı kontrol altına alınırsa, IMF üyeliği iptal edilirse, Yugoslavya ve Sırbistan dize gelecektir. Bu konuda da geç kaldık.

Ayrıca, Birleşmiş Milletler nezdinde, evlerini ve işlerini kaybeden ve şu anda kendi hesaplarına göre sayıları 350-380 bin civarında olduğu tahmin edilen, belki de şimdi yarım milyonu geçen insanların evlerine dönmelerinin sağlanması konusunda da çok acil girişimlerin başlatılması gerekir. Evlerini ve işlerini kaybeden bu insanların beslenme ve barınmaları, çok büyük sorunlar arz etmektedir. Zaten şu anda yardım gönderme konusunda da, biliyorsunuz çok büyük bir sıkıntı ve Saraybosna'da da resmen açlık vardır. 1 kilo patatesin fiyatı, bugünkü yabancı gazetelerden okuduğuma göre, zannederim bin dinara çıkmıştır. Şöyle söyleyeyim; yanlış hesaplamadıysam, bizim paramızla 100 bin lira civarında, yani 8 İngiliz Paundu kadardır.

Yapılmasında geç kaldığımız işlerden bir tanesi, bu Amnesty International Helsinki Watch gibi, insan hakları izleme komitelerinin devreye girmesinin sağlanılmasıdır. Bu konuda Dışişleri Bakanlığı, bu komiteler nezdinde her yönde girişimde bulunarak, bunların, sadece Bosna-Hersek değil, Kosova, Makedonya ve belki Voyvodina ve Sancak bölgesine de girmelerini ve buralardaki durumları en ince şekilde takip etmelerini mutlaka sağlamalıdır.

İşini kaybedenlerin tekrar işlerine dönmeleri hususu, müzakere şartlarından biri olmalıdır. Çünkü, Sırp milliyetçi militanlarının hedefledikleri, insanları işlerinden çıkarıp, yerine Sırpları yerleştirmek ve işlerini kaybedenlerin Kosova'yı terk etmeleridir. Şu anda Kosova'da 100 bin kişi işini kaybetmiş durumdadır; Sırbistan'da ve sancak Bölgesinde de keza öyledir. İşini kaybeden bu insanların mutlaka eski işlerine döndürülmelerini sağlamamız gerekir.

IMF üyeliğinin iptali ve borç erteleme isteğinin kabul edilmemesi gibi uygulanacak bir ekonomik ambargo, Sırbistan'ın burnunu yere sürte sürte bunları kabul etmesini sağlayacaktır.

Barış Gücünün oluşturulması için Türkiye'nin önden gitmesi gerektiğini de teklif ettim.

Sırbistan'a, Amerika, İngiltere, Fransa ve AET ülkeleri protestolar göndermektedirler ve hatta ültimatoma kadar varacak tavır sergileyeceklerini belirtmektedirler. Türkiye'nin de, bu yönde çok daha sert tavır alması lazımdır. Belirli bazı yanlışlar düzeltilmediği takdirde, Türkiye Cumhuriyetinin, Sırbistan'a karşı daha sert tavırlar içerisine girebileceği de belirtilmelidir.

Şunu da Sırbistanlıların öğrenmesi gerekir : Tahrip edilen mallar ve göçe zorlanan insanlar için tazminat ödemeye mecbur bırakılacağının Sırbistan'a, şimdiden bildirilmesi lazımdır. Bununla ilgili olarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinden karar çıkarmak gerekir. Bunu da çıkarmamız için, bugünden, Güvenlik Konseyi daimî üyeleri arasında lobiye başlamamız lazımdır. Bugün, aktif müdahale konusunda Birleşmiş Milletler daimî üyelerinden karar çıkarmak zor olabilir; çünkü Amerika'da çok fazla Sırp var ve seçim olduğu için, bu kararın çıkarılması zordur. Seçim için Amerika'da Sırplara her türlü taviz verilebilir; ama demin bahsettiğim tahrip edilen mallar ve göçe zorlanan vatandaşlar için tazminat ödemeyle ilgili bir karar çıkarılabilirse, bu aktif müdahaleyi şu anda sağlayamasak bile, zannediyorum ileride aktif müdahale kararı dahi -bu kötü şartlar devam ederse- çıkarılabilir Birleşmiş Milletlerden. Böylece, bu katliamın önlenmesi konusunda ilerleme kaydedebiliriz.

Hükümetimizin şimdiye kadar yeterince üzerine gitmediği ve -özür dileyerek söylüyorum- ihmal ettiği konulara tekrar değinmek istiyorum. Hükümetimizin, bu konuda henüz sonuç alıcı bir çözümünü göremiyorum; bir çözüm paketi de yok. Sadece, durumu ne kadar iyi izlediklerini görüyoruz; diplomatik girişimlerin yetmediğini beyan ediyorlar, "Olaylar bizi üzüyor" diyorlar. Üzülmek neye yarar?.. Bizim, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak ve Hükümetin hükümet olarak, bu katliamları durdurmak ve çözüm bulmak yükümlülüğü vardır. Bu sorumluluğu idrak etmek mecburiyetindeyiz. 500 senedir bizimle kültür birliği, din birliği -bugün Türkiye'de 4-5 milyon Yugoslav göçmen kökenli insan yaşıyor- kan birliği olan, kardeşlik bağları olan bu insanları, orada acımasız militanların, katillerin eline bırakamayız; onun için, tedbir almak zorundayız.

Demin de bahsettiğim şekilde, Yugoslavya için mutlaka hemen yarın -pazartesi değil- bir kriz masası kurulmalıdır. Bununla ilgili danışmanlar bulunamıyorsa, ben bunların bulunmasında da yardımcı olurum; bu camia ile yakın ilişkilerimiz vardır ve Yugoslavya ile devamlı temasları olan insanlarımız vardır. Oradan her gün telefonla, hatta ve hatta radyo telsizleriyle irtibat kurup, detaylı bilgi alan insanlarımız vardır. Dışişlerinin elinde olmayan, hatta MİT'in bile elinde olmayan bilgiler, bu göçmen vatandaşlarımıda vardır ve çok daha taze olarak vardır.

Yugoslavya ile ilgili ilişkilerde çok daha sert bir tavır almamız lazım; çünkü çok geciktik. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine -demin bahsettiğim şekilde- çok daha detaylı bir müracaatla gitmemiz lazım. "Uluslararası kuruluşlar nezdinde, her türlü çabamızı sürdürüyoruz" gibi bir yaklaşımdan da vazgeçmemiz lazım. Zamanımızı heba edemeyiz; her geçen gün, tek suçu Sırp olmamak olan Müslüman Boşnakların hayatlarının kaybedilmesi demektir.

Bugün, Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç'in silah, ilaç ve gıda yardım taleplerine, Saraybosna havaalanı kapalı diye, cevap vermekten imtina ediyoruz. Başka yollar bulmamız lazım. Denizyoluyla, karayoluyla; hangi yoldan oraya ulaşabilirsek ulaşalım, mutlaka ilaç, gıda yardımı yapmak zorundayız.

Ben, Birleşmiş Milletlerin kısa vadede bir karar alacağını da ümit etmiyorum. Bu insanların öldürülmesine seyirci kalamayız. Onun için, Türkiye, gerekirse -ki, genel görüşmenin açılmasını bu açıdan çok olumlu buluyorum- oraya silah yardımı yapmalıdır. Boşnakların elinde hiçbir ağır silah yoktur. Bütün ağır silahlar Sırp milatanlara, Federal orduyu kontrol eden Sırplar tarafından verilmiştir. Bu, gerçekten de dünyada eşi görülmemiş bir katliamdır. Sırpların, Slavonya'da, Hırvatistan'da böyle bir katliam yapma imkânları yoktu; ama bugün, Bosna-Hersek'te

çok daha güçlüler. Neden?.. Slavonya ve Hırvatistan'dan çektikleri 150-200 bin askerini de Bosna'ya yığmışlardır. Yani, katmerli katliam yapacak güce ulaşmışlardır. Türkiye oraya silah yardımı yapmalıdır. Bu silah yardımı konusunda, bence Avrupa'yı ve Amerika'yı da devreye sokmamız lazım. Oradaki durum, Afganistan'daki durumdan farklı değildir ve çok daha büyük bir katliam oluyor. Amerika, Afganistan'a nasıl yardım ettiyse, buraya da yardım etmek mecburiyetindedir. Eğer Türkiye'nin silahları yetmiyorsa, Avrupa'nın silahlarının getirilmesi lazımdır. Katliamı durdurmak insanlık görevidir, durdurmamak da insanlık suçudur. Bu konuda, Türkiye, ikna kabiliyetini, her şekilde kullanmalıdır. Bu mesele, Türkiye'nin, sadece bunlar Müslüman olduğu için değil, Türkiye'de 5 milyonu bulan akrabaları olduğu için değil, bir insanlık suçunu önlemek için, liderlik, önderlik yapması gereken bir davadır.

Türkiye, alelade bir ülke değildir, bugün, Ortadoğu'da, millî geliri en yüksek ülkedir. On yıl önce İran'ın, Suudi Arabistan'ın, hatta Irak'ın millî geliri bizden yüksekti; ama bugün, Türkiye, demokratikleşme yönünden, Ortadoğuda en iyi ülkelerden biridir, hatta en iyi ülkedir. Onun için, Türkiye, Bosna-Hersek olayına averaj bir ülke gibi bakamaz. Bu konuda, hem Avrupa'yı hem Amerika'yı hem de İslam ülkelerini yönlendirmek konumundadır, durumundadır, sorumluluğundadır.

Bir de şu konuyu tekrar vurgulamak istiyorum : Rica ile minnetle dış politika olmaz; arkasında kuvvet bulunmayan bir dış politika, lafügüzaftır.

Yalnız, şunu ayırt etmemiz gerekir : Kuvvetin gösterilmesiyle, kullanılmasını iyi ayırt etmemiz gerekir. Kuvvetin gösterilmesi, kullanılmasından daha önemlidir. Orduların asıl amaçları, savaş değil, savaşları önlemektir. Savaşı önlemenin en etkin yolu da, vazgeçiricilik gücüdür. Bizde ise "kuvvet" denince, "kuvvet gösterelim" denince, hep macera, top, tüfek, savaş anlaşılıyor. Biz, fütuhat yapalım demiyoruz; ama, Yugoslavya'daki yok edilmek istenen bir devlete, yaşam haklarını korumaları için, topraklarını ve işlerini korumaları için yardımcı olalım diyoruz.

Üzülerek belirtiyorum ki, Hükümetimiz, açık bir şekilde, gerek Karabağ, gerek Bosna-Hersek, gerek Nahcivan'da, mesuliyetten korkmaktadır, mesuliyetten kaçmaktadır. Böyle kötü bir günde beraber olmadığınız, yardım etmediğiniz bir ülkeye, bir milletle, yarın iyi günlerde beraber olmamız hayaldir. Kötü günde dostluğumuzu göstermemiz gerekir ki, iyi günde de onlar bize dost olsun.

Yüce Meclisin bu konuda bir genel görüşme açması, çok önemli bir tarihî sorumluluğu da yerine getirmesi anlamını taşımaktadır. Yüce Meclis bu konuda tarihî sorumluluğunu yerine getirip, çok büyük bir insanlık suçunu engelleyecektir.

Bu düşüncelerle, Yüce Heyetinize saygılarımı arz ederim. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

SHP Grubu adına, Sayın Atilla Mutman; buyurun efendim. (SHP sıralarından alkışlar)

SHP GRUBU ADINA ATİLLA MUTMAN (İzmir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Bosna-Hersek'teki olaylar hakkında SHP Grubunun görüşlerini açıklamak üzere huzurlarınıza gelmiş bulunuyorum. Hepinizi, şahsım ve Grubum adına, saygıyla selamlıyorum.

Bosna-Hersek Cumhuriyetinde vuku bulan ve devam eden olaylar, ulusumuzu fevkalade derinden üzmüştür. Görüşlerimizi söylemeye ihtiyaç duyduğumuz bu konu üzerinde, Sayın Adnan Kahveci ve arkadaşlarının, Meclis huzurunda genel görüşme açılması istemlerini, Grubumuz fevkalade olumlu karşılamaktadır.

Bugün, Balkanlarda görüldüğü gibi, ulusal bağımsızlık ve demokrasi mücadeleleri, her yerde kan dökülmeden başarıya ulaşamamaktadır. Ancak, beraberinde çok çetin insancıl ve siyasal sorunlar da getirmektedir. Balkanlarda, hem ulusumuzu hem dinimizi temsil eden 2,5 milyona yakın insanımız yaşamaktadır. Bunların hepsi Türk ve Müslümandır. Buralarda yaşayan insanlarımız, zaman zaman güçlüklerle karşılaşmışlardır; ancak, esas zorluklar, dünyada yaşanan gelişmelerle ilgilidir ve bu, Yugoslavya'nın bağımsız cumhuriyetlere bölünme hareketleriyle hızlanmış, Bosna-Hersek'te dayanılmaz ve kabul edilmez haksızlıkların yaşanmasına sebep olmuştur. Özellikle Hırvatistan'da, Slavonya'da olduğu gibi, Bosna-Hersek'te de, referandumla, demokratik bir biçimde bağımsızlık ilan edilmiştir. Bosna-Hersek, yapısal olarak diğer cumhuriyetlerden farklıdır. Bünyesinde üç etnik grup bulunmaktadır. Bu etnik gruplar arasında Müslüman Boşnakların oranı, Sırplardan ve Hırvatlardan fazladır. Bu etnik yapısı nedeniyle Sırpların, azgın milliyetçilik yapısıyla, Bosna-Hersek'in topraklarına göz dikilmiştir. Barış ve istikrar, insan hakları tamamen yok sayılmış, Müslüman Boşnaklar, saldırılara maruz kalmıştır. Yugoslavya'da bölünmelerle meydene gelen bağımsız cumhuriyetler, Hükümetin tutarlı dış politikaları neticesinde, aynı anda tanınmıştır. Barış ve istikrarın, demokratik, laik toplumsal düzenlerin gerçekleşmesiyle sağlanacağını bilmek zorundayız.

Dünyanın, yeni özgürlük ve kimlik arayışları içinde olan bu ülkeler böyle bir durumdayken; iktisadî, siyasî ve toplumsal sorunlarını çözmüş batılı devletlerin gecikmeli tutumu istikrarlı görünmemektedir. Türkiye, bu çabaların gerekliliğini anlatmak ve barışçıl diyalogların uluslararası platformlarda takibini ısrarla sürdürmek zorundadır.

Gayet iyi biliyoruz ki, yakın bir geçmişe kadar kader ortaklığı yaptığımız bu kardeşlerimiz, bugün Bosna-Hersek'te yaşam savaşı vermektedir. Bu noktayı bütün uluslararası forumlarda, bundan sonra da, daha güçlü bir biçimde duyuracağımıza inanıyorum. Herkes bilmelidir ki, Türkiye, Balkanlarda ve bütün çevrede barış ve istikrar istemektedir. Bunun için Hükümetimizin elinden gelen çabayı gösterdiğine inanıyoruz. Ancak, uluslararası topluluk, tüm uyarılara maruz kalmasına karşın, iki farklı davranış uygulamıştır. Referandum neticesinde Hırvatistan ve Slavonya'yı hemen tanıma yoluna gitmiş; ancak, Makedonya ve Bosna-Hersek'i tanımayı geciktirmiş, Makedonya için henüz bir karara varmamış, Bosna-Hersek'i de geç olarak tanımıştır. Topluluğun bu çifte standartlı yaklaşımı, olayların hızla gelişmesine sebep olmuş ve önleminin zamanında alınmasına engel olmuştur. Bosna-Hersek, neticede 40 devlet tarafından tanınmış, bağımsız, egemen bir Cumhuriyettir. Bilindiği gibi, Bona-Hersek AGİK'e 52 nci üye olarak katılmıştır.

Hepimizi fevkalade endişe ve üzüntüye sevk etmiş boyutlara ulaşan katliamlar, kan dökmeler devam etmektedir. Yüzyıllardır dünyanın kültür ve sanat yapıları da, dehşet verici saldırganlıklar ile ortadan kaldırılmaktadır, âdeta yok edilmektedir. Aynı zamanda kültür değerlerinin yok edilmesi konusunda Hükümetimiz gerekli girişimleri de yapmaktadır.

Sayın milletvekilleri, eski Yugoslavya'nın dağılma süreci, başından beri kanlı olmuş, maalesef, her aşamada askerî çatışma çıkmıştır. Biz, Hırvatistan'daki çatışmaları da kaygıyla izlemiş ve bunların Bosna-Hersek'e sıçramasından endişe etmiştik. Bugün varılan noktada sorun, temelindeki sebep açıklıkla ortaya çıkmıştır. Olaylar zaman içinde büyük bir benzerlikle tekrarlanmaktadır. Yugoslavya'dan ayrılmak arzusunda olan federe devletlerin içindeki Sırp topluluklar, görünüşte, anavatana bağlanmak için isyan ediyorlar. Bu isyanlar öyle kendiliğinden, halk hareketleri biçiminde olmuyor; her ne hikmetse, belirli siyasî kararların öncesinde veya

sonrasında son derece planlı ve organize bir şekilde cereyan ediyor. Şimdi, sadece Sırpların eline kalan eski Yugoslav Federal Ordusu, görünüşte olaylara doğrudan karışmıyor, bazı bölgelerdeki Sırp topluluklarının ezilmemesi için, sözde, güvenliği sağlıyor. Sorunun bu şekilde takdiminin hiçbir geçerliliği bulunmadığı Bosna-Hersek'teki son olaylarla tamamen açığa çıkmıştır. Eski Yugoslav Federal Ordusu, Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı Sayın İzzetbegoviç'i, güvenliğini sağlamak gibi, kimseyi inandırmayan bir bahaneyle göz altına alabilmiştir. Başkent Saraybosna'ya yapılan saldırıların, başıbozuk silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilemeyecek bir nitelik ve kapsamda olduğu görülmektedir. Sırplılardan oluşmuş Federal Ordunun da Sırp milislere önemli gizli destekler sağlamakta olduğu bilinmektedir; bu da katliamların artmasında ve sürmesinde önemli rol oynamaktadır. Sırbistan'ın amacı, bu cumhuriyetler bölündükten sonra, eski Yugoslavya'nın mirasını, Sırbistan'a olabildiğince toprak ilave edip genişleterek sürdürmektir; Müslüman Boşnakları bölgenin dışına itmek niyeti içinde oldukları sezilmektedir. Bütün bu olayların arkasında Belgred'ın bulunduğu hususunda artık kimsinin kuşkusu yoktur.

Biz, yıllarca Belgrad'la iyi ilişkiler içinde olduk. Eski Yugoslavya, Balkanlar'da siyasî bir sorunumuz bulunmayan, her alanda işbirliği yaptığımız dost bir ülkeydi; ancak, Belgrad, yanlış politikaların izleyicisi durumuna gelmiştir. Sırbistan, gerçek bir demokrasiye ve hoşgörüye dayanan çoğulcu bir sisteme kavuştuğunda sorunun esası çözülecektir; ancak, bu, belli bir zaman gerektirmektedir. Bugün için önemli olan, Bosna-Hersek'in maruz bulunduğu saldırının durdurulmasıdır. Oradaki insanların ölümü, orada akrabası olan Türkiye'deki milyonlarca insanı ve tüm milletimizi çok yakından ilgilendirmektedir. Kan dökmek ve zor kullanmak hiçbir zaman çözüm yolu olamaz.

Sancak'taki Müslümanlar da çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Çağımız, bireyin onurunun her şeyden üstün tutulduğu, tüm kişisel özgürlüklerin ve insan haklarının yüceltildiği bir çağdır. Bu dönemde, yakın geçmişin baskıcı yönetimlerinin yaşama şansı yoktur. Kişilere, kökenleri ve inançları ne olursa olsun, tüm demokratik hak ve özgürlükleri tanıyan sistemler sağlıklı bir toplum yapısı oluşturabilirler. Bu anlayış içinde, Sancak'taki kardeşlerimizin temel ve vazgeçilmez haklarının savunucusuyuz. Esasen, Sırbistan, gerçek bir demokrasiye ve hoşgörüye dayanan, çoğulcu bir sisteme kavuştuğunda sorun çözülecektir; ancak, bu, belli bir zaman gerektirecektir. Bugün için önemli olan, Bosna-Hersek'in maruz bulunduğu haksız saldırılardır.

Değerli milletvekilleri, Hükümetimizin bu alanda bugüne kadar izlediği politika, Atatürk'ten devraldığımız millî dış politika ilkeleriyle uyum içindedir. Saldırgana karşı Türkiye'nin tek taraflı, resen karar vereceği bir silahlı müdahalesi söz konusu olamaz. Saldırıyı silahla defetmek zorunlu hale gelirse, bunu, uluslararası toplumla uyum içinde ve birlikte gerçekleştirmek gereklidir. Görüyoruz ki, Türkiye, çok yoğun diplomatik faaliyetler içindedir. Uluslararası toplum, Bosna-Hersek'teki olayların gerçek niteliğini kavramış görünmektedir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı çerçevesinde halen Helsinki'de, Belgrad Hükümetini caydırıcı ve zorlayıcı önlemler alınması yolunda yapılan tüm girişimler yerindedir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ve Güvenlik Konseyi Başkanı ile İslam Konferansı Örgütü Genel Sekreterini muhatap alan ve uluslararası toplumu Bosna-Hersek'teki dram hakkında bilinçlendirip, önlem almaya yönlendiren girişimleri kuvvetle destekliyoruz. Bosna-Hersek toprakları üzerindeki Osmanlı Kültür mirasının da korunması için yapılan girişimler isabetli olmuştur.

Değerli milletvekilleri, Sırbistan'ı ve eski federal orduyu Bosna-Hersek'e saldırmaktan vazgeçirmek için, sadece caydırıcı ve zorlayıcı önlemler alınmakla kalınmamalıdır. Bunu, uluslararası forumlarda, olaylar devam ettiği sürece etkin bir şekilde dile getirmek gerekmektedir. Bosna-Hersek'teki kardeşlerimizin, bizim gözümüzde, kendi yurttaşlarımızdan farkı yoktur; ancak, Türkiye, sadece Bosna-Hersek ile değil, Yugoslavya'nın dağılmasından sonra ortaya çıkan bütün devletlerle ve bu arada Sırp halkıyla dostça ilişkiler kurmak zorundadır.

Biz, Hırvatlarla, Makedonlarla, Slavonlarla, tüm Balkan halklarıyla dostluk ve yakınlık içinde olmak istiyoruz. Komünist diktatörlüğün dağılmasını izleyen geçiş dönemi yönetimlerinin yanlış politikalarının bölgemizde onarılmaz yaralar açmaması, içten dileğimizdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin, tüm ulusumuzun bu kadar duyarlı olduğu bir konuda, millî birlik ve beraberlik anlayışıyla Hükümete destek vermesini bekliyoruz. Bosna-Hersek'teki kardeşlerimizin acılarını paylaşıyor, şehitlerin anısı önünde saygıyla eğiliyoruz. Akılcı bir dış politika geleneğine sahip olan Türkiye'nin, tanık olduğumuz bütün acı olaylara rağmen, duygusal tepkilere kapılmadan, akılcı ve kararlı bir politika izlemesini onaylıyoruz. Dış politikada dengeli ve basiretli yaklaşımların zaman içinde çok daha etkin ve verimli olacağı inancıyla, Türk diplomasisinin bu sınavdan da yüz akıyla çıkacağına güveniyoruz.

Hepinize saygılar sunuyorum. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Mutman.

Refah Partisi Grubu adına, buyurun Sayın Asiltürk. (RP sıralarından alkışlar)

RP GRUBU ADINA OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sözlerime başlarken, şahsım ve Refah Partisi Grubu adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

Bugün konuşmakta olduğumuz konu, hakikaten insanlık açısından fevkalade önemli bir konudur. Bu konuda Meclisin, değerli milletvekillerinin gösterdikleri hassasiyet de takdire şayandır. Konuşan grupların tamamı, Bosna-Hersek konusunda bir Meclis araştırmasının gereği üzerinde görüşbirliğine vardılar, bunu ifade ettiler ve hakikaten Bosna-Hersek konusunda yaşanan bu dramın Mecliste enine boyuna konuşulmasının gereği üzerinde durdular. Refah Partisi olarak biz de, Sayın Kahveci ve arkadaşlarının vermiş olduğu bu genel görüşme önergesinin kabul edilerek, Meclisimizin görüşünün sadece çevresel, bölgesel bir manada değil, bütün dünya kamuoyuna gayet ciddî bir biçimde duyurulmasının gereği olduğuna inanıyoruz.

Bosna-Hersek'teki nüfusun yüzde 44'ünü Müslümanlar teşkil ediyor. DYP'nin sayın sözcüsünün ifade ettiği rakam zannediyorum yanlış alınmış bir rakamdır. Sırp Ortodokslar yüzde 33, Hırvat Katolikler de yüzde 17 oranındadır; aslında onlar da aralarında pek anlaşamazlar. Müslümanlar çoğunluktadır; ancak, ne acıdır ki, bütün haksızlığa uğrayanlar da Müslümanlardır.

Sırplar, çeşitli vesilelerle tertip yaparak olay çıkarmak istemekte, bunun neticesinde çıkardıkları olaylarda Müslümanları hunharca katletmektedirler. Meclisteki birçok arkadaşımızın, bu olayların nasıl çıktığı hakkında belki bilgisi vardır, ama bir kere daha bunu Yüce Meclisin bilgisine sunmakta yarar görüyorum.

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Bu söylediklerinin hepsini gazeteler yazıyor!..

BAŞKAN — Sayın Balyalı, lütfen...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — İyi, güzel... Sen de bu gazetelerin yazdığının gereğini yap, İktidara mensup bir milletvekili olarak, İktidarını, bu zulmü, bu katliamı önlemeye

davet et ve bu zulmü önlesinler; yoksa, bunları gazetelerin yazdığını söylemek marifet değil; marifet, bu zulmü önlemektir; marifet, "iktidar çare müessesesidir" diyen Sayın Demirel'in bu çareyi ortaya koymasıdır. (RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Söylediklerini gazeteler yazdı.

BAŞKAN — Sayın Balyalı... Müzakereler sükunet içinde cereyan ederken, siz, bunu uzatıyorsunuz...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Cevabını alınca...

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Morardı...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu zulümleri gözümüzün önünde yapmıyorlar, Hükümetin gözünün önünde yapıyorlar. Meclis icra gücü değil; burada tedbiri alacak olan, Hükümettir. Hükümet bu tedbiri almıyor, geliyor burada ağlıyor... İktidarın milletvekilleri de "bunları gazeteler yazıyor" diyor... Gazeteler yazıyorsa niye halletmiyorsunuz? Kim halledecek?.. İktidar halletmeyecek mi?..

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Dış siyasette söylenenler, söylenmeyenlerden azdır. Cahil.

BAŞKAN — Sayın Balyalı... Sayın Balyalı... Şahsınız adına söz alır konuşursunuz.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu arkadaşın ne olduğunu bütün Meclis tanıyor, onun için, cevap vermeye değer de bulmuyorum.

Değerli arkadaşlarım, Sırplar ev ve silahlanıyorlar, bu silahları Federal Ordu birlikleri ev ev dağıtıyor, Hırvatistan da Almanya kanalıyla Hırvatlara silah veriyor; orada nüfusun yüzde 44'ünü teşkil eden Müslüman topluluğa sahip çıkan yok. Tabiî, böyle düşünen milletvekillerinin iktidarı da böyle olur. Ne olacak?.. (RP ve ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Çatışmalarda elde edilen silahların Yugoslav Federal Ordusunun silahları olduğu, yabancı gazetecilerin şahadetleriyle ortada, "gıcır gıcır silahları gözlerimizle gördük" diyorlar, arkadaşlar da bunları biliyorlarmış! Bilgileri kendilerine mübarek olsun; neye yarayacak bu bilgi??.. Orada 13 yaşındaki kızın ırzına geçiliyor, 3 yaşındaki çocuk hançerleniyor, siz bunları biliyormuşsunuz... Neye yarıyor bu bilgi? Bilmek neye yarıyor? Önlüyor musunuz önlemiyor musunuz?.. Burada laf atmakla bir yere gideceğinizi zannediyorsanız aldanıyorsunuz; onu başkalarına yapın.

Değerli arkadaşlarım, Almanya, kendi menfaatı için Slavonya'yı ve Hırvatistan'ı silahlandırdı; Birleşmiş Milletleri, AGİK'i ve Avrupa Konseyini dinlemedi; menfaatı vardı, kendilerine inanç itibariyle bağlı olan insanları silahlandırarak korunmalarını sağladı.

Türkiye ne yapıyor? Türkiye'nin yaptığı şey yeterli değildir; AGİK'e şikâyet etmek yeterli değildir, milletlerarası birtakım kuruluşlara şikâyet etmek yeterli değildir. Bütün milletin gözü önünde, herkes silahlanıyor. Nüfusun yüzde 44'ünü teşkil eden Bosna-Herkes'teki Müslümanlar da silah almak için bir tabancaya bizim paramızla yaklaşık olarak 3-3.5 milyon lira veriyorlar. Halbuki, bu tabancayla kendilerini korumaları mümkün değildir. Ağır silahlarla tecavüz vukua geliyor. Bu ağır silahlarla yapılan tecavüzler karşısında, mutlaka, Türkiye'nin, bu insanların kendilerini korumasını sağlayacak ölçüde silah yardımı yapması gerekir. Bunu bütün dünyada görüyoruz. Karabağ Bölgesinde Ermenilerle Azeriler çatıştı, esir alınan Ermenilerin elinde Fransız malı, Amerikan malı, Avrupa menşeli silahlar ele geçti. Demek ki bunlar,

bu ülkeler, kendilerinden yana olduklarını kabul ettikleri topluluklara silah veriyorlar; aynı şekilde şu anda Hırvatların elinde Alman silahları var; aynı şekilde Sırpların elinde federal ordunun ağır silahları var.

Peki biz, Türkiye olarak AGİK'e şikâyet etmekle yetinerek, gözümüzün önünde bu insanların katliama uğramasına razı olacak mıyız, olmayacak mıyız? Mesele budur. Biz, silah yardımı yapmak zorundayız, savaşa girmek zorunda değiliz; ama, silah yardımı yapmak zorundayız. Çünkü, bu silah yardımı insanî gayelerle yapılıyor, o insanların namuslarını ve hayatlarını korumaları için yapılıyor.

Size samimî olarak bir şey söyleyeyim; burada bu zulme uğrayan 13 yaşındaki çocuğun ırzına geçerek kanamadan dolayı onun ölümüne sebep olan insanlar, bu yaptıkları işi Müslümanlara değil, Sırplara yapsalardı, Hırvatlara yapsalardı, ben, onlara da silah yardımı yapardım. Neden; çünkü, insanlığın gereği budur da ondan. Sırplar bunları Hırvatlara yapsalardı ben bu kürsüden "bu insanlara silah yardımı yapmak lazımdır, bu insanların kendilerini koruma haklarını kendilerine tanımak lazımdır" derdim. Kaldıki, bu zulüm Müslümanlara yapılıyor ve burada bazı arkadaşlarımız da, bizim bu zulmü önlemek için çırpınışımızı, bir nevi doğru olmayan bir hareket olarak, laf atarak karşılamaya çalışıyorlar. Bu, yanlıştır; bundan kimseye bir yarar gelmez. Türkiye Cumhuriyetinin, bütün gücüyle, zulme uğrayan bu insanların yanında olması gerekir, bu insanlara, silah dahil, her türlü yardımı yapması gerekir.

Biraz önce konuşan arkadaşlarımdan bir tanesi burada yine çok değerli fikirler ortaya koydu; ancak, "Türkiye'nin fiilî olarak müdahale etmesi mümkün değil, sınırlarımız yok." dedi.

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Başbakan da öyle söyledi.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Başbakan da onu daha önce söyledi; ama, bir görüş açılması için söylüyorum.

Değerli arkadaşlarım, peki, Amerika'nın, müdahale ettiği hangi ülkeyle sınırı var da bu müdahaleyi yapıyor? Gücü var, gücü olduğu için, kuvveti olduğu için, bunu yapabildiği için sınır falan dinlemiyor, istediği yere istediği şekilde müdahale ediyor; Mesela Panama gibi bağımsız bir devlete giriyor, başındaki adamı alıyor, götürüyor, Amerika'da yargılıyor veya başka bir ülkeye, altını üstüne getirecek kadar, hücum ediyor. Yani, şu yaşadığımız dünya koşulları içerisinde, bir yere müdahale etmek için sınırımız olması gerekmiyor ki. Biz, bu müdahaleyi fiilî çarpışma şeklinde yapmadan da gerçekleştirebiliriz. Biz bu müdahaleyi, o insanların kendilerini korumaları için silah vererek yapabiliriz ve bunu yapmamızın da gerekli olduğu inancındayım.

Hatta şu anda DYP-SHP İktidarı engel olmasa, binlerce insan, Afganistan'da olduğu gibi, gidip Bosna-Hersek'te bu zulmün karşısına çıkar. Bu da en tabiî insanlık hakkıdır.

ADİL AYDIN (Antalya) — Hadi beraber gidelim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Serbest bırakın bakalım ne oluyor?.. İnsanlar inandıkları gibi yaşamalıdırlar.

ADİL AYDIN (Antalya) — Hadi gidelim desem gelmezsin.

BAŞKAN — Sayın Aydın...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — İnsanlar inandıkları gibi yaşamak için, eğer bir fedakârlık gerekiyorsa, bunu gerçekleştirmelidirler. İnsanların uğrunda en büyük fedakârlık yapacağı şey, ahlakî ve manevî değerleridir. İnsanların uğrunda fedakârlık yapacakları

en büyük şey, insanlık haklarının ellerinden alınması karşısında olur. İşte, şimdi gözümüzün önünde bu zulüm cereyan ediyor, bu haksızlık yapılıyor ve bu zulme karşı, maalesef, yeterince hassas davranmadığı için, elbette, İktidarı haklı olarak tenkit ediyorum.

Değerli arkadaşım bunu da biliyorsa, bir kere daha tekrar edeyim, bize ulaşan bilgilere göre, sokakta gördükleri başı örtülü ne kadar kadın varsa alıp götürüyorlar, önce bir yere tıkıyorlar, sonra Sırp askerleri gelip bunların ırzına tecavüz ediyorlar.

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Bizde de, üniversiteden atıyorlar...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Bunları biliyor muydunuz?..

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Gazeteler yazmıyor... Öyleyse, yanındaydın.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Yazmıyor mu?.. İyi... Gazetelere göre hareket ederseniz, vay halinize...

Değerli arkadaşlarım, oradan gelen insanlar var, zulümden kaçan insanlar var; gelip bunları acı acı anlatıyorlar; ama, bunlara karşı tepki göstermek için yüreği yanık olmak lazım.

Sayın Başbakan Yardımcımızın söylediklerini yeterli bulmuyorum. Kendisinin şahsına, herkesin olduğu gibi, benim de saygım var. Mehterem, değerli, meseleleri yumuşak bir üslupla anlatmaya özen gösteren değerli bir Devlet Bakanımız ve Başbakan Yardımcımız; ama, bu yaklaşımı kesinlikle yeterli bulmuyorum. Biz burada, adeta dünya kamuoyunda bir nevi şikayetçi durumunda olamayız. Bu durumda olmamız, karşımızda zulmü yapan insanları daha da cesaretlendiriyor. Dün bunlar Karabağ'da oldu, o zaman biz "kesinlikle tarafsız davranacağız" dedik; Karabağ elden gitti. Karabağ'dakilerin yarısını katlettiler, diğer yarısını da sürdüler ve Karabağ'ın tamamını işgal ettiler. Bugün Bosna-Hersek'te oluyor, yarın Sancak'ta olacak, öbür gün Kosova'da olacak. Ermeniler Karabağ'ın işini bitirdikten sonra, Nahçivan üzerinden, bizim üzerimizde toprak iddialarındalar; haritalarını ilan ediyorlar. Yani, bunlar bilinmeyen şeyler değil. Erivan'dan itibaren, ta Ağrı, Bitlis, Van ve güney bölgemizdeki, Irak kuzeyindeki bölgelere kadar Ermenistan Devletini kuracaklarını söylüyorlar.

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — AGİK'e şikâyet edelim!..

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Bunlar, sağa sola şikâyet ederek halledilecek meseleler değildir. Hatta, dün beni ziyarete gelen Kosova Cumhuriyeti Bağımsız Sendikalar Birliği Genel Başkanı Profesör Hayrullah Gorani'nin kısa bir notu var, ondan bir iki satır okumak istiyorum. Gerek Bosna-Hersek'te, gerek Sancak'ta, gerek Sırbistan'da yapılan işleri izah bakımından, onları anlamak bakımından çok önemli bir bilgi olduğu için huzurlarınızda dört satırlık bu notu okumayı arzu ettim : "Bundan yüzelli yıl önce 1844 yılında İliya Grasanin, Naçertaniya adında bir program hazırlamıştı. Bu programa göre, o zamanın Küçük Sırbistan'ı Büyük Sırbistan olacak ve bu Büyük Sırbistan Çar Duşan Krallığının bütün topraklarını, hatta bir zamanki Bizans topraklarını, Bosna-Hersek'i, Karadağ'ı, Kosova'yı, Kuzey Arnavutluk'u, Makedonya'yı ve kendi güneyindeki bölgeleri kapsayacaktı. Sonra da, buralardaki öteki etnik gruplar zaman içerisinde baskı ve zulümle atalarının topraklarını terk etmeye, Arnavutluk'a ve Türkiye'ye göçe zorlanacaktı."

Dikkat ediyor musunuz işte bu, kelimesi kelimesine tatbik ediliyor. Bazen bunları ifade ettiğimde, alınan arkadaşlar oluyor, Türkiye'nin ciddî bir devlet dış politikası yoktur, olmamıştır da. Rumlar bir araya geldiği zaman "Gelecek sene Konstantinapolis'te buluşalım" diye ayrılıyorlar, Sırplar Viyana'dan İstanbul'a kadar Büyük Sırbistan hayaliyle yaşıyorlar ve bunları adım adım tatbik ediyorlar; Ermeniler, Büyük Ermenistan Devletini, demin saydığım

bölgelere, Kuzey Irak sınırına kadar genişleteceklerini ifade ediyorlar; biz de, hiç kimseye sesimizi çıkarmadan, "Biz, sulh istiyoruz; biz, barış istiyoruz; biz, herkesle iyi geçinmek istiyoruz, eğer biz taraflı davranırsak dünya ateşe bulanır" diyoruz. Halbuki, dünyayı ateşe zaten buluyorlar; biz tarafsız da davransak, taraflı da davransak, bu yapılan işlerin hiçbirisi ortadan kalkmıyor ve bunlar gerçekleştiriliyor.

Bakın, zulmün bir başka örneğini size vereyim. Gene Büyük Sırbistan ile ilgili olarak yapılan tatbikatın Kosova'nın hissesine düşen kısmı : "Kosova'da yaşayan gençler askerliklerini Sırbistan'da yapmak zorundalar; ancak son bir yıl içerisinde askere giden gençler, terhislerine üç beş gün kala bir kazaya kurban gider oluyorlar nedense. Bu örnekler o kadar çoğaldı ki, dehşet vermeye başladı. Sözüm ona kazada ölen bu gençlerin cesetleri bir sandukaya konuluyor ve yalnız yüzünün görülebileceği kadar camlı bir delik bırakılıyor, ailelerine gönderiliyor, idareciler orada sandukanın açılmasına da izin vermiyorlar; çünkü açılırsa ölümün kaza neticesi olmadığı, cinayet olduğu ortaya çıkacağından endişe ediyorlar ve gençler böylece o tabutla toprağa verilmek zorunda kalınıyor. Bu kazalar genellikle ya temizlik yaparken silah ateş almış oluyor ya da kazara, iki aracın arasında kalarak ezilmiş şeklinde ifade ediliyor."

Değerli arkadaşlarım, bu zulme seyirci kalınamaz, bu zulme karşı mutlaka, en gerçekçi, en ciddî tepkiyi göstermek zorundayız. Aynı zamanda bu Müslüman gençler, Sırp-Hırvat iç savaşı sırasında cephenin ön sıralarına sürüldüler; daha ilk hamlede onların öldürülmesi sağlandı. Eğer onlar, o ilk hamlede öldürülmemiş iseler, arkadan Sırplar kurşunlayarak öldürdüler. Bütün Bunlar gözümüzün önünde olurken, bunlara karşı bizim AGİK'ten rica etmemiz -bazı arkadaşların ifade ettiği gibi- Amerika'yı devreye sokmaya çalışmamız yeterli değildir; mutlaka, Türkiye, kendi ciddî imkânlarını kullanarak, şahsiyetli bir dış politikanın gereğini yaparak, bu konuda elinden geleni yapmak zorundadır. Bunu yapmadığımız takdirde, tarih önünde mutlaka mesul olacağımızı ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, tabiî, işleri, ciddiyetine göre ortaya koymak lazım; bazı şeyleri söylerken de dikkatli olmak lazım. Sayın İnönü, burada, "Biz beynelmilel, milletlerarası örgütlere müracaat ediyoruz; hatta, çok büyük tarihî eserler var, o tarihî eserlerin korunmasını da istedik" dediler. Eğer şartlar normal olsa, bu talebi normal karşılamak mümkündür. Demin size saydığım şartlar içerisinde, allahaşkına, şimdi tarihî eseri düşünmenin sırası mı? İnsanlar öldürülüyorlar, insanlar hunharca katlediliyorlar, ırzlarına tecavüz ediliyor, hem de 13 yaşındaki kızlara varana kadar; biz, "tarihî eserler korunsun" diyoruz. Millet, dünya bize ne der bunu duyunca?.. "Bunların niyeti acaba bir şeyler yapar görünmek midir, yoksa yapmak mıdır?.." Bunda tereddüt ederler. Bu kadar önemli, hayatî meselenin içerisine bu sokulamaz, sokulmaması lazım. Dış politikada bilinen, çok önemli bir gerçek vardır, dış politikada, önemi olan şeyi, tek başına, olduğu gibi ortaya koymak gerekir, onun yanına başka birtakım dolgu maddelerini koyarsanız, "Haa, bunlar bu işi yapar görünüyorlar" diye bir intiba uyanır. Sayın İnönü'nün de böyle bir niyeti olduğunu söylemiyorum; bu intiba uyanacak şekilde davranamayız diyorum.

BAŞKAN — Sayın Asiltürk, lütfen toparlar mısınız?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Hayhay Sayın Başkan.

Değerli arkadaşlarım, bu konularda ciddî işler yapılmadığını esefle müşahade ediyoruz.

Neler yapılabilir?.. Evvela, daha önceki konuşmacı arkadaşlarımızın birçoğunun da ifade ettiği gibi, Türkiye, bu konuda Güvenlik Konseyine başvurdu; ama, ne kadar zaman sonra?..

Ateş bacayı sardıktan sonra... Niçin, biz, bu katliam daha başlamadan evvel, alametleri varken harekete geçmiyoruz da, aradan bu kadar zaman geçtikten sonra Güvenlik Konseyi nezdinde teşebbüs ediyoruz? Bunda geç kalınmıştır. Yugoslavya'nın parçalanmasından hemen sonra, bu konuda birtakım ciddî tedbirlerin alınması gerekirdi. Sırpları, dünya kamuoyu önünde, birçok konuda, yaptıkları katliamla başbaşa bırakacak ölçüde tecrit edebiliriz. Mesela, çok basit bir teşebbüs; Abdullah Gül arkadaşımız, Avrupa Konseyinde gündem dışı bir konuşmayla durumu Konseyin bilgisine aktardıktan sonra, Avrupa Konseyinin konuya tepki göstermesi için written declaration'a imza atılmasını talep edince, 19 parlamenter -ki, bunun 15'i yabancıdır- buna imza atıyor. Yani, Burada, şunu yapıyoruz, bunu yapıyoruz deniliyor, elde hiçbir şey görünmüyor ya, basit bir teşebbüsün karşısında bile milletlerarası platformlarda bu insanlık suçunun mutlaka önlenmesini isteyen pek çok insan ortaya çıkabiliyor. Ciddî bir ambargonun konulması lazım, ihracatına mani olunması lazım, mal satın alınmaması lazım, Irak'a ambargo konuluyor, istenildiği gibi işletiliyor, Irak'ın bu kadar katliam yapmadığını herkes de biliyor; ama iş Sırbistan'a gelince, iş Sırplara gelince, Sırplar Hıristiyan olduğu için ambargo konulmuyor. Biz de ona, elbette, gereken tepkiyi göstereceğiz; alkış tutacak değiliz ya...

Mal kayıpları için, mutlaka, Sırbistan'ın, önünde sonunda, bunları en acı şekilde tazmin edeceğinin kendisine ifade edilmesi lazım, bunları gerçekleştirmek lazım.

Şimdi, sözlerimi bitirirken, Sayın Hükümete bir misal vermek istiyorum : Bu katliam olurken, Devlet Başkanı İzzetbegoviç'i Sırp Federal Ordusu aldı götürdü, tutukladı; İtalya, ciddî olarak, "Böyle bir şeyi yapamazsınız, derhal serbest bırakmanız lazımdır" diye hükümet sözcüsü kanalıyla beyanda bulundu. Bizim Sayın Başbakan Yardımcımız da, "böyle bir şey var mıdır yok mudur, bunu tahkik ediyoruz" dedi; bu, dünya basınına geçti. "Çelişkili haberler alıyoruz, bakalım öyle midir, emniyetinin sağlanması için mi alınmıştır" dedi; bu, dünya basınına geçti. Şimdi, Sırplar sizi nasıl ciddiye alacak?., Almazlar ki... Dış politikada belli kaideler var. Acemiyseniz, bilmiyorsanız bunu yapmayınız. Biliyorsanız, gereğini yapınız. Siz bunu söylerseniz, "Haa, İzzetbegoviç'in Sırp Federal Ordusu tarafından gözaltına alınması Türkiye'yi ilgilendirmiyor" diye değerlendirirler. Ben de olsam, başka türlü değerlendiremem. Öyleyse, bu konularda ciddî olmak lazım, gerekeni yapmak lazım.

Fransız Bakanı gidiyor, orada gereken teşebbüslerde bulunuyor; ama, bizim Dışişleri Bakanımız veya İnsan haklarıyla ilgili bakanımız, maalesef, gidip bu teşebbüslerde bulunamıyor. Sonra da biz diyoruz ki, "elimizden geleni yaptık, yapılacak şeyleri hiç eksiksiz yapmaya devam ediyoruz." Buna inanamayız, bunu doğru kabul edemeyiz, Hükümeti bu konuda çok eksik ve noksan buluyoruz, iyi niyetle uyarıyoruz. Türkiye'nin gücü, Sırpların Bosna-Hersek'te yapmakta oldukları bu zulmü önlemeye yeter. Yeter ki, bu canlılıkta bir iktidar politikası meydana gelsin.

Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. (RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ediyorum.

Önerge sahibinin konuşma talebi yok.

Genel görüşme önergesi üzerindeki öngörüşmeler tamamlanmıştır.

Şimdi, genel görüşme açılmasını oylarınıza sunacağım : Genel görüşme açılmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Genel görüşme günü, İçtüzüğün 101 inci maddesine göre, Danışma Kurulunca tespit edilecek ve Genel kurula sunulacaktır.

Alınan karar gereğince, gündemin, "Kanun Tasarı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmına geçiyoruz.

IX. — KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. — 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2992 Sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 2461 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu ile 190 ve 270 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/333) (S. Sayısı : 49) (1)

BAŞKAN — 7 nci sıradaki 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 2461 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu ile 190 ve 270 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet ve Plan ve Bütçe Komisyonları raporlarının görüşmelerine kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Komisyon ve Hükümet yerlerini aldılar.

Dünkü birleşimde, tasarının 11 inci maddesine kadar görüşülmüştü.

Komisyon Başkanımız Sayın Aktaş, 11 inci maddenin giriş kısmında küçük bir açıklama yapacağınız bana iletildi. Böyle bir husus var mı?

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANI İLYAS AKTAŞ (Samsun) — Çerçeve 11 inci maddenin başlığının şu şekilde düzeltilmesini rica ediyoruz. Düzeltilmiş şekliyle okuyorum : "2992 sayılı Kanunun mülga 22 nci maddesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir." Bu şekilde düzeltilirse isabetli olur kanaatindeyiz.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. O şekilde okunacak.

11 inci maddeyi okutuyorum :

MADDE 11. — 2992 sayılı Kanunun mülga 22 nci maddesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

"Teknik İşler Dairesi Başkanlığı

MADDE 22. — Teknik İşler Dairesi Başkanlığının görevleri şunlardır.

a) Bakanlık için ihtiyaç duyulan bina ve arazinin, kiralama ve satın alma işlerini yürütmek,

b) Bakanlığa ait bina ve tesislerin; ilgisine göre Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü veya İdarî ve Malî İşler Dairesi Başkanlığı ile işbirliği yaparak tesis, yapım, onarım ve kira işlerine ilişkin program ve projeleri hazırlamak, takip etmek, bunların bakım ve küçük onarımlarını yapmak veya yaptırmak,

c) (b) bendinde yazılı işlerin yıllık icra programına alınabilmesi için, belirlenecek arsalara ait her türlü etüt, inceleme ve tespitleri yaparak veya yaptırarak bunlardan elverişli olanları seçmek,

d) Bakanlıkça verilecek benzeri görevleri yapmak,

"(1) 49 S. Sayılı Basmayazı 30.4.1992 tarihli 71 inci Birleşim Tutanağına eklidir."

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?..

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Sayın Başkan, grup adına söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Grup adına, Sayın Maruflu; buyurun efendim.

ANAP GRUBU ADINA SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli milletvekilleri; Anavatan Partisi Grubu adına, hepinize saygılar sunuyorum.

Sözlerimin başında, 11 inci maddeyle ilgili olarak, müsaadelerinizle, bir yorum yapmak istiyorum. Bugün, Türkiye'de -özellikle Ankara'da- davalı ve davacı dosya sahiplerinin adına büyük üzüntü duydum; çünkü, bu kanun tasarısına büyük ilgi duyan Adalet Bakanlığının bazı mensupları, tabiî bu kanun tasarısına karşı yakın ilgileri dolayısıyla burada bulunuyorlar. Merak ediyorum, adliyede acaba işler ne oldu?..

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Konuyla ne ilgisi var? Herkesin, Meclise gelmek hakkıdır. (SHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, o husus Meclisin meselesi değildir.

SELÇUK MARUFLU (Devamla) — Tabiî hakkı vardır da, davalı ve davacılar adına üzüntü duyduğumu söylüyorum, başka bir şey söylemiyorum...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Burada saat kaçtan beri çalışıyoruz?..

SELÇUK MARUFLU (Devamla) — Saat 15.00'ten beri...

Efendim, madde 11, bu kanun tasarısının ilginç maddelerinden bir tanesidir. (SHP sıralarından gürültüler)

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Ayıp, ayıp!..

BAŞKAN — Sayın Gürkan, lütfen...

MEHMET KERİMOĞLU (Ankara) — Nereden anladın, alınlarında mı yazıyor?..

BAŞKAN — Sonra, efendim, mesai saati geçmiştir... Lütfen...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Mecliste seyircilere çatmak gibi yeni bir usul mü var?.. (SHP sıralarından gürültüler)

SELÇUK MARUFLU (Devamla) — Çatmıyorum, seyircilerle hiç alakalı bir şey söylemedim.

BAŞKAN — Lütfen, hatibi rahat bırakalım, sözünü bitirsin, bir an evvel müzakereleri sonuçlandıralım efendim.

Sayın Maruflu, devam edin lütfen.

SELÇUK MARUFLU (Devamla) — Bu kanun tasarısının 11 inci maddesi, teknik işler dairesi başkanlığının kurulmasına ilişkindir. Aslında, bu madde iyi düşünülmüş maddelerden bir tanesidir; çünkü, burada ifade edildiği gibi, Bakanlık için ihtiyaç duyulan bina ve arazinin kiralama ve satın alma işlemlerini yürütmek konusu (a) bendinde belirtilmektedir. Gerçekten, Türkiye'de, adliyeye ve adalet teşkilatına ait binaların iyi durumda olmadığını hepimiz biliyoruz. Bunların en kısa zamanda düzeltilmesinde ve yargının kutsallığına uygun bir şekle getirilmesinde büyük yarar gördüğümüz için, bu maddenin (a) bendi en azından desteklenmeye değer bir maddedir. (b) bendinde ise, çok önem verdiğimiz bir husus vardır. Bu da, ceza ve tevkif evlerinin iyileştirilmesi ve buraların modern şartlara getirilmesi konusudur. Gerçekten, cezalarda ıslah unsurunun dikkat nazara alınması lazım ve özellikle buraya düşen kader mahkûmlarının topluma tekrar kazandırılmaları için cezaevlerinin ortamları fevkalade mühimdir. Batı ülkelerinde, gelişmiş ülkelerde cezaevi inşaatı, cezaevinin idaresi ve mahkûmların rehabilitasyonu, özel ilgi konusu, özel ihtisas konusudur. Maddenin (b) bendini de, cezavlerinin daha iyi bir yapıya ve fiziksel şartlara kavuşturulup, mahkûmların ıslah edilmesi yönünde katkısı olacağı inancıyla uygun buluyoruz.

Bu düşüncelerle, hepinize saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ediyorum.

Madde üzerinde başka söz isteyen?.. Yok.

Madde üzerinde önerge de yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

12 nci maddeyi okutuyorum :

MADDE 12. — 2992 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Adalet Bakanlığında hâkim ve savcı sınıfı dışında kalan personelin atanması, Bakan tarafından yapılır. Ancak, Bakan, Bakanlık Müşavirleri dışındaki personelin atanmasına ilişkin yetkisini yazılı olarak gerekli gördüğü alt kademelere devredebilir."

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

13 üncü maddeyi okutuyorum :

MADDE 13. — 2992 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Ancak, 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri saklı kalmak koşuluyla huzur ücreti (100), huzur hakkı ise (100) gösterge rakamının bütçe kanunlarında devlet memurları için tespit edilen katsayı ile çarpılması sonucu bulunacak miktarı geçemez."

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

14 üncü maddeyi okutuyorum :

MADDE 14. — 2992 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde belirtilen, kanuna ekli Bakanlık Merkez Teşkilatına ilişkin (I) sayılı cetvelin Yardımcı Birimler Bölümü aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

"Yardımcı birimler

1. Personel Genel Müdürlüğü,
2. Eğitim Dairesi Başkanlığı,
3. Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı,
4. İdarî ve Malî İşler Dairesi Başkanlığı,
5. Teknik İşler Dairesi Başkanlığı,
6. Savunma Sekreterliği,
7. Özel Kalem Müdürlüğü."

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

15 inci maddeyi okutuyorum :

MADDE 15. — Ekli (I) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek, 190 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye bağlı cetvellerin Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilatına ait (II) sayılı cetveline, birinci derecedeki müsteşar unvanından sonra yer almak üzere eklenmiştir.

Ekli (2) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek, 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye bağlı (I) sayılı cetvelin Adalet Bakanlığına ait bölümüne eklenmiştir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi ekli cetvelleriyle birlikte oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

16 ncı maddeyi okutuyorum :

MADDE 16. — 270 Sayılı Yüksek Hâkimlik Tazminatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (C) fıkrasının 1 inci paragrafındaki "yarısı" ibaresi, "tamamı" şeklinde; 2 nci paragrafındaki "Kıdemli Albaylara" ibaresi ise, "Albaylara" şeklinde değiştirilmiştir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Madde üzerinde verilmiş bir önerge vardır; okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2992 Sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 2461 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu ile 190 ve 270 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına dair Kanun Tasarısının 16 ncı maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

MADDE 16. — 270 Sayılı Yüksek Hâkimlik Tazminatı Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (C) fıkrasının 1 inci paragrafındaki "yarısı" ibaresi "tamamı" şeklinde; 2 nci paragrafındaki "Kıdemli Albaylara" ibaresi "Albaylara" şeklinde ve aynı maddenin (A) fıkrasında yer alan "Yüksek Hâkimlik Tazminatı Gösterge Tablosu"nun 1 ve 2 nci sırasındaki görev unvanları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sıra No. :	Görev Unvanı
1	Askerî Yargıtay Başkanı, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı, Askerî Yargıtay Başsavcısı; General/Amiral rütbesinde olmaları şartıyla Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcısı, Askerî Yargıtay İkinci Başkanı, Genelkurmay Adlî Müşaviri, Millî Savunma Bakanlığı Askerî Adalet İşleri Başkanı, Millî Savunma Bakanlığı Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanı, Millî Savunma Bakanlığı askerî Adalet Teftiş Kurulu Başkanı ve Millî Savunma Bakanlığı Başhukuk Müşaviri ve Davalar Dairesi Başkanı.
2	Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcısı, Askerî Yargıtay ile Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Daire Başkanları.

Baki Tuğ
Ankara

Osman Özbek
Konya

Cemil Erhan
Ağrı

Cemal Şahin
Çorum

A. Yalçın Öğütcan
Adana

Adnan Türkoğlu
Çorum

Hamdi Üçpınarlar
Çanakkale

Gerekçe :

1. 357 Sayılı Askerî Hâkimler Kanunu ile belirlenen ve General/Amiral rütbeleriyle ifa edilen Millî Savunma Bakanlığı Hukuk Dairelerinin Başkanları ile Genelkurmay Adlî Müşavirine, Yargıtay Başkanına verilen ödeneğin aynen verilmesine ve özlük haklarındaki bu eşitlik ve dengenin 1987 yılına kadar devam etmesine karşın, 1987 yılından sonra yapılan düzenlemeler, idarî yargı görev yerlerinde bulunan Hâkim General/Amirallerin aleyhine sonuçlar meydana getirmiştir.

2. Teklifimizle, maddede yazılı görev yerlerine atanan makam sahiplerinin bu görevlerini General/Amiral rütbeleriyle ifa etmeleri koşuluyla 270 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (A) fıkrasının birinci sırasındaki makam sahipleri gibi Yüksek Yargı Tazminatından yararlandırılmaları öngörülmüş ve bunun hak ve nasafet kurallarına uygun olacağı değerlendirilmiştir.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu efendim?

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANI İLYAS AKTAŞ (Samsun) — Ekseriyetimiz olmadığı için katılamıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet?..

ADALET BAKANI M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Katılıyorsunuz.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

16 ncı maddeyi, önergeyle değiştirilen şekliyle oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

17 nci maddeyi okutuyorum :

MADDE 17. — 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 37 nci maddesinin son fıkrası ile 100 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki "... birinci sınıf hâkim ve savcılar dışındaki..." ibaresi; 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 20 nci maddesinin (c) bendi, 21 inci maddesinin (b) bendi ile (d) bendinin "... ısıtma" kelimesinden sonra gelen "bakım, onarım", ibaresi; 2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 19 uncu maddesinin son fıkrası; 2451 sayılı Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanunun eki (2) sayılı cetvelin son satırındaki "Cumhuriyet Savcıları ve Savcı Yardımcıları" ibaresi ile 270 sayılı Yüksek Hâkimlik Tazminatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci maddesine ekli gösterge cetvelinin (4) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?..

Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Başesgioğlu; buyurunuz efendim. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tasarının 17 nci maddesi üzerinde söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle, şahsım ve Grubum adına Yüce Heyeti saygıyla selamlıyorum.

Devam eden müzakerelerde de görüldüğü gibi, biz, Grup olarak bu tasarıda hatalı gördüğümüz, yanlış gördüğümüz, Anayasanın amir hükümleriyle çelişir gördüğümüz noktalarda itirazlarımızı ve tenkitlerimizi yaptık; ama, hiçbir zaman, demin SHP Grup Başkanvekilinin dediği gibi, tasarıyı, basit yöntemlerle engelleme gibi bir amaç taşımadığımızın bilinmesini arz ediyorum.

Biz, bu tasarı Meclise sevk edildiğinde, 100'ü aşkın önerge hazırladık; ama, Grup Başkanvekillerimizin anlaşmaları neticesinde bu önerge sayısını 19'a indirdik. Sayın Grup Başkanvekilimiz dediler ki, "Efendim, verdikleri önergeyi bile savunmadılar." Biz, verdiğimiz önergeyi noktasına, virgülüne ve sonuna kadar savunuruz; ama, şu atmosfer içerisinde, basit yöntemlerle, bu tasarıyı engelleme gibi bir suçlamayı kabul etmediğimiz ve aynı mahiyette birden fazla önerge olduğu için, şu yüce kürsüyü fazla işgal etmemek, bu yüce kürsüye fazla saygısızlık etmemek amacıyla önergeler hakkında söz almadık; yoksa, verdiğimiz her önergeyi sonuna kadar savunuruz ve önergemizin haklı olduğuna da yürekten inanıyoruz.

Değerli milletvekilleri, 17 nci madde, 2802 ve 2992 sayılı Yasalardaki bazı ibarelerin metinlerden çıkarılmasını öngörmektedir. Şimdi, halen yürürlükte bulunan 2451 sayılı Kanun var; Konsey zamanında çıkarılmış ve anayasanın geçici 15 inci maddesine göre, Anayasaya aykırılığı iddia edilemeyen bir kanun. Bu kanunun kabul tarihi 23.4.1981'dir. Bu kanuna ekli 1 ve 2 sayılı cetveller var. Bu cetvellerde yazılı görevlilerin hangilerinin atamalarının ne şekilde ve hangi usul ve esaslar dairesinde yapılacağı belirtilmiş.

Şimdi huzurunuzda bazı çelişkileri, bazı yanlış uygulamaları arz etmek istiyorum. Bu tasarıyla, Adalet Bakanlığı Müsteşarını, müsteşar yardımcılarını üçlü kararnameden, müşterek kararnameden çıkarmış bulunuyoruz. Müsteşar ve müsteşar yardımcılarının, genel müdür ve genel müdür yardımcılarının, 2 sayılı cetvelde belirtilen diğer görevlilerin yanında müşterek kararnameyle atanacakları belirtilmektedir. Bu tasarıyla, 2451 sayılı Yasadaki hükümleri delmiş oluyoruz.

Şimdi sormak istiyorum : Adalet Bakanlığı Müsteşarının atanması Cumhurbaşkanının onayından kaçırılıyor; peki, Kültür Bakanının ne günahı vardı? Sayın Bakan, müsteşarını atamak için günlerce uğraştı. Orman Bakanlığının, Köyişleri Bakanlığının müsteşarını, genel müdürünü değiştirmek için kararnamesini günlerce orada bekletmenin gereği var mıydı? (SHP sıralarından "O da çıkacak" sesleri) Niye Adalet Bakanına imtiyaz, ayrıcalık tanıyoruz?

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Adalet mülkün temelidir.

MURAT BAŞESGİOĞLU (Devamla) — Benim size tavsiyem şudur : Eğer sonuçlarına katlanmayı göze alabiliyorsanız, tepede kavga olmaz diyorsunuz, ama, tepedeki kavgayı daha da alevlendirmek istiyorsanız, 2451 sayılı Yasaya ekli 2 sayılı cetveli kökten çıkarınız.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Adalet mülkün temelidir.

MURAT BAŞESGİOĞLU (Devamla) — Ama, şunu da söyleyeyim : O zaman, yaptığınız bütün tasarruflar, atadığınız bütün müsteşarların, bütün genel müdürlerin atamalarının, hukukî tasarruflarının hiçbir kıymeti olmayacaktır.

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Onlar hâkim değil.

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Onları hallederiz, sen müsterih ol.

MURAT BAŞESGİOĞLU (Devamla) — Değerli milletvekilleri, tabiî, burada ortaya çok çarpık bir tablo çıktı; siz de takdir edeceksiniz. Mesela, bir Adalet Bakanlığı müsteşar yardımcısını üçlü kararnameden çıkarıyorsunuz; fakat, diğer taraftan, Sayın Orman Bakanımızın bakanlık teşkilatında çalışan bir daire başkanı için üçlü kararname hazırlıyorsunuz.

HÜSEYİN BALYALI (Balıkesir) — Onlar hâkim değil, Anayasada yer almıyor, hâkimler yer alıyor.

MURAT BAŞESGİOĞLU (Devamla) — Bir bakanlıkta çalışan birinci hukuk müşaviri için, şu mevcut yasaya göre üçlü kararname hazırlıyorsunuz; ama, Adalet Bakanlığının bir genel müdürünü üçlü kararnameden çıkarıyorsunuz. Bizim ortaya koymak istediğimiz çarpık tablo, işte budur.

Diğer bir husus da şudur : Bu 2 sayılı cetvelde cumhuriyet savcıları ve cumhuriyet savcı yardımcılarının da müşterek kararnameyle atanacağı öngörülmüştür. Yüce Meclisin ve değerli milletvekillerimizin malumudur ki, Türkiye'de hiçbir kamu personeline "cumhuriyet" unvanı verilmemiştir, sadece savcılara verilmiştir. Cumhuriyet savcıları olarak devletimizi ve devletimizin temel ilkelerini korumak için savcılarımıza bu sıfat verilmiştir. Bir cumhuriyet savcısının, cumhuriyeti korumakla görevli, mevcut yasalarımızın tatbikatını izlemekle görevli bu değerli kamu görevlisini, üçlü kararnameden çıkarılmasını kabullenmek mümkün değildir.

Cumhuriyet savcısını üçlü kararnameden çıkarıyorsunuz; ama, filan vilayetteki il emniyet müdürünü üçlü kararname ile tayin ediyorsunuz!.. (DYP ve SHP sıralarından gürültüler) Cumhuriyet savcısı, emniyet müdürünün amiri durumundadır; bir memurun, bir kamu görevlisinin atanmasındaki usul, onun için bir güvencedir. Yarın, cumhuriyet savcısıyla emniyet müdürü birbirleriyle takışacak, emniyet müdürü diyecek ki, "Sayın Savcı, ben üçlü kararnameyle geldim, sen ikili kararnameyle geldin.." Bu şekilde, kamu personeli arasında büyük tartışmalar çıkacaktır.

Değerli milletvekilleri, bu , bizim geleneksel idare yapımıza uygun değildir. İnşallah, bizim bu serdettiğimiz endişeler görülmeyecektir, temennimiz odur; ama, siz, idarî sistemimizde çok büyük çelişkilere neden olan bu tasarıda, maalesef, ısrar ediyorsunuz... İnşallah hayırlısı olur.

Saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ediyorum.

Başka söz isteyen?.. Yok.

17 nci maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Geçici 1 inci maddeyi okutuyorum :

GEÇİCİ MADDE 1. — Kendi özel kanunları çıkarılıncaya kadar, Sayıştay Meslek Mensupları ile Sayıştay Savcı Yardımcılarından, birinci sınıfa ayrılmalarına karar verilmiş olup da 6 yılını tamamlamış ve üyeliğe seçilme hakkını kaybetmemiş olanların aylık, ödenek, tazminat ve diğer malî, sosyal hak ve yardımları hakkında; Sayıştay üyeleri ile ilgili hükümler uygulanır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici 2 nci maddeyi okutuyorum :

GEÇİCİ MADDE 2. — 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 15 inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmüyle birinci sınıf olan hâkim ve savcılar ile geçici 1 inci madde hükmüyle Sayıştay üyeleri ile ilgili hükümler uygulanacak olan Sayıştay Meslek Mensupları ile Sayıştay Savcı Yardımcıları, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren geçmişe yönelik malî hak talebinde bulunamazlar.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici 3 üncü maddeyi okutuyorum :

GEÇİCİ MADDE 3. — 357 sayılı Askerî Hâkimler Kanununda değişiklik yapılıncaya kadar; birinci sınıfa geçirildikten sonra, bu sınıfta 6 yılını tamamlamış ve askerî yüksek yargı organları üyeliklerine seçilme niteliklerini kaybetmemiş olan askerî hâkim subaylar, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu uyarınca birinci sınıf hâkimler için öngörülen ek gösterge ve yüksek hâkimlik tazminatı hükümlerinden yararlanırlar.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici 4 üncü maddeyi okutuyorum :

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu Kanunun 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında değişiklik yapan hükmü, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihden önce adaylıktan Danıştay tetkik hâkimliğine atanmış idarî yargı hâkimleri hakkında da uygulanır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Önerge?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici 5 inci Maddeyi okutuyorum :

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süre ile, Danıştay tetkik hâkimliğine ve Danıştay Savcılığına yapılacak atamalarda, 2575 sayılı Danıştay Kanununun 11 inci maddesinin 1 numaralı fıkrasındaki beş yıllık hizmet süresi aranmaz. Bu atamalarda Danıştay Başkanlık Kurulunun olumlu görüşü de alınır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

18 inci maddeyi okutuyorum :

MADDE 18. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

19 uncu maddeyi okutuyorum :

MADDE 19. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tümü oylanmadan evvel, oyunun rengini belirtmek için aleyhte söz isteyen Sayın Başesgioğlu, buyurun efendim.

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu tasarı ile ilgili görüşmelerin sonuna gelmiş bulunuyoruz. Demin de söylediğim gibi, tasarı hakkındaki itirazlarımızı ve gerekçelerini Yüce Meclise arz etmeye çalıştık. Yine, daha önceki konuşmalarımda da belirttiğim gibi, biz, bu tasarının özellikle 2 nci maddesiyle getirilen değişiklikte, birinci sınıf ve birinci sınıfa ayrılmış hâkimlerimiz arasındaki farkı gideren düzenlemeye olumlu baktığımızı, bu hâkimlerimizin mağduriyetinin bir an önce önlenmesi gerektiğini çeşitli defalar vurguladık. Hatta, Hükümetten de tasarıdaki görüşten de daha ileri giderek, buradaki bekleme süresinin 3 yıl olması yolunda bir önerge verdik; fakat bu önergemiz maalesef kabul edilmemiştir.

2 nci maddeyle ilgili olarak getirilen değişiklikle bu hâkimlerimiz arasındaki farkın giderilmesine sıcak baktığımızı ve bu hâkimlerimize de hayırlı uğurlu olmasını temenni ettiğimizi belirtmek istiyorum. Hatta, daha da ileri giderek, sayıları 4 500 civarında bulunan ve yurdumuzun muhtelif yerlerinde zor şartlar altında adalet dağıtan değerli hâkim ve savcılarımızın malî durumlarının iyileştirilmesi için, onlara da daha iyi şartlar hazırlanması için, Hükümetin gerekli tedbirleri almasını buradan bir temenni olarak ifade etmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, biz dedik ki, bu tasarının birçok maddesi Anayasaya aykırıdır. Bunu, sadece biz söylemedik, çeşitli bilim adamları da söylediler, basınımızda bunu söyleyenler oldu. Örneğin, 11 Şubat 1992 tarihli Milliyet Gazetisinde Altan Öymen "By-pass'sız çözüm" başlıklı yazısında şöyle demektedir : "Adalet Bakanlığı müsteşarları, müsteşar yardımcıları ve genel müdürleri birinci sınıf yargıç statüsündedir. O statüdeki mahkeme yargıçları gibi teminatları vardır. Görevden uzaklaştırılamazlar. Bu teminatın, Adalet Bakanlığının üst düzey memurları için var olmasının gerekçesi bellidir. Adalet örgütünün siyasal baskı ihtimallerinden korunması hedeflenmiştir. Bakanlık Müsteşarı, aynı zamanda, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun da doğal üyesidir. Hâkimlerle ilgili kararlar o kuruldan çıkar. İstenmiştir ki, müsteşar, gerek makamının, gerek kurul üyeliğinin gereklerini herhangi bir endişe taşımadan yerine getirebilsin." Bunun gibi, birçok basın mensubu ve bilim adamı, bu tasarının haksızlığını ve Anayasayla çeliştiğini ortaya koymuştur. Hepimiz, Anayasanın bu hükümlerini çeşitli açılardan yorumladık; ama, Anayasayı yorumlama yetkisi Yüce Mahkemeye aittir, Yüce Mahkemenin bu yorumunun karşısında da herkes elbette saygı duyacaktır.

Değerli milletvekilleri, bizim, bu tasarının hayata geçmesinden dolayı birçok endişelerimiz var. Nedir bu endişelerimiz? Demin de, 2451 sayılı Yasayla izah etmeye çalıştığım gibi, Koalisyon Hükümetimiz, ülkede bir uzlaşma atmosferini, bir uzlaşma rüzgârını estirmek istemektedir; ama, şu yapılan icraatlarla, şu getirilen tasarıyla, ülkede böyle uzlaşma iklimini yakalamak mümkün değildir. İşte, "devletin tepesinde kavga olmaz" diyenler, yeniden devletin tepesinde bir kavga sürecini, tasarının bu şekilde geçmesiyle başlatmış bulunmaktadırlar. (DYP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)

BAŞKAN — Efendim, lütfen...

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Papatyalar papatyalar...

BAŞKAN — Efendim, lütfen... Sayın Gürdal... Gecenin bu saatinde, lütfen, papatyalardan...

Efendim, müzakereler bitmek üzere; uzatmayalım lütfen.

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Papatya, bir çiçeğin adıdır!..

MURAT BAŞESGİOĞLU (Devamla) — Değerli milletvekilleri, diğer bir endişemiz, bu tasarıyla, sadece Adalet Bakanlığı merkez teşkilatının değil; merkezden başlayarak, tüm taşraya yayılmak üzere Adalet Bakanlığı kadrolarının, belli bir partinin, belli bir siyasal görüşün inisiyatifine terk edilmekte olmasıdır. (DYP ve SHP sıralarından, "Ne ilgisi var?" sesleri)

Evet, sadece bununla da kalmıyor, daha da ileri giden bir endişemiz, sadece bir bakanlığın değil; devletin temel fonksiyonlarından ve güçlerinden olan yargı erkinin de, bir siyasal görüşün inisiyatifi içerisine girecek olmasıdır. İnşallah, zaman kimin haklı kimin haksız olduğunu gösterecektir. Bu konuda mahcup olmayı yürekten istiyoruz; ama, önümüzde, görev süresi biten yüz civarında devlet güvenlik mahkemesi hâkim ve savcısı var, Yargıtaya ve Da-

nıştaya üyeler seçilecek. Bunların seçiminde tarafsızlığınızı ve şimdi itiraz ettiğiniz noktayı, inşallah hep birlikte göreceğiz. Zamanın bizi mahçup etmesini yürekten istiyorum : ama, SHP'nin geleneksel anlayışıdır bu. İşte, Kültür Bakanlığındaki kadrolaşmayı gördük.

KÜLTÜR BAKANI DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Ne varmış kadrolaşmada?

MURAT BAŞESGİOĞLU (Devamla) — Var... Bir şey kalmadı Sayın Bakanım, evet...

BAŞKAN — Sözünüzü tamamlayın lütfen, Sayın Başesgioğlu.

MURAT BAŞESGİOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum sözümü.

Sayın milletvekilleri, şunu da söylemek istiyorum : Sayın Bakan ve SHP Grubu, bu tasarıyı, hiç gereksiz yere bir prestij meselesi yaptılar ve bu konuda bir prestij mücadelesi vermeye çalıştılar; bunun hiç gereği yoktu.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Gerek vardı... Sen bilmiyorsun...

MURAT BAŞESGİOĞLU (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Doğru Yol Grubuna mensup bir değerli milletvekilimiz, dün akşam, açıkça söylemese bile, "biz, bu tasarıyla, bazı yerlere kızgınlığımız dolayısıyla, içimize sindiremediğimiz şeyleri de kabul etmek zorunda kalıyoruz" dedi. Şuna yürekten inanmıyorum ki, Doğru Yol Partisi Grubunun büyük bir çoğunluğu bu tasarıyı içine sindirememektedir. Koalisyon uğruna, günü kurtarmak için değil de, yargı gibi, bağımsızlığına ve güvencesine kimsenin halel getiremeyeceği bir konuda, inşallah vebal taşımayacağınız bir noktada olursunuz.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Bize niye söylüyorsunuz bunları?

MURAT BAŞESGİOĞLU (Devamla) — Bütün bunlara rağmen, bu tasarının, yargı camiamıza hayırlı ve uğurlu olmasını diliyor, saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Tasarıya kırmızı oy mu vereceksin, beyaz oy mu vereceksin?

BAŞKAN — Tasarının tümünü oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Tasarı kabul edilmiş ve kanunlaşmıştır; hayırlı olsun. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)

ADALET BAKANI M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Sayın Başkan, teşekkür için söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan teşekkür için söz istemektedir.

Buyurun Sayın Bakan.

Konuşmanız, lütfen, kısa olsun.

ADALET BAKANI M. SEYFİ OKTAY (Ankara) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; bu tasarı, uzun zamandan beri kamuoyunda ve üç birleşim de Yüce Mecliste tartışıldı, enine boyuna görüşüldü, analiz edildi, konuşuldu. Tasarının gerek lehinde ve gerekse aleyhinde katkılarda bulunan tüm üye arkadaşlarıma teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

"Adalet mülkün temelidir" özdeyişi, adaletle ilgili konunun, gerçekten her konudan daha ulusal olduğunu ifade eden bir özdeyiştir.

Değerli arkadaşlarım, bu tasarıyı kanunlaştırmakla, Sezar'ın hakkını Sezar'a verdiniz; sunî bir tarzda meydana getirilmiş olan ayrılığı ortadan kaldırdınız. Çalışan hâkimlerimize, savcılarımıza ve adalet dağıtımında üstün başarı gösterenlere bir yol açtınız ve layık oldukları yerlere gelmelerini sağlayacak hükümler getirdiniz. Bu tasarıyla, gerçekten, Anayasaya aykırı bir biçimde işleyen bir olguyu, Anayasa sınırları içerisine çektiniz. Yine bu tasarıyla, gerçekten, Bakanlığın iki büyük ihtiyacını giderme imkânını da verdiniz; Teknik Daire Başkanlığı ve Yayın Daire Başkanlığı. Adalet Bakanlığının gerçekten bunlara ihtiyacı vardı değerli arkadaşlarım.

Yargı bağımsızlığını ve yargıç güvencesini, bu tasarıyla gerçekten daha da güçlendirdiniz. Hemen şunu ifade etmek istiyorum : Yaşamının büyük bir bölümünü yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesine adamış bir insan olarak arz ediyorum ki, yargı, hiçbir etki altında kalmayacak veya herhangi bir etki altına alabilecek hiçbir davranış söz konusu olamayacaktır benim Bakanlığım döneminde. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar) Bunun içerisinde siyasal amaçlar da vardır. Aksi halde, yargı bağımsızlığına ve yargıç güvencesine inancımızla ters düşeriz.

Değerli arkadaşlarım, önümüzdeki günlerde yargıyla ilgili daha pek çok ve benimseyebileceğiniz tasarılar huzurunuza gelecektir. Bununla, önemli bir adım atmış bulunuyorsunuz. Yargı rahatlayacak; yargı için, gerçekten huzurlu ve aydınlık bir dönem başlayacaktır bu tasarının yasalaşmasıyla.

Ben, sözü daha fazla uzatmadan, katkılarınız için, İktidar ve muhalefete mensup tüm değerli arkadaşlarıma teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Sağ olun. (alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Bakana teşekkür ederiz.

2. — Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında 437 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin 470 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/201, 1/319) (S. Sayısı : 58)

BAŞKAN — Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında 437 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin 470 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporunun görüşmelerine geçiyoruz.

Komisyon?.. Yok.

Ertelenmiştir.

3. — Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 436 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 16.4.1986 Tarihli ve 3274 Sayılı Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında 256 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sigorta Şirketleri Hizmetlerinin Başbakanlığa Devri Hakkında 303 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/202, 1/76, 1/108) (S. Sayısı : 59)

BAŞKAN — Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 436 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 16.4.1986 Tarihli ve 3274 Sayılı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında 256 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sigorta Şirketleri Hizmetlerinin Başbakanlığa Devri Hakkında 303 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret ve Plan ve Bütçe Komisyonları raporlarının görüşmelerine geçiyoruz.

Komisyon?.. Yok.

Ertelenmiştir.

4. — 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunun 288 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine İlişkin 18 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (1/15) (S. Sayısı : 61)

BAŞKAN — 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 288 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine İlişkin 18 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporunun görüşmelerine geçiyoruz.

Komisyon?.. Yok.

Ertelenmiştir.

5. — Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında 442 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Tarım, Orman ve Köyişleri ve Anayasa komisyonları raporları (1/198) (S. Sayısı : 62)

BAŞKAN — Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında 442 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Tarım, Orman ve Köyişleri ve Anayasa Komisyonları raporlarının görüşmesine geçiyoruz.

Komisyon?.. Yok.

Ertelenmiştir.

6. — 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 47 nci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 70 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında 469 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/312, 1/314) (S. Sayısı : 68)

BAŞKAN — 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 47 nci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 70 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında 469 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe Komisyonları raporlarının görüşmelerine geçiyoruz.

Komisyon?.. Yok.

Ertelenmiştir.

7. — 3414 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında 429 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Bayındırlık, İmar Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (1/190) (S. Sayısı : 73)

BAŞKAN — 3414 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında 429 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Bayındırlık, İmar Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporunun görüşmelerine geçiyoruz.

Komisyon?.. Yok.

Görüşülmesi ertelenmiştir.

8. — Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/335) (S. Sayısı : 20) (1)

BAŞKAN — Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporunun görüşmelerine geçiyoruz.

Komisyon ve Hükümet yerlerini almışlardır.

Komisyon raporunun okunup okunmaması hususunu oylarınıza sunacağım : Okunmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Tasarının tümü üzerinde söz isteyen?..

Anavatan Partisi Grubu adına, Sayın Selçuk Maruflu; buyurun efendim.

Sayın Maruflu, sözünüze başlamadan evvel, bir hususu sayın milletvekillerine duyurmak istiyorum : Müzakeresi yapılacak olan tasarının tümü açık oylamaya tabidir; bir nevi yoklamadır; lütfen, salondan ayrılmayalım.

"(1) 20 S. Sayılı Basmayazı tutanağa eklidir."

ANAP GRUBU ADINA SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli milletvekilleri; Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Yasa Tasarısının tümü üzerinde Anavatan Partisinin görüşlerini açıklamak üzere Grup adına söz almış bulunuyorum.

Bu tasarı, Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülürken de ifade ettiğimiz gibi, tahkim konusu, birtakım mahzurları beraberinde getirmektedir.

Bu tahkim konusu, daha evvelki iktidarlar zamanında da denenmiş ve başarılı bir sonuç vermediği görülmüştür. Tıpkı, buradan kısa bir süre önce geçirdiğimiz vergi affından alınan netice gibi, bundan da büyük bir netice alınacağı söz konusu değildir.

İşin esas kötü tarafı; tahkim konusu, başarısız olan ve başarısız yönetimler nedeniyle zarar eden KİT'lerin başarısızlığını ödüllendirme neticesi doğurmaktadır. Bunun karşısında da, hakikaten, modern sevk ve idare metotlarına göre çalışan, başarılı olan ve kâra geçen KİT'leri de cezalandırmaktadır.

Bu uygulama, bütçe açığını, yani bu alınacak olan paraları, bir noktada tahkim ettiği için, enflasyonu da artıracak istikamette görünmektedir.

Gene, en sakıncalı maddelerinden bir tanesi, belediyelerin SSK'ya ve TEK'e olan vergi borçları silindiği için, başarısız belediyeleri başaralı belediye gibi gösterebilecek maddedir.

KİT'lerin şu anda yapısal sorunları olduğu bir gerçektir. Hükümetin ortaya koyduğu ulusal dengeleme ve atılım programında veya paketinde, KİT açıklarının, enflasyonun nedeni olması sebebiyle, yıl sonunda 8,8'e indirilmesi öngörülmektedir. Böyle bir yasa, KİT'lerin içinde bulunduğu yapısal sorunları da ertelemeye yönelik olduğundan, ekonomiye zarar verecek mahiyettedir.

Belediyer, bundan sonra, SSK'ya ve TEK'e olan vergi borçlarını, nasıl olsa tahkim edilecektir alışkanlıklarıyla, ödememe yoluna gidecekleri için, devletimiz, Maliyemiz bundan bir darbe yiyecektir.

Bu düşüncelerle, Türk finansman hayatına ve Maliyesine fazla katkısı olmayacağı inancıyla, tasarının tümüne katılmadığımızı beyan ediyor, bu vesileyle, size en derin saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Maruflu.

SHP Grubu adına, Sayın Çay; buyurun efendim.

SHP GRUBU ADINA FUAT ÇAY (Hatay) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Meclisimizin gündeminde yer alan Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısıyla ilgili görüşümüzü açıklamak üzere huzurunuzda bulunuyorum. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Kısaca "Tahkim Kanunu" olarak adlandıracağımız Kanun Tasarısı, ekonomik ve malî istikrar tedbirlerinin etkinliğini artırmak amacıyla, tasarı kapsamında zikredilen kamu kurum ve kuruluşlarının finansman yetersizliği nedeniyle, ödeyemedikleri ve kronik hale gelmiş borçlarının tasfiye edilmesi imkânını getirmektedir. Bunun sonucunda, kamu kurum ve kuruluşlarının, görev ve faaliyetlerini daha etkin bir şekilde sürdürmelerine İmkân tanınmış olunacaktır. Kamu kurum ve kuruluşları arasında geçmiş yıllarda oluşmuş ve bugünedeğin artarak gelen, borç-alacak ilişkilerinin ulaşmış olduğu büyüklük dikkate alındığında, tahkime tabi tutulmaması halinde, kısa vadede bu ilişkilerin tasfiye edilmesi mümkün görülmemektedir.

Diğer taraftan, kuruluşlar arasındaki borç-alacak ilişkisi, tahukkuk ettirilen faizler nedeniyle, giderek büyümekte ve bu durum, ilgili kurum ve kuruluşların malî bünyelerinde büyük tahribatlara yol açarak, Hazine ve bütçe üzerinde önemli yükler oluşturmaktadır. Bu nedenle, geçmiş yıllarda birikmiş ve ulaşmış oldukları miktarlar itibariyle, kısa vadede nakden tasfiye edilmesi imkânsız duruma gelen söz konusu borç-alacak ilişkilerinin, ilgili kuruluşların malî bünyeleri, Hazine ve bütçe üzerinde giderek ağırlaşan etkilerinin tahkim suretiyle ortadan kaldırılabilmesi amacıyla, bu kanun tasarısı hazırlanmış bulunmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının borçlarının tahkime tabi tutulması suretiyle tasfiye edilmesi uygulanmasına geçmiş yıllarda da başvurulmuştur. Bu konuda en son uygulama, 1984 yılında çıkarılan 2974 sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanundur. 1984 yılında yapılan tahkim uygulamasından bu yana uzunca bir sürenin geçmiş olmamasına karşılık, tekrar bir tahkim uygulamasıyla karşı karşıya bulunmamızın nedenlerini şu şekilde açıklayabiliriz :

Son yıllarda yaşanan yüksek oranlı enflasyonun, kuruluşların malî bünyelerinde meydana getirdiği tahribat; kamu kurum ve kuruluşlarının mevcut faaliyetleri yanında verilen ek görevler -yatırım ve destekleme alımları gibi- kamu kurum ve kuruluşlarının, özellikle KİT'lerin, faaliyetleri karşısında mevcut özkaynaklarının yetersiz oluşu ve kaynak ihtiyacının, yüksek oranlı faiz ödenerek, iç ve dış borçlanmaya gitmek suretiyle finanse edilmesi. Üç ana başlık altında sıraladığımız bu nedenlerden dolayı, bugün yeniden tahkim kanununun çıkarılması zorunlu hale gelmiştir.

Görüşülmekte olan kanun tasarısına ekli cetvelde yer alan fon, daire, teşekkül, banka, kurum ve kuruluşların 31.12.1991 tarihi itibariyle birbirlerine olan borçlarıyla, Toprak mahsulleri Ofisi ve birliklerinin, kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki borçları, takas ve mahsup yoluyla tasfiye edildikten sonra, Hazinece devralınarak, tahkime tabi tutulacak ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bilançosunda aktifleştirilecektir.

Tahkime tabi tutulacak borç-alacak ilişkilerinin büyüklüğü, geçici verilere göre, 48 trilyon lira civarındadır. Tahkime tabi tutulacak kuruluşların borç-alacak ilişkilerinin büyüklüğü dikkate alındığında, KİT'ler ilk sırayı işgal etmektedir. Cumhuriyetimizin ilk yıllarından beri, ekonomimizde önemli bir yeri ve kalkınmamızda büyük katkıları olan KİT'ler, son yıllarda, teknolojinin eskimesi, etkin olmayan yönetimler, karar organlarına yapılan çeşitli müdahaleler ve istihdam giderlerindeki önemli artışlar sonucunda, ciddî bir finansman darboğazına girmişlerdir. Bu durum, KİT'lerin Hazinece karşılanamayan finansman açıklarını kapatmak amacıyla, bankalardan yüksek faizlerle kredi almalarına, aynı zamanda, birbirlerine ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına olan borçlarını da ödememelerine yol açmıştır.

KİT'lerin kronik bir biçimde borç ödememe durumunda olmaları, ekonomide malî istikrarı bozan önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmıştır. Kanun tasarısıyla, KİT'lerin yaklaşık 34 trilyon lira civarındaki borçları tahkime tabi tutulacaktır.

Bu kuruluşların tahkim edilecek bellibaşlı borçları ise şunlardır : Vergi, sosyal güvenlik kuruluşlarına olan prim borçları, birbirlerine olan, bu kanun kapsamındaki fonlara Hazine devirli dış kredi, Hazineye olan temettü ve Merkez Bankası borçları.

Diğer taraftan, destekleme alımlarıyla görevlendirilen Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleriyle, Tarım Kredi Kooperatiflerinin Ziraat Bankasına olan destekleme kredisi borçları da tahkime tabi tutulacaktır.

Mahallî idarelerimizin içinde bulundukları finansman güçlükleri göz önünde tutularak, belediyelerin, Hazineye, Sosyal Sigortalar Kurumuna, Türkiye Elektrik Kurumuna ve İller Bankasına olan yaklaşık 4 trilyon lira civarındaki kronikleşmiş borçları da tahkîm kapsamına alınmaktadır.

Sonuç olarak, ekonomide malî istikrarın sağlanması amacıyla, bu kanun tasarısı kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarının, finansman sıkıntıları nedeniyle ödeyemedikleri kronikleşmiş ve tahsil kabiliyeti kalmayan borç ve alacaklarının tasfiye edilmesi, kuruluşlarımızın bozulan malî bünyelerinin iyileşmesine katkıda bulunacaktır.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Refah Partisi Grubu adına, Sayın Hatip; buyurun.

RP GRUBU ADINA AHMET REMZİ HATİP (Konya) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin muhterem üyeleri; hepinizi hürmetle selamlarım.

Önümüzde bulunan kanun tasarısı, kamu kurum ve kuruluşlarının birbirlerine olan borçlarının tahkimi hakkındadır. Malum olduğu üzere, bütçe kanunlarında "kamu ortaklıkları ve iştiraklerinde sermaye değişiklikleri başlığı" altında yer alan hükümlerle, bu kuruluşların, Hazineye, fonlara, Sosyal Sigortalar Kurumuna, Türkiye İhracat Kredi Bankasına ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kaynaklı vadesi geçmiş reeskont kredisi borçlarının, Hazinece devralınarak, Hazineden olan alacaklarına veya sermayesine mahsup etmeye imkân getiren hükümler taşımakta; ayrıca, Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasına olan borçlarının, görev zararları alacaklarına karşılık olmak üzere, Hazinece devralınmasına yetki tanıyan hükümleri içermektedir.

Kamu kesiminin, kamu kurum ve kuruluşlarının borçları ve nakit meselelerini iki noktada ele almak mümkündür.

Birisi, nakit ve özellikle ödenek yetersizlikleri bütçelerle karşılanmakta ve böylece, kronikleşmeden, bu tıkanıklıklar önlenebilmektedir; ama, bu kurumlar, bütçeye müracaat ettikleri, yani bağlı bulundukları bakanlıklara müracaat ettikleri ve yapacakları işleri ortaya koydukları halde, kendilerine yeterli ödenek verilmemekte ve bankalara borç yapmaları, gidip ihtiyaçlarını bu yoldan gidermeleri tavsiye edilmektedir. Tabiî, bu hesapsız şekilde borçlanmalar, ortaya büyük rakamlar çıkarmakta ve carî faiz sistemiyle altından kalkılamayacak rakamlarla karşı karşıya gelinmektedir. Bu kronikleşmiş borçların yapısı, evvela ana para, sonra faiz, sonra da zamanında ödenmediği için gecikmeye muteallik mürekkep faizler ve cezalardır. Bu, bir defaya mahsus kronikleşmiş bir hadise değil. Demin de ifade edildi, 1984 senisinde, kamu kuruluşlarının 4 trilyon lira civarındaki borçları tahkim edilmiş bulunuyor. O günkü enflasyon nispetine bakılırsa, bu tasarıyla önümüze getirilen borç tablosu, 49 trilyon 553 milyar küsur lirayı bulmaktadır. Böylece, hem faiz hem de enflasyon sebebiyle, bu, yılan hikâyesi gibi sürüp gidecek bir meseledir.

Malumunuz olduğu üzere, tamamen ayrı bir sahada, bu şekilde kronikleşmiş bir hadisenin tasfiyesi için zaman zaman kanunlar çıkarılmaktadır. Medenî Kanuna göre, nikâh ile evli olan karı-kocalardan bazılarının, nikâhsız eşleri dolayısıyla meydana gelen çocuklarının -kanundaki ifadesiyle- nesebi gayri sahihtir. İşte bu nesebi gayri sahih çocukların tanınması hakkında, hükümetler Yüce Meclise zaman zaman kanun tasarıları getirir ve bunlar babasının hanesine tescil edilir. Yani, kanun, "böyle bir evlilik tanımıyorum" dediği halde, fiilî durum, bu Meclis tarafından, zaman zaman çıkarılan kanunlarla, tashih edilmektedir. Bugün önümüzde bulunan Tahkim Kanunu Tasarısı da âdeta, nesebi gayri sahih bir meseleyi, sahih hale getirme mevzuudur.

Üzerinde durmak istediğim husus şudur : Bu tasarı kabul edilirse, şu şu mahzurları var diye, Sayın ANAP sözcüsü burada ifadede bulundular. Diğer kardeşlerimiz de, yani İktidar kanadında olanlar da, şu şu faydaları olacaktır diye ifade ettiler; ama, bizim üzerinde durmak istediğimiz husus şudur : Bu mesele, bir faiz meselesidir. Devlet, mademki, kamu kuruluş ve kurumlarının sahibidir, öyleyse, bunların işletme ve yatırım ihtiyaçlarının da devlet tarafından karşılanması gerekir ki, bunlar faiz yükü altında ezilmesinler. Bir misal vereceğim. Bu sene, Sayın Sanayi ve Ticaret Bakanımız Bütçe Komisyonunda ve burada dediler ki : "Sanayi Bakanlığına bağlı olan altı kamu iktisadî teşebbüsünün, bu sene tespit edilmiş olan, bankalardan aldıkları kredilere ödemeleri gereken faiz miktarı 2,3 küsur trilyon liradır." Düşünebiliyor musunuz, bir Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu, bir Çimento Sanayii, bir Azot Sanayii ve bunlara bağlı diğer kurumlar, rölantide değil, saatin durmuş olduğu hareketsizlik içinde bulundukları bir dönemde bile, bu kadar yüksek faizlere mahkûm edilmektedirler. Buna mukabil, gene aynı dönemde bir gazete kupüründe gördüğüm haber şu : Üç tane özel bankanın bir yıllık kazancı aynı miktardadır, 2,3 trilyon lira...

Size başka bir misal vereceğim : TÜMOSAN; Konya'da, bu memleketin medarı iftiharı olan çok modern bir tesistir. Kuruluş kapasitesi, 100 bin traktör motoru ve 80 bin traktör imal edecek vaziyettedir. Bugünkü haliyle bile, 30 bin traktör, 50 bin motor imal etmesi mümkünken, bu fabrika, bugün atıl vaziyettedir. Dikkat buyurun muhterem üyeler, bu fabrikanın başındaki Genel Müdür, "bana 30 bin traktör imal etmek için gerekli ödenek verilirse, yapacağım masraf, bir senede 50 milyar liradır. 50 milyar liralık masraf yapacağım, 30 bin traktör, 50 bin motor üreteceğim. Ben, tanesi 50 milyon liradan 1 000 tane traktör satsam, bunun bedeliyle bir senelik masrafımı çıkarırım, geri kalan 29 bin traktör TÜMOSAN'a bedavaya kalır, yani kâra geçer" diyor. Buna karşılık, kendisine bir kuruş ödenek verilmiyor, "git, bankadan faizle para al, memurunun, işçinin, mühendisinin parasını öde ve otur oturduğun yerde" deniyor ve trilyonlarca liralık borç ve faiz yükü altına sokuluyor.

Size bir başka misal vererek bu hususu teyit edeyim. Biz, özel sektör-kamu sektörü ayırımı yapmıyoruz; memlekette yatırım olsun, istihsal olsun, sanayi olsun da, kim yaparsa yapsın felsefesine inanıyoruz. Bu Hükümet, İzmir'de, birkaç senedir atıl duran, faiz borcuyla mahvolan METAŞ isimli şirketin yeniden işlemesi için 360 milyar lira yardım göndermiştir ve bu fabrikanın bacası tütmeye başlamıştır; memnun oluyoruz. Niçin, traktör fabrikasına da 50 milyar liralık ödenek ayırmıyor? (RP sıralarından alkışlar) Muazzam bir çarpıklık var muhterem kardeşlerim, bunu ifade etmek istiyorum.

İşte, üretimde kendilerine imkân verilmeyen bu kamu kurum ve kuruluşları, "siz zarar ediyorsunuz, tahkime mecbur kaldınız, sizleri özelleştireceğiz, yabancı sermayeye satacağız, beceremiyorsunuz" gibi töhmetler altında bulundurulacağına, bir an evvel bu tahkim kanunu çıkarılarak ferahlatılmalı; ama, bu kâfi değil, onların işletilmesi için gerekli işletme sermayesinin, bütçeden -ne pahasına olursa olsun- ayrılıp, bunlara tahsis edilmesi lazımdır.

Bu Hükümetin getirdiği bütçede, bale okulu için 500 milyar lira civarında bir tahsisat ayrılmışken ve üretime yönelik olmayan bir sürü fuzulî işlere para ayrılmışken; bu altın yumurtlayan tavuk mesabesinde olan kamu kurum ve kuruluşlarına hasis davranılmasını protesto ediyoruz ve bu kanun tasarısının kanunlaşmasıyla bu kuruluşlarımızın biraz nefes almasına medar olunacağı için, olumlu oy vereceğimizi beyan ediyoruz.

Kanun tasarısının bir bölümünde, belediyelerin borçlarının tahkimi hakkındaki hükümde deniyor ki, "Belediyelerin, İller Bankasına olan borçlarının şu kısımlarını biz tahkime tabi tutmuyoruz." Niçin; çünkü, onlar cari bir borç niteliğindedir. Bugün o borçlar cari nitelikte olacak; ama, yarın kronikleşecek; faiz üzerine faiz; mürekkep faiz; derken onlar da altından kalkamayacaklar.

Bu vesileyle, hepinizi hürmetle selamlar, bu tasarının hayırlı olmasını temenni ederiz. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Başka söz isteyen?.. Yok.

Tümü üzerindeki konuşmalar bitmiştir.

Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

1 inci maddeyi okutuyorum :

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısı

Amaç ve Kapsam

MADDE 1. — Ekonomide malî istikrarın sağlanması amacıyla bu Kanun kapsamına giren tüm kurum ve kuruluşların birbirlerine olan borçları (anapara, faiz, gecikmeye ilişkin cezalar dahil) bu Kanun esasları çerçevesinde tahkim olunur.

Banka hüviyetindeki kuruluşların; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na olan borçlarından yalnız bu Kanun kapsamına giren kurum ve kuruluşlarla ilgili olanları tahkime tabi tutulur.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Önerge yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... 1 inci madde kabul edilmiştir.

2 nci maddeyi okutuyorum :

Kamu Kurum ve Kuruluşları Borçları

MADDE 2. — Bu Kanuna ekli cetveldeki fon, daire, idare, teşekkül, banka, kurum, kuruluş ve birliklerin 31.12.1991 tarihinde birbirlerine olan birinci maddedeki söz konusu borçları ile Toprak Mahsulleri Ofisi ve Birliklerin bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki Merkez Bankası ve Ziraat Bankası borçları (Hazine kısa vadeli avansı ve Belediyelerin İller Bankasına olan kısa vadeli borçları hariç.) takas ve mahsup yoluyla tasfiye edildikten sonra Hazinece devir alınarak tahkime tabi tutulur ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bilançosunda aktifleştirilir.

Takas ve Mahsuba, itfaya, devire ve aktifleştirilmeye tabi tutulacak borç miktarları ilgili kuruluş, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı tarafından müştereken bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde tespit edilir.

Borç tutarının belirleneceği 31.12.1991 tarihi itibariyle tahakkuk etmiş borç bakiyelerine ilişkin olarak daha sonraki tarihte yapılacak borç ödemeleri geri talep edilemez.

Belediyelerin, İller Bankasına olan yatırım kredisi borçları ile ilgili olarak, Bankaca 31.12.1991 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında bu borçlara karşılık yapılan kesintiler Belediyelere iade edilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Madde üzerinde önergeler vardır; geliş sırasına göre okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanına

Görüşülmekte olan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine olan Borçlarının Tahkimi Hakkında" Kanun Tasarısının 2 nci maddesinin ekteki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Bekir Sami Daçe	Aydın Güven Gürkan
Adana	İçel
Rifat Serdaroğlu	İsmail Amasyalı
İzmir	Kocaeli
Mustafa Küpeli	İsmail Köse
Adana	Erzurum
M. Sabri Güner	Mehmet Kerimoğlu
Kars	Ankara

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Borçları

MADDE 2. — Bu Kanuna ekli cetveldeki fon, daire, idare, teşekkül, banka, kurum, kuruluş ve birliklerin 31.12.1991 tarihinde birbirlerine olan birinci maddedeki söz konusu borçları ile Toprak Mahsulleri Ofisi ve Birliklerin bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki Merkez Bankası ve Ziraat Bankası borçları (Belediyelerin İller Bankasına olan kısa vadeli borçları hariç) takas ve mahsup yoluyla tasfiye edildikten sonra Hazinece devir alınarak tahkime tabi tutulur ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bilançosunda aktifleştirilir.

Takas ve mahsuba, itfaya, devire ve aktifleştirilmeye tabi tutulacak borç miktarları ilgili kuruluş, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Hazine ve Dışticaret Müşteşarlığı tarafından müştereken bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde tespit edilir.

Borç tutarlarının belirleneceği 31.12.1991 tarihi itibariyle tahakkuk etmiş borç bakiyelerine ilişkin olarak daha sonraki tarihte yapılacak borç ödemeleri geri talep edilemez.

Belediyelerin, İller Bankasına olan yatırım kredisi borçları ile ilgili olarak, Bankaca 31.12.1991 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında bu borçlara karşılık yapılan kesintiler Belediyelere iade edilir.

Gerekçe :

Madde 2. — Maddede, Hazinenin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına olan kısa vadeli avans borcunun bu Kanun kapsamı dışında tutulması öngörülmüştür. Hazinenin 31.12.1991 tarihi tibariyle kısa vadeli avans borcu 13 trilyon 589 milyar TL.'dir. Söz konusu borç tutarının tahkim kapsamına alınarak tasfiye edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

BAŞKAN — Diğer önergeyi okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanına

Görüşülmekte olan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında" Kanun Tasarısının 2 nci maddeye ekli cetvelin ekteki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Bekir Sami Daçe	Aydın Güven Gürkan
Adana	İçel
Rifat Serdaroğlu	İsmail Amasyalı
İzmir	Kocaeli
Mustafa Küpeli	İsmail Köse
Adana	Erzurum
M. Sabri Güner	Mehmet Kerimoğlu
Kars	Ankara

İkinci Maddeye Ekli Cetvel

1. Hazine,
2. T.C. Merkez Bankası,
3. Kamu Bankaları (T.C. Ziraat Bankası, İller Bankası, T. Emlak Bankası, T. Halk Bankası A.Ş., Denizcilik Bankası T.A.Ş., T. Öğretmenler Bankası T.A.Ş., Etibank, Sümerbank ve T. İhracat Kredi Bankası A.Ş.)
4. Sosyal Sigortalar Kurumu,
5. T.C. Emekli Sandığı,
6. BAĞ-KUR,
7. Belediyeler,
8. İSKİ, İETT, EGO, ASKİ,
9. 1991 yılı Genel Yatırım ve Finansman Programında yeralan Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve bunların Bağlı Ortaklıkları,
10. Kamu Ortaklığı İdaresi,
11. Toplu Konut İdaresi,
12. Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri,
13. Tarım Kredi Kooperatifleri,
14. Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü,
15. Katma Bütçeli Kuruluşlar,
16. Özelleştirme kapsamındaki Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklar.

Gerekçe :

2 nci Maddeye Ekli Cetvel : Tasarı kapsamındaki 2 nci maddeye ekli cetvelin önergede belirtildiği şekilde değiştirilmesinin kanunun ruhuna ve genel gerekçesine daha uygun olacağı düşünülmektedir.

BAŞKAN — Önergeleri tekrar okutup, aykırılık derecelerine göre muameleye koyacağım :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanına

Tasarının 2 nci maddesinin ekteki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Bekir Sami Daçe
(Adana)
ve Arkadaşları

Kamu kurum ve kuruluşlarının borçları

Madde 2. — Bu kanuna ekli cetveldeki fon, daire, idare, teşekkül banka, kurum, kuruluş ve birliklerin 31.12.1991 tarihinde birbirlerine olan birinci maddedeki söz konusu borçları ile Toprak Mahsulleri Ofisi ve Birliklerin bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki Merkez Bankası ve Ziraat Bankası borçları (belediyelerin İller Bankasına olan kısa vadeli borçları hariç) takas ve mahsup yoluyla tasfiye edildikten sonra Hazinece devir alınarak tahkime tabi tutulur ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bilançosunda aktifleştirilir.

Takas ve mahsuba, itfaya, devire ve aktifleştirilmeye tabi tutulacak borç miktarları ilgili kuruluş, Türkiye Cumhuriyet Menkez Bankası ve Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı tarafından müştereken bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde tespit edilir.

Borç tutarlarının belirleneceği 31.12.1991 tarihi itibariyle tahakkuk etmiş borç bakiyelerine ilişkin olarak daha sonraki tarihte yapılacak borç ödemeleri geri talep edilemez.

Belediyelerin, İller Bankasına olan yatırım kredisi borçları ile ilgili olarak, Bankaca 31.12.1991 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında bu borçlara karşılık yapılan kesintiler Belediyelere iade edilir.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu efendim?

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANI İLYAS AKTAŞ (Samsun) — Ekseriyetimiz olmadığı için katılamıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet?..

DEVLET BAKANI TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanına

Görüşülmekte olan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında" Kanun Tasarısının 2 nci maddeye ekli cetvelin ekteki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Bekir Sami Daçe
(Adana)
ve Arkadaşları

İkinci Maddeye Ekli Cetvel

1. Hazine,
2. T.C. Merkez Bankası,
3. Kamu Bankaları (T.C. Ziraat Bankası, İller Bankası, T. Emlak Bankası, T. Halk Bankası A.Ş., Denizcilik Bankası T.A.Ş., T. Öğretmenler Bankası T.A.Ş., Etibank, Sümerbank ve T. İhracat Kredi Bankası A.Ş.)
4. Sosyal Sigortalar Kurumu,
5. T.C. Emekli Sandığı,
6. BAĞ-KUR,
7. Belediyeler,
8. İSKİ, İETT, EGO, ASKİ,
9. 1991 yılı Genel Yatırım ve Finansman Programında yeralan Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve bunların Bağlı Ortaklıkları,
10. Kamu Ortaklığı İdaresi,
11. Toplu Konut İdaresi,
12. Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri,
13. Tarım Kredi Kooperatifleri,
14. Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü,
15. Katma Bütçeli Kuruluşlar,
16. Özelleştirme kapsamındaki Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklar.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu efendim?..

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANI İLYAS AKTAŞ (Samsun) — Efendim, ekseriyetimiz olmadığı için katılamıyoruz.

BAŞKAN — Ekseriyetiniz olmadığı için katılamıyorsunuz.

Hükümet katılıyor mu efendim?..

DEVLET BAKANI TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Katılıyorsunuz.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2 nci maddeyi kabul edilen önergedeki değişik şekli ve önergeyle değiştirilen ekli cetveliyle birlikte oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3 üncü maddeyi okutuyorum :

Tahvil Çıkarma ve Bütçelendirme Yetkisi

MADDE 3. — Bu Kanunun uygulanması nedeniyle işlemlerin gerektirdiği miktarı aşmamak kaydıyla; özel tertip tahvil çıkarmaya ve tahvil şartlarını tespit etmeye, Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Başbakan; yılı bütçesinde mevcut veya açılacak yeni tertiplere gereğine göre ödenek, gelir ve gider kaydetmeye Maliye ve Gümrük Bakanı yetkilidir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?.. Yok.

Maddeyle ilgili verilmiş bir önerge bulunmaktadır; okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanına

Görüşülmekte olan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısı"nın 3 üncü maddesine aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Bekir Sami Daçe	Aydın Güven Gürkan
Adana	İçel
Rifat Serdaroğlu	İsmail Amasyalı
İzmir	Kocaeli
Mustafa Küpeli	İsmail Köse
Adana	Erzurum

M. Sabri Güner
Kars

Bu Kanun kapsamına giren kuruluşların tahkime tabi tutulacak borç ve alacaklarının nitelikleri itibariyle değerlendirmeye ve uygulama konusunda doğacak sorunları çözmeye Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

Gerekçe : Bu Kanun kapsamında olan kuruluşların ve borçların çeşitliliği göz önünde tutularak, kuruluşların karşı karşıya getirilmeleri ve birbirleriyle olan hesap ilişkilerinde gerekli mutabakatın sağlanması konusunda uygulamada çıkabilecek ihtilafların giderilmesini teminen, Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakana yetki verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

BAŞKAN — Önergeye Komisyon katılıyor mu efendim?..

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANI İLYAS AKTAŞ (Samsun) — Ekseriyetimiz olmadığı için katılamıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?

DEVLET BAKANI TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Katılıyorsunuz.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi önergeyle değiştirilen şekliyle oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4 üncü maddeyi okutuyorum :

Vergi Muafiyeti

MADDE 4. — Bu Kanun uyarınca yapılacak işlemler her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?.. Yok.

Maddeyle ilgili verilmiş önerge de bulunmamaktadır.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5 inci maddeyi okutuyorum :

Yürürlük

MADDE 5. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

6 ncı maddeyi okutuyorum :

Yürütme

MADDE 6. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümü oylanmadan önce, oyunun rengini belirtmek isteyen sayın milletvekili var mı? Yok.

Tasarının tümü açık oylamaya tabidir.

Açık oylamanın, oy kutusunun sıralar arasında dolaştırılması suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yanında basılı oy pusulası bulunmayan sayın milletvekilleri, beyaz bir kâğıda, adını, soyadını, seçim çevresini ve oyunun rengini yazıp imzalamak suretiyle oylarını kullanabilirler.

Oy kutuları sıralar arasında dolaştırılsın.

(Oylar toplanıldı)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan sayın üye?.. Yok.

Oylama işlemi bitmiştir; kutular kaldırılsın.

(Oyların ayırımı yapıldı)

BAŞKAN — Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısının Oylama neticesini arz ediyorum :

Oy sayısı : 175,

Kabul : 172,

Ret : 3.

Tasarı kanunlaşmıştır; hayırlı olsun. (DYP sıralarından alkışlar)

Bugün görüşülecek işlemler tamamlanmıştır.

9/6 esas numaralı Meclis soruşturması önergesini, sözlü soruları, Meclis araştırması ve genel görüşme önergelerini görüşmek için, 12 Mayıs 1992 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 23.07

X. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Sivas Milletvekili Ahmet Arıkan'ın, Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlı EGO İşletmesinin doğal gaz fiyatlarına yaptığı zamma ilişkin Başbakandan sorusu ve İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in yazılı cevabı (7/109)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın, Sayın Başbakan Süleyman Demirel tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasının teminini saygıyla arz ederim.

Ahmet Arıkan
Sivas

1. Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlı EGO işletmesinin, Ocak 1992'den itibaren 1 100 TL/m³ olan doğalgaz fiyatını, 1 600 TL/m³'e çıkaran zammının gerekçesi nedir?

2. Ankara Belediyesinin, istediği zaman doğalgaz fiyatlarını, istediği oranda artırmasına müsaade edilecek midir?

3. Maaş ve ücretlerine % 20-25 arasında zam verilen emekli, memurlar ve işçiler, % 45 artışla daire başına 800 000 - 1 000 000 TL. arasındaki teshin bedelini nasıl ödeyecektir?

T.C.
İçişleri Bakanlığı
Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü
Sayı : B050MAH0650002/538 7.5.1992
Konu : Yazılı soru önergesi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : TBMM Başkanlığının 27.3.1992 gün ve A. 01.0.GNS.0.10.00.02-7/109-4715 sayılı yazısı.

Sivas Milletvekili Sayın Ahmet Arıkan'ın Başbakanımız Sayın Süleyman Demirel'e tevcih ettiği ve Devlet Bakanlığınca Bakanlığıma intikal ettirilen yazılı soru önergesine cevap teşkil edecek bilgiler aşağıya çıkarılmıştır.

1. Bilindiği gibi EGO Genel Müdürlüğü doğalgazı BOTAŞ'tan almakta ve BOTAŞ sattığı doğalgazın fiyatını her üç ayda bir olmak üzere yeniden belirlemektedir.

31.12.1991 Tarihinde BOTAŞ'tan alınan 1 000 m³ doğalgaza 104.62 US Doları ödenmekte iken, 1.1.1992-31.3.1992 tarihleri arası 133.69 US ($) Doları ödenmiştir. Doğalgaz fiyatının belirlenmesinde 4 ana girdi bulunmakta ve bunlar sırasıyla;

a) BOTAŞ'a m³ başına ödenen bedel,
b) Üç aylık kur artış oranı,
c) Doğalgaz kredisinin geri ödenmesi,
d) EGO genel giderleri (doğalgazda çalışan personel gideri) dir.

Birinci ve ikinci maddede yer alan ve BOTAŞ'a (KDV, sayaç kirası ve sabit hizmet ücreti hariç) m³ başına ödenen bedeller Ocak 1992 de 734.89 TL., Şubat 1992 de 785.96 TL., Mart 1992 de 836.10 TL. olmuştur.

Üçüncü sırada yazılı doğalgaz dış kredisinin geri ödenmesi için ayrılan maliyet ise m³ başına yaklaşık 600 TL.dir. Dördüncü sırada yer alan kısım ise EGO'nun genel giderleriyle ilgilidir. Maliyeti de m³ başına 200 TL. dolayındadır.

Zammın gerekçesi bu maliyet hesaplarına dayanmaktadır.

1992 yılının ikinci üç aylık döneminde ise 1 000 m³ doğalgaz 133.28 $ üzerinden satın alınmaktadır. Üç aylık kur artışını da dikkate alarak BOTAŞ'a Nisan 1992 de 886 TL/m³ Mayıs 1992 de 938 TL/m³ ve Haziran 1992 de ise 991 TL/m³ ödenecektir.

BOTAŞ'a ödenecek üç aylık ortalama bedel, dış kredi geri ödemeleri ve genel giderler göz önüne alındığında toplam 1 800 TL/m³ dolaylarında olacaktır. EGO Genel Müdürlüğü bu artışı yansıtmayarak doğalgaz satış fiyatını Haziran 1992 sonuna kadar 1 600 TL/M³'ten sürdürecektir.

Görüleceği gibi EGO Genel Müdürlüğü doğalgaz satış fiyatlarını belirtilen gerçek maliyetlere göre saptamaktadır. Söz konusu maliyet kalemleri ile ilgili herhangi bir yardım ya da sübvansiyon bulunmamaktadır.

2. Ankara Büyükşehir Belediyesi doğalgaz fiyatlarını, istediği zaman istediği oranda değil, doğalgaz girdi fiyatları arttığı takdirde yetkili organlarının kararıyla artırmaktadır.

3. Doğalgaz kullanan işçi, memur, emekli gibi dargelirlilerin zor durumda kalmaları Hükümet olarak bizleri de üzmektedir. Ancak kömür ve fuel-oil kullanımının aksine, doğalgaz kullanılmayan aylarda bir bedel ödenmesi söz konusu değildir. Bu dönemlerde yapılacak birikimlerin kış aylarındaki ödenecek faturalara destek olacağı kanaatindeyim.

Ayrıca EGO Genel Müdürlüğü de ödemelerde dört aya kadar taksitlendirme yaparak ödeme kolaylığı getirmektedir.

Öte yandan doğalgaz satış fiyatının Ankara'da kullanılması zorunlu olan öteki yakıtların (ithal kömür, özel sıvı yakıt) fiyatlarıyla karşılaştırıldığında, onlardan pahalı olmadığı görülecektir. Konuyla ilgili bir tablo ekte sunulmaktadır.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

İsmet Sezgin
İçişleri Bakanı

Yakıt Karşılaştırma Tablosu (Şubat 1992)

	Doğalgaz	Sıvı Yakıt (x)	Kömür (x)
YANMA VERİMLİLİĞİ (EGO Uygulamaları, Belko, TS 4040, Doğalgaz Dergisi, Gazi Üniversitesi çalışmaları)	%80-95	%75-85	%55-65
ISIL DEĞER	kcal/m³	kcal/kg	kcal/kg
Botaş'ın taahhüt ettiği değer, Petrol Ofisi, Belko Doğalgaz dergisi değerleri	8 600-9 055 (xx)	9 700-10 050 (xx)	6 000
YANMA VERİMLİLİĞİ VE ISIL DEĞERE GÖRE KARŞILAŞTIRMA	1	0.95-0.01	2.00-2.20
FİYAT (Ankara Konut teslimi) KDV dahil	1 696 TL/m³	1 735 TL/kg	923 TL/kg
FİYAT KARŞILAŞTIRMASI	1 696 TL.	1 648 TL.-1 752 TL.	1 846 TL.-2 030 TL.
Doğalgaza göre fark (TL/Kg)	—	— 48 TL/+56 TL.	+150 TL/+334 TL.

(x) Sıvı yakıtta ön ısıtma, depolama, işletme giderleri, kömür de ise odun ve temizlik vb. işler dahil değildir.

(xx) BOTAŞ, EGO'ya sattığı gazın ısıl değerini 8 750-9 360 kcal/m³ arasında, Petrol Ofisi ise sıvı yakıtın ısıl değerini 9 700-10 400 kcal/kg olarak bildirmektedir. Maksimum değerler bu değerlerin ortalaması hesaplanarak belirlenmiştir.

2. — Muğla Milletvekili Nevşat Özer'in, Ankara Büyükşehir Belediyesinde bazı ihalelerde usulsüzlük yapıldığı iddialarına ilişkin sorusu ve İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in yazılı cevabı (7/125)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Sayın İçişleri Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılması için gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Nevşat Özer
Muğla

Ankara Büyükşehir Belediyesince yapılan bazı ihalelerdeki usulsüzlükler ve Ankara Şehirlerarası Otobüs Terminali inşaatının bazı engellemelerle tamamlanamaz duruma getirildiğine dair haberler uzun zamandan beri basında yer almaktadır.

Buna göre;

Soru 1. Ankara Büyükşehir Belediyesince gerçekleştirilen 16 Milyar liralık Mıcır İhalesinde yolsuzluk yapıldığı iddiası doğru mudur?

Soru 2. Yine Ankara Büyükşehir Belediyesince gerçekleştirilen Dikmen Vadisindeki kamulaştırmanın hukuka aykırı olduğu ve hak sahipleri arasında ayırım yapıldığına dair iddialar Bakanlığınıza intikal etmiş midir?

Soru 3. Söğütözü mevkiinde yapımı sürdürülen Şehirlerarası Otobüs Terminali inşaatının çeşitli nedenlerle engellendiği ve inşaatın durma noktasına geldiği ifade edilmektedir. Trilyonluk bu inşaatın neden ve kimler tarafından engellendiğini açıklar mısınız?

Soru 4. Bu ve buna benzer konularda Bakanlığınızca yapılmış bir girişim var mıdır? Varsa ne gibi bir girişimde bulunulmuştur?

T.C.
İçişleri Bakanlığı
Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü
Sayı : B050MAH0650002/521 6.5.1992
Konu : Yazılı soru önergesi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : TBMM Başkanlığının 22.4.1992 gün ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/125-1276/5291 sayılı yazısı.

Muğla Milletvekili Sayın Nevşat Özer'in "Ankara Büyükşehir Belediyesinin yaptığı bazı ihalelerde usulsüzlük olduğu iddialarına ilişkin" yazılı soru önergesine cevap teşkil edecek bilgiler aşağıya çıkarılmıştır.

1. 19.3.1992 tarihinde ihalesi yapılan 400 000 Ton mıcır (Asfalt Agreası) temini işinin 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu ve bu kanunla ilgili çıkarılan tebliğlere uygun olarak yapıldığı,

2. Büyükşehir Belediyesince Dikmen Vadisinde yapılan kamulaştırmaların 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununa uygun olarak yapıldığı, kamulaştırmanın hukuka aykırı olduğu ve hak sahipleri arasında ayırım yapıldığına dair Bakanlığıma intikal etmiş şikâyet bulunmadığı,

3. Söğütözü mevkiinde yapılan "Ankara şehirlerarası otobüs terminali" inşaatında fizikî olarak % 75 seviyesine ulaşıldığı ve 1992 yılı sonunda hizmete açılacak şekilde çalışmaların yoğun bir şekilde devam ettiği,

anlaşılmıştır.

4. Bakanlığıma intikal eden buna benzer konulardaki şikâyetler; Bakanlığım müfettiş ve kontrolörlerine incelettirilerek, soruşturma ve inceleme neticesinde suç unsuruna rastlanıldığı takdirde yasal gereği yapılmak üzere konu adlî mercilere intikal ettirilmektedir.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

İsmet Sezgin
İçişleri Bakanı

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısına verilen oyların sonucu

Kanunlaşmıştır.

Üye Sayısı	: 450
Oy Verenler	: 175
Kabul Edenler	: 172
Reddedenler	: 3
Çekimser	: —
Geçersiz Oy	: —
Oya Katılmayanlar	: 275
Açık Üyelikler	: —

(Kabul Edenler)

ADANA
Uğur Aksöz
Bekir Sami Daçe
M. Halit Dağlı
Muhammet Kaymak
Mustafa Küpeli
Ali Yalçın Öğütcan
İbrahim Özdiş
Timurçin Savaş
Orhan Şendağ
Turgut Tekin

ADIYAMAN
Kemal Tabak

AFYON
İsmet Attila
Ethem Kelekçi
Abdullah Ulutürk

AĞRI
Mikail Aydemir
Cemil Erhan

AKSARAY
Halil Demir
Mahmut Öztürk

AMASYA
Cemalettin Gürbüz
Mehmet Tahir Köse
Haydar Oymak

ANKARA
Ali Dinçer
Bilâl Güngör
H. Uluç Gürkan
Salman Kaya
Mehmet Kerimoğlu
Orhan Kilercioğlu
Mehmet Seyfi Oktay
O. Mümtaz Soysal
İbrahim Tez

ANTALYA
Faik Altun
Adil Aydın
Deniz Baykal
Hayri Doğan
Gökberk Ergenekon
Hasan Namal

AYDIN
Tunç Bilget
Ali Rıza Gönül
İsmet Sezgin

BALIKESİR
Abdülbaki Ataç
Hüseyin Balyalı
Ekrem Ceyhun
Melih Pabuççuoğlu
Sami Sözat

BARTIN
Köksal Toptan

BATMAN
Mehmet Adnan Ekmen
Abdülkerim Zilan

BİLECİK
Bahattin Şeker

BİNGÖL
Haydar Baylaz
Hüsamettin Korkutata

BOLU
Nazmi Çiloğlu
Necmi Hoşver
Tevfik Türesin

BURDUR
Ahmet Şeref Erdem
Ahmet Sayın

BURSA
Fethi Akkoç
Cavit Çağlar
Şükrü Erdem
Beytullah Mehmet Gazioğlu
Kadri Güçlü
Yılmaz Ovalı
Turhan Tayan

ÇANAKKALE
Rahmi Özer
A. Hamdi Üçpınarlar

ÇANKIRI
Nevzat Ayaz

ÇORUM
Cemal Şahin

DENİZLİ
Mehmet Gözlükaya

DİYARBAKIR
Mehmet Kahraman

EDİRNE
Evren Bulut
Şerif Ercan

ERZİNCAN
Mustafa Kul
Ali İbrahim Tutu

ERZURUM
Abdulilah Fırat
İsmail Köse
Şinasi Yavuz

ESKİŞEHİR
İbrahim Yaşar Dedelek
M. Fevzi Yalçın

GAZİANTEP
Abdulkadir Ateş
Mehmet Batallı
Hikmet Çetin
Mustafa Doğan
Ayvaz Gökdemir
Mehmet Özkaya
Hannan Özüberk

HAKKÂRİ
Mustafa Zeydan

HATAY
Fuat Çay
Mehmet Dönen
Abdullah Kınalı
Onur Kumbaracıbaşı
Nihat Matkap
Bestami Teke
Nurettin Tokdemir
Ali Uyar

ISPARTA
Mustafa Fikri Çobaner
Süleyman Demirel
Ertekin Durutürk

İÇEL
Aydın Güven Gürkan
Asım Kaleli
Durmuş Fikri Sağlar

İSTANBUL
Yıldırım Aktuna
Bedrettin Doğancan Akyürek
Tansu Çiller
Algan Hacaloğlu
Coşkun Kırca
Mehmet Moğultay

İZMİR
Halil Çulhaoğlu
Ersin Faralyalı
Erdal İnönü
Atilla Mutman
Rıfat Serdaroğlu

KARS
Mehmet Alp
M. Sabri Güner
Zeki Nacitarhan

KASTAMONU
Nurhan Tekinel

KAYSERİ
Aykut Edibali

KIRIKKALE
M. Sadık Avundukluoğlu
Hacı Filiz

KIRKLARELİ
Ahmet Sezal Özbek

KIRŞEHİR
Coşkun Gökalp
Sabri Yavuz
Hilmi Yükselen

KOCAELİ
Halil İbrahim Artvinli
İsmail Kalkandelen
Şevket Kazan

KONYA
Hasan Avşar
Ali Günaydın
Ahmet Remzi Hatip
Osman Özbek
Vefa Tanır
Mehmet Ali Yavuz

KÜTAHYA
H. Cavit Erdemir
İsmail Karakuyu

MALATYA
Mustafa Yılmaz

MANİSA
Tevfik Diker
Akın Gönen
Sümer Oral

MARDİN
Mehmet Gülcegün

MUĞLA
Latif Sakıcı
Erman Şahin

MUŞ
Muzaffer Demir

NEVŞEHİR
Osman Seyfi

SAKARYA
Nevzat Ercan
Mehmet Gölhan
Ahmet Neidim

SAMSUN
İlyas Aktaş

SİİRT
Mehmet Erdal Koyuncu

SİNOP
Cafer Sadık Keseroğlu
Yaşar Topçu

SİVAS
Azimet Köylüoğlu

ŞANLIURFA
Sedat Edip Bucak
Necmettin Cevheri
Ferit Aydın Mirkelam
Mehmet Fevzi Şihanlıoğlu
Abdürrezak Yavuz

ŞIRNAK
Mahmut Alınak

TEKİRDAĞ
Halil Başol
Muhtar Mahramlı
Hasan Peker

TOKAT
Ali Şevki Erek
Güler İleri
Ahmet Fevzi İnceöz
Şahin Ulusoy
TRABZON
Mehmet Ali Yılmaz
TUNCELİ
Kamer Genç
Vahdet Sinan Yerlikaya
UŞAK
Fahri Gündüz
Ural Köklü
ZONGULDAK
Adnan Akın
Şinasi Altıner
Ömer Barutçu
Ali Uzun
Necdet Yazıcı

(Reddedenler)

BAYBURT
Ülkü Güney
İSTANBUL
Ziyaeddin Selçuk Maruflu
KÜTAHYA
Mustafa Kalemli

(Oya Katılmayanlar)

ADANA
Veli Andaç Durak
Yılmaz Hocaoğlu (Bşk. V.)
M. Selâhattin Kılıç
Ahmet Şanal
ADIYAMAN
Mahmut Kılıç
Celâl Kürkoğlu
Abuzer Tanrıverdi
AFYON
Baki Durmaz
Halil İbrahim Özsoy
Gaffar Yakın
AĞRI
Hasan Fecri Alpaslan
Yaşar Eryılmaz
AKSARAY
İsmet Gür
ANKARA
Mehmet Nedim Budak
Mehmet Çevik
Mehmet Vehbi Dinçerler
Ömer Ekinci
Hamdi Eriş
İ. Melih Gökçek
İrfan Köksalan
Sait Kemal Mimaroğlu
Mehmet Sağdıç
Yücel Seçkiner
Halil Şıvgın
Mustafa Tınaz Titiz
Baki Tuğ
Mustafa Dursun Yangın
ANTALYA
Veysel Atasoy
Hasan Çakır
Ali Karataş
ARTVİN
Hasan Ekinci
Süleyman Hatinoğlu
AYDIN
Cengiz Altınkaya
Nahit Menteşe
Yüksel Yalova
BALIKESİR
Ömer Lütfi Coşkun
Mehmet Cemal Öztaylan
BARTIN
Hasan Akyol
BATMAN
Nizamettin Toğuç
BAYBURT
Bahattin Elçi
BİLECİK
Mehmet Seven
BİNGÖL
Kâzım Ataoğlu
BİTLİS
Zeki Ergezen
Edip Safder Gaydalı
Kâmran İnan
BOLU
Avni Akyol
Abbas İnceayan
BURDUR
Mustafa Çiloğlu
BURSA
Mehmet Gedik
Mümin Gençoğlu
İbrahim Gürdal
Hüsamettin Örüç
Feridun Pehlivan
ÇANAKKALE
Süleyman Ayhan
Nevfel Şahin
ÇANKIRI
İsmail Coşar
İlker Tuncay
ÇORUM
Mustafa Ateş Amiklioğlu
Yasin Hatiboğlu (Bşk. V.)
Muharrem Şemsek
Arslan Adnan Türkoğlu
DENİZLİ
Muzaffer Arıcı
Adnan Keskin
Hasan Korkmazcan
M. Halûk Müftüler
Nabi Sabuncu

DİYARBAKIR
M. Hatip Dicle
Mehmet Salim Ensarioğlu
Fehmi Işıklar (Bşk. V.)
Salih Sümer (İ.A.)
Mahmut Uyanık
Sedat Yurtdaş
Leyla Zana
EDİRNE
Hasan Basri Eler
Erdal Kesebir
ELAZIĞ
Ahmet Küçükel
Ali Rıza Septioğlu
Tuncay Şekercioğlu
Ahmet Cemil Tunç
ERZİNCAN
Yıldırım Akbulut
ERZURUM
Lütfi Esengün
Abdulmelik Fırat
Rıza Müftüoğlu
Oktay Öztürk
ESKİŞEHİR
Hüseyin Aksoy
Mustafa Balcılar
Hüsamettin Cindoruk (Başkan)
GAZİANTEP
Bahattin Alagöz
Mustafa Yılmaz
GİRESUN
Burhan Kara (İ.A.)
Yavuz Köymen
Ergun Özdemir
Rasim Zaimoğlu
GÜMÜŞHANE
Lütfü Doğan
Mahmut Oltan Sungurlu
HAKKÂRİ
Esat Canan
ISPARTA
Abdullah Aykon Doğan
İÇEL
Y. Fevzi Arıcı
Ahmet Bilyeli
Ali Er
Ali Su
M. İstemihan Talay
Rüştü Kâzım Yücelen
İSTANBUL
Bülent Akarcalı
İmren Aykut
Mustafa Baş
Mukadder Başeğmez
İsmail Cem
Osman Ceylan
Kadir Ramazan Coşkun
Nami Çağan
Gürhan Çelebican
Bedrettin Dalan
Hüsnü Doğan
Halit Dumankaya
Kemal Naci Ekşi
Elaattin Elmas
Halil Orhan Ergüder
Salih Ergün
İsmail Safa Giray
Temel Gündoğdu
Engin Güner
İbrahim Gürsoy
Melike Tugay Hasefe
Fevzi İşbaşaran
Adnan Kahveci
Ercan Karakaş
Mehmet Cavit Kavak
Recep Ercüment Konukman
Cem Kozlu
Leyla Yeniay Köseoğlu
Emin Kul
Hasan Mezarcı
Yusuf Namoğlu
Ali Oğuz
İbrahim Özdemir
H. Hüsamettin Özkan
Sabri Öztürk
Yusuf Pamuk
İsmail Sancak
Mehmet Sevigen
Gürol Soylu
Güneş Taner
Tunca Toskay
Şadan Tuzcu
Mehmet Bahattin Yücel
İZMİR
Veli Aksoy
Yıldırım Avcı (Bşk. V.)
Cengiz Bulut
Işın Çelebi
Nevzat Çobanoğlu
Timur Demir
İsmet Kaya Erdem
İlhan Kaya
Mehmet Köstepen
Mehmet Özkan
Işılay Saygın
Erkut Şenbaş
Süha Tanık
Cemal Tercan
KAHRAMANMARAŞ
Esat Bütün
Hasan Dikici
Ahmet Dökülmez
Selahattin Karademir
Recep Kırış
Ökkeş Şendiller
Saffet Topaktaş
KARAMAN
S. Osman Sevimli
Zeki Ünal
KARS
Abdülkerim Doğru
Atilla Hun
KASTAMONU
Refik Arslan
Murat Başesgioğlu
Münif İslamoğlu
KAYSERİ
Şaban Bayrak
Mustafa Dağcı
Osman Develioğlu
Abdullah Gül
Salih Kapusuz
Seyfi Şahin

KIRIKALE
Abdurrahman Ünlü
KIRKLARELİ
İrfan Gürpınar
Cemal Özbilen
KOCAELİ
İsmail Amasyalı
Bülent Atasayan
M. Kâzım Dinç
Alaettin Kurt
KONYA
Musa Erarıcı
Necmettin Erbakan
Mehmet Keçeciler
Abit Kıvrak
Ömer Şeker
Servet Turgut
Mustafa Ünaldı
KÜTAHYA
Ahmet Derin
Mehmet Rauf Ertekin
MALATYA
Oğuzhan Asiltürk
Gazi Barut
Metin Emiroğlu
M. Doğan Ölmeztoprak
Yusuf Bozkurt Özal
MANİSA
Rıza Akçalı
Ümit Canuyar
Ekrem Pakdemirli
Faruk Saydam
Yahya Uslu
Cengiz Üretmen
MARDİN
Muzaffer Arıkan
Mehmet Sincar
Ahmet Türk
Ali Yiğit
MUĞLA
İrfettin Akar
Muzaffer İlhan
Nevşat Özer
MUŞ
Sırrı Sakık
Mehmet Emin Sever
NEVŞEHİR
Mehmet Elkatmış
Esat Kıratlıoğlu
NİĞDE
İbrahim Arısoy
Doğan Baran
Rıfat Yüzbaşıoğlu
ORDU
Hasan Kılıç
Bahri Kibar
Cavit Şadi Pehlivanoğlu
Nabi Poyraz
Refaiddin Şahin
Şükrü Yürür
RİZE
Ahmet Kabil
Mustafa Parlak
Ahmet Mesut Yılmaz
SAKARYA
Cevat Ayhan
Mustafa Kılıçarslan
Ersin Taranoğlu
SAMSUN
Cemal Alişan
Mehmet Çebi
İrfan Demiralp
Ali Eser
Nafiz Kurt (İ.A.)
Hüseyin Özalp
İhsan Saraçlar
Adem Yıldız
SİİRT
Zübeyir Aydar
Naif Güneş
SİNOP
Kadir Bozkurt
SİVAS
Ahmet Arıkan
Musa Demirci
Ziya Halis
Abdullatif Şener
Muhsin Yazıcıoğlu
ŞANLIURFA
İbrahim Halil Çelik
Seyyit Eyyüpoğlu
Eyüp Cenap Gülpınar
ŞIRNAK
Orhan Doğan
Selim Sadak
TEKİRDAĞ
Fethiye Özver
TOKAT
İbrahim Kumaş
Ahmet Özdemir
TRABZON
Eyüp Âşık
Koray Aydın
Ali Kemal Başaran
Kemalettin Göktaş
Fahrettin Kurt
UŞAK
Ender Karagül
VAN
Şerif Bedirhanoğlu
Fethullah Erbaş
Mustafa Kaçmaz
Nadir Kartal
Remzi Kartal
YOZGAT
Yaşar Erbaz
Hüseyin Erdal
Lutfullah Kayalar
Mahmut Orhon
Alparslan Türkeş
ZONGULDAK
Bülent Ecevit
Güneş Müftüoğlu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ GÜNDEMİ

74 ÜNCÜ BİRLEŞİM 7 . 5 . 1992 Perşembe Saat : 15.00

1

BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

2

ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

1. — İstanbul Milletvekili Osman Ceylan ve 49 arkadaşının, bazı kanun ve genelgelere aykırı hareket ederek özel giderlerinin Devlet tarafından karşılanmasına göz yumdukları, Devleti haksız yere zarara uğratarak görevlerini kötüye kullandıkları ve bu eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240 ıncı ve ilgili maddelerine uyduğu iddiasıyla Başbakan Süleyman Demirel ve Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü ve Devlet bakanları haklarında Anayasanın 100 üncü maddesi uyarınca bir Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önergesi (9/6) (GÖRÜŞME GÜNÜ : 12.5.1992 Salı)

3

SEÇİM

4

OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

1. — Aksaray Milletvekili İsmet Gür ve 16 arkadaşının, ülkemizde görülen sığır vebası hastalığının yaygınlaşma sebeplerini tespit etmek ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünün idarî yapısını ve bu hususdaki çalışmalarını incelemek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/10)

2. — Erzincan Milletvekili Mustafa Kul ve 11 arkadaşının, ülkemizde Star-1 adı altında televizyon yayını yapmakta olan Magic Box International Şirketi ile ilgili iddiaları açıklığa kavuşturmak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/11)

3. — Kütahya Milletvekili Mustafa Kalemli ve 28 arkadaşının, İstanbul İlinin sorunlarını tespit etmek ve buradaki vatandaşların uygar bir düzen içerisinde yaşamasını temin etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/12)

4. — Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 11 arkadaşının, yurt dışındaki işçilerimizin ve diğer vatandaşlarımızın sorunlarını tespit etmek ve gerekli çözüm yollarını bulmak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/13)

5. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin ve 20 arkadaşının, ülkemizdeki kömür rezervlerinin değerlendirilmesi ve kömür ithalinin açıklığa kavuşturulması için alınacak tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/14)

6. — Kahramanmaraş Milletvekili Ökkeş Şendiller ve 12 arkadaşının, toplumdaki ahlâkî çöküntü ve aile yapımızı tehdit eden sorunlar konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 100 ve 101 inci maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/7)

7. — Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan ve 20 arkadaşının, toplumdaki ahlâki çöküntünün boyutlarını ve alınması gereken önlemleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/15)

8. — Ankara Milletvekili H. Uluç Gürkan ve 12 arkadaşının, TRT yönetiminin 2954 sayılı Kanun hükümlerine aykırı hareket ettiği ve yanlış uygulamalar sonucu haksız ödemeler yaptığı iddialarını açıklığa kavuşturmak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi. (10/16)

9. — Konya Milletvekili Necmettin Erbakan ve 21 arkadaşının, Türkiye'de devlet ve millet hayatındaki israfı önleyerek, bütçe açıklarını kapatmak için alınacak tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/17)

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

10. — Çorum Milletvekili Muharrem Şemsek ve 11 arkadaşının, Türkiye'de konuşlandırılan "Çekiç Güç" isimli yabancı askerî birliğin faaliyetlerinin araştırılması, bu gücün Türkiye'nin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve millî birliğini tehdit eder mahiyet taşıyıp taşımadığı hususlarının ortaya çıkartılması ile bu konularda alınması gereken tedbirlerin tespiti için Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/18)

11. — Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 12 arkadaşının, kamu kuruluşlarımızın turistik bölgelerdeki tesislerinin, işleyişi, yapısal durumları ve kapasitelerinin tespiti ve turizm sektörüne devredilmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/19)

12. — Kocaeli Milletvekili Alaettin Kurt ve 12 arkadaşının, kamu arazilerinin 442 sayılı Köy Kanununa aykırı olarak elden çıkarıldığı iddialarını tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/20)

13. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak ve 16 arkadaşının, tarım sektörünün içinde bulunduğu sorunlara çözüm bulmak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 100 ve 101 inci maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/8)

14. — Kütahya Milletvekili Mustafa Kalemli ve 14 arkadaşının, yurt dışında çalışan işçilerimizin, yurt dışında ve yurt içinde karşılaştıkları idarî, malî, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunları tespit etmek ve gerekli önlemleri almak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/21)

15. — İzmir Milletvekili Timur Demir ve 16 arkadaşının, İzmir İlinin sorunlarını tespit etmek ve gerekli önlemleri almak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/22)

16. — Konya Milletvekili Necmettin Erbakan ve 28 arkadaşının, Türk savunma sanayiini dışa bağımlılıktan kurtarmak ve ihalesi yapılan projelerle ilgili iddiaları açıklığa kavuşturmak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/23)

17. — Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan ve 20 arkadaşının, sanayicinin karşılaştığı sorunları araştırmak, sınaî üretim ve yatırımı artıracak tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/24)

18. — Malatya Milletvekili Oğuzhan Asiltürk ve 32 arkadaşının, kamu personelinin içinde bulundukları sorunları ve bu konuda alınacak tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/25)

19. — Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 9 arkadaşının, güvenlik güçlerimize yönelik son olaylar ile güvenlik güçlerinin sorunları konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 100 ve 101 inci maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/9)

20. — Adıyaman Milletvekili Mahmut Kılıç ve 16 arkadaşının, Doğu Bölgesinde meydana gelen çığ afetlerinin nedenlerini araştırmak ve bu afetleri önleyici tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/26)

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

21. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak ve 17 arkadaşının 13 Aralık 1983 tarihinden 20 Kasım 1991 tarihine kadar geçen süre içinde bakanlıkların ve bağlı kuruluşlarının temsil giderlerinin cins ve oranlarını tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/27)

22. — Balıkesir Milletvekili Sami Sözat ve 10 arkadaşının, sunî gübrenin üretimi, ithali ve dağıtımı konularında Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/28)

23. — Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan ve 14 arkadaşının, vergi sisteminin daha adil hale getirilmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/29)

24. — Tokat Milletvekili Ahmet Fevzi İnceöz ve 24 arkadaşının, ülkemizin sağlık sorunlarını tespit etmek ve gerekli önlemleri almak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/30)

25. — Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan ve 14 arkadaşının, trafik kazalarının önlenebilmesi için alınması gerekli tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/31)

26. — Karaman Milletvekili Zeki Ünal ve 25 arkadaşının, tarım sektörünün içinde bulunduğu sorunları tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/32)

27. — Konya Milletvekili Necmettin Erbakan ve 29 arkadaşının, ülkemiz hayvancılığını dışa bağımlılıktan kurtarmak, sorunlarını tespit etmek ve gerekli önlemleri almak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/33)

28. — Ankara Milletvekili İ. Melih Gökçek ve 15 arkadaşının, belediyelerin sorunlarını ve yanlış uygulamalarını tespit etmek, yolsuzluk ve suiistimal iddialarını araştırmak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/34)

29. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış ve 14 arkadaşının, işsizlik sorununun sebeplerini ve bu konuda alınacak sosyal ve ekonomik tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişin önergesi (10/35)

30. — Ankara Milletvekili İ. Melih Gökçek ve 15 arkadaşının, korunmaya muhtaç çocukların sorunlarını tespit etmek ve gerekli önlemleri almak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi. (10/36)

31. — Kahramanmaraş Milletvekili Ökkeş Şendiller ve 10 arkadaşının, Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun yayınları konusunda Anayasanın 98 nci, İçtüzüğün 100 ve 101 inci maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/10)

32. — İstanbul Milletvekili Mustafa Baş ve 19 arkadaşının, ülkemizde uygulanan eğitim politikaları ve problemleri konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 100 ve 101 inci maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/11)

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

33. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin ve 23 arkadaşının, Millî tasarrufların ülke yararına kullanılmasının temini, kredi dağıtımının açıklığa kavuşturulması amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/37)

34. — Antalya Milletvekili Faik Altun ve 21 arkadaşının, maden ocaklarında ve enerji üretim alanlarında meydana gelen can kaybını önlemek ve ocakların verimli ve güvenli çalışmalarını sağlamak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/38)

35. — Malatya Milletvekili Oğuzhan Asiltürk ve 22 arkadaşının, yaşlıların ekonomik ve sosyal sorunlarını tespit etmek ve gerekli tedbirleri almak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/39)

36. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış ve 18 arkadaşının ülkemiz madenciliğinin sorunlarını ve çözüm yollarını tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/40)

37. — Muş Milletvekili Muzaffer Demir ve 15 arkadaşının, Erzincan deprem bölgesinde yapılan kamuya ait binaların Deprem Yönetmeliği şartlarına uyup uymadığını son depremde meydana gelen can kaybı ve yıkılan bina sayısını tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/41)

38. — Aydın Milletvekili Cengiz Altınkaya ve 22 arkadaşının, Erzincan ve ilçelerinde meydana gelen deprem felaketinden sonra alınacak tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/42)

39. — Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 29 arkadaşının, madencilik sektöründe meydana gelen olayların nedenlerini araştırmak ve alınacak önlemleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/43)

40. — İstanbul Milletvekili Emin Kul ve 23 arkadaşının, maden ocaklarında çalışan işçilerin sağlığı ve iş güvenliği konularını araştırmak ve alınacak tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/44)

41. — Bayburt Milletvekili Bahattin Elçi ve 20 arkadaşının, Erzincan depreminde yıkılan kamuya ait binaların projelerinin şartnameye uyup uymadığını tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/45)

42. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin ve 24 arkadaşının, grizu faciasında iş güvenliği tedbirlerinin alınıp alınmadığını ve bundan sonra alınacak tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/46)

43. — Bingöl Milletvekili Kâzım Ataoğlu ve 21 arkadaşının, yurt dışındaki işçi ve yurttaşlarımızın sorunlarını tespit etmek ve gerekli önlemleri almak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/47)

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

44. — Malatya Milletvekili Oğuzhan Asiltürk ve 18 arkadaşının, din görevlilerinin problemlerini, alınacak tedbirleri ve uygulamaya konulacak yeni politikalar tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/48)

45. — Malatya Milletvekili Oğuzhan Asiltürk ve 23 arkadaşının, yurt içinde kurulmuş olan ve yurt dışında üst kuruluşlarının bulunduğu iddia olunan çeşitli derneklerin faaliyetlerinin neler olduğunu tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/49)

46. — Sivas Milletvekili Abdullatif Şener ve 26 arkadaşının, bütçe açıklarına bir çözüm bulunması konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 100 ve 101 inci maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/12)

47. — Zonguldak Milletvekili Bülent Ecevit ve 15 arkadaşının, Erzincan depreminde binaların yıkılmasının nedenlerini ve sorumlularını tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/50)

48. — İstanbul Milletvekili Mustafa Baş ve 29 arkadaşının, tekstil sektörünün içinde bulunduğu durumu ve problemlerini tespit etmek ve gerekli önlemleri almak amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/51)

49. — Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan ve 17 arkadaşının, petrol yataklarımızın verimli bir şekilde işletilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/52)

50. — Şırnak Milletvekili Selim Sadak ve 9 arkadaşının, Şırnak, Cizre ve Nusaybin'de Nevruz kutlamaları sırasında meydana gelen olayların sorumlularını tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/53)

51. — İstanbul Milletvekili Adnan Kahveci ve 30 arkadaşının, Bosna-Hersek Cumhuriyetinde ve Sırbistan'ın Sancak Bölgesindeki olayları durdurmak için alınması gereken tedbirler konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 100 ve 101 inci maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/13)

52. — Sakarya Milletvekili Cevat Ayhan ve 24 arkadaşının, sanayileşme politikamızın temel hedeflerini ve uygulama esaslarını tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/54)

53. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş ve 21 arkadaşının, Sarp Sınır Kapısının açılmasından sonra Karadeniz Bölgesi ve çevre illerde meydana gelen ticarî ve sosyal olumsuzlukları araştırmak ve alınacak tedbirleri tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/55)

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

54. — Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan ve 12 arkadaşının, ekmek fiyatlarındaki fahiş kârın önlenmesi amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/56)

55. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin ve 13 arkadaşının, ülkemizde alkol tüketiminde meydana gelen artışlar ve alkolün neden olduğu tahribatın önlenmesi için alınması gereken tedbirler konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 100 ve 101 inci maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/14)

56. — Diyarbakır Milletvekili Sedat Yurtdaş ve 9 arkadaşının, Mardin İli Savur İlçesi Yazır ve Taşlık köylerinde terörist öldürme gerekçesiyle bazı masum vatandaşların öldürüldüğü iddialarını tespit etmek amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/57)

SÖZLÜ SORULAR

*1. — Şırnak Milletvekili Orhan Doğan'ın, Gökova Termik Santralına ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/20)

*2. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'in, Türkiye Taşkömürü Kurumuna ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/31)

*3. — Aydın Milletvekili Cengiz Altınkaya'nın, Aydın - Stol tipi havaalanının ne zaman hizmete açılacağına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/50)

*4. — Aydın Milletvekili Cengiz Altınkaya'nın, Bağ - Kur üyesi vatandaşların sağlık sorunlarına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından sözlü soru önergesi (6/59)

5. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, 1492 yılında İspanya'dan sürgün edilen yahudilerin Osmanlı Devletine kabul edilmesinin 500 üncü yıldönümü nedeniyle yapılacak faaliyetlere ilişkin Dışişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/62)

*6. — İzmir Milletvekili Cengiz Bulut'un, Bakan olduktan sonra avukatlık mesleğini bırakıp bırakmadığına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/67)

7. — Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy'un, Afyon - Şuhut Sağlık Meslek Lisesine öğrenci alımında yapılan imtihana ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi(6/68)

*8. — Manisa Milletvekili Ekrem Pakdemirli'nin, 1992 yılı için açıklanan dolar kuruna ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/69)

9. — İçel Milletvekili Rüştü Kâzım Yücelen'in, zam nedeniyle durdurulduğu iddia edilen gübre satışlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/70)

10. — İçel Milletvekili Rüştü Kâzım Yücelen'in, tüpgaza devamlı zam yapıldığı iddiasına ilişin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/71)

11. — İstanbul Milletvekili Adnan Kahveci'nin, kamuda yapılan atamalarda özel bir bankadan çok fazla personel transfer edildiği iddialarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/73)

12. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, bazı aşıların karaborsaya düştüğü iddiasına ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/76)

13. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, Artvin Devlet Hastanesinde görevli bir doktora ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/80)

14. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, Hopa-Sarp Gümrük kapısına ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/81)

15. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, Hopa Limanına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/82)

16. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, Artvin İlinde küçük sanayi sitesi kurulup kurulmayacağına ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/83)

17. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, Artvin İlinin kalkınmada öncelikli birinci derecedeki iller arasına alınıp alınmayacağına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/85)

18. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, Artvin Ilinde üniversite açılıp açılmayacağına ilişkin Millî Eğitim Bakanından sözlü soru önergesi (6/86)

19. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, Bakanlık yayınlarına ve yasak kitaplara ilişkin Kültür Bakanından sözlü soru önergesi (6/87)

20. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, Gürcülerin Artvin'e yerleştirileceği iddiasına ilişkin Dışişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/88)

21. — Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan'ın, pamuk üreticilerinin uğradıkları zarara ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/90)

22. — İstanbul Milletvekili Salih Ergün'ün, Başbakanlık ve Bakanlıklardaki müşavir kadrolarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/91)

23 — İstanbul Milletvekili Şadan Tuzcu'nun, bazı bakanların borç para bulmak için dış ülkelere gidecekleri iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/93)

*24. — Trabzon Milletvekili Fahrettin Kurt'un, Zorunlu Tasarruf kesintilerine ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/94)

*25. — Trabzon Milletvekili Fahrettin Kurt'un, Kamu İşveren Sendikalarının kaldırılmasının düşünülüp düşünülmediğine ilişkin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısından sözlü soru önergesi (6/95)

*26. — Kocaeli Milletvekili Bülent Atasayan'ın, bazı gazetelerde yer alan "SHP kurultayından önce partinin üst kurul delegelerinin Devlet imkânlarından yararlandırıldıkları"na dair habere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/96)

*27. — İstanbul Milletvekili Salih Ergün'ün, İpragaz A.Ş.'nin hisselerinin bir Fransız firmasına satıldığı iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/98)

28. — Kastamonu Milletvekili Murat Başesgioğlu'nun, Adıyaman Seçim Kurulu Başkanının Artvin'e tayin edilmesinin nedenine ilişkin Adalet Bakanından sözlü soru önergesi (6/99)

29. — Kastamonu Milletvekili Murat Başesgioğlu'nun, Adalet Bakanlığı personelinin özel hizmet tazminatına ilişkin Adalet Bakanından sözlü soru önergesi (6/100)

*30. — Ordu Milletvekili Şükrü Yürür'ün, su ürünleri avcılığına ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/101)

31. — İstanbul Milletvekili Adnan Kahveci'nin, bazı KİT ürünlerinin piyasa fiyatının altında satıldığı iddiasına ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/102)

32. — İstanbul Milletvekili Adnan Kahveci'nin, Kamu İktisadî Teşebbüslerinde yapılan personel atamalarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/103)

*33. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'in, Kütahya - Tavşanlı - Gediz - Simav ilçeleri ile Balıkesir bağlantısını sağlayacak karayoluna ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/105)

34. — Aydın Milletvekili Cengiz Altınkaya'nın, Nazilli Devlet Hastanesi Acil Giriş Kapısının neden kullanılmadığına ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/106)

35. — Aydın Milletvekili Cengiz Altınkaya'nın, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca yaptırılan konutların satış fiyatlarına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/107)

36. — Van Milletvekili Şerif Bedirhanoğlu'nun, Bakanlığa atanan Müsteşar Yardımcısı hakkındaki iddialara ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/108)

37. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, boş bulunan imam - hatip ve müezzin kadrolarına ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/109)

*38. — Tunceli Milletvekili Kamer Genç'in, TÜRKSAT ihalesini alan firmanın herhangi bir kuruluşa komisyon ödeyip ödemediğine ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/110)

*39. — Aksaray Milletvekili Halil Demir'in, Bulgaristan'dan göç eden soydaşlarımız için yaptırılan konutlara ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/111)

40. — Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy'un, Eber Gölünün kirlenmesi ile ilgili iddialara ve alınması gerekli tedbirlere ilişkin Çevre Bakanından sözlü soru önergesi (6/112)

41. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, Kütahya İlinin 2 nci derecede kalkınmada öncelikli iller içerisinden çıkarılmasının nedenine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/113)

*42. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, Kütahya İli köy santrallerine ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/114)

43. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, başörtüsü kullandığı için cezalandırılan öğrencilere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/115)

44. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, Afyon - Çay İlçesi belediye işçilerinin maaşlarını alamadıkları iddiasına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/116)

45. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, hastanelerde rehin kaldığı iddia edilen hasta ve cenazelere ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/117)

*46. — Bursa Milletvekili Mehmet Gedik'in, bir Devlet Bakanının sahibi olduğu Nergis Şirketine Denizcilik Bankası tarafından kredi verildiği iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/118)

*47. — Bursa Milletvekili Mehmet Gedik'in, bir bankada rehin bulunan hisse senetlerinin usule aykırı olarak Nergis Şirketine devredildiği iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/119)

*48. — Eskişehir Milletvekili Hüseyin Aksoy'un, mevzuata aykırı olarak Sinop İline 10 adet otomatik telefon santralı gönderildiği iddiasına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/120)

*49. — İstanbul Milletvekili Recep Ercüment Konukman'ın, Irak yetkililerine teslim edildiği iddia edilen Kerkük Türklerine ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/121)

50. — İstanbul Milletvekili Mehmet Sevigen'in, Istanbul'da faaliyette bulunan fırınlara ve fırın işçilerine ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından sözlü soru önergesi (6/123)

51. — Kahramanmaraş Milletvekili Esat Bütün'ün, Ekinözü ve Nurham ilçelerine polis ve jandarma teşkilatlarının ne zaman kurulacağına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/124)

52. — Giresun Milletvekili Rasim Zaimoğlu'nun, Azerbaycan'dan doğalgaz satın almak için bir çalışma yapılıp yapılmadığına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/125)

53. — İzmir Milletvekili Cengiz Bulut'un, günlük bir gazetede yayımlanan "Bornovalı erin şüpheli ölümü" başlıklı habere ilişkin Millî Savunma Bakanından sözlü soru önergesi (6/126)

54. — İzmir Milletvekili Cengiz Bulut'un, günlük bir gazetede yayımlanan "Cinayet mi, İntihar mı, Kaza mı" başlıklı habere ilişkin Millî Savunma Bakanından sözlü soru önergesi (6/127)

55. — İstanbul Milletvekili Yusuf Pamuk'un, İstanbul - Küçükçekmece Belediye Başkanına ilişkin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısından sözlü soru önergesi (6/128)

56. — İstanbul Milletvekili Yusuf Pamuk'un, İstanbul İlinde kaç kişinin tapu ve tapu tahsis belgesi aldıklarına ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/129)

57. — İstanbul Milletvekili Yusuf Pamuk'un, İstanbul Boğazında batan koyun yüklü gemiye ilişkin Çevre Bakanından sözlü soru önergesi (6/130)

58. — İstanbul Milletvekili Yusuf Pamuk'un, İstanbul'daki çöp döküm sahalarına ilişkin Çevre Bakanından sözlü soru önergesi (6/131)

59. — İstanbul Milletvekili Yusuf Pamuk'un, Küçükçekmece - Sefaköy'deki bazı mahalleleri etkileyen hava mania eğrilerine ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/132)

60. — İstanbul Milletvekili Yusuf Pamuk'un, Küçükçekmece Hükümet Binasına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/133)

61. — İstanbul Milletvekili Yusuf Pamuk'un, E - 5 Karayolunun Halkalı - Sefaköy yolunu kestiği noktada köprülü kavşak yapılıp yapılmayacağına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/134)

62. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, Afyon İli Bolvadin - Sultandağı - Bayat ilçeleri Devlet hastanelerine ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/135)

63. — Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon'un, Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi SHP Grubunun personel alımları hakkındaki tutumuna ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/136)

64. — Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon'un, Bağ - Kur'lulardan danışma ücreti alındığı iddiasına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından sözlü soru önergesi (6/137)

65. — Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün'ün, TRT'de yayımlanan 32. Gün programına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/138)

66. — Tokat Milletvekili Ahmet Fevzi İnceöz'ün, günlük bir gazetede yeralan "Washington'da Demirel - CIA randevusu" habere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/139)

67. — Tokat Milletvekili Ahmet Fevzi İnceöz'ün, T.R.T. Kurumunun idare mahkemelerinin kararlarına uymadığı iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/140)

68. — Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin, Adatepe Barajı'nın ne zaman ihale edileceğine ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/141)

69. — Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin, Kahramanmaraş - Andırın Karayolunun ne zaman tamamlanacağına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/142)

70. — Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin Afşin - Elbistan - Karakuz Barajının inşaatına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/143)

71. — Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin, Kahramanmaraş içme suyunu karşılayacak olan Ayvalı Barajına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/144)

72. — Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin, Yukarı Ceyhan Taşkın Tesisleri ile Kale altı pompaj sulamasına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/145)

73. — Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin, Göksun - Elbistan Karayolu asfalt yapımına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/146)

74. — İstanbul Milletvekili Yusuf Pamuk'un, İstanbul İli Küçükçekmece - Büyükçekmece - Silivri - Çatalca ilçelerinde SSK'ya bağlı olarak çalışanlar için bir hastanenin ne zaman yapılacağına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından sözlü soru önergesi (6/147)

75. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, Afyon İlinin Küçük Sanayi Sitesine ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/148)

76. — İstanbul Milletvekili Kemal Naci Ekşi'nin, Bakırköy'ün ilçelere bölünmesi sonucunda yeni kurulan ilçelerin hudutlarının tespitinde hangi kıstasların dikkate alındığına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/149)

77. — Van Milletvekili Şerif Bedirhanoğlu'nun, Van İlinde geçici usta öğreticilere olağanüstü hal tazminatlarının neden ödenmediğine ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/150)

78. — Tunceli Milletvekili Vahdet Sinan Yerlikaya'nın, İstanbul DGM Başsavcısı, şoförü ve korumasının cenaze töreninde meydana geldiği iddia edilen olaylara ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/151)

79. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş'ın, çay üreticisine zam verilip verilmeyeceğine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/152)

80. — Trabzon milletvekili Kemalettin Göktaş'ın, çay üreticilerinden çay yollarının yapımı için alındığı iddia edilen paralara ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/153)

81. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş'ın, çay üreticilerine zam verilip verilmeyeceğine ilişkin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısından sözül soru önergesi (6/154)

82. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş'ın, Trabzon - Of, Of - Hayrat, Aralık - Dağbaşı - Bayburt karayollarına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/155)

83. — Kahramanmaraş Milletvekili Ahmet Dökülmez'in, Kahramanmaraş Araştırma Hastanesine ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/156)

84. — Kahramanmaraş Milletvekili Ahmet Dökülmez'in, Kahramanmaraş Köy Hizmetleri İl Müdürlüğünün Adana Bölge Müdürlüğünden Malatya Bölge Müdürlüğüne Bağlanmasının nedenine ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/157)

85. — İstanbul Milletvekili Adnan Kahveci'nin, vali atamalarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/158)

86. — Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin, Kahramanmaraş Köy Hizmetleri İl Müdürlüğünün Adana Bölge Müdürlüğünden Malatya Bölge Müdürlüğüne bağlanmasının nedenine ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/159)

87. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş'ın, vergi cezalarının affıyla ilgili Kanun tasarısından yararlanacak kişilere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/160)

88. — Ordu Milletvekili Şükrü Yürür'ün, şeker piyasası dışından bazı kişilerin hayalî ihracat yaptıkları iddiasına ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/161)

89. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, (TÜGSAŞ) ihalesinin şartname hükümlerine uyulmadığı iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/162)

90. — Giresun Milletvekili Rasim Zaimoğlu'nun, TÜGSAŞ ihalesine ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/163)

91. — İstanbul Milletvekili Yusuf Pamuk'un, yönetim kurulu kararı alınmadan TÜGSAŞ'ın, gübre taşıma ihalesi açarak kurumu zarara uğrattığı iddialarına ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/164)

92. — Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy'un, fakir vatandaşların hastane masraflarına ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/166)

93. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, Kütahya Orman Bölge Müdürünün hangi nedenle görevden alındığına ilişkin Orman Bakanından sözlü soru önergesi (6/167)

94. — Diyarbakır Milletvekili Mehmet Salim Ensarioğlu'nun, Diyarbakır - Lice depreminden sonra yapılan ve bir kısmı teslim edilmeyen prefabrik konutlara ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/168)

95. — Diyarbakır Milletvekili Mehmet Salim Ensarioğlu'nun, Diyarbakır İli Dicle İlçesinde inşaatları yarım kalan konutlara ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/169)

96. — Bursa Milletvekili Mehmet Gedik'in, yasak olmasına rağmen kabuklu orman envalinin ithal edildiği iddialarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/170)

97. — Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin, Kahramanmaraş Havaalanının ne zaman tamamlanacağına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/171)

98. — Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin, Türkoğlu - Kahramanmaraş demiryolunun Narlı İstasyonuna bağlanıp bağlanmayacağına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/172)

99. — Kahramanmaraş Milletvekili Ökkeş Şendiller'in, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından personele verilen takdirnamelerin geri alındığı iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/173)

100. — İstanbul Milletvekili Cavit Kavak'ın, göreve yeni başlayan valilere ilişkin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısından sözlü soru önergesi (6/174)

101. — Manisa Milletvekili Faruk Saydam'ın, Ege Bölgesi tütün üreticilerine ve tütün bedellerine ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/175)

102. — Giresun Milletvekili Rasim Zaimoğlu'nun, Giresun İli Espiye İlçesi Ericek ve Avluca Köy yollarına ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/176)

103. — İzmir Milletvekili İlhan Kaya'nın, İzmir İli Bornova İlçesine Devlet Hastanesi yapılıp yapılmayacağına ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/177)

104. — İzmir Milletvekili İlhan Kaya'nın, işten çıkarıldıktan sonra tekrar işe alınmaları için güvence verilen İzmir Büyükşehir belediyesi işçilerinin göreve çağrılmadıkları iddiasına ilişkin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısından sözlü soru önergesi (6/178)

105. — Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy'un, Afyon İli Şuhut İlçe Belediyesinde yolsuzluklar yapıldığı iddiasına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/179)

106. — Muğla Milletvekili Nevşat Özer'in, Bodrum ve Isparta havaalanlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/180)

107. — Şanlıurfa Milletvekili Eyüp Cenap Gülpınar'ın, Şanlıurfa - Birecik İlçesi Devlet Hastanesi doktorlarının tayin nedenlerine ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/181)

108. — Edirne Milletvekili Evren Bulut'un, Emlak Bankasında yapıldığı iddia edilen yolsuzluklarla ilgili denetim raporlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/182)

109. — Eskişehir Milletvekili Hüseyin Aksoy'un, Davos programının organizatörü ile ilgili olarak söylendiği iddia edilen sözlere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/183)

110. — Erzurum Milletvekili Oktay Öztürk'ün, Almanya'dan Ermenistan'a giden Lübnan uçağının Türk hava sahasını ihlal ettiği iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/185)

111. — Afyon Milletvekili İsmet Attila'nın, T. Öğretmenler Bankası'nın 1988-1991 yılları bilançolarına ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/187)

112. — Afyon Milletvekili İsmet Attila'nın, kaynak kullanımını destekleme primi ödemelerine ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/188)

113. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın, Nevşehir İli veya yöresine hafif yapı malzemeleri sanayii yapılıp yapılmayacağına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/189)

114. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın, Nevşehir Hastanesine ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/190)

115. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın, bir Devlet Bakanının günlük gazetelerde yayınlanan beyanlarına ve yakınlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/191)

116. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın, Nevşehir Çevre Yolu ve Havaalanı inşaatlarına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/192)

117. — İstanbul Milletvekili Halit Dumankaya'nın, istifa eden Devlet Bakanının bazı fatura bedellerini ödeyip ödemediğine ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/193)

118 — İstanbul Milletvekili Halit Dumankaya'nın, boşaltılarak başka cezaevlerine gönderilen Eskişehir Cezaevi mahkûmlarından, 5 mahkûmun kaçtığı iddiasına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/194)

119 — Ankara Milletvekili Mehmet Vehbi Dinçerler'in, okullarda bulunan Çevre Koruma Kolları üyelerinin bir bölümüne ve çevre koruma yarışmalarında başarılı olanlara verilen madeni madalyalar ile üstün çabası olan fertlere verilen "ÇEVRE BERATI" na ilişkin Çevre Bakanından sözlü soru önergesi (6/195)

120. — Ankara Milletvekili Mehmet Vehbi Dinçerler'in, İl Çevre Koruma Vakıflarına ilişin Çevre Bakanından sözlü soru önergesi (6/196)

121. — Ankara Milletvekili Baki Tuğ'un, TURBAN tesislerinde 1.1.1988 tarihinden bugüne kadar kalan Bakanlar Kurulu üyeleri ile yakınlarına ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/197)

122. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş'ın, seçim dönemi bakanlarına sağlanan malî ve sosyal haklara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/198)

123. — Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin, Kahramanmaraş Valiliğince Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü için istenen kadrolara ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/199)

124. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'in, Millî Eğitim eski Bakanının sözlerini içeren tabloların okul duvarlarında asılı bulunduğu iddiasına ilişkin Millî Eğitim Bakanından sözlü soru önergesi (6/301) (1)

125. — Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı'nın, Kapuzbaşı Şelalesi, Yedi Göller ve Hacer Ormanı ile Sultan Sazlığına ilişkin Orman Bakanından sözlü soru önergesi (6/201)

126. — Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı'nın, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinde yanlış ameliyat sonucu meydana gelen ölüm olayına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/202)

127. — Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı'nın, Kayseri Hükümet Konağı, Sarıoğlan ve Yemliha barajları ile Tacin Projesine ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/203)

128. — Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı'nın, Kayseri İline doğalgazın ne zaman ve nasıl getirileceğine ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/204)

129. — İstanbul Milletvekili İsmail Sancak'ın, İstanbul adliyelerine ilişkin Adalet Bakanından sözlü soru önergesi (6/205)

130. — İstanbul Milletvekili İsmail Sancak'ın, Kâğıthane İlçesinde spor tesisleri kurulup kurulmayacağına ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/206)

131. — İstanbul Milletvekili İsmail Sancak'ın, Kâğıthane Levazım ve Maliye Okulu binası, Kâğıthane deresinin ıslahı ile Sadabat projesine ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/208)

132. — Giresun Milletvekili Rasim Zaimoğlu'nun, Giresun Sağlık Akademisi ve Piraziz Sağlık Meslek Lisesi ile Giresun ve Espiye Devlet hastanelerine ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/209)

133. — Giresun Milletvekili Rasim Zaimoğlu'nun, Karadeniz Bölgesi fındık alanlarına ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/210)

134. — Kahramanmaraş Milletvekili Ökkeş Şendiller'in, arsa sertifikalarına ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/211)

135. — Kahramanmaraş Milletvekili Ökkeş Şendiller'in, Beden Eğitimi ve Spor Meslek Lisesi mezunlarına ilişkin Millî Eğitim Bakanından sözlü soru önergesi (6/212)

136. — Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon'un, Ankara PTT Başmüdürünün görevden alındığı ve Kuruma girmesi engellendiği iddialarına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/213)

137. — Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon'un, SAMKA KORTAN SANAYİİ hakkındaki iddialara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/214)

(1) İçtüzüğün 96 ncı maddesi uyarınca sözlü soruya çevrilmiştir.

138. — Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon'un, TÜRKSAT ihalesine ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/215)

139. — Kahramanmaraş Milletvekili Ökkeş Şendiller'in, TRT Kurumunda "İstisna akti" ile çalışanlara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/216)

140. — Afyon Milletvekili İsmet Attila'nın, SSK Sağlık Tesislerini Güçlendirme Vakfı (SİSATEV'e) ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından sözlü soru önergesi (6/217)

141. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, Bulgaristan'da uyuşturucu madde üretimine Türkiye'den bazı firmaların da yardım ettiği iddialarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/218)

142. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, Kütahya Organize Sanayii Bölgesine ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/219)

143. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, Kütahya - Simav, Afyon, Eskişehir ve Balıkesir karayollarına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/220)

144. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, Kütahya'da kurulması vaatedilen Dumlupınar üniversitesine ilişkin Millî Eğitim Bakanından sözlü soru önergesi (6/221)

145. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, bir Devlet Bakanının basın toplantısında yaptığı iddia edilen açıklamalara ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/222)

146. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın, Nevşehir - Niğde yörelerinde yetiştirilen patates ürününün değerlendirilebilmesi için bir sanayi kurulup kurulmayacağına ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/223)

147. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın, Nevşehir - Acıgöl İlçesi Çullar Köyü vatandaşlarının sağlık sorunlarına ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/224)

148. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın, hormon ihtiva eden ilaç, sebze ve meyvelerin piyasa kontrolüne ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/225)

149. — Karaman Milletvekili S. Osman Sevimli'nin, Karaman - Mersin demiryolu projesine ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/226)

150. — Karaman Milletvekili S. Osman Sevimli'nin, Karaman - Ayrancı İlçesi ile çevre köylerin içme ve sulama suyu sorunlarına ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/227)

151. — Karaman Milletvekili S. Osman Sevimli'nin, Türkiye genelinde uygulanan doğalgaz projesinde Karaman - Ereğli hattının yer alıp almayacağına ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/228)

152. — Karaman Milletvekili S. Osman Sevimli'nin, Karaman İline SSK hastanesi yapılıp yapılmayacağına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından sözlü soru önergesi (6/229)

153. — Karaman Milletvekili S. Osman Sevimli'nin, Karaman İli Ayrancı - Kâzımkarabekir - Sarıveliler ile Başyayla ilçelerinin hükümet konağı, polis karakolu ve diğer ihtiyaçlarına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/230)

154. — Karaman Milletvekili S. Osman Sevimli'nin, Karaman İlinin kalkınmada birinci derecede öncelikli iller arasına alınmasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/231)

155. — Karaman Milletvekili S. Osman Sevimli'nin, Karaman İli Kâzımkarebekir - Ayrancı - Sarıveliler ve Başyayla ilçeleri adalet sarayı, cezaevi ve bunların personel lojmanlarına ilişkin Adalet Bakanından sözlü soru önergesi (6/232)

156. — Giresun Milletvekili Burhan Kara'nın, ASALA'ya yardım ettiği ileri sürülen HOVNANİAN'an özel izinle Ermenistan'a geçtiği iddialarına ilişkin Dışişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/234)

157. — Karaman Milletvekili S. Osman Sevimli'nin, Karaman - Ermenek ile Karaman - Mersin karayollarına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/235)

158. — Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı'nın, Televizyon yayınlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/236)

159. — Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı'nın, Ayasofya'nın ibadete açılıp açılmayacağına ilişkin Kültür Bakanından sözlü soru önergesi (6/237)

160. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'in, T.K.İ. kömür sahalarında kömür çıkarılan arazilerin tekrar ekim sahası olarak kullanılabilmesi için çalışmalar yapılıp yapılmayacağına ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/238)

161. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'in, terör olaylarında ölen Ermeni asıllıların sayısına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/239)

162. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'in, telefon rehberi hazırlayan şirketin reklam vermeyen firma ve işyerlerine ceza uyguladığı iddiasına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/240)

163. — Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı'nın, emeklilerin maaş alırken katlandıkları sıkıntılara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/241)

164. — Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı'nın, Kayseri - Tomarza İlçesi Cücün Köyünün içme suyu sorunlarına ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/242)

165. — Bolu Milletvekili Abbas İnceayan'ın, Dışişleri Bakanlığına vekalet eden bir Bakanın 4.3.1992 günlü birleşimde yapmış olduğu konuşmaya ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/243)

166. — Trabzon Milletvekili Eyüp Âşık'ın, bazı malların ithalinde alınacak vergi ve fonların yükseltilmesini öngören Bakanlar Kurulu Kararına Matbaa Mürekkebinin eklendiği iddialarına ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi (6/244)

167. — Karaman Milletvekili Zeki Ünal'ın, yabancı bir firmanın grizu patlamasını önlemek için teklif ettiği projenin T.K.İ. tarafından reddedildiği iddiasına ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/245)

168. — Karaman Milletvekili Zeki Ünal'ın, toplam kredi içinde tarım sektörünün 1991 ve 1992 paylarına ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/246)

169. — Konya Milletvekili Mustafa Ünaldı'nın, tüm özlük hakları geri alınarak ordudan çıkarıldıkları iddia edilen ordu mensuplarına ilişkin Millî Savunma Bakanından sözlü soru önergesi (6/247)

170. — Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'un, binaları tamamlanan ve ihtiyaç duyulan yerlere imam hatip liselerinin açılıp açılmayacağına ilişkin Millî Eğitim Bakanından sözlü soru önergesi (6/248)

171. — Şanlıurfa Milletvekili Eyüp Cenap Gülpınar'ın, Şanlıurfa - Akçakale İlçesi Millî Eğitim Müdürlüğünde çalışan bazı personelin görevden alındığı iddialarına ilişkin Millî Eğitim Bakanından sözlü soru önergesi (6/249)

172. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, TEK Seyitömür Termik Santraline ilave olarak iki ünite santral kurulmasının düşünülüp düşünülmediğine ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/250)

173. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, Güneydoğudaki bazı karakollardaki yetkililerin teröristlerle pazarlık yaptığı iddialarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/251)

174. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, Eskişehir Cezavinin boşaltılmasının sonuçlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/252)

175. — Kütahya Milletvekili Mehmet Rauf Ertekin'in, Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetim görevlerini yeterince yapamadığı iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/254)

176. — Kayseri Milletvekili Aykut Edibali'nin, Zonguldak grizu patlamasının nedenlerine ve alınacak önlemlere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/255)

177. — Kahramanmaraş Milletvekili Ökkeş Şendiller'in, İstanbul - Fener'de yapıldığı iddia edilen Ortodoks liderleri toplantısına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/256)

178. — Sivas Milletvekili Musa Demirci'nin, Sivas bölgesinde varolduğu iddia edilen asbest yataklarına ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/257)

179. — İçel Milletvekili Ali Er'in, Mersin Belediye Encümenince alındığı iddia edilen bir karara ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/258)

180. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş'ın, Trabzon - Araklı İlçesi Köprüüstü Köyünde meydana gelen heyelan nedeniyle nakli istenen evlere ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/259)

181. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın, KİT'lerin zarar etmesinin nedenlerine ve alınması gerekli tedbirlere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/260)

182. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın, Devlet eski Bakanı hakkındaki bazı iddilara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/261)

183. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış'ın, ithal kâğıtlarda yapılan vergi indiriminden dolayı SEKA'nın zarar ettiği iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/262)

184. — Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler'in, İstanbul - Gayrettepe Emniyet Müdürlüğünde meydana gelen patlama olayına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/263)

185. — İstanbul Milletvekili Sabri Öztürk'ün, İstanbul - Çağlayan'da bulunan Asfalt Fabrikasının Gaziosmanpaşa'ya tanışacağı iddialarına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/264)

186. — Aydın Milletvekili Cengiz Altınkaya'nın, Ege Bölgesinde vatandaşın Devlet görevlileri tarafından kuru ziraat yapmaya yönlendirildiği iddiasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/265)

187. — Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan'ın, Başbakanlık danışmanlarından birinin, yabancı basın yayın organlarına yaptığı iddia edilen açıklamalara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/266)

188. — Ankara Milletvekili Halil Şıvgın'ın, günlük bir gazetede yayınlanan "Kaçakçı kardeşleri kim koruyor" başlıklı yazıya ilişkin Adalet Bakanından sözlü soru önergesi (6/267)

189. — Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon'un, basında ve televizyonda yer aldığı iddia edilen terörle ilgili beyanlarına ilişkin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısından sözlü soru önergesi (6/268)

190. — Muğla Milletvekili Nevşat Özer'in, 1991 yılı Ege Bölgesi tütün rekoltesine ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/269)

191. — Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün'ün, Erzurum - Ilıca İlçesi Tarım Alet ve Makineleri Fabrikasına İlişkin Tarım ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/270)

192. — Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün'ün, İspir - İkizdere, Çobandede - Hınıs Devlet karayollarına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından sözlü soru önergesi (6/271)

193. — Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün'ün, Erzurum İli hava kirliliğinin önlenebilmesi için ne gibi tedbirler alınabileceğine ilişkin Çevre Bakanından sözlü soru önergesi (6/272)

194. — Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün'ün, Ankara - Erzurum uçak seferleri ile, tren seferlerine ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/273)

195. — Giresun Milletvekili Burhan Kara'nın, Fiskobirlik Genel Müdürlüğüne yapılan atama ile ilgili iddialara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/274)

196. — Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün'ün, PTT tarafından hizmete sokulan "Alo" servisi hakkındaki iddialara ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/275)

197. — İstanbul Milletvekili Halil Orhan Ergüder'in, koalisyon ortaklarına mensup siyasî kişilerin kamu kurum ve kuruluşlarına yapılan atamalarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/276)

198. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, Millî Eğitim Bakanlığında usulsüz olarak yapıldığı iddia edilen üst düzey yönetici atamalarına ilişkin Millî Eğitim Bakanından sözlü soru önergesi (6/277)

199. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın, Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığına yapılan atamaya ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/278)

200. — İçel Milletvekili Rüştü Kâzım Yücelen'in, Eximbank Genel Müdürünün görevinden alınmasıyla ilgili iddialara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/279)

201. — Konya Milletvekili Mehmet Keçeciler'in, günlük ve bir gazetede yayınlanan "Falcı Müşavir İzine Çıkmış" başlıklı habere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/280)

202. — Aydın Milletvekili Cengiz Altınkaya'nın, TARİŞ ortaklarının alacaklarının ne zaman ödeneceğine ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi (6/281)

203. — İstanbul Milletvekili Halit Dumankaya'nın, 1991 yılı gelir vergisini ödemeyenlerin sayısına ve ödenmeyen vergi miktarına ilişkin Maliye ve Gümrük Bakanından sözlü soru önergesi (6/282)

204. — İstanbul Milletvekili Halit Dumankaya'nın, Sosyal Sigortalar Kurumu prim borcuna getirilen aftan yararlanan kişi ve şirketlere ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından sözlü soru önergesi (6/283)

205. — Konya Milletvekili Mehmet Keçeciler'in, bazı basın organlarında çıkan, Irak'a Türkiye'den müdahale için izin verildiği iddialarına ilişkin Dışişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/284)

206. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'in, Kütahya İli ve Emet İlçesi S.S.K. hastanelerinin uzman ihtiyacına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından sözlü soru önergesi (6/285)

207. — Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'in, Kütahya-Emet İlçesine bağlı P.T.T.'lerin çalışma saatlerine ve İlçeye ek santral kurulup kurulmayacağına ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/286)

208. — Adıyaman Milletvekili Mahmut Kılıç'ın, İstanbul'da Yukarı Mezopotamya Kültür Merkezinin açtığı "Kürt Enstitüsü"nün kapatıldığı iddiasına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/287)

209. — Bursa Milletvekili Fethi Akkoç'un, İstanbul'da güvenlik güçlerine yardım ederken teröristlerce öldürülen işçinin ailesine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/288)

210. — Karaman Milletvekili Zeki Ünal'ın, Tarsus'ta bulunan eski Ortodoks Kilisesinin Vatikan'a devredileceği iddiasına ilişkin Kültür Bakanından sözlü soru önergesi (6/289)

211. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun, ziraat mühendislerinin istihdam sorunlarına ve yeni ziraat fakülteleri açılıp açılmayacağına ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/290)

212. — Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'un, Elazığ İli Kovancılar İlçesinde yaşlı bir vatandaşın Jandarma Bölük Komutanı tarafından dövüldüğü iddiasına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/291)

213. — Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'un, Kuzova Sulama Projesine ne zaman başlanacağına ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/292)

214. — Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'un, Karakoçan İlçesi Devlet Hastanesinin ne zaman hizmete açılacağına ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/293)

215. — Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'un, Palu-Okçular Devlet Hastanesinin ne zaman hizmete açılacağına ilişkin Sağlık Bakanından sözlü soru önergesi (6/294)

216. — Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'un, Elazığ Havalimanına ve uçak seferlerine ilişkin Ulaştırma Bakanından sözlü soru önergesi (6/295)

217. — Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç'un, boşaltılarak okul yapılması düşünülen Elazığ E Tipi Cezaevine ilişkin Adalet Bakanından sözlü soru önergesi (6/296)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. — Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında 437 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin 470 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/201, 1/319) (S. Sayısı : 58) **(Dağıtma tarihi : 29.4.1992)**

2. — Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 436 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 16.4.1986 Tarihli ve 3274 Sayılı Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında 256 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sigorta Şirketleri Hizmetlerinin Başbakanlığa Devri Hakkında 303 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/202, 1/76, 1/108) (S. Sayısı : 59) **(Dağıtma tarihi : 29.4.1992)**

3. — 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 288 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine İlişkin 18 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (1/15) (S. Sayısı : 62) **(Dağıtma tarihi : 29.4.1992)**

4. — Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında 442 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Tarım, Orman ve Köyişleri ve Anayasa komisyonları raporları (1/198) (S. Sayısı : 62) **(Dağıtma tarihi : 29.4.1992)**

5. — 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 47 nci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 70 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında 469 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/312, 1/314) (S. Sayısı : 68) **(Dağıtma tarihi : 29.4.1992)**

6. — 3414 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında 429 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Bayındırlık, İmar Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (1/190) (S. Sayısı : 73) **(Dağıtma tarihi : 30.4.1992)**

7 . — 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2992 Sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 2461 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu ile 190 ve 270 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/333) (S. Sayısı : 49) **(Dağıtma tarihi : 3.3.1992)**

× 8. — Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/335) (S. Sayısı : 20) **(Dağıtma tarihi : 6.2.1992)**

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

9. — Askerlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Ankara Milletvekili Yücel Seçkiner ve 2 Arkadaşının, 21.6.1927 Tarihli ve 1111 Sayılı Askerlik Kanununun 12.10.1988 Tarihli ve 3478 Sayılı Kanun ile Değiştirilen Ek 1 inci Maddesinin Birinci, İkinci ve Üçüncü Fıkralarının Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve İzmir Milletvekili Işılay Saygın'ın, 21.6.1927 Tarihli ve 1111 Sayılı Askerlik Kanununun Ek 1 inci Maddesinin 1 inci Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/367, 2/22, 2/200) (S. Sayısı : 70) **(Dağıtma tarihi : 27.4.1992)**

10. — Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/304) (S. Sayısı: 8) **(Dağıtma tarihi: 6.1.1992)**

11. — T. Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/311) (S. Sayısı: 9) **(Dağıtma tarihi: 15.1.1992)**

12. — Tanıtma Fonu Teşkili ile 11.7.1939 Tarihli ve 3670 Sayılı Millî Piyango Teşkiline Dair Kanunun 4 üncü Maddesine Bir Bent Eklenmesi Hakkında 3230 Sayılı Kanuna Bir Ek ve Bir Geçici Madde Eklenmesine İlişkin Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/303) (S. Sayısı: 10) **(Dağıtma tarihi: 15.1.1992)**

13. — Samsun Milletvekili Nafiz Kurt'un 9.10.1984 Tarihli ve 3054 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Divan Üyelerinin Temsil Ödenekleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonunca Seçilen Denetçi Üyenin Ödeneği Hakkında Kanunun 2 nci Maddesinin Birinci Fıkrasının Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (2/78) (S. Sayısı: 12) **(Dağıtma tarihi: 17.1.1992)**

× 14. — Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet ve Dışişleri komisyonları raporları (1/264) (S. Sayısı: 17) **(Dağıtma tarihi : 4.2.1992)**

15. — Adlî Tıp Kurumu Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/330) (S. Sayısı : 27) **(Dağıtma tarihi : 21.2.1992)**

× 16. — Uluslararası Sivil Havacılık Sözleşmesinin 50 (a) Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Montreal (1990) Protokolunun Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Dışişleri komisyonları raporları (1/286) (S. Sayısı : 28) **(Dağıtma tarihi : 21.2.1992)**

× 17. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Katar Devleti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Dışişleri komisyonları raporları (1/280) (S. Sayısı : 29) **(Dağıtma tarihi : 21.2.1992)**

× 18. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Hava Ulaştırması Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Dışişleri komisyonları raporları (1/276) (S. Sayısı : 30) **(Dağıtma tarihi : 21.2.1992)**

19. — İzmir Milletvekili Işılay Saygın'ın, 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin 153 üncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/80) (S. Sayısı : 36) **(Dağıtma tarihi : 25.2.1992)**

20. — Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı ve 10 Arkadaşının, 9.5.1969 Tarih ve 1177 Sayılı Tütün ve Tütün Tekeli Kanununun 23 üncü Maddesine (d) Fıkrası Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/18) (S. Sayısı : 37) **(Dağıtma tarihi : 25.2.1992)**

× 21. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sınaî ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret ve Dışişleri komisyonları raporları (1/275) (S. Sayısı : 38) **(Dağıtma tarihi : 28.2.1992)**

× 22. — Türkiye Cumhuriyeti ile Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Arasında Konsolosluk Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/288) (S. Sayısı : 39) **(Dağıtma tarihi : 28.2.1992)**

× 23. — Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatının 25 inci Genel Konferansında Benimsenen Teknik ve Meslekî Eğitim Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Dışişleri komisyonları raporları (1/298) (S. Sayısı : 40) **(Dağıtma tarihi : 28.2.1992)**

24. — İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanunun 2947 Sayılı Kanunla Değişik 5 inci Maddesine Bir Fırka Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim Komisyonu Raporu (1/339) (S. Sayısı : 41) **(Dağıtma tarihi : 28.2.1992)**

25. — İhraç Bedeli Dövizlerini Süresinde Yurda Getirmeyenlere 1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun Gereğince Uygulanacak Cezaların Affına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/332) (S. Sayısı : 47) **(Dağıtma tarihi : 3.3.1992)**

× 26. — Türkiye Cumhuriyeti ile Hollanda Krallığı Arasında İmzalanan Avrupa'da Ortak Mermi İmalatına İlişkin Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Millî Savunma ve Dışişleri komisyonları raporları (1/305), (S. Sayısı : 51) **(Dağıtma tarihi : 6.3.1992)**

27. — Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Savunma ve Sağlık ve Sosyal İşler komisyonları raporları (1/342) (S. Sayısı : 52) **(Dağıtma tarihi : 6.3.1992)**

28. — Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/345) (S. Sayısı : 54) **(Dağıtma tarihi : 23.3.1992)**

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

X 29. — Avrupa'da Konvansiyonel Silahlı Kuvvetler Hakkında Antlaşma'nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Millî Savunma ve Dışişleri komisyonları raporları (1/313) (S. Sayısı : 55) **(Dağıtma tarihi : 10.4.1992)**

30. — Ankara Milletvekili Yücel Seçkiner ve 8 Arkadaşının, 16.6.1927 Tarihli ve 1076 Sayılı Yedek Subaylar ve Yedek Askerî Memurlar Kanununun 12.11.1980 Tarihli ve 2338 Sayılı Kanunla Değiştirilen 3 üncü Madde (f) Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/21) (S. Sayısı : 60) **(Dağıtma tarihi : 14.4.1992)**

31. — Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun İki Maddesinin Yeniden Düzenlenmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/355) (S. Sayısı : 66) **(Dağıtma tarihi : 24.4.1992)**

32. — İller Bankası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/372) (S. Sayısı : 67) **(Dağıtma tarihi : 24.4.1992)**

33. — Pasaport Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/371) (S. Sayısı : 69) **(Dağıtma tarihi : 24.4.1992)**

34. — Manisa Milletvekili Tevfik Diker'in, 27.7.1967 Tarihli 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ile Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler'in, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun 8 inci ve 116 ncı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/50, 2/149) (S. Sayısı : 65) **(Dağıtma tarihi : 27.4.1992)**

35. — İskân Kanununa İki Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (1/361) (S. Sayısı : 74) **(Dağıtma tarihi : 30.4.1992)**

36. — Uzman Jandarma Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/383) (S. Sayısı : 75) **(Dağıtma tarihi : 5.5.1992)**

37. — Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı Personelinin Ek Ders Saat Ücretlerine Dair Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/337) (S. Sayısı : 76) **(Dağıtma tarihi : 5.5.1992)**

38. — Adana Milletvekili Halit Dağlı'nın, 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun 16 ncı Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/69) (S. Sayısı : 77) **(Dağıtma tarihi : 5.5.1992)**

(x) Açık oylamaya tabi işleri gösterir

T. B. M. M. (S. Sayısı : 20)

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/335)

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Genel Müdürlüğü *27.1.1992*
Sayı : B.02.0.KKG/101/248/01284

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

Maliye ve Gümrük Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 24.1.1992 tarihinde kararlaştırılan "Kamu Kurum ve Kuruluşların Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarı" ile gerekçesi ekli olarak gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

KAMU KURUM VE KURULUŞLARININ BORÇLARININ TAHKİMİ HAKKINDA KANUN TASARISINA İLİŞKİN GEREKÇE

Tasarının tümüne ilişkin gerekçe :

Bilindiği gibi Bütçe Kanunlarında "Kamu Ortaklıkları ve İştiraklerinde Sermaye Değişiklikleri" başlığı altında yeralan hükümlerle, bu kuruluşların Hazineye, Fonlara, Sosyal Sigortalar Kurumuna, Türkiye İhracat Kredi Bankasına ve T.C. Merkez Bankası kaynaklı vadesi geçmiş reeskont kredisi borçlarının Hazinece devralınarak, Hazineden olan alacaklarına veya sermayelerine mahsup etmeye, ayrıca Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin T.C. Ziraat Bankasına olan borçlarını görev zararları alacaklarına karşılık olmak üzere Hazinece devralınmasına Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkili kılınmıştır.

Bu yetki çerçevesinde Kamu kesiminin nakit ve özellikle ödenek yetersizliklerinin ortaya çıkardığı aksaklıklar ile ilişkilerdeki tıkanmaları bir ölçüde de olsa aşılmaya çalışılmış ve ekonomide zaman zaman ortaya çıkan tahkime tabi tutma zorunluluğu 1984 yılından sonra daha az hissedilir olmuştur.

Ancak kamu kurum ve kuruluşlarının birbirlerine, T.C. Merkez Bankası ve T.C. Ziraat Bankasına bu gün ulaşılan seviyedeki kronikleşmiş borç-alacak ilişkisi daha geniş kapsamlı bir tahkim işlemini gerekli kılmaktadır.

Hazırlanan tasarı ile 31.12.1991 tarihi itibariyle gerçekleşmiş ve tahsil imkânı olmayan borç alacak ilişkilerinin tasfiyesi amaçlanmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Bu madde Kanunun amaç ve kapsamını belirlemektedir.

Madde 2. — Maddenin birinci fıkrasına göre kanuna ekli cetvelde yer alan fon, daire, idare, teşekkül, banka, kurum, kuruluş ve birliklerin 31.12.1991 tarihi itibariyle birbirlerine olan borçlarının takas ve mahsup yoluyla tasfiye edilmesi ve bundan sonra bu borçların Hazinece devir alınarak tahkime tabi tutulması öngörülmektedir. Tahkime tabi tutulacak borçlar T.C. Merkez Bankası bilançosunda aktifleştirilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında takas ve mahsuba, itfaya, devire ve aktifleştirmeye tabi tutulacak borç miktarlarının tespit şekli ve süresi belirlenmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrası ile 31.12.1991 tarihi itibariyle tahakkuk etmiş borç bakiyelerine ilişkin olarak bu tarihten sonra yapılacak borç ödemelerinin geri talep edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Madde 3. — Madde ile bu kanunun uygulaması ile ilgili işlemlerin gerektirdiği miktar ile sınırlı olmak üzere özel tertip tahvil çıkarma ve bütçelendirme yetkisi düzenlenmektedir.

Madde 4. — Bu madde ile kanunun uygulanması ile ilgili işlemlere her türlü vergi, resim ve harç muafiyeti getirilmektedir.

Madde 5. — Kanunun yürürlük tarihini göstermektedir.

Madde 6. — Yürütme konusunu düzenlemektedir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Plan ve Bütçe Komisyonu
Esas No. : 1/335 *3.2.1992*
Karar No. : 11

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından hazırlanıp, Bakanlar Kurulunca 27.1.1992 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 28.1.1992 tarihinde Komisyonumuza havale edilen "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısı" Komisyonumuzun 30.1.1992 tarihinde yaptığı 7 nci birleşimde Hükümeti temsilen Maliye ve Gümrük Bakanı başkanlığında Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Temsilcilerinin de katılmasıyla incelenip görüşüldü.

Bilindiği gibi, Bütçe Kanunlarında "Kamu Ortalıkları ve İştiraklerinde Sermaye Değişiklikleri" başlığı altında yer alan hükümlerle, bu kuruluşların Hazineye, Fonlara, Sosyal Sigortalar Kurumuna, Türkiye İhracaat Kredi Bankasına ve T.C. Merkez Bankası kaynaklı vadesi geçmiş reeskont kredisi borçlarının Hazinece devralınarak, Hazineden olan alacaklarına veya sermayesine mahsup etmeye, ayrıca Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin T.C. Ziraat Bankasına olan borçlarını görev zararları alacaklarına karşılık olmak üzere Hazinece Devralınmasına Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yetkili kılınmıştır.

Bu yetki çerçevesinde Kamu kesiminin nakit ve özellikle ödenek yetersizliklerinin ortaya çıkardığı aksaklıklar ile ilişkilerdeki tıkanmalar bir ölçüde de olsa aşılmaya çalışılmış ve ekonomide tahkime tabi tutma zorunluluğu zaman zaman ortaya çıkmıştır.

Ancak, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının birbirlerine, T.C. Merkez Bankası ve Ziraat Bankasına bugün ulaşılan seviyedeki kronikleşmiş borç-alacak ilişkisi daha geniş kapsamlı bir tahkim işlemini gerekli kılmıştır.

Bu gerekçe doğrultusunda hazırlanan tasarı ile kapsama giren tüm kurum ve kuruluşların birbirlerine olan borçları (anapara, faiz, gecikmeye ilişkin cezalar dahil) tasarıda yer alan esaslar çerçevesinde tahkim edilmekte, Banka hüviyetindeki kuruluşların; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına olan borçlarından yalnız bu tasarı kapsamına giren kurum ve kuruluşlarla ilgili olanları tahkime tabi tutulmakta ve böylece Ekonomide mali istikrarın sağlanması amaçlanmaktadır.

Komisyonumuzda yapılan görüşmelerde;

— Konunun Türk ekonomisi için çok önemli olması nedeniyle, toplam ne kadar tahkim yapılacağının tasarıda belirtilmesi gerektiği,

— Yönetim hatası nedeniyle borçlanan kuruluşların borçlarının tahkiminin ekonomiyi çıkmaza sokacağı,

— Ekonomide dengelerin bozulmaması için, bu yolun açılmaması gerektiği, yapılması düşünülen tahkim sonucunda daha büyük borçlanmaların olacağı ve düzeltilmesi zor sonuçların meydana geleceği,

gibi eleştirilerin yanında,

— Borçların tahkimi yoluna gidilmesinin yeni bir uygulama olmadığı,

— Yıllardan beri yapılan yanlış uygulamalar nedeniyle borçların biriktiği,

— Daha önceki yıllarda da benzer uygulamaların yapıldığı,

— Hükümetin uygulamaya koyduğu ekonomi politikaları doğrultusunda tahkim işleminin gerekli olduğu,

şeklinde olumlu görüşler de ifade edilmiştir. Yapılan bu eleştiri ve önerilere Hükümet adına yapılan açıklamalarda;

— Yapılan işlemin bir konsolidasyon olduğu, kuruluşların borç ve alacaklarının karşılıklı tasfiye edilmesi ile bir muhasebe dengesinin kurulacağı,

— Yapılması düşünülen tahkim işleminin toplam tutarının 49 Trilyon 553 Milyar 433 Milyon TL. olarak belirlendiği, 1984 yılında yapılan tahkim işleminin tutarının 4 Trilyon civarında olduğu, bugünkü para değeri ile karşılaştırıldığında daha büyük kapsamlı olduğunun anlaşılacağı belirtilmiştir. Ayrıca, tasarı kapsamındaki kuruluşların borç ve alacak tutarları rakamsal olarak da açıklanmıştır.

Bu açıklamalardan sonra tasarının tümü Komisyonumuzca benimsenerek maddelerinin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının "Amaç ve Kapsam" başlıklı 1 inci maddesi aynen,

"Kamu Kurum ve Kuruluşları Borçları" başlıklı 2 nci maddesinin 1 inci fıkrasında parantez içinde yer alan ibare; Belediyelerin İller Bankasına olan kısa vadeli borçlarının cari bir borç-alacak ilişkisi niteliğinde olması ve tasarıda öngörülen kronikleşmiş borç-alacak kapsamına uygun olmayacağı düşüncesiyle, Belediyelerin İller Bankasına olan kısa vadeli borçlarını kapsam dışında bırakacak şekilde yeniden düzenlenmiş, ayrıca maddeye; İller Bankasınca, Belediyelerin fon payından yatırım kredisi borçları ile ilgili olarak kesinti yapılması nedeniyle, 31.12.1991 tarihi ile bu kanunun yürürlüğe gireceği tarih arasında bu borçlara karşılık yapılan kesintilerin Belediyelere iadesini sağlayan yeni bir fıkra eklenmiş ve madde ekli cetvel ile birlikte kabul edilmiştir.

Tasarının "Tahvil Çıkarma ve Bütçelendirme Yetkisi" başlıklı 3 üncü maddesi, "Vergi Muafiyeti" başlıklı 4 üncü maddesi ile yürürlük ve yürütmeye ilişkin 5 ve 6 ncı maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan
İlyas Aktaş
Samsun

Başkanvekili
İrfan Gürpınar
Kırklareli

Sözcü
Mahmut Öztürk
Aksaray

Kâtip
Haydar Oymak
Amasya

Veli Andaç Durak
Adana

Halil Demir
Aksaray

Mehmet Nedim Budak
Ankara
(İmzada Bulunamadı)

Hüseyin Balyalı
Balıkesir

Melih Pabuççuoğlu
Balıkesir

Zeki Ergezen
Bitlis

Necmi Hoşver
Bolu

Mustafa Çiloğlu
Burdur

Yılmaz Ovalı
Bursa

Nevfel Şahin
Çanakkale

Adnan Keskin
Denizli

Mahmut Uyanık
Diyarbakır

Mehmet Dönen
Hatay

Nihat Matkap
Hatay

Rüştü Kâzım Yücelen
İçel
(İmzada bulunamadı)

Nami Çağan
İstanbul

Algan Hacaloğlu
İstanbul

Adnan Kahveci
İstanbul
Muhalefet şerhim eklidir.

Veli Aksoy
İzmir

Işın Çelebi
İzmir
Muhalefet şerhim ektedir

Rıfat Serdaroğlu
İzmir

Abdullah Gül
Kayseri

Alaettin Kurt
Kocaeli

Mustafa Ünaldı
Konya
(İmzada Bulunamadı)

Mehmet Ali Yavuz
Konya

M. Doğan Ölmeztoprak
Malatya

Ekrem Pakdemirli
Manisa
(İmzada bulunamadı)

Refaiddin Şahin
Ordu

Hasan Peker
Tekirdağ

Kamer Genç
Tunceli

MUHALEFET ŞERHİ

"Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun" tasarısına aşağıdaki sebeplerden dolayı muhalifim.

1. Tahkim daha önce denenmiş ve başarılı olmadığı görülmüştür.

2. Borç silme başarısız KİT'leri ödüllendirmektedir.

3. Borç silme başarılı KİT'leri cezalandırmaktadır.

4. Borç silme geçici bir rahatlama sağlamayacağı gibi SSK, TCZB, KOİ, Toplu Konut Fonu, Tasarruf Teşvik Fonu'nun açıklarını artırmaktadır.

5. Uygulama bütçe açığını artırdığı için enflasyonisttir.

6. Belediyelerin TEK, SSK ve vergi borçları silindiği için başarısız belediyeler ödüllendirilmekte, başarılı belediyeler cezalandırılmaktadır. Belediyeler borç ödemezse, vatandaş niçin ödesin?

7. KİT'lerin yapısal sorunlarını ertelemeye dönük olduğu için ekonomiye zarar verecektir.

8. Özelleştirme için daha kapsamlı çalışma yerine kolay yol seçilmiştir.

9. Belediyeler bundan sonra SSK, vergi ve TEK borçlarını ödememe alışkanlıklarını artıracaktır. Devlet büyük bir darbe yiyecektir.

Adnan Kahveci
İstanbul

Işın Çelebi
İzmir

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısı

Amaç ve Kapsam

MADDE 1. — Ekonomide malî istikrarın sağlanması amacıyla bu Kanun kapsamına giren tüm kurum ve kuruluşların birbirlerine olan borçları (anapara, faiz, gecikmeye ilişkin cezalar dahil) bu Kanun esasları çerçevesinde tahkim olunur.

Banka hüviyetindeki kuruluşların; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na olan borçlarından yalnız bu Kanun kapsamına giren kurum ve kuruluşlarla ilgili olanları tahkime tabi tutulur.

Kamu Kurum ve Kuruluşları Borçları

MADDE 2. — Bu Kanun'a ekli cetveldeki fon, daire, idare, teşekkül, banka, kurum, kuruluş ve birliklerin 31.12.1991 tarihinde birbirlerine olan birinci maddedeki söz konusu borçları ile Toprak Mahsulleri Ofisi ve Birliklerin bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki Merkez Bankası ve Ziraat Bankası borçları (Hazine kısa vadeli avansı hariç) takas ve mahsup yoluyla tasfiye edildikten sonra Hazinece devir alınarak tahkime tabi tutulur ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bilançosunda aktifleştirilir.

Takas ve mahsuba, itfaya, devire ve aktifleştirilmeye tabi tutulacak borç miktarları ilgili kuruluş, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı tarafından müştereken bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde tespit edilir.

Borç tutarlarının belirleneceği 31.12.1991 tarihi itibariyle tahakkuk etmiş borç bakiyelerine ilişkin olarak daha sonraki tarihte yapılacak borç ödemeleri geri talep edilemez.

Tahvil Çıkarma ve Bütçelendirme Yetkisi

MADDE 3. — Bu Kanunun uygulanması nedeniyle işlemlerin gerektirdiği miktarı aşmamak kaydıyla; özel tertip tahvil çıkarmaya ve tahvil şartlarını tespit etmeye, Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Başbakan; yılı bütçesinde mevcut veya açılacak yeni tertiplere gereğine göre ödenek, gelir ve gider kaydetmeye Maliye ve Gümrük Bakanı yetkilidir.

Vergi Muafiyeti

MADDE 4. — Bu Kanun uyarınca yapılacak işlemler her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirlerine Olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun Tasarısı

Amaç ve Kapsam

MADDE 1. — Tasarının 1 inci Maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kamu Kurum ve Kuruluşları Borçları

MADDE 2. — Bu Kanuna ekli cetveldeki fon, daire, idare, teşekkül, banka, kurum, kuruluş ve birliklerin 31.12.1991 tarihinde birbirlerine olan birinci maddedeki söz konusu borçları ile Toprak Mahsulleri Ofisi ve Birliklerin bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki Merkez Bankası ve Ziraat Bankası borçları (Hazine kısa vadeli avansı ve Belediyelerin İller Bankasına olan kısa vadeli borçları hariç.) takas ve mahsup yoluyla tasfiye edildikten sonra Hazinece devir alınarak tahkime tabi tutulur ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bilançosunda aktifleştirilir.

Takas vé Mahsuba, itfaya, devire ve aktifleştirilmeye tabi tutulacak borç miktarları ilgili kuruluş, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı tarafından müştereken bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde tespit edilir.

Borç tutarının belirleneceği 31.12.1991 tarihi itibariyle tahakkuk etmiş borç bakiyelerine ilişkin olarak daha sonraki tarihte yapılacak borç ödemeleri geri talep edilemez.

Belediyelerin, İller Bankasına olan yatırım kredisi borçları ile ilgili olarak, Bankaca 31.12.1991 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında bu borçlara karşılık yapılan kesintiler Belediyelere iade edilir.

Tahvil Çıkarma ve Bütçelendirme Yetkisi

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Vergi Muafiyeti

MADDE 4. — Tasarının 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

Yürürlük

MADDE 5. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 6. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

S. Demirel
Başbakan

Devlet Bakanı ve Başbakan Yrd.
Prof. E. İnönü

Devlet Bakanı
C. Çağlar

Devlet Bakanı
Prof. T. Çiller

Devlet Bakanı
E. Ceyhun

Devlet Bakanı
İ. Tez

Devlet Bakanı
A. Gönen

Devlet Bakanı
G. İleri

Devlet Bakanı
G. Ergenekon

Devlet Bakanı
O. Kilercioğlu

Devlet Bakanı
M. Kahraman

Devlet Bakanı
Ö. Barutçu

Devlet Bakanı
M. A. Yılmaz

Devlet Bakanı
E. Şahin

Devlet Bakanı
Ş. Ercan

Devlet Bakanı
M. Batallı

Adalet Bakanı
M. S. Oktay

Millî Savunma Bakanı
N. Ayaz

İçişleri Bakanı
İ. Sezgin

Dışişleri Bakanı
H. Çetin

Maliye ve Gümrük Bakanı
S. Oral

Millî Eğitim Bakanı
K. Töptan

Bayındırlık ve İskân Bakanı
Prof. O. Kumbaracıbaşı

Sağlık Bakanı
Y. Aktuna

Ulaştırma Bakanı
Y. Töpçu

Tarım ve Köyişleri Bakanı
N. Cevheri

Çalışma ve Sos. Güvenlik Bakanı
M. Moğultay

Sanayi ve Ticaret Bakanı
M. T. Köse

Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı
E. Faralyalı

Kültür Bakanı
D. F. Sağlar

Turizm Bakanı
Prof. A. Ateş

Orman Bakanı
V. Tanır

Çevre Bakanı
B. D. Akyürek

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Yürürlük

MADDE 5. — Tasarının 5 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yürütme

MADDE 6. — Tasarının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METNE EKLİ CETVEL

İKİNCİ MADDEYE EKLİ CETVEL

1. Hazine
2. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
3. T.C. Ziraat Bankası
4. Sosyal Sigortalar Kurumu
5. T.C. Emekli Sandığı
6. BAĞ-KUR
7. Belediyeler
8. Belediyelere bağlı tüzelkişiliğe haiz idareler (EGO, ASKİ, İSKİ ve İETT gibi.)
9. 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve bunların Bağlı Ortaklıkları
10. Özelleştirme kapsamındaki Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklar
11. Kamu Ortaklığı Fonu
12. Toplu Konut Fonu
13. Çalışanları Tasarrufa Teşvik Fonu
14. İller Bankası
15. Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri
16. Tarım Kredi Kooperatifleri Birlikleri

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU METNİNE BAĞLI CETVEL

Hükümet teklifine bağlı ekli cetvel aynen kabul edilmiştir.